

Broj:X- KR-04/05
Sarajevo, 11.07.2006

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija: Dragomira Vukoje, kao predsjednika vijeća, Richard-a Gebelein-a i Georges-a Reniers-a, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika Šaćira Hadžića, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Bobana Šimšića, zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), d), e), f), g), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH) odlučujući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-2/05 od 28.06.2005., potvrđenoj dana 08.07.2005., nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa sa kojeg je u jednom dijelu bila isključena javnost, donio je dana 11.07.2006. i u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Ibra Bulića, optuženog Bobana Šimšića lično i njegovog branioca Veljka Čivše, advokata iz Sokoca, istog dana javno objavio slijedeću

P R E S U D U

Optuženi: ŠIMŠIĆ BOBAN, sin Slobodana i majke Jelene, rođene Mosić, rođen u Višegradu 17.12.1967., stalno nastanjen u ..., opština ..., ..., po zanimanju policajac, završio srednju školu - bravar, oženjen, dvoje maloljetne djece, odslužio vojni rok 1986., u Štipu, vodi se u evidenciji kod vojnog odsjeka Višegrad, neodlikovan, lošeg imovnog stanja, neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, državljanin ..., JMBG ..., nalazi se u pritvoru u od 24.01.2005.

I.

KRIV JE

Što je :

U vrijeme širokog i sistematičnog napada srpske vojske i policije, paravojnih srpskih formacija, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, u periodu od aprila do jula 1992.godine, pomagao u vršenju prisilnog nestanka lica te pomagao u izvršenju silovanja, tako što je:

5.b) Neutvrđenog datuma u drugoj polovini juna mjeseca 1992. iz prostorija osnovne škole „Hasan Veletovac“ u Višegradu u kojoj su bili zatvoreni civili, pomogao Milanu Lukiću i drugim pripadnicima srpske vojske, policije i paravojnih formacija, u odvođenju iz škole zatvorenih civila Bošnjaka i to: Bulatović Ismeta, Poljo Šemsa, Smajić Eniza, od kada im se gubi svaki trag;

5.e) Tokom druge polovine juna mjeseca 1992. u noćnim satima optuženi izdvajao djevojke i mlađe žene koje su bile protivzakonito zatvorene u prostorijama osnovne škole „Hasan Veletovac“ i odvodio radi podvođenja drugim pripadnicima srpske vojske koji su vršili višestruka silovanja, premlaćivanja i ponižavanja više ženskih lica među kojima: H.L., Š.F., A.N., N.A., H.R., H.S., M.Z., U.M., H.A.;

d a k l e,

radnjama opisanim u tačkama pod 5.b) i 5.e) ove presude, kao dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, znajući za takav napad, pomagao pripadnicima srpske vojske u vršenju prisilnog nestanka lica, te pomagao pripadnicima srpske vojske za prisiljavanje drugog lica upotrebom sile ili prijetnje direktnog napada na njegovo tijelo na seksualni odnos ili s njom izjednačenu seksualnu radnju (silovanje),

- čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH u vezi sa tačkom i) - u odnosu na Odjeljak I.5.b) izreke - i tačkom g) u odnosu na Odjeljak I.5.e) izreke, a sve u vezi sa članom 31. (pomaganje) KZ BiH, pa ga Sud

osnovom citiranih zakonskih propisa i uz primjenu odredbi člana 39,42,48, 49, 50. i 56. KZ BiH

O S U D U J E

Na kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina u koju kaznu zatvora se optuženom računa vrijeme provedeno u pritvoru počev od 24.01.2005. pa nadalje.

Optuženi se u smislu čl. 188. stav 4. ZKP BiH oslobađa od obaveze da nadoknadi troškove krivičnog postupka.

Na osnovu čl. 198. stav 1. ZKP BiH oštećeni: Nail Ramić, Ibrumša Agić, Cura Gluščević, Hedija Hodžić, A.N., Hasena Bajramović, Vasvija Gluščević, Hajrija Kapetanović, Almasa Ahnetspahić, Hamdo Ahmetspahić, Almir Aljić, Salem Ahmetspahić, Ibro Memić, U.M., Fehima Čakić, Sajma Šabanović, Rusmira Bulatović, Fatima Poljo, H.L., Kada Spahić, Š.F., Ševka Šehić, H.R.,K.T. , Haša Hadžić i Ramiza Šabanović sa svojim imovinsko-pravnim zahtjevom u se cjelini upućuju na parnicu

II.

Na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženi Boban Šimšić

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBI

Da je:

1.b) Dana 17.06.1992. zajedno, u grupi sa više pripadnika srpske vojske i policije, naoružanih puškama, učestvovao u napadu i protivzakonitom hapšenju više desetina civila iz sela Žlijeb, među kojima žene, djecu i muškarce i njihovom zatvaranju, tako što su prethodno pucali iz pušaka po kućama Bošnjaka, a zatim im naredili da napuste svoje kuće i imovinu i okupe se na lokalitet Carina, a zatim ih nagurali na kamione, kojim su ih odvezli i zatvorili u prostorije Vatrogasnog doma u Višegradu;

2. Dana 18.06.1992. oko 10,00 sati zajedno, u grupi sa više pripadnika srpske vojske i policije naoružanih puškama učestvovao u napadu na selo Kuka u opštini Višegrad, hapšenju i protivzakonitom zatvaranju više desetina civila Bošnjaka, među kojima žene, djeca i muškarci, tako što su iz pušaka iznenada otvorili vatru po bošnjačkim kućama, zapalili stambene i privredne objekte Bošnjaka, ubili Karišik Omera i Šabanović Redžu nakon što su ih prethodno pretukli, a u toku napada ubili Karišik Mirsada zvanog "Kemo", a sve stanovnike sela Kuka odveli i zatvorili u prostorije osnovne škole "Hasan Veletovac" u Višegradu;

3. Dana 25.07.1992. zajedno u grupi od oko deset pripadnika srpske vojske i policije učestvovao u napadu na selo Velji Lug u opštini Višegrad i u tom napadu naoružani puškama ubili Ahmetspahić Medihu, Ahmetspahić Amelu, Ahmetspahić Raziju, Sućeska Fatu, Aljić Safeta, Ahmetspahić Latifu, Memišević Smailu, kuće i privredne objekte Bošnjaka zapalili, a više desetina civila Bošnjaka među kojima žene, djecu i muškarce odveli i protivzakonito zatvorili u prostorije osnovne škole „Hasan Veletovac“ u Višegradu;

4.a) Neutvrđenog datuma u drugoj polovini juna mjeseca 1992., iz prostorije u kojoj su bili zatvoreni civili Bošnjaci u Vatrogasnom domu u Višegradu, izveo pet djevojaka i pet mladih žena, među kojima i Hodžić Hediju i odveo ih u susjednu prostoriju, a zatim zajedno sa dvojicom srpskih vojnika prethodno udarao pendrekom i nogama, a zatim nakon što su sve djevojke i žene po njegovoj naredbi skinule do gola, silovali ih naizmjenično, što je trajalo dva do tri sata i tom prilikom Hodžić Hedija je zadobila povrede po glavi u vidu krvnih podliva i čvoruga kao i povrede genitalija u vidu krvarenja;

4.c) Dana 18.06.1992. zajedno sa Lukić Milanom, u Vatrogasnom domu u Višegradu, iz prostorije u kojoj su prethodno bili protivzakonito zatvoreni, izdvojili civile Bošnjake: Gluščević Muju, Gluščević Hasana, Gluščević Hasiba, Agić Mehu, Agić Emina, Softić Mehu, Softić Samira, Šabanović Mustafu, Nuhanović Avdiju, Hodžić Seada, Kozić Adema, Hodžić Dželala, Hodžić Dževada, Sućeska Salku, Bulatović Husu, Vilić Huseina, Kešmer Hameda, Kešmer Ibrahima, a zatim odveli nedaleko od zgrade Vatrogasnog doma od kada im se gubi svaki trag osim Gluščević Muja, Kešmer Ibrahima, Kešmer Hameda, Softić Samira, Agić Emina, Gluščević Hasiba, Hodžić Seada, Bulatović Husa, Hodžić Dželala i Kozić Adema, čiji su leševi prilikom ekshumacije pronađeni na lokalitetu Slap - Žepa;

5. U drugoj polovini juna mjeseca 1992. vršeći dužnost stražara koji je obezbjeđivao zatvorene civile Bošnjake u prostorijama zgrade osnovne škole „Hasan Veletovac“ u Višegradu, njih više stotina, među kojima žene, djecu i muškarce, sam i zajedno sa drugim pripadnicima srpske vojske, policije i paravojnih formacija učestvovao u ubistvima, mučenjima, nanošenju teških povreda tijela i psihičkih patnji, oduzimanju privatne imovine, prisiljavanju na seksualni odnos djevojaka i mladih žena, tako što je:

5.a) U noći 28.06.1992. zajedno sa Lukić Milanom usmrtili Šabanović Ibru, civila Bošnjaka kojega su iz velike prostorije u kojoj je bio protivzakonito zatvoren sa ostalim civilima izveli u hodnik, a zatim ga Milan Lukić nožem zaklao, dok ga je Šimšić Boban držao za glavu, a zatim njegovu odsječenu glavu ubacili među ostale zatvorene civile;

5.c) Neutvrđenog datuma u drugoj polovini juna mjeseca 1992. godine u prostorije osnovne škole „Hasan Veletovac“ gdje su civili Bošnjaci bili zatvoreni, ušao zajedno sa više pripadnika srpske vojske i izdvojili Hadžić Hameda kojega su premlatili udarajući ga nogama i gazeći po njegovom tijelu dok je ležao na podu, da bi pritrčala Hadžić Haša, supruga Hameda, kako bi zamolila da ga ne zlostavljaju jer je srčani bolesnik, na što je optuženi zamahnuo rukom i snažno udario Hašu Hodžić po licu slomivši joj vilicu, usljed čega se ova zateturala i pala na pod, pa kad je optuženi vidio da se podiže sa poda pritrčao je i uhvatio Hašu za pletenice kose i podigao od poda i tako je odgurao u prostoriju među zatvorene civile, a zatim je udario nogom obuvenom u vojničku čizmu ispod koljena, usljed čega je Haša ponovo pala na pod, a zatim je nastavio udarati nogama po cijelom tijelu, a najviše u predjelu rebara sa strane šutajući je i vukući po zatvorskoj prostoriji;

5.d) Neutvrđenog datuma u junu mjesecu 1992.godine u prostorijama osnovne škole „Hasan Veletovac“, nakon što je optuženi zajedno sa grupom pripadnika srpske vojske odveo mladb. djevojku H.S.iz prostorije u kojoj su civili bili zatvoreni, koja se uspjela osloboditi bjekstvom, odmah nakon toga su izdvojili njenu majku H.R.i na hodniku je jedan od vojnika iz grupe, držeći objema rukama njenu podužu kosu, podigao od tla i njeno tijelo okrenuo nekoliko puta počupavši joj tako veći dio kose, pa počeo tući po glavi, prsima, nogama i leđima govoreći “Što si S.rekla da bježi od nas”, a zatim je uveo u prostoriju zajedno sa optuženim i rekao “Sad ćemo vam srca vaditi i peći na ovim pločama” pokazujući na uključene i užarene ploče na električnom štednjaku, a optuženi je kroz smijeh govorio “Sad ćete se najesti”, a zatim je ponovo nepoznati vojnik udario i tom prilikom joj slomio nos izazavši jako krvarenje pokušavajući da joj polomi ruke, a zatim je obojica silovali;

5.f) U junu mjesecu 1992. godine prilikom zatvaranja civila u prostorije osnovne škole „Hasan Veletovac“, optuženi je zajedno sa drugim pripadnicima srpske vojske i policije učestvovao u prisilnom oduzimanju novca i zlatnog nakita od više stotina zatvorenih civila Bošnjaka i tom prilikom vršili pretres civila naređujući im da se skidaju do gola, te iznuđivali novac od zatvorenih civila tako što bi izveli grupu muškaraca zatvorenika iz zatvorske prostorije i kao protivnaknadu da ih vrate žive tražili da im njihove supruge i majke sakupe novac za otkup;

5.g) Tokom boravka u prostorijama zgrade osnovne škole „Hasan Veletovac“ u drugoj polovini mjeseca juna 1992.godine optuženi je sa drugim pripadnicima srpske vojske i policije učestvovao u premlaćivanju protivzakonito zatvorenih civila Bošnjaka tako što bi izdvajali grupu od oko dvadeset zatvorenika, među kojima: Hurem Ramu, Hadžić Ibrišima, Hadžić Amera, Ferić Avdu, Smajić Mustafu, R.N., kojima bi naređivali da drvenim štilom (drveni nasad za krampu) udaraju jedan drugog po svim dijelovima tijela, usljed čega su mnogi od njih padali na tlo, a od svih zatvorenika posebno su svake noći premlaćivali R.N., kojega su prvog dana kada je zatvoren postavili ispod koša kada je grupa srpskih vojnika među kojima i optuženi igrala košarku, pa su košarkaškom loptom naizmjenično gađali koš i R.N.u glavu i to jakim udarcima usljed čega je oštećeni R.N. padao u nesvjesno stanje, da bi jedne od narednih večeri optuženi zajedno sa još nekoliko nepoznatih srpskih vojnika izveli iz zatvorske prostorije R.N.i još četvoricu zatvorenika kada su ih u drugoj prostoriji premlatili udarajući ih šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme, kundacima pušaka po glavi, leđima i čupali kosu, usljed čega je R.N. izgubio svijest, a od udaraca u predjelu očiju njegove oči su bile potpuno zatvorene; prilikom pretresa i oduzimanja novca od Spahić Mehmeda optuženi je istog premlatio tako što ga je više puta kundakom puške udario u prsa, glavu i od zada između plečki, usljed čega se nije mogao sam kretati tako da su ga neki zatvorenici nosili na rukama u povratku u zatvorsku prostoriju;

5.h) U noći 28.06.1992.godine optuženi je ušao u prostoriju gdje su civili bili zatvoreni i izabrao oko dvadeset muškaraca i naredio im da pođu u drugu prostoriju gdje ih je sa grupom srpskih vojnika odmah počeo mlatiti i to: Poljo Jusufa, Bajramović Mehmeda, Hurem Ramu, Hadžić Hameda, Hadžić Ibrišima, Aljić Avdu, Ferić Avdu, Alijašević Abida, Memić Ibru, R.N., Šabanović Ibru, kada je optuženi zatvoreniku Bajramović Mehmedu odsjekao jezik izazivajući mu jako krvarenje, a zatim ga odveo iz zgrade Osnovne škole Hasan Veletovac od kada mu se gubi svaki trag, a kada je

sutradan Mehmedova supruga pitala optuženog da joj kaže šta je bilo sa njenim suprugom istoj je opsovao "balijsku majku" i udario šamar toliko jak da je sa djetetom pala na tlo nalazeći se usljed toga u polusvjesnom stanju;

Čime bi radnjama opisanim u tačkama pod 1.b), 2., 3., 4.a), 4.c), 5.a), 5.c), 5.d), 5.f), 5.g) i 5.h) optužnice, kao dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, znajući za takav napad, izvršio progon civilnog bošnjačkog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj i vjerskoj osnovi u vezi sa ubistvom, zatvaranjem, mučenjem, silovanjem, nanošenjem fizičkih i psihičkih povreda, učinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama: a) lišenje druge osobe života (ubistvo), b) prisilno preseljenje stanovništva, e) zatvaranje, f) mučenje, k) druga nečovječna djela slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja (pljačkanje imovine stanovništva, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama), a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH.

III.

Osnovom odredbe člana 283. tačke c) ZKP BiH u odnosu na optuženog Bobana Šimšića

ODBIJA SE OPTUŽBA

Da je:

1.a) Sredinom maja 1992. godine zajedno u grupi od više srpskih vojnika naoružanih puškama došli u selo Žlijeb u opštini Višegrad, u kome su zatekli civile A.N., Karišik Džemila i tri nepokretne stare žene, koji se nisu uspjeli do toga momenta sakriti, pa ih provocirali i maltretirali, a zatim udarali nogama i šakama po svim dijelovima tijela pokušavajući na taj način iznuditi od njih informaciju o mjestu gdje se sakrilo ostalo bošnjačko stanovništvo iz sela;

4.b) Dana 18.06.1992.godine zajedno u grupi sa više pripadnika srpske vojske i policije učestvovao u prisilnom oduzimanju novca i zlatnog nakita od više stotina zatvorenih civila Bošnjaka u prostorijama Vatrogasnog doma Višegrad i tom prilikom vršili pretres civila naređujući im da se skidaju do gola;

Čime da bi počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama f) i k) KZ BiH.

O b r a z l o ž e n j e

[1] Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-2/05 od 28.06.2005., potvrđenom dana, 08.07.2005., Šimšić Boban optužen je da je radnjama činjenično pobliže opisanim u tačkama pod 1.a), 1.b), 2., 3., 4.a), 4.b), 4.c), 5.a), 5.b), 5.c), 5.d), 5.e), 5.f), 5.g) i 5.h), počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama:

- a) lišenje druge osobe života (ubistvo),
- d) prisilno preseljenje stanovništva,
- e) zatvaranje,
- f) mučenje,

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili sa njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje),

i) prisilni nestanak osoba,

k) druga nečovječna djela slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja (pljačkanje imovine stanovništva, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama), a sve u vezi sa članom 29. KZ BiH.

[2] Na glavnom pretresu održanom dana 19.06.2006. tužilac je izmijenio optužnicu na način što je odustao od tačaka optužnice pod 1.a), 4.b), dok je pod tačkom 2. izmijenio tekst optužnice tako što je u šestom redu odozgo iza zareza stavio tekst:” a u toku napada ubili Karišik Mirsada zvanog “Kemo”, a sve stanovnike sela Kuka odveli i zatvorili u prostorije osnovne škole “Hasan Veletovac” u Višegradu, osim Karišik Omera i Šabanović Redža, koje su odveli iz sela od kada im se gubi svaki trag”, pod tačkom 4.c) izmijenio tekst na način što je na str. 3 u prvom redu odozgo iza riječi ”doma”, brisao tekst: ” gdje su ih udarali, a potom kamionom odvezli na lokalitet banja Vilina Vlas, odakle je Joksimović Miloje odvojio najmanje sedam muškaraca i to: Agić Mehu, Softić Mehu, Softić Samira, Kešmer Hameda. Kešmer Ibrahima, Gluščević Muju, Gluščević Hasana, koje je optuženi Šimšić Boban odvodio po trojicu do rijeke Drine koja protiče u neposrednoj blizini toga mjesta i naređivao im da zagaze do pojasa u vodu, a zatim sa još dvojicom neidentifikovanih srpskih vojnika pucajući iz pušaka lišili života”, na mjesto kojeg je stavio tekst:” od kada im se gubi svaki trag, osim Gluščević Muje, Kešmer Ibrahima, Kešmer Hameda, Softić Samira, Agić Emina, Gluščević hasiba, Hodžić Seada, Bulatović Huse, Hodžić Dželala i Kozić Adema, čiji su leševi prilikom ekshumacije pronađeni na lokalitetu Slap Žepa”, te pod tačkom 5.c) u trinaestom redu odozgo iza zareza do kraja brisao tekst: “ a zatim su joj Mitar Vasiljević i optuženi Šimšić Boban naredili da se skine gola pred svim prisutnim zatvorenicima i tako голу je nastavili tući i kad je ova žena počela gubiti svijest posipali je vodom”.

[3] Kod tako izmjenjenog teksta optužnice tužilac je ostao do kraja glavnog pretresa sa prijedlogom da sud optuženog proglasi krivim i osudi ga po zakonu, dodajući pri tom da se na strani optuženog nije stekla niti jedna od olakšavajućih okolnosti koja bi iziskivala primjenu blaže kazne od propisane za navedeno krivično djelo.

1.1 -Istorijat postupka

[4] Rješenjem Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRN-05/04 od 13.5.2005. godine preuzet je ex officio krivični predmet od Okružnog suda Istočno Sarajevo protiv tada osumnjičenog Boban Šimšića, a sve u skladu sa članom 449. stav 2. ZKP BiH. Obzirom da se predmet nalazio u fazi istrage spis je predat Tužilaštvu Bosne i Hercegovine na daljne postupanje. Apelaciono vijeće Odjela I za ratne zločine Krivičnog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine je rješenjem broj X-KRN-05/04 od 15.06.2005 godine odbilo žalbu branioca kao neosnovanu i time potvrdilo rješenje vanraspravnog vijeća o preuzimanju predmeta. Postupajući po ovom predmetu Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je uputilo Sudu optužnicu broj KT-RZ-2/05 od 28.06.2005. na potvrđivanje, a istu je Sud 08.07.2005. potvrdio po svim tačkama. Postupajući dalje u radu na ovom predmetu sud Bosne i Hercegovine je 14.07.2005. održao ročište radi izjašnjavanja optuženog o krivnji na kojem se optuženi izjasnio da nije kriv. Sud Bosne i Hercegovine je 08.09.2005. održao statusnu konferenciju, a glavni pretres je počeo 14.09.2005. čitanjem optužnice. Od početka glavnog pretresa održano je 31 ročište završno sa 11.07.2006. kada je izrečena presuda.

1.2 -Pritvor

[5] Rješenjem Kantonalnog suda Gorazde broj Ki-12/02 od 15.04.2003. određen je pritvor protiv Bobana Šimšića da bi isti počeo teći dana 24.01.2005. kad se optuženi prijavio i predao nadležnom tužilaštvu. Pritvor je produžen rješenjem Okružnog suda Istočno Sarajevo broj KV-08/05 od 23.02.2005. da bi Sud Bosne i Hercegovine svojim rješenjem broj X-KRO-05/04 od 14.07.2005. produžio pritvor do okončanja glavnog pretresa. Sud Bosne i Hercegovine je redovno svaka dva mjeseca svojim rješenjima vršio kontrolu opravdanosti pritvora. Isti sud je po izricanju presude 11.07.2006. donio rješenje po kojem produžen pritvor do pravosnažnosti presude, ali najduže dok ne istekne vrijeme trajanja kazne izrečene u prvostepenoj presudi. Sud je utvrdio činjenice koje se odnose na vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru kako to stoji u izreci osuđujućeg dijela presude.

1.3 - Isključenje javnosti

[6] Od otvaranja pa do završetka glavni pretres je bio javan. Međutim, u jednom dijelu glavnog pretresa Sud je donosio procesna rješenja kojim je isključena opšta javnost u smislu člana 235. ZKP BIH, uvijek po prethodnom saslušanju stranaka. Prilikom isključenja javnosti, a osnovom člana 236. ZKP BIH, odluka se nije odnosila na stranačku javnost, na službene osobe suda, a posebno ne, na posmatrače iz misije OSCE-a, čija je uloga bila fokusirana na praćenje postupka kako bi se osiguralo da se isti odvija u skladu sa međunarodnim standardima i vladavinom prava, što je opet u uskoj vezi sa poštovanjem garancija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama; na predstavnike Udruženja "Žena-Žrtava rata" Sarajevo, koje su pokazale interes za ovaj predmet i kojima je sud tokom cijelog glavnog pretresa omogućio prisustvo; na predstavnike OKO i "Fonda za humanitarno pravo" Beograd.

[7] Konkretno, sud je isključio javnost sa dijela glavnog pretresa održanog dana 05.12.2005. na obrazloženi prijedlog tužioca, kojem isključenju se odbrana usprotivila iz razloga što su predloženi svjedoci optužbe svoje iskaze davali u javnosti. Isključena je javnost i sa dijela glavnog pretresa održanog 15.12.2005. na obrazloženi prijedlog tužioca kojem se odbrana usprotivila jer je smatrala da nema razloga zbog kojih bi se isključila javnosti. Takođe, na obrazložen prijedlog tužioca radi zaštite interesa svjedokinja javnost je isključena i sa dijelova gl. pretresa održanih: dana 22.12.2005., te 03.02.2006., dana 08.02.2006., dana 09.02.2006., dana 14.04.2006.; na prijedlog branioca prilikom čitanja iskaza svjedoka, tužilac se nije protivio prijedlogu, dana 05.06.2006. na zahtjev odbrane isključena je javnost prilikom čitanja iskaza zaštićenog svjedoka VG-105 iz predmeta koji se vodio kod MKSJ, tužilac se protivio prijedlogu jer se od MKSJ-a očekivalo skidanje mjere zaštite za predloženog svjedoka, dana 12.06.2006. na prijedlog odbrane isključena je javnost prilikom čitanja izjave svjedoka date istražiocima Tužilaštva MKSJ čemu se tužilac nije protivio, dana 05.07.2006. na prijedlog branica isključena javnost prilikom čitanja izjave svjedoka date istražiocima Tužilaštva MKSJ, čemu se tužilac protivio; istoga dana prilikom iznošenja završne riječi branioca u jednom dijelu je isključena javnost, tužilac se protivio prijedlogu, dok je odbrana u svom, čini se razložnom odgovoru, istakla da postoji toliko komplementarnih dokaza, uključujući one dokaze koji su izvedeni na gl. pretresu na prijedlog tužioca kao i dokaze haške provenijencije koji su pod zaštitom i na čije očuvanje se tužilac pozivao tokom postupka, da nalazi potrebu radi dočaravanje cjelokupne slike svog viđenja opisanih događaja integralno iznese sadržaje dokaza uključujući i imena svjedoka, što nije moguće postići korištenjem inicijala koju praksu, uostalom, ne koristi ni MKSJ, a odbrana pri tom ne želi da dođe u poziciju da povrijedi bilo koga. U svim ovim konkretnim slučajevima sud je prihvatao prijedloge stranaka i branioca i isključio opštu javnost jer su svjedočile žene koje su tvrdile da su bile žrtve silovanja, zlostavljanja i drugih ponižavanja ili se radilo o dokazima koji su bili još uvijek pod zaštitnim mjerama MKSJ. Bez obzira što su se ponekad zastupnici optužbe odnosno odbrane protivili isključenju javnosti u dijelu gl. pretresa, Sud je smatrao da ne može izložiti riziku zaštitu vrijednosti oštećenih svjedokinja koje spadaju u sferu njihove intime i privatnosti *a priori* donošenjem odluke kojim bi se odbio prijedlog za isključenje javnosti, posebno, ne znajući u tome momentu šta će one uopšte konkretno svjedočiti. Sud je u takvoj situaciji jedino osnovano mogao očekivati da će biti riječ o svjedočenju vezanom za ono što

potpada pod silovanje, što je bilo sasvim dovoljno da donese odluku o isključenju opšte javnosti. Međutim, pored razloga zaštite ličnog i intimnog života svjedokinja, njihovom izlaganju ponovnoj traumatizaciji u prisustvu javnosti, što skoro neumitno podrazumijeva svjedočenje pred sudom, sud se rukovodio i razlozima zaštite morala u demokratskom društvu, imajući u vidu tradicionalan položaj žene u bosansko-hercegovačkom miljeu, pa čak i za slučaj kad su pojedine svjedokinje izrazile spremnost da se u svojoj javnoj ispovijesti otvoreno suoče sa optuženim.

[8] Sud ovom prilikom uočava distinkciju između potrebe isključenja javnosti prilikom prezentiranja sadržaja pojedinih svjedočenja kad se to pokazalo nužnim od potrebe zaštite identiteta svjedoka. Tokom postupka nije bilo prijedloga da se zaštititi identitet bilo kojeg od svjedoka predloženih od strane nosilaca optužbe ili odbrane. To, posebno, što se mjere zaštite primjenjuju samo uz saglasnost svjedoka kako je to predviđeno u čl. 5 a) Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka ("Sl. Glasnik BiH", broj: 3/03, 61/04).Niko od saslušanih svjedoka u tom pravcu prethodno tako nešto nije tražio. Uostalom, imena svjedokinja koje su u pravilu i oštećene su javno pročitana od strane optužbe pa sud ne vidi razloga zašto bi se od toga odstupilo prilikom objavljivanja presude.

[9]Sud uočava distinkciju između potrebe zaštite privatnog života žrtava od potrebe zaštite identiteta svjedoka, koji su obično i viktimizirana lica. U ovom predmetu je po prijedlogu bilo optužbe bilo odbrane u više navrata isključena opšta javnost za dio glavnog pretresa kako bi se izbjegao rizik da prisustvo javnosti u situaciji kad oštećene daju svoj iskaz u vezi onog što duboko ulazi u sadržaj njihove intime, dodatno traumatizira svjedoke. Sud je svjestan značaja principa javnosti suđenja pri tom dozvolio da suđenju prisustvuju pored učesnika postupka predstavnici OSCE, OHR, OKO, a posebno Udruženja žena žrtava, tako da nije tačna tvrdnja optužbe u završnoj riječi da su svjedoci ostali lišeni psihološke podrške od strane predstavnika ovog Udruženja. Uostalom, ovim svjedocima je svo vrijeme bila efektivno pružana psihološka, dakle, stručna podrška od strane Odjela za zaštitu svjedoka pri Registararu Suda BiH.

1.4 – Procesni prigovori

[10] Odbrana je početkom suđenja u ovom predmetu u više navrata isticala prijedloge za odlaganje gl. pretresa na vrijeme od šest mjeseci u svrhu priprema odbrane; takođe, prijedlog za odobravanje sredstava za potrebu finansiranja svoje istrage u svrhu angažovanja vještaka medicinske struke, te kako bi se mogla izvršiti posjetu haškim optuženicima. Međutim, kako su ovi prijedlozi tokom trajanja postupka i vođenja gl. pretresa izgubili svoju svrhu, to sud nalazi necjelishodnim razmatranje razloga kojim su prijedlozi odbrane koji se mahom podudaraju sa početkom suđenja, bili odbijani. Na ovom mjestu je dovoljno istaći kako je ovaj Sud, *inter alia*, uputio branioca da za pripremu odbrane koristi rokove koji su dati odredbama ZKP-a, upravo onako kako je ESLJP zauzeo stanovište u slučaju *Union Alimentaria S.A. protiv Španije* po kom je dužnost podnosioca zahtijeva da " *pokaže revnost u preduzimanju koraka koji su za njega relevantni, da se uzdrži od taktike odlaganja i da iskoristi ono što je u domenu domaćeg prava dozvoljeno u smislu skraćivanja postupka.*"

[11]U postupku izvođenja dokaza predloženih od strane tužioca sud je na gl. pretresu od 05.12.2005. i 09.02.2006. saslušao svjedokinje A.N.iK.T.. U okviru svog unakrsnog ispitivanja odbrana je predočila neovjerene kopije izjava ove dvije svjedokinje koje su one dale istražiteljima Ureda tužioca MKSJ. Prema riječima odbrane, ove izjave u suprotnosti su sa iskazima koje su svjedokinje dale na glavnom pretresu pred Sudom, te da kao takve znatno utiču na kredibilitet ova dva svjedoka optužbe. Odbrana je u nekoliko navrata tokom postupka zahtijevala da Tužilaštvo BiH od MKSJ pribavi ovjerene kopije ovih izjava. Dana 6.2.2006. na zahtjev odbrane, Sud je Tužilaštvu BiH izdao naredbu da od Ureda tužioca MKSJ pokuša pribaviti originalne izjave ili ovjerene kopije izjava. Od

Tužilaštva BiH takođe je zatraženo da redovno informiše Sud o svim aktivnostima vezanim za izvršenje date naredbe.

Dana 27.2.2006., odbrana je u skladu sa tačkama 3. i 4. svog prijedloga dokaza predložila da se neovjerene izjave svjedokinja A.N.iK.T., koje su one dale predstavnicima Ureda tužioca MKSJ dana 12.6.2000. i 23.5.2001., pročitaju na zatvorenoj sjednici Suda (budući da u to vrijeme sa tih izjava nisu bile skinute mjere zaštite od strane MKSJ) u slučaju da Tužilaštvo BiH ne uspije pribaviti originalne dokumente.

Na ročištu glavnog pretresa koje je održano 23.3.2006. tužilac je usmeno izvijestio da je ostvario nekoliko kontakata sa glavnom tužiteljicom, tužiocima i Sekretarijatom MKSJ, ali da su njegovi naponi u pribavljanju traženih dokaza u okviru razumnog vremenskog roka bili neuspješni. Tužilac je na kraju predložio da Sud uputi službeni zahtjev nadležnima u MKSJ u svrhu pribavljanja ovih dokaza, na što je odbrana pristala.

[12]Dana 27.3.2006., Sud je Uredu tužioca MKSJ proslijedio zahtjev za dostavu dvije predmetne izjave. Dana 7.4.2006., David Tolbert, zamjenik tužioca MKSJ, izvijestio je Sud u povjerenju da je Ured tužioca MKSJ već kontaktirao dvije pomenute svjedokinje, u skladu sa zahtjevom koji je ispred branioca optuženog Bobana Šimšića podnio Odsjek za krivičnu odbranu, te da svjedokinje nisu pristale da se njihove izjave dostave odbrani i da naposljetku Ured tužioca MKSJ nije u mogućnosti da Sudu BiH dostavi pomenute izjave.

Na zahtjev odbrane koji je iznesen na pretresu 14.4.2006., Sud je uputio dopis predsjedniku MKSJ sa zahtjevom za dostavu spornih izjava. Predsjednik je odgovorio da on nije u mogućnosti da udovolji takvom zahtjevu imajući u vidu pravilo 70(B) Pravila o postupku i dokazima MKSJ i nedostatak saglasnosti svjedokinja.

[13]Dana 12.5.2006., odbrana je podnijela zahtjev za obustavu postupka zbog neobjelodanjivanja dokaza, tražeći od Suda BiH da obustavi postupak ili izvede dokaze o vjerodostojnosti izjava ili izuzme dokaze na koje su izjave uticale, te da također sankcioniše tužilaštvo zbog propusta da izvrši naredbu Suda. Odbrana tvrdi da je tužilaštvo propustilo da ispuni svoju obavezu da učini sve kako bi pribavilo ove izjave i da ih dostavi odbrani, što predstavlja kršenje dužnosti Tužilaštva da objelodani dokaze u korist optuženog, i da nepribavljanje ovjerenih kopija izjava uzrokuje kršenje prava optuženog na pravično suđenje po članu 6. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava, uključujući princip jednakosti strana u postupku i pravo optuženog da unakrsno ispita svjedoke koji svjedoče protiv njega.

[14]Dana 22.5.2006. Tužilaštvo je dostavilo odgovor na zahtjev odbrane za obustavu postupka, s prijedlogom da Sud BiH odbije pomenuti zahtjev kao neosnovan. U odgovoru Tužilaštvo naglašava da predmetne svjedokinje nisu „ključni svjedoci“ u konkretnom predmetu kako to tvrdi odbrana, već su samo dva od dvadeset i sedam svjedoka koji su dali iskaze kao svjedoci Tužilaštva, što sve zajedno predstavlja bitan skup dokaza protiv optuženog. Tužilaštvo takođe tvrdi da je u potpunosti ispunilo svoje obaveze po članu 14. ZKP BiH, da ne posjeduje niti ima pristup ovjerenim kopijama zatraženih izjava i da su nakon podizanja optužnice odbrani prezentirani svi dokazi koje je Tužilaštvo imalo na raspolaganju. U vezi sa upotrebom spornih izjava kao dokaza, Tužilaštvo smatra da ove izjave ne ispunjavaju neophodne zakonske uslove da bi se mogle koristiti kao dokazi pred Sudom BiH, konkretno uslove iz člana 219., 78., i 86. ZKP BiH te da iz tog razloga ne mogu biti prihvaćene kao dokaz. Konačno, Tužilaštvo tvrdi da po članu 273. stav 1. ZKP BiH koji određuje da se svjedoku mora dati mogućnost da objasni ili pobije svoj prethodni iskaz, odbrana ne može tražiti da se takve ranije izjave uvedu u dokaze čitanjem pred Sudom i da je odbrana već imala priliku da ispita ove dvije svjedokinje o njihovim ranijim izjavama kada su one davale iskaz na glavnom pretresu.

1.5.1 - Sud BiH nije vezan ograničenjima pravila 70(B)

[15]Pravilo 70(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ predviđa da ukoliko tužilac posjeduje informaciju koja mu je data u povjerenju i koja je korištena samo za dobijanje novih dokaza, tu početnu informaciju i njeno porijeklo on neće objelodaniti bez pristanka osobe ili tijela koje je pružilo početnu informaciju, a ni u kojem slučaju je neće upotrijebiti kao dokaz prije nego što je objelodani optuženom. Na osnovu ove odredbe Ured tužioca MKSJ odbio je objelodaniti sporne izjave odbrani u ovom krivičnom predmetu, a na kraju i samom Sudu.

Međutim, kako je to prihvaćeno u praksi MKSJ, pravilo 70(B) mora se promatrati u kontekstu pravila 68(i) Pravilnika o postupku i dokazima koji tužioca obavezuje na objelodanjivanje svih materijala odbrani koji prema tužiočevim stvarnim saznanjima mogu upućivati na nevinost, odnosno ublažiti krivicu optuženog ili utjecati na vjerodostojnost dokaza optužbe. MKSJ je više puta istakao značaj obaveze tužioca da objelodani materijale koji optuženog oslobađaju krivice u smislu pravila 68(i) koja je od suštinske važnosti za pravičnost postupka i jednako važna kao i obaveza krivičnog gonjenja.¹

U pogledu pravila 70., MKSJ ovo pravilo smatra neophodnim zbog specifičnog pravnog okvira i jednako specifičnih okolnosti u kojima funkcioniše MKSJ, te njegovu funkciju smatra sličnom institutu imuniteta od javnog interesa koji postoji u nekim pravnim sistemima. Što je još važnije, u svjetlu obaveze tužioca da objelodani oslobađajuće dokaze kao i načela jednakosti strana u postupku, te u skladu sa relevantnom praksom Evropskog suda za ljudska prava, MKSJ je prepoznao da “izuzetak od obaveze objelodanjivanja iz paragrafa (B) i (E) pravila 70. (...) ni u kom slučaju **ne** oslobađa Tužilaštvo obaveze, u skladu sa pravilom 68., da odbrani objelodani postojanje materijala koji su poznati Tužilaštvu, a koji na bilo koji način upućuju na nevinost ili umanjuju krivicu optuženog ili utječu na vjerodostojnost dokaza optužbe”². MKSJ je na ovaj način jasno naglasio da “izuzetak od obaveze objelodanjivanja predviđen pravilom 70. ne uključuje materijal koji je predmet pravila 68.”³

[16]U opšim crtama, MKSJ je u više navrata ustanovio da je tužiočeva obaveza objelodanjivanja oslobađajućih materijala, bez obzira da li ti materijali potiču iz predmeta koji su vezi sa datim predmetom, trajna obaveza koja se bez razlike odnosi kako na javne tako i na povjerljive dokaze.⁴ Konkretnije, činjenica da svjedok uživa zaštitne mjere ne oslobađa tužioca njegove obaveze, te je na njemu da od pretresnog vijeća koje postupa u predmetu zatraži izricanje onih mjera koje smatra neophodnim.⁵

¹ Vidjeti MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Tihomira Blaškića*, presuda po žalbi, 29.7.2004. godine, §264; MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Radoslava Brđanina*, odluka o zahtjevu žalioaca za objelodanjivanje u skladu sa pravilom 68. i o zahtjevu za izdavanje naredbe Sekretarijatu da objelodani određene materijale, 7.12.2004. godine, str. 3-4; MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Nasera Orića*, odluka o navodnom nepoštivanju obaveze objelodanjivanja iz pravila 66(B) i 68(i) od strane optužbe, 29.9.2005. godine, str. 2; MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Nasera Orića*, odluka o aktuelnim primjedbama o nepoštivanju pravila 68. Pravila o postupku i dokazima od strane optužbe, 13.12.2005. godine, §20.

² MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića*, javna verzija povjerljive odluke od 6.5.2002. godine o navodnoj pravnoj neutemeljenosti pravila 70., 23.5 2002. godine, §19.

³ *Ibid.*, §20.

⁴ MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Tihomira Blaškića*, presuda po žalbi, 29.7.2004. godine, §267; MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Radoslava Brđanina*, odluka o zahtjevu žalioaca za objelodanjivanje u skladu sa pravilom 68. i o zahtjevu za izdavanje naredbe Sekretarijatu da objelodani određene materijale, 7.12.2004. godine, str. 4.

⁵ MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Tihomira Blaškića*, Mišljenje o odluci pretresnog vijeća koje postupa u predmetu *tužilac protiv Daria Kordića i Maria Čerkeza* od 12.11.1998. godine, 16.12.1998. godine, str. 4-5.

Osим toga, imajući u vidu načelo jednakosti strana u postupku, MKSJ je ustanovio da pravilo 70. ne narušava načelo jednakosti strana u postupku, ali samo zbog toga što u skladu s pravilom 70(F) MKSJ može na zahtjev optuženog naložiti da se na određene informacije u posjedu optuženog odredbe ovog pravila primjene *mutatis mutandis* i što pravilo 70(G) daje konačni pravni lijek, ukoliko se pojavi potreba za njegovom primjenom, tako što Sudu daje ovlasti za izuzimanje dokaza ukoliko je potreba da se osigura pravično suđenje u značajnoj mjeri prevagnula nad njihovom dokaznom vrijednošću.⁶

U praksi, kada god prime zahtjev odbrane za objelodanjivanje materijala iz pravila 68., a u skladu sa pravilom 70., sudije MKSJ izdaju naredbu tužiocu da traži dozvolu za objelodanjivanje ovog materijala, pod uslovom da su odgovarajuće mjere za zaštitu svjedoka na snazi u predmetima gdje je to neophodno⁷. U svakom slučaju sudije zadržavaju pravo za izuzimanje dokaza kada je potreba da se osigura pravično suđenje u značajnoj mjeri prevagnula nad njihovom dokaznom vrijednošću.

[17]Ako se navod odbrane u ovom predmetu pokaže tačnim, sporni dokazi utjecat će na kredibilitet dokaza optužbe i kao takvi predstavljaće materijal koji podliježe obaveznom objelodanjivanju u smislu pravila 68(i) Pravilnika o postupku i dokazima. Sud BiH je već u svojoj naredbi od 6.2.2006. godine ustanovio da ove izjave idu u korist odbrane optuženog Bobana Šimšića. Očigledno je da pravilo 68(i) Uredu tužioca MKSJ ne nameće nikakve obaveze prema osobama optuženim pred Sudom BiH (niti u tom smislu nameće bilo kakve obaveze Tužilaštvu BiH). Međutim, ako se pravilo 68(i) ne može primjenjivati na predmete pred Sudom BiH, isto treba da važi i za pravilo 70(B). Iz prakse MKSJ proizilazi da je pravilo 70(B) u skladu sa pravima odbrane samo zbog izuzetka iz pravila 68(i) i dok god postoji ravnoteža između primjene pravila 70. i pravila 68(i). Pozivanje na pravilo 70(B), bez obzira na okolnosti u ovom predmetu i činjenicu da je zatraženi dokaz oslobađajuće prirode u smislu pravila 68(i), podrazumijevalo bi kršenje prava odbrane u skladu sa praksom MKSJ, imajući u vidu također da Sud BiH ne može izati naredbu Uredu tužioca MKSJ, kako bi to MKSJ obično uradio u sličnim predmetima. Argument Tužilaštva BiH da se izjave ne mogu izvesti kao dokazi pred Sudom zbog toga što svjedoci nisu dali svoj pristanak u skladu sa pravilom 70(B) Pravilnika o postupku i dokazima je prema tome neosnovan. U svakom slučaju, Sud BiH nije, niti se smatra vezanim pravilom 70(B) Pravilnika o postupku i dokazima.

1.5.2 - Dužnost tužioca da pribavi i objelodani odbrani sve oslobađajuće dokaze

[18]U skladu sa članom 14. ZKP-a BiH Tužilaštvo je obavezno da objektivno istraži i utvrdi sa jednakom pažnjom kako činjenice koje terete tako i činjenice koje idu u prilog optuženom. Član 47. i 226. ZKP-a BiH daje pravo optuženom i njegovom braniocu da razmatraju sve dokumente i dokaze optužbe, a naročito one koji idu u prilog optuženom.

U skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, pravo na pravično suđenje iz člana 6., stav 1. Konvencije nameće obavezu tužilaštvu da odbrani objelodani sve materijalne dokaze u svom posjedu, kako one koji terete, tako i one koji idu u prilog optuženom.⁸ Iako pravo na

⁶ MKSJ, pretresno vijeće, tužilac protiv *Radoslava Brđanina i Momira Talića*, javna verzija povjerljive odluke od 6.5.2002. godine o navodnoj pravnoj neutemeljenosti pravila 70., 23.5 2002. godine, §22.

⁷ Vidjeti npr. MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Tihomira Blaškića*, odluka o zahtjevu Paška Ljubičića da se odobri pristup povjerljivim materijalima, transkriptima i dokazima, 4.12.2002. godine; MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Milana Milutinovića, Dragoljuba Ojdanića i Nikole Čainovića*, Odluka o zahtjevu odbrane za objelodanjivanje materijala iz pravila 68. koji je pribavljen u skladu sa pravilom 70., 10.2.2003. godine; MKSJ, žalbeno vijeće, *tužilac protiv Tihomira Blaškića*, odluka o drugom dopunjenom zahtjevu Daria Kordića i Maria Čerkeza za pristup povjerljivim materijalima, 25.2.2003. godine; MKSJ, pretresno vijeće, *tužilac protiv Slobodana Miloševića*, odluka o zahtjevu odbrane koji je uložio branilac Franka Simatovića za pristup transkriptima i dokumentima, 20.10.2003. godine.

⁸ ESLJP, *Rowe i Davis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, veliko vijeće, presuda od 16.2.2000. godine, §60; ESLJP, *Fitt protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, veliko vijeće, presuda od 16.2.2000. godine, §44; ESLJP, *Jasper*

objelodanjivanje relevantnih dokaza nije apsolutno pravo, bilo kakva ograničenja u tom pogledu bila bi zakonita samo pod uslovom da su ispunjena sljedeća tri uslova. Kao *prvo*, ograničenje mora biti opravdano potrebom za očuvanjem temeljnih prava drugog ili zaštitom važnog javog interesa. Kao *drugo*, stav 1. člana 6. dopušta mjere koje ograničavaju prava odbrane samo onda kada su prijeko potrebne. Kao *treće*, kako bi se optuženom osiguralo pravično suđenje, bilo kakve poteškoće prouzrokovane odbrani ograničavanjem njihovih prava moraju se u dovoljnoj mjeri izjednačiti procedurama koje provode sudske vlasti.⁹

Pravo na objelodanjivanje dokaza takođe proističe iz člana 6. stav 3. tačka b) Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), prema kojem osoba koja se tereti za krivično djelo ima pravo na adekvatno vrijeme i sredstva za pripremu odbrane. Sud je uočio da neobjelodanjivanje materijalnih dokaza koji sadrže detalje koji optuženom mogu omogućiti da se oslobodi optužbi ili koji mogu uticati na umanjene kazne predstavlja uskraćivanje sredstava neophodnih za pripremu odbrane, i, samim tim, kršenje prava zagaranovanih članom 6. stav 3. tačka b) Konvencije¹⁰. Pravo optuženog da raspolaze oslobađajućim dokazima odnosi se na sve relevantne dokaze koje su nadležne vlasti prikupile ili su *mogle* prikupiti¹¹, što podrazumijeva obavezu optužbe da poduzme aktivne korake na pribavljanju oslobađajućih dokaza, kada odbrana nije u poziciji da to učini.

[19]Ovo je takođe u skladu sa pravom svakog optuženog da ispituje svjedoke koji svjedoče protiv njega, u skladu sa članom 6. stav 3. tačka d) EKLJP. Ovo pravo nalaže da se optuženom pruži odgovarajuća prilika da osporava i ispituje svjedoke protiv njega bilo u toku njihovog svjedočenja ili u kasnijoj fazi postupka¹². Ovo pravo može biti ugroženo ako se optuženom uskrati pristup prethodnim izjavama svjedoka protiv njega, koje mogu pomoći njegovoj odbrani prilikom osporavanja kredibiliteta spomenutog svjedoka.

Prema tome, Tužilaštvo je obavezno, ne samo da objelodani sve oslobađajuće dokaze koje ima, već i da učini sve što je u njegovoj moći da pribavi takve dokaze kada sazna za njihovo postojanje, tj. kada je u boljoj poziciji u odnosu na odbranu da to učini. U vezi s tim, obaveza otkrivanja dokaza mora se posmatrati u svjetlu načela jednakosti strana u postupku.

1.5.3 - Obaveza objelodanjivanja dokaza u svjetlu načela jednakosti strana u postupku, te posebne veze Tužilaštva BiH sa Uredom tužioca MKSJ

[20]U skladu sa načelom jednakosti strana u postupku, kao jednim od obilježja šireg koncepta pravičnog suđenja u skladu sa članom 6. stav 1. EKLJP, svaka strana mora dobiti realnu priliku da iznese svoj predmet prema uslovima koji je ne stavljaju u nepovoljan položaj u odnosu na drugu

protiv Ujedinjenog Kraljevstva, veliko vijeće, 16.2.2000. godine, §51; ESLJP, *Dowsett protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 24.6.2003. godine, §44. Vidjeti takođe ESLJP, *Edwards protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 16.12.1992. godine, §36.

⁹ ESLJP, *Rowe i Davis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 16.2.2000. godine, §61; ESLJP, *Fitt protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, veliko vijeće, presuda od 16.2.2000. godine, §45; ESLJP, *Jasper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, veliko vijeće, 16.2.2000. godine, §52; ESLJP, *Atlan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 19.6.2001. godine, §40; ESLJP, *Dowsett protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 24.6.2003. godine, §42.

¹⁰ ESLJP, *Lavrsen protiv Danske*, odluka od 28.2.2002. godine. Vidjeti takođe ESLJP, *Jespers protiv Belgije*, Komisija, izvještaj od 14.12. 1981. godine, §59.

¹¹ ESLJP, *Jespers protiv Belgije*, Komisija, izvještaj od 14.12. 1981, §57.

¹² ESLJP, *Kostovski protiv Nizozemske*, presuda od 20.11.1989. godine, §41.

stranu¹³. U tom kontekstu važnost se pridaje percepciji kao i povećanoj osjetljivosti za pravično ostvarivanje pravde.¹⁴

[21]Nesporno je da su od svoje uspostave rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija od 25.5.1993. godine, različiti organi MKSJ-a, a posebno Ured tužioca MKSJ-a, prikupili znatan broj dokaza koji zbog geografskog, vremenskog i materijalnog preklapanja predmeta koji se vode pred MKSJ i Sudom BiH, mogu biti važni za postupke pred Sudom BiH.

Iz ovog razloga, Zakon o ustupanju predmeta sadrži više odredbi kojima se dozvoljava i olakšava prihvatanje dokaza MKSJ pred Sudom BiH. Kako je navedeno u članu 3. spomenutog Zakona, kao opšti princip, dokazi prikupljeni u skladu sa Statutom MKSJ i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH.

U ovom smislu, Ured tužioca MKSJ i Tužilaštvo BiH potpisali su Memorandum o razumijevanju kako bi se pomogla saradnja između ove dvije institucije i samim tim rad Tužilaštva BiH, pogotovo što se time Tužilaštvu BiH omogućio privilegovani – mada ne apsolutni - pristup dokumentima, izjavama svjedoka, izvještajima i drugim dokazima koje je prikupio Ured tužioca MKSJ (članovi 2-6. i član 9. Memoranduma). Ovim Memorandumom Ured tužioca MKSJ obavezao se da podnosi prijedloge u ime Tužilaštva BiH po pitanjima koja su relevantna za istrage odnosno optužnice čije je podizanje u toku u BiH (član 7. Memoranduma).

[22]U preambuli Memoranduma, Ured tužioca MKSJ i Tužilaštvo BiH prihvatili su “da je o mnogim događajima koji će biti predmetom razmatranja ovoga Suda, izvršena obimna istraga i vođen postupak u MKSJ-u, te da je u mnogim slučajevima MKSJ jedino mjesto gdje se čuvaju zbirke dokumenata koji su od ključne važnosti za uspješno vođenje krivičnih postupaka na Sudu BiH”. Slično tome, Sud smatra da ovaj obiman materijal može biti od presudne važnosti za optužene pred Sudom BiH. Izuzetno je bitno da, kada Ured tužioca MKSJ posjeduje dokaze koji mogu navodno osporiti kredibilitet svjedoka optužbe, kao što je to slučaj u ovom predmetu, pristup takvim dokazima bude omogućen odbrani. Ipak, za sada, ne postoji sporazum između Odsjeka za krivičnu odbranu i Ureda tužioca ili bilo kojeg drugog organa MKSJ.

Takva situacija stvara potencijalnu nejednakost između optužbe i odbrane koja se može ispraviti jedino efektivnim i vjernim izvršavanjem obaveza Tužilaštva iz člana 14. ZKP BiH, i u skladu sa članom 6. EKLJP.

[23]U svakom slučaju, postojanje, sadržaj i svrha Memoranduma o razumijevanju, zajedno sa činjenicom, kako je naglašeno u podnesku odbrane, da je u svom pismu Sudu zamjenik tužioca MKSJ u dva navrata spomenuo da dotični svjedoci nisu dali pristanak da se njihove izjave daju *odbrani* (čime se sugerše da bi optužba mogla dobiti izjave), te činjenicom da je kao rezultat ovog nepristanka odbrani uskraćen dokaz koji bi mogao uticati na kredibilitet svjedoka koji svjedoče protiv optuženog, navode na zaključak, barem se tako čini na ovom nivou razmatranja, da bi optuženi u ovom predmetu, bio uskraćen u realnoj prilici da iznese predmet pod uslovima koji ga ne dovode u nepovoljan položaj u odnosu na tužioca.

1.5.5 - Prihvatljivost i ocjena dokaza pred Sudom BiH

¹³ ESLJP, *Ankerl protiv Švicarske*, presuda od 23.10.1996. godine, §38; ESLJP, *Bulut protiv Austrije*, presuda od 22.2.1996. godine, §47; ESLJP, *Niderost-Huber protiv Švicarske*, presuda od 18.2.1997. godine, §23; ESLJP, veliko vijeće, *Ocalan protiv Turske*, presuda od 12.5.2005. godine, §140.

¹⁴ ESLJP, *Bulut protiv Austrije*, presuda od 22.2.1996. godine, §47; ESLJP, veliko vijeće, *Ocalan protiv Turske*, presuda od 12.5.2005. godine, §140.

[24] Član 6. stav 1. EKLJP garantuje pravo na pravično suđenje pred sudom nezavisnim u odnosu na izvršnu vlast, ali i u odnosu na strane u postupku¹⁵. Dužnost je Suda, prema članu 14. i članu 262. stav 3, te na temelju same svoje funkcije u pravosuđu, da objektivno prouči i, sa jednakom pažnjom, utvrdi oslobađajuće činjenice isto kao i osuđujuće, te da se pobrine da je ispitivanje i predlaganje dokaza efektivno za utvrđivanje istine. U ovom smislu, član 268. ZKP BiH Sudu daje ovlaštenje da kazni svjedoka koji odbije da svjedoči bez iznošenja opravdanog razloga.

Kada bi Sud prihvatio trenutnu situaciju, u kojoj se dokazi koji mogu biti od koristi odbrani ne mogu uvesti zbog odbijanja dva svjedoka da daju pristanak za iznošenje takvih dokaza, to bi bilo jednako dopuštanju svjedocima da kontrolišu krivični postupak koji je u toku, što je u suprotnosti sa naprijed navedenim načelima.

[25] Dalje, kao opšte pravilo u praksi Suda za ljudska prava (ESLJP) utvrđeno je da domaći sudovi cijene dokaze i relevantnost bilo kojeg dokaza koji stranka želi da uvede¹⁶. U skladu sa članom 15. ZKP BiH, pravo Suda da cijeni postojanje ili nepostojanje činjenica ne dovodi se u vezu niti je ograničeno posebnim formalnim pravilima o dokazima. S druge strane, u skladu sa članom 281. stav 1. ZKP BiH, Sud je obavezan da savjesno procijeni svaki pojedinačni dokaz, te međusobnu vezu između dokaza. Konačno, član 5. stav 2. Zakona o ustupanju daje mogućnost Sudu da izuzme dokaze zaštićenog svjedoka kada je dokazna vrijednost manja od štetnog dejstva (Radi poređenja vidi naprijed navedenu praksu MKSJ i pravilo 70(G) Pravidnika o postupku i dokazima).

[26] Član 274. stav 1. (*sic!*) ZKP BiH koji govori o zapisnicima o dokaznom materijalu određuje da je za provjeru vjerodostojnosti pismena potrebno originalno pismo, osim ako nije drugačije propisano ovim zakonom; u skladu s članom 274. stav 2. ZKP BiH može se koristiti kao dokaz i ovjerena kopija originala. Pored toga, po članu 219. stav 3. ZKP BiH zapisnici o prikupljenim izjavama od osoba u toku istražne faze mogu se upotrijebiti kao dokazi u krivičnom postupku, ako su ispoštovane odredbe članova 78. i 86. ZKP BiH. Međutim, dokazi iz MKSJ trebaju se smatrati kao dokazi prikupljeni u skladu sa Zakonom o ustupanju, koji, kao što je istaknuo i sam tužilac u svom odgovoru na predmetni zahtjev, predstavlja *lex specialis* u odnosu na ZKP BiH. Prema članu 2. Zakona o ustupanju predmeta, kao opšti princip, dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred Sudom BiH. Dakle, relevantne odredbe ZKP BiH, konkretno, odredbe u vezi s ispitivanjem osumnjičenih i svjedoka, ne odnose se na dokaze koje je pribavio MKSJ. Nadalje, uvidom u kopiju jedne od spornih izjava, Sud primjećuje da su izjavu uzela ovlaštena službena lica MKSJ, da je svjedokinja prije davanja izjave uredno upoznata s obavezom da govori istinu i s činjenicom da bi se njena izjava mogla koristiti u krivičnom postupku, da joj je nakon što je dala izjavu ista pročitana i da je potvrdila da izjava uključuje sve što je rekla po svom najboljem znanju i sjećanju. Pored toga, Sud također želi naglasiti da u skladu s članom II (2) Ustava BiH, u slučaju mogućeg konflikta domaćih odredbi i prava zagantovanih EKLJP, Konvencija ima prioritet. Ovo ima za posljedicu da se formalni uslovi koje propisuje domaće zakonodavstvo neće primjenjivati u slučajevima u kojima bi njihova primjena uticala na prava na pravično suđenje i jednakost strana, zagantovana članom 6. Konvencije. Konačno, ni zastupnik optužbe na gl. pretresu prigovor na izvođenje spornih dokaza, neovjerenih kopija izjava imenovanih svjedokinja, nije usmjerio u pravcu sumnje u autentičnost njihovog sadržaja.

1.5.6 - Zaključak

[27] Na osnovu gore navedenih razloga, u skladu sa članom 14. ZKP, članom 6. EKLJP, te relevantnom sudskom praksom ESLJP, imajući u vidu član II (2) Ustava BiH, prema kojem se prava

¹⁵ ESLJP, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 16.7.1971. godine, §95.

¹⁶ Vidjeti npr. ESLJP, *Atlan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 19.6.2001. godine, §45; ESLJP *Pelissier i Sassi protiv Francuske*, veliko vijeće, presuda od 25.3.1999. godine, §45.

i slobode navedene u EKLJP direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te u odnosu na druge zakone, Sud je prihvatio prijedlog branioca da se i neovjerena kopija izjave K.T.uvrsti kao dokaz.

1.6 – Dokazi izvedeni na glavnom pretresu

[28] Sud je u toku dokaznog postupka proveo dokaze tužilaštva, odbrane, kao i dokaze čije je izvođenje naredio sud.

[29] Od subjektivnih dokaza optužbe sud je na gl. pretresu saslušao svjedoke:

Ramić Nail, Hedija Hodžić, A:N., Hasena Bajramović, Ibrumša Agić, Cura Gluščević, Vasvija Gluščević, Hajra Kapetanović, Almasa Ahmetspahić, Hamdo Ahmetspahić, Ahmo Karišik, Almir Aljić, Salim Ahmetspahić, Ibro Memić, U.M., Fehima Čakić, Sajma Šabanović, Rasmira Bulatović, Fatima Poljo, H.L., Kada Spahić, Š.F., Ševka Šehić, H.R., K.T., Haša Hadžić, Ramiza Šabanović.

Tokom glavnog pretresa pročitana je zapisnik o iskazu svjedokinje Munibe Gluščević. Izjava je data na zapisnik Sektora krim. policije u Goraždu dana 27.01.2005., a kao razlog čitanja ove izjave, bila je smrt svjedokinje.

[30] Po prijedlogu Tužilaštva BiH, sud je u svojstvu vještaka, a na osnovu pismeno dostavljenih nalaza i mišljenja, na glavnom pretresu saslušao: dr. Hamzu Žuju koji je izvršio sudsko-medicinsko vještačenje i eksumacije koje su vršene na mjestu Slap kod Žepe, dr. Zdenka Cihlarža koji je izvršio sudsko-medicinsko vještačenje te učestvovao u eksumaciji na području mjesta Velji Lug, opština Višegrad, patologa, forenzičara John-a Clark-a koji je vršio patološka vještačenja i identifikaciju stradalih iz masovne grobnice Slap-Žepa, opština Rogatica.

Na glavnom pretresu dana 12.05.2006. godine izvršeno je suočenje svjedoka Almase Ahmetspahić i Slaviše Jovanovića, te vještaka grafološko-grafoskopske struke profesora Esada Bilića i Sekule Mičića, dipl. ing.

[31] Nadalje, u toku glavnog pretresa, je izvršen uvid u slijedeće isprave koje je Tužilaštvo BiH predalo kao dokaz, i to: zapisnik o saslušanju svjedoka R.N.sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:0702/3-1 od 27.01.2004. i zapisnik o saslušanju svjedoka R.N.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 26.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Agić Ibrumše sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 26.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Gluščević Cure sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 31.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Hodžić Hedije sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 30.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje A.N.sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-2/3-1 od 09.04.2004. i zapisnik o saslušanju svjedokinje A.N.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 25.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Gluščević Vasvija sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 24.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Hajre Kapetanović sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 30.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Ahmetspahić Almase sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 01.02.2005. godine i zapisnik o saslušanju svjedokinje Ahmetspahić Almase sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 31.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedoka Ahmetspahić Hamde sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 03.06.2005., zapisnik o saslušanju svjedoka Karišik Ahme sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 07.01.2004. i zapisnik o saslušanju svjedoka Karišik Ahme sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 03.06.2005.,Izjava Karišik Hamde od 29.10.1999. godine, zapisnik o saslušanju svjedoka Aljić Almira sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 01.02.2005. i zapisnik o saslušanju svjedoka Aljić Almira sastavljen u Tužilaštvu BiH

broj:KT-RZ-2/05 od 27.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedoka Salima Ahmetpahić sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 01.02.2005.i zapisnik o saslušanju svjedoka Salima Ahmetpahić sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 27.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedoka Memić Ibrić sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 21.06.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje U.M.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 31.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Čakić Fehime sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 08.02.2005. i zapisnik o saslušanju svjedokinje Čakić Fehime sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 26.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Saime Šabanović sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 19.11.2003. i zapisnik o saslušanju svjedokinje Saime Šabanović sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 25.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedoka R.N.sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 27.01.2004. i zapisnik o saslušanju svjedoka R.N.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 26.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Fatime Poljo sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 05.05.2004. i zapisnik o saslušanju svjedokinje Fatime Poljo sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 24.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Bulatović Rusmire sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 05.05.2004. i zapisnik o saslušanju svjedokinje Bulatović Rusmire sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 24.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje H.L.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 30.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Spahić Kade sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 26.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Š.F.sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 24.05.2005., zapisnik o saslušanju svjedokinje Šehić Ševke sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj:07-02/3-1 od 05.05.2004. i zapisnik o saslušanju svjedokinje Šehić Ševke sastavljen u Tužilaštvu BiH broj:KT-RZ-2/05 od 25.05.2005. godine, zapisnik o saslušanju svjedokinje Gluščević Munibe sastavljen u Sektoru krim. policije Goražde broj :07-02/3-1 od 27.01.2005., Pismo - preporuke Ureda tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), za osumnjičenog Šimšić Bobana broj: RU 20050407-01 od 13.aprila 2005.godine, Izvod iz matične knjige umrlih za lice Š.R.broj: 04-202-7218/04 od 30.11.2004., Izvod iz matične knjige umrlih za lice Bulatović Ismet broj: 202-5293/04 od 21.06.2004., Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-364/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Gluščević Mujo), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-358/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Kešmer Ibrahim), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-357/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Kešmer Hamed), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-332/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Softić Samir), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-367/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Agić Emin), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-347/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Gluščević Hasib), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-448/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Hodžić Sead), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-335/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Bulatović Huso), Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-334/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem (Hodžić Dželal), Izvještaji o kriminalističko-tehničkoj pretrazi lica mjesta MUP – Sarajevo (odnosi se na dokaze pod rednim brojem 52-58), šest (6) izvještaja, Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-456/00 sa fotodokumentacijom, crtežom lica mjesta i obdukcijским izvještajem, Zapisnik o ekshumaciji Kantonalni sud u Sarajevu broj: Kri-493/00 sa fotodokumentacijom i obdukcijским izvještajem (Gluščević Hasan), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi i DNK izvještajem za Aljić Safeta (broj slučaja 608), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 609), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 610),

Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 611), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 612), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 613), Fotodokumentacija sa ekshumacije, Velji Lug, Višegrad, broj: 15/03 sa crtežom lica mjesta broj: 14/2003, izvještajem o sudsko-medicinskoj ekspertizi (broj slučaja 614), Zapisnik o uviđaju Kantonalni sud Goražde broj: Kri-4/03 od 27.05.2003., Zapisnik o izvršenoj ekshumaciji od 19.05.2003. Federalne komisije za traženje nestalih osoba, Službena zabilješka Kantonalni sud Goražde broj: Kpp: 2/05 od 28.01.2005., Potvrda o predaji osobe lišene slobode Sudska policija broj: Sp-10-19/05 od 24.01.2005., Potvrda o prijemu osobe lišene slobode broj: Sp-10-19/05 od 24.01.2005., Zapisnik o lišenju slobode Uprava policije Sarajevo broj: 09-12/01-04-7-2808 od 24.01.2005., Rješenje o određivanju pritvora Kantonalni sud Goražde broj: Ki:21/02 od 15.04.2003., Rješenje o produženju pritvora Okružni sud Istočno Sarajevo broj: Kv-8/05 od 23.02.2005., Rješenje o produženju pritvora Vrhovni sud Republike Srpske, broj: Kr-17/05 od 12.05.2005., Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske, broj: Kž-76/05 od 09.05.2005., Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj: Kž-88/05 od 14.06.2005., Službena zabilješka sa sastanka koji je održan u Misiji Ujedinjenih naroda u Sarajevu od 11.05.2005., Službena zabilješka sačinjena o obavljenom razgovoru sa Ahmetagić Hazimom sačinjena u Tužilaštvu BiH dana 23.06.2005., Presuda – ICTY IT – 98 – 32 ”VIŠEGRAD” protiv Mitra Vasiljevića, Fotografija osumnjičenog Šimšić Bobana, Izvještaj o kazni Policijska stanica Višegrad broj: 13-1-11/02-234-60/05 od 06.06.2005., Podaci o radnom angažovanju Šimšić Bobana, dopis CJB Istočno Sarajevo, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-29-52/05 od 17.06.2005.

[32] Od subjektivnih dokaza odbrane, sud je saslušao svjedoke:

Ahmetpahić Almasa, Š.F., optuženi Boban Šimšić u svojstvu svjedoka, Ahmetagić Munir, Bulatović Samir, Asmir Spahić, Stojan Papić, Dragoljub Papić, Zoran Šimšić, Milosav Šimšić, Stanimir Šimšić, Goran Miličević, Miloje Joksimović, Hana Softić, Ilija Gavrilović, Slaviša Jovanović, Slaviša Đurić i svjedoka Mitra Vasiljevića koji je svoj iskaz dao putem video konferencije između zatvorske jedinice u Gracu (Austrija) i Suda BiH.

[33] Takođe, tokom glavnog pretresa, čitanjem i prezentacijom sadržajno je iznesena slijedeća dokumentacija odbrane: tonska i video reprodukcija iskaza svjedoka Softić Ismeta, datog 10.08.2005. godine (sudsko obezbjeđenje dokaza), uvid u dokumente Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima na području R BiH broj 9067/95 I 4480/94, Izjava Š.F.broj 9067/95 od 1995, data djelatnicima Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima, izjava Spahić Emina broj 4480/94 od 21.06.1994. data djelatnicima Državne komisije za prikupljanje činjenic o ratnim zločinima na području RBiH, izjave svjedoka A.N.date predstavniku Kancelarije tužioca MKSJ od 12.06.2000. godine, čitanje izjave svjedoka K.T.date predstavniku Kancelarije tužioca MKSJ od 23.05.2001. godine, izjava svjedoka VG-105, date u predmetu Mitar Vasiljević (IT-98-32), Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-2/05 od 18.08.2005. godine, uvid u evidenciju nestalih osoba na teritoriji BiH MKCK, izdanje 1998. godine stranice 355 i 357, službena zabilješka sektora krim. policije Goražde broj:07-02/3-1-39 od 06.06.2003 godine, presuda MKSJ broj IT-98-32 u predmetu Tužilac protiv Vasiljević Mitra, fotodokumentacija, izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić Dželala broj:03-202-224/05 od 11.07.2005. godine izdat od Matičnog ureda Opštine Višegrad, izvod iz matične knjige vjenčanih broj:03-201-13399/05 od 29.09.2005. godine, izdat od matičnog ureda opštine Višegrad, dopis udruženja Žena žrtva rata broj 85/05. od 09.05.2005. godine i broj 85/05 od 11.05.2005. godine, medincinska dokumentacija zdravstvene ustanove u Užicu za Slavišu Jovanovića, Potvrda, broj 136/12.05.2006 Crvenog krsta Stara Pazova o mjestu boravka Slaviše Jovanovića, potvrda broj 255/06 od 11.05.2006 o zaposlenju milosava šimšića, izvod iz matične knjige umrlih broj 03-202-287/05 od 07.09.2005 za Šimšić Dragomira, izvod iz matične knjige umrlih za Šimšić Perku broj 03-202-288/05 od 07.09.2005.

Po prijedlogu odbrane, sud je u svojstvu vještaka, a na osnovu pismeno dostavljenih nalaza i mišljenja, na glavnom pretresu saslušao vještaka Sekulu Mičića u svojstvu svjedoka.

[34] Sud je takođe iskoristio zakonsku mogućnost i oslanjajući se na član 261. stav 2. tačka e) ZKP BiH pozvao kao svjedoke Ahmetaš Elbisa i Kilalić Selma, naredio grafološko- grafoskopsko vještačenje koje je izveo profesor Esad Bilić te 03.07.2006 izvršio uvidaj lica mjesta u Varogasnom domu Višegrad i OŠ “Hasan Veletovac” sadašnji naziv “Vuk Karadžić” u Višegradu prilikom kojeg je sačinjen zapisnik, a Državna agencija za istrage i zaštite (SIPA) sačinila video-zapis, fototokumentaciju i crtež lica mjesta pod brojem 17-02/8-04-1-13/06.

1.7 – Opšta ocjena dokaza

[35] Dokaze u ovom predmetu je Pretresno vijeće ocjenjivalo u skladu sa čl. 281. ZKP, tj. što je cijeno svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvelo je zaključak da li je neka činjenica dokazana ili ne.

[36] Za razliku od dokaza koji su detaljno obrazloženi i na osnovu kojih je sud izveo činjenične i pravne zaključke iz presude, Sud nije posebno izlagao ili ne bar detaljno ostale dokaze na kojima nije zasnivao svoju odluku ili što se radilo o dokazima koji tokom postupka za nikog nisu bili upitni.

[37] Krećući se unutar odredbe iz čl. 2. ZKP BiH (princip zakonitosti), Pretresno vijeće je imalo na umu da se u ovom predmetu od nosilaca krivičnoprocesnih funkcija – zastupnika optužbe i odbrane, povukla oštra razlika i konfrontacija na relaciji poštovanja garantivne funkcije krivičnog zakonodavstva po kojoj niko ko je počinio krivično djelo ne može izbjeći krivičnu odgovornost odnosno za to krivično djelo propisanu krivičnu sankciju, u kom pravcu je za optužbu od početka stvar jasna, odnosno da nema nikakve sumnje u pogledu dokazanosti krivičnopravne odgovornosti optuženog, sa jedne strane, i stava odbrane, koja zauzima upravo suprotnu poziciju. Po njenom stanovištu, optuženi po čl. 3. stav 1. ZKP uživa prezumpciju nevinosti. Zbog te prezumpcije, obaveza dokazivanja krivice optuženog leži na strani optužbe, a optužba, kako nalazi odbrana, tokom sprovedenog dokaznog postupka krivicu optuženog ničim nije dokazala.

[38] Pretresno vijeće istoričarima i socijalnim psiholozima prepušta da izmjere pravu dubinu epizode balkanskog sukoba i istorijskog usuda življenja naroda na ovim prostorima pa i na teritoriji opštine Višegrad i da ispituju duboko ukorijenjene uzroke vezano za kontekst događaja o kojem po sebi govore presude MKSJ u predmetu *Tužioca protiv Mitra Vasiljevića*. Zadatak koji se ovdje postavlja je skromnijeg karaktera. Treba ustanoviti na osnovu dokaza izvedenih tokom suđenja šta se dogodilo u periodu opisanom po tačkama optužnice i na koncu utvrditi u ovom predmetu da li je optuženi krivično odgovoran za sudjelovanje u tim događajima.

[39] Ovaj sud, dakle, neće razmatrati učešće ostalih lica koji su akteri opisanih događaja ili će to činiti samo u onoj mjeri koliko je to vezano za optuženog po tačkama optužnice, već će razmatrati predmet optuženog sam za sebe na način da optuženi može biti osuđen samo ako dokazi predočeni u sudnici tokom glavnog pretresa (čl. 281. ZKP) van razumne sumnje pokazu da je on kriv za djelo koje je predmet optužbe. Zaključci Pretresnog vijeća u vezi sa drugim pojedincima imenovanim u dokaznom postupku su zasnovani na dokazima izvedenim u okviru ovog suđenja i bili su doneseni samo u funkciji ovog suđenja, ti zaključci ni na koji način ne vežu ta lica tako da oni mogu bez ograničenja osporavati bilo koji dokaz sa njima u vezi izveden u ovom suđenju ako on bude predočen i u okviru sudskog postupka ukoliko bi se pred ovim sudom protiv njih vodilo.

[40] Pretresno vijeće je imalo na umu da se činjenice koje su *in peius* po optuženog moraju utvrditi sa sigurnošću, dakle, da sud ne može sumnjati u njihovo postojanje. Ako iz predloženih dokaza postoji sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakona, Sud je u obavezi da krivičnopravnu stvar riješi na način koji je povoljniji za optuženog *in dubio pro reo*. To načelo kao izraz pogodovanja po optuženog znači uspostavu pravila po kojem činjenice koje idu na štetu optuženom moraju biti utvrđene sa potpunom sigurnošću (u anglo-američkom pravu to predstavlja dokazni standard „izvan razumne sumnje“, engl. *proof beyond a resonable doubt*). Ako dakle, postoji sumnja u odnosu na te činjenice, one se imaju smatrati neutvrđenim. Drugo pravilo se veže uz činjenice koje idu u korist optuženom, i one se smatraju utvrđenim čak i ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i za slučaj da je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije.¹⁷ Sud je imao u vidu i praksu Suda iz Strasbourga po kojoj svaka situacija u kojoj se javlja i najmanja sumnja u vezi sa dokazom mora ići u prilog optuženog.¹⁸ Vojni tribunal SAD sa sjedištem u Nürnbergu je u slučaju *Flik i drugi* stao na stanovište da će se, između ostalog, rukovoditi standardom po kome „ako se iz vjerodostojnih dokaza mogu izvući dva razumna zaključka – jedan o krivici a drugi o nevinosti – odlučiće se u prilog nevinosti“¹⁹ Dakle, kada se iz provedenih dokaza razumno može izvesti zaključak u smislu nevinosti optuženog, valja izreći oslobađajuću presudu.²⁰ Upravo na ovakvu situaciju pledira odbrana optuženog.

[41] U ovom predmetu se optuženi opredijelio da svjedoči u sudnici što ne znači da je tom odlukom u bilo kojoj mjeri preuzeo na sebe obavezu dokazivanja svoje nevinosti. To takođe, ne znači da se vijeće moralo opredjeljivati između njegovog iskaza i iskaza svjedoka optužbe. Pretresno vijeće je postupalo na način da utvrdi da li se iskazi svjedoka optužbe mogu prihvatiti kao dokazi koji na nesumnjiv način (van razumne sumnje) potvrđuju činjenične navode, bez obzira na iskaz optuženog i ostalih svjedoka odbrane. No, vijeće je svakako cijeniло težinu činjenice da je optuženi u ovom predmetu svjedočio prije nego što su svjedoci odbrane dali svoj iskaz, a time da u tom momentu optuženi nije znao šta će oni izjaviti u svojim iskazima. Taj faktor je Vijeće uzelo u prilog optuženom kada je razmatralo koliku težinu treba pridati njegovom iskazu. Ako ponudi odbranu alibijem, optuženi nema obavezu da taj alibi i dokaže. Optužba nosi obavezu da eliminiše svaku razumnu mogućnost da su dokazi o alibiju istiniti. S obzirom na okolnosti u ovom predmetu, ako se Pretresno vijeće uvjerilo da postoji razumna mogućnost da se optuženi nalazio i negdje drugdje a ne npr. u selima Žlijeb, Kuka ili Velji Lug, to znači da optužba nije uspjela van razumne sumnje dokazati da je on učestvovao u izvršenju krivičnopravnih radnji opisanih pod tačkama optužnice vezano za događaje u tim mjestima.

U pogledu odbrane alibijem optuženog sud je posebno cijeniо iskaze svjedoka optužbe koji su optuženog vidjeli na poprištu događavanja predstavljenog optužbom. Opšte uzev, prilikom ocjenjivanja dokaza o identitetu optuženog Pretresno vijeće je uzimalo u obzir faktore poput: u kakvim je uslovima – prema vlastitom iskazu – svaki od svjedoka optuženog vidio, koliko ga je dugo posmatrao, koliko je svjedok optuženog dobro poznao prije nego što ga je prepoznao, način na koji je svjedok identifikovao optuženog, posebno, imajući detalje vezane za odjeću – uniformu i naoružanje, itd. Pretresno vijeće prihvata da, kad se radi o dokazima kojima se utvrđuje identitet, uvijek treba računati na određenu nesigurnost imanentnu takvim dokazima zbog hirovitosti ljudske percepcije i pamćenja, čak i za slučaj da je svjedok koji daje identifikaciju intimno opredijeljen da bude iskren, nego i da li je takav dokaz objektivno pouzdan. Sud je imao u vidu da je optužba

¹⁷ v. Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, grupa autora, Sarajevo 2005., str. 46-50

¹⁸ v. *Pfunders* (Austrija protiv Italije), 1963., Yearbook VI, str.740 (782-784), *Barbera, Messague i Jabardo protiv Španije*, 1988., *Serija A br. 146*).

¹⁹ V. Antonio Kaseze, „Međunarodno krivično pravo“, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2005., str.181

²⁰ v. *Tužilac protiv Delalića* i dr., IT-96-21-A, drugostepena presuda MKSJ , 20.02.2001., par. 458.

nastojala identifikaciju optuženog poduprijeti identifikacijom u sudnici od strane svjedoka – koja gotovo neminovno navodi na prepoznavanje osobe kojoj se sudi, utoliko prije što su fotografiju ili snimak optuženog mogli vidjeti u štampanim i/ili elektronskim medijima prije suđenja- pa se takvim dokazima ne može pridati nikakva dokazna težina.²¹ Suprotan zaključak se može jedino dozvoliti za slučaj kada su svjedoci poput R.N.i Ibrumše Agić tokom suđenja ukazali na identitet optuženog budući da su ga komšiju poznavali od djetinjstva.

[41]. Pretresno vijeće je takođe u obzir uzelo stepen podudarnosti između iskaza svjedoka u sudnici i njihovih izjava koje su u pisanoj formi sačinjeni prije suđenja. Tom prilikom je ono primjetilo da iskaz svjedoka u sudnici u većini slučajeva neće biti istovjetan onome što su izjavili prije suđenja. Razlog tome jeste što će svjedoku na suđenju možda biti postavljena pitanja koja mu ranije nisu postavljena ili se on tokom ispitivanja ne može sjetiti pojedinosti jer se jednostavno nije sjetio ili zbog proteka vremena od dana događanja. Dakle, sud nije smatrao sitna odstupanja između ranijih pisanih izjava svjedoka i njegovih iskaza u sudnici kao razlog za diskreditaciju svjedoka u cjelini. U drugačijem svjetlu se postavlja pitanje vezano za promjenu svjedočkih iskaza u odnosu na bitne činjenice, pa i u odnosu na karakteristične detalje koji čvrsto strukturiraju sklop činjeničnih okolnosti, što će biti predmet temeljitije analize i ocjene dokaza tokom narednog izlaganja.

[42]Opšte uzevši, Pretresno vijeće je bilo svjesno činjenice da su svjedoci najnepouzdanije dokazno sredstvo čak i kad su opredijeljeni da govore istinu, a u ovom predmetu su ti subjektivni dokazi upravo preovlađujući, što je zasigurno zahtijevalo dodatni napor suda prilikom ocjene njihove dokazne vrijednosti, imajući u vidu insuficijentnost objektivnih dokaza kojim bi se dao kontrolni značaj za provjeru istinitosti tih iskaza. Tim prije što se „ sasvim prirodnim procesom nesvjesne rekonstrukcije čak i najiskreniji svjedoci mogu uvjeriti sebe da se izvjesna stvar morala dogoditi “. Upravo je ova situacija, po ocjeni suda, dijelom karakterisala svjedočenje Almase Ahmetspahić vezano za navodno učešće Bobana Šimšića zajedno sa Slavišom Jovanovićem u događajima koji su se desili u s. Velji Lug polazeći od psihološke ocjene njenog iskaza u što se raspravno vijeće neposredno uvjerilo.

[43] Tokom svoje završne riječi, Tužilac, valjda i sam svjestan problema nekonzistentnosti iskaza svjedoka čije je saslušanje predložio, istu pokušava minimizirati, navodno, da se uočene nekonzistentnosti odnose na nebitne činjenice, što ne nalazi oslonac u sadržaju izvedenih dokaza, što će biti predmet detaljnog razmatranja u nastavku izlaganja. Sud na ovom mjestu primjećuje da nekonzistentnosti u pogledu opisivanja detalja od strane svjedoka ukupno gledano mogu mijenjati opštu sliku o onom što je predmet svjedočenja, pa ih iz tog razloga ne treba zanemarivati. Argumentacija tužioca kojom nekonzistentnosti svjedoka nastoji pojasniti onim što ulazi u pojam sudske psihologije, takođe, nema osnova, već iz razloga što su svjedocima optužbe, koji su u pravilu bili i žrtve, prije, za vrijeme i poslije suđenja, podršku davali psiholozi iz Odsjeka za podršku svjedocima iz Registrara suda, detaljno ih upoznavajući sa onim s čim će se suočiti tokom glavnog pretresa. Na tom planu nije izostala ni aktivnost predsjednika vijeća. Zamjerke tužioca u završnoj riječi kada navodi da se prilikom unakrsnog ispitivanja u sudnici “prolamao” glas branioca i time se svjedoci zbunjivali, su u potpunosti bez osnova. Iz tonskog zapisa se dâ vidjeti da jasna dikcija i sonoran glas branioca nikako ne može imati obilježje vike, kako to tužilac motivisan potrebama svog predmeta nastoji prikazati. Ovo sud ističe samo u kontekstu zahtijeva pravilnosti vođenja postupka. Uostalom, neki od svjedoka optužbe se nimalo nisu dali zbuniti i/ili uplašiti sve da je to neko htio, iz razloga što su tokom svjedočenja bili izrazito neprijateljski raspoloženi prema braniocu do granice uvredljivosti (npr. “ ti radiš za pare”) ako ne i agresivnosti. O tome najbolje govori svjedočenje Šehić Šeha koja je i pored prethodnih procesnih upozorenja predsjednika vijeća vezano za dužnosti svjedoka u potpunosti opstruisala davanje ogovora na upit branioca. Suprotno ovom primjeru, skoro svi svjedoci optužbe su prilikom direktnog ispitivanja od strane tužioca pokazali zavidan nivo koncentracije i kooperativnosti, što su činjenice koje je sud imao u vidu prilikom

²¹ *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, presuda pred Pretresnim vijećem II od 29.11.2003., str.3, tačka II.18.

ocjene (ne)pristrasnosti njihovog svjedočenja. Konačno, činjenica proteka vremena predstavlja opšte mjesto kod svih svjedočenja, i njom se objašnjava zašto se svjedoci ne sjećaju izvjesnih odsjeka nekog događaja ili nekih detalja. Međutim, povlačenjem ovog argumenta od strane tužioca se pitanje nekonzistentnosti svjedoka dobrim dijelom ne rješava, jer inače, kako objasniti da neki svjedoci optužbe u svojim najranijim izjavama, koje su u vremenskom smislu najbliže događajima iz kritičnog perioda i kada je po prirodi stvari pamćenje najsvježije, ne spominjući optuženog ili to čine sasvim uzgred i marginalno navodeći ime Bobana Šimšića, a uz to detaljno navode zločinačku ulogu Milana Lukića i drugih, da bi u odnosu na iste događaje dajući izjave kod policije ili tužioca tokom 2004. i 2005., navodili ime Bobana Šimšića bilo kao aktera događaja ili kao pomagača, što je Raspravno vijeće svakako imalo u vidu kod donošenja odluke pod tačkom II. izreke presude. Tragajući za nekim od razloga za ovakvo postupanje pojedinih svjedoka sud dolazi do logičnog zaključka - na što je odbrana, čini se, s pravom ukazala - da su se između ta dva vremenska odsjeka kada su davane izjave, interpolirale aktivnosti o kojima je Agić Ibrumša, po ocjeni suda, na ubjedljiv način svjedočila a koje su bile usmjerene na promjenu njihovih svjedočenja.²² Svjedočenje Agić Ibrumše koja je na glavnom pretresu od nikog upitana potvrdila da je na nju vršen pritisak od strane predsjednice Udruženja žena žrtava rata, da mora svjedočiti protiv Bobana Šimšića kako to rade i druge žene, a ukoliko to ne učini da joj je priječeno ukidanjem penzije, upućuje na nedvosmislen zaključak da je dio svjedoka optužbe instruisan u kom pravcu da daje iskaz prije nego što su svjedočili u Tužilaštvu BiH. To se uostalom da uočiti iz sadržaja njihovih iskaza kada stereotipno jedan drugom ponavljaju iste odgovore na pitanja tužioca, koristeći iste izraze npr. logor, da se optuženi u školi nalazio dan i noć, ili da su, prilikom opisivanja uslova boravka u osnovnoj školi, iskazivali kako su spavali na betonu, unatoč činjenici vidljivoj iz fotoelaborata, pa i samih njihovih svjedočenja, da su bili smješteni na parketu košarkaške dvorane.

[44] Na okolnost pritiska na nezavisnost suda, odbrana je predložila a Raspravno vijeće izvelo dokaze uvidom u zahtijev Udruženja "Žena žrtava rata" Sarajevo, broj: BiH 85/05 od 09.05.2005. upućen Vanpretresnom vijeću Krivičnog odjeljenja, Odjel I za ratne zločine, te broj: BiH 85/05 od 11.05.2005. Iz sadržaja zahtijeva od 09.05.2005. je vidljivo da prema dokazima sa kojim Udruženje raspolaže za djela za koje se tereti Boban Šimšić predmet zaslužuje oznaku "vrlo osjetljiv" a time da bude procesuiran pred Sudom BiH, dok se u prijedlogu za predmet Bobana Šimšića broj: BiH-88/05 od 13.05.2005., navodi da Tužilaštvo BiH do podnošenja akta nije saslušalo ni jednu žrtvu, niti svjedoka očevica događaja, te da je "neko" imao sluha i odredio ročište za 10.05.2005. za preuzimanje predmeta. Do tog je i došlo donošenjem rješenja ovog suda *ex officio* broj: KRN/05/04 od 13.05.2005. u kojem se sud u gradjenju drugačijeg stanovišta vezano za osjetljivost predmeta u odnosu na Tužilaštvo BiH *inter alia* u svojoj argumentaciji poziva na korespondenciju navedenog udruženja, u kojem je naglašeno da će svjedoci predočiti dokaze samo pred državnim sudom (str.3, alineja 6.). Stoga se čini razložnim zaključak po kome, ako je navedeno udruženje djelovalo prema sudu, kao profesionalnoj, nezavisnoj i nepristrasnoj instituciji *per definitionem*, onda je utoliko lakše moglo djelovati prema svojim članicama - svjedocima optužbe, koji su obično i žrtve, na način da svjedočenje po optuženog bude *in peius*. Dakle, legitimna je aktivnost udruženja vezano za iznalaženje svjedoka koji bi bi davali iskaze u ovom predmetu, ali ne i upućivanje kako da isti daju svoje iskaze o čemu je uvjerljivo Ibrumša svjedočila. Za ovo pitanje je indikativna izjava Čakić Fehime povodom pitanja tužioca da joj je dosta mudrovanja svačijeg. Stoga je Raspravno vijeće prilikom ocjene iskaza jednog dijela svjedoka optužbe, ne samo zbog ove činjenice, imalo značajnu uzdržanost prilikom poklanjanja vjere njihovim iskazima.

[45] Raspravno vijeće kod toga uočava kako je više svjedoka optužbe (npr. R.N.i njegova kći N.) davalo standardizovane i shematizovane iskaze tipa "Boban je bio glavni" ili "Boban se uvijek nalazio u školi kad su se dešavale najgore stvari" koji iskazi u stvari predstavljaju njihovo uopšteno

²² Izjave svjedoka A.N.uzeta 12.6.2000. i pročitana svjedoku od 13.6.2000. i K.T.uzeta 23.5.2001., od strane istražitelja Tužilaštva MKSJ u Hagu, te izjava Š.F. uzeta od strane djelatnika Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima R BiH iz septembra 1995.

zaključivanje o ulozi optuženog u predmetnim događajima, bez navođenja činjenica, ili ne bar na ubjedljiv način, na osnovu kojih bi se takav zaključak mogao izvući. Uočljivo je, dakle, kod većine svjedoka optužbe siromaštvo verbalnih sadržaja kad je riječ o bližem opisu i konkretizaciji radnji koje je optuženi preduzimao kritičnih prilika kako mu se to optužbom stavlja na teret. U prilog takvom zaključivanju govore po sebi izjavne rečenice tipa: “ da su to čuli od ostalih žena”. Radi se zapravo o stereotipima, bez navođenja, za sud prihvatljivih, bližih detalja kojim bi opis događaja iz životne zbilje bio dat u slobodnom kazivanju na plastičan način, a time i sa potrebnom mjerom uvjerljivosti. U svakom slučaju takva uvjerljivost u najvećem dijelu njihovog kazivanja izostaje za razliku od onog što su svjedoci vrlo konkretno i precizno navodili vezano za djelovanje Milana i Sredoja Lukića.

[46] Pojašnjenje tužioca da su se prilikom davanja svojih ranijih izjava svjedokinje plašile jer je optuženi u to vrijeme bio na slobodi, ne stoji već iz razloga što su isti svjedoci prilikom davanja svog iskaza npr. kod Centra bezbjednosti u Goraždu (FBiH) navodili imena potonjih haških optuženika koji su u to vrijeme takođe bili na slobodi i čija je uloga u događajima koje predstavlja optužba slijedom iskaza samih tih svjedoka bila neuporedivo značajnija i odgovornija nego optuženog Šimšića.

[47] Navedeno, dodatno komplikuje postojanje negativnog emotivnog stava oštećenih- svjedoka optužbe prema optuženom, što je sasvim razumljivo a time i donekle neizbježno, ali je Raspravno vijeće takođe svjesno da već s toga razloga mora imati kritički stav prilikom ocjene dokazne vrijednosti njihovog svjedočenja. Drugim riječima kazano, sud je prilikom analize iskaza svjedoka optužbe koji su u ovom predmetu u pravilu i oštećeni, u propedeutskom pristupu bio skoncentrisan na otklanjanju emotivnih i neadekvatnih sadržaja iz njihovih iskaza ostajući na onim dijelovima koji su u vrijednosnom smislu relevantni za utvrđivanje dokazanosti neke činjenice koja je predmet optužbe. Bilo je potrebno utvrditi u kojoj se mjeri taj negativni emotivni stav prema optuženom u kontekstu generalizacije sa nacionalnim predznakom tipa “ svi su oni četnici “ (iako ne treba smetnuti s uma i suprotan stav, kad svjedokinja Poljo Fatima kaže: “ nisu svi pravoslavci bili krivi “) u sadržajnom smislu prostire, da li za cjelinu ili dio svjedočenja, i zavisno od odgovora na to pitanje utvrditi kredibilnost svjedočenja. Imajući u vidu praksu MKSJ, u slučajevima ako je Pretresno vijeće steklo dojam da je svjedok prema optuženom prilično neprijateljski nastrojen, stav vijeća je da je s pravnog stanovišta neprimjereno prihvatiti bilo koji od njegovih iskaza, osim ako ga u materijalnom smislu ne potkrijepi neko nezavisno svjedočenje.²³ U potpunosti su tačni navodi tužioca iznijeti u kontekstu (ne) pristrasnosti svjedočenja, da su svjedoci odbrane komšije, prijatelji i rodbina optuženog, i da su svojim svjedočenjem, ako ne i sebi, optuženom htjeli pomoći u izbjegavanju ili umanjivanju njegove krivične odgovornosti. Ali je isto tako tačno, da je i većina svjedoka optužbe u rodbinskim i komšijskim odnosima, da su kao oštećeni prirodno zainteresovani za krivično gonjenje i što strožije kažnjavanje optuženog.

[48] Zaključujući ovaj nivo razmatranja Sud ima na umu misao Tome Akvinskog koji govoreći o ljepoti, a što se *mutatis mutandis* odnosi i na istinu, navodi da su za istu potrebne tri stvari: proporcija, cjelovitost i *claritas* odnosno jasnost (sjaj).²⁴ Malo šta od toga je prepoznatljivo u iskazima najvećeg broja svjedoka optužbe u odnosu na ulogu optuženog u navedenim događajima. Niti je, kako će se vidjeti iz izlaganja pod odjeljkom II. razloga presude, u njihovim iskazima bila očuvana proporcija, niti koherentnost a još manje jasnost u njihovom kazivanju.

1.8 – Činjenice utvrđene na osnovu pravosnažne presude MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* (čl. 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih u postupcima pred sudom BiH)

²³ Predmet br.: IT-98-32-T, fusnota 190., str.33.

²⁴ „Istorija ljepote“, Umberto Eko, Plato, Bgd., 2004., str.100

[49] Raspravno vijeće je na osnovu čl. 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ-a Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ-a u postupcima pred Sudom BiH (u daljem tekstu. Zakon o ustupanju), nakon saslušanja stranaka, prihvatilo prijedlog Tužilaštva od 20.02.2006. za uvođenje u dokaze presude pretresnog i žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* , IT-98-32-A, presuda od 25.februara 2004. i IT-98-32-T presuda od 29. novembra 2002., i na osnovu tih presuda, vijeće je prihvatilo kao dokazane činjenice koje su utvrđene navedenom pravosnažnom odlukom MKSJ- a sadržane u Aneksu A prijedloga a koje se odnose na postojanje rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo u opštini Višegrad za iskazani period. Naime, Pretresno vijeće MKSJ-a, pod paragrafom 58. prvostepene presude: „ se uvjerilo, na osnovu dokaza koji su mu predočeni, da je u vremenu na koje se odnosi Optužnica postojao rasprostranjeni i sistematski napad na nesrpsko civilno stanovništvo opštine Višegrad. Napad se odvijao u mnogo oblika, počevši od osvajanja grada od strane Srba pa do sistematske zločinačke kampanje ubistava, silovanja i maltretiranja nesrpskog civilnog stanovništva opštine, a posebno Muslimana, koja je na kraju kulminirala u jednu od najširih i najsurovijih kampanja etničkog čišćenja u sukobu u Bosni. U roku od nekoliko sedmica iz opštine Višegrad je očišćeno gotovo cjelokupno nesrpsko stanovništvo da bi opština zatim bila pripojena današnjoj Republici Srpskoj.“ Po nalaženju ovog vijeća opravdano se u prijedlogu Tužilaštva isticalo da su navedene činjenice relevantne, premda ne inkriminišu optuženog direktno za krivična djela navedena u optužnici, da bi se zadovoljili elementi pravne kvalifikacije krivičnih djela koje se optuženom stavljaju na teret. Sud je formalno uzeo ove činjenice kao opšteprihvaćene jer se ove, po svojoj prirodi, više istorijske činjenice, pojavljuju kao ključne za suđenje u predmetima ratnih zločina. One, uostalom od odbrane nisu ni osporavane. Kod toga, vijeće je imalo na umu kako optužba mora dokazati tačnost navedenih činjenica izvan razumne sumnje, da će optužba koristiti čl. 4. Zakona o ustupanju kako bi olakšala dokazivanje činjenica dok prezentira svoj slučaj, i tek ako optužba uspješno prezentira svoj predmet odbrana mora utvrditi činjenice koje osporavaju dokaze optužbe. Slijedom ovog pristupa, vijeće je prihvatilo i prijedlog odbrane da se smatraju kao utvrđene činjenice iz navedenih presuda MKSJ koje se odnose na učešće Mitra Vasiljevića u događajima opisanim u optužnici.

[50] Raspravno vijeće je takođe prihvatilo kao utvrđene činjenice na koje se pozivala odbrana a što ni tužilac nije osporavao, koje se odnose na alibi osuđenog Mitra Vasiljevića. Naime, više svjedoka optužbe, a i sama optužba tvrdi da je Boban Šimšić djelovao kao saizvršilac u inkriminisanom periodu pored ostalih, i sa Mitrom Vasiljevićem. Iz pravosnažne presude MKSJ u predmetu *Mitra Vasiljevića* se dâ vidjeti kako je utvrđeno da je isti u periodu od 14. do 28. juna 1992. boravio u bolnici u Užicu, zbog loma lijeve potkoljenice, te da: “ [141.] Pretresno vijeće smatra da konsistentnost medicinske dokumentacije različitih odjeljenja užičke bolnice dodatno potkrepljuje ne samo njihovu pouzdanost, već i njihovu autentičnost, kao još jedan pokazatelj da nije bilo krivotvorenja.” (Str. 53. presude u predmetu br.: IT-98-32-T MKSJ). Da bi prilikom razmatranja pitanja prisutnosti osuđenog Mitra Vasiljevića u relevantnom periodu tokom događaja u Vatrogasnom domu i osnovnoj školi “Hasan Veletovac” sud izbjegao cirkularnu argumentaciju vezano za utvrđenu činjenicu da isti nije bio prisutan na navedenim mjestima, a time da nije mogao biti ni zajedno sa optuženim Bobanom Šimšićem, sud na ovom mjestu cijeni da su iskazi svih svjedoka koji su se u odnosu na tu okolnost izjašnjavali nepouzdana. Ta mjesta će u nastavku iznošenja razloga biti označena brojem ovog paragrafa.

1.9 - Relevantno pravo

1.9.1 - Primjena krivičnog materijalnog prava u predmetu ratnog zločina

[51] Branilac optuženog je u završnoj riječi postavio pitanje sukoba zakona u vremenu, smatrajući da nema mjesta primjeni čl. 4. a) KZ BiH, jer bi u protivnom došlo do povrede načela zakonitosti

odnosno zabrane povratnog djelovanja krivičnog zakona – *nullum crimen, nulla poena sine praevie lege poenali*. Retroaktivnost je dozvoljena samo u korist optuženog u vidu primjene blažeg zakona.

[52] Primjenu materijalnog krivičnog zakona Sud je, polazeći od Ustava, kao temeljnog pravnog akta, odnosno člana II stava 1. koji propisuje da se prava i slobode predviđeni EKLJP, i u njenim protokolima, direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te da ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima, cijenio u svijetlu Evropske konvencije.

[53] Za pitanje primjene materijalnog krivičnog zakona, Sud smatra relevantnim dva zakonska načela: načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona:

Član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Član 4. KZ BiH (vremensko važenje krivičnog zakona) propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenjuje se zakon koji je blaži za učinioca.

[54] Načelo zakonitosti propisano je članom 7. stav 1. EKLJP koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH). Prema navedenom članu EKLJP “Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je krivično djelo počinjeno.” Dakle, zabranjeno je izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Ova odredba prema tome, propisuje zabranu izricanja teže kazne, ne utvrđujući obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca, u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Stavom 2. člana 7. EKLJP određeno je da “Ovaj član ne spriječava suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu s opštim načelima prava priznatim od civilizovanih naroda”.

Član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: MPGPP) propisuje: “Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično delo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično delo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioca.” Stavom 2. člana 15. MPGPP određeno je da “ništa u ovom članu ne sprečava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u vrijeme počinjenja predstavljao krivično djelo prema opštim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica”.

[55] Konačno, članom 4. a) KZ BiH propisano je da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa opštim načelima međunarodnog prava, čime je faktički preuzeta odredba člana 7. stava 2. EKLJP a time i omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Ovakav stav je zauzet od strane Odjela I Apelacionog odjeljenja Suda BiH u presudi izrečenoj protiv Abduladhima Maktoufa, broj KPŽ 32/05 od 4.4.2006.

Članom 172. KZ BiH propisan je Zločin protiv čovječnosti, kako je to propisano i članom 5. Statuta MKSJ (članom 5. Statuta MKSJ Zločin protiv čovječnosti definisan je kao određena posebna djela, „kada su ona počinjena u oružanom sukobu, bilo međunarodnog, bilo unutrašnjeg kakraktera i

usmjerena protiv bilo kojeg civilnog stanovništva“). U inkriminisanom periodu, zločin protiv čovječnosti nije eksplicitno bio predviđen krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini.

[56] Običajni status kažnjivosti zločina protiv čovječnosti i pripisivanje individualne krivične odgovornosti za njegovo počinjenje u periodu 1992. potvrđen je, od strane Generalnog sekretara UN^[1], Komisije za međunarodno pravo^[2], kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)^[3]. Ove institucije ocijenile su da kažnjivost zločina protiv čovječnosti predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava ili *jus cogens*^[4], pa se čini nespornim da je u 1992. godini zločin protiv čovječnosti bio dio običajnog međunarodnog prava.

Član 4 a) KZ BiH govori o “opštim načelima međunarodnog prava”. Kako međunarodno pravo, kao ni EKLJP ne poznaju identičan pojam, to ovaj termin predstavlja ustvari kombinaciju, s jedne strane “principa međunarodnog prava” kakav poznaje Generalna skupština UN i Komisije za međunarodno pravo i “opštih principa prava priznatih od strane zajednice naroda” kakve poznaje Statut Međunarodnog suda pravde i član 7. stav 2. EKLJP.

[57] Principi međunarodnog prava kako ih poznaje Rezolucija Generalne skupštine 95(I) (1946) i Komisija za međunarodno pravo (1950) odnose se na “Nirnberšku povelju i presudu tribunala”, dakle i na zločine protiv čovječnosti. “Principima međunarodnog prava priznatim u Povelji Nirnberškog tribunala i u presudi tribunala”, koje je Komisija za međunarodno pravo usvojila 1950. i podnijela Generalnoj skupštini, Principom VI.c. predviđen je Zločin protiv čovječnosti kažnjiv kao zločin po međunarodnom pravu. Principom I određeno je da: “Svaka osoba koja počini djelo koje predstavlja krivično djelo po međunarodnom pravu, odgovorna je, prema tome i podliježe kažnjavanju”. Principom II određeno je da: “Činjenica da domaći zakon ne predviđa kaznu za djelo koje je kažnjivo po međunarodnom pravu, ne oslobađa osobu koja je počinila to djelo odgovornosti prema međunarodnom pravu”.

[58] Praksom ESLJP naglašena je primjena odredbe stava 2. člana 7. u odnosu na primjenu stava 1. člana 7. EKLJP u nekoliko sličnih predmeta^[5] u kojima je predmet rasprave upravo bilo postojanje i kažnjivost Zločina protiv čovječnosti kao krivičnog djela. Šta više, u predmetu Kolk i Kislyiy protiv Estonije, Evropski sud “se prisjeća da tumačenje i primjena domaćeg zakona u načelu spada u nadležnost domaćih sudova (...).^[6] Ovo se primjenjuje i kada se domaći zakon odnosi na pravila opšteg međunarodnog prava ili međunarodnih sporazuma.

Prema tome, krivično djelo Zločina protiv čovječnosti može se u svakom slučaju podvesti pod “opšta načela međunarodnog prava” iz člana 4. a) KZ BiH. Dakle, bez obzira da li posmatrano sa stanovišta međunarodnog običajnog prava ili stanovišta “principa međunarodnog prava”, nedvosmislen je zaključak da je Zločin protiv čovječnosti predstavljao krivično djelo u inkriminisanom periodu, a time, da je zadovoljen princip legaliteta.

[1] Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti br. 808, 3.maj 1993. paragraf 34-35 i 47-48

[2] Komisija za međunarodno pravo, Komentar na Nacrt zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996), član 18.

[3] MKSJ, Apelaciono vijeće, *Tadić*, Odluka o prijedlogu odbrane za interlokutorni prigovor na nadležnost, 2. oktobar 1995. paragraf 141; MKSJ, Pretresno vijeće, presuda *Tadić* od 7. maja 1997. paragraf 618-623; MKSR, Pretresno vijeće, *Akayesu*, 2.septembar 1998., paragraf 563-577.

[4] Komisija za međunarodno pravo, Komentar na nacrt teksta članova o odgovornosti država za međunarodno protupravna djela (2001), član 26.

[5] Vidjeti npr. presudu ESLJP u predmetu Naletilić v. Hrvatska, 51891/99 i presudu

[6] Vidjeti *Papon protiv Francuske* br. 54210/00, ESLJP 2001-XII i *Touvier protiv Francuske*, br. 29420/95, odluka Komisije od 13.I.1997. godine.

[59] Činjenica da su neke krivičnopravne radnje nabrojane u članu 172. KZ BiH sadržajno egzistirale u zakonu koji je bio na snazi u relevantnom vremenskom periodu-u vrijeme izvršenja djela, i to u članovima 134., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147., 154., 155. i 186. KZ SFRJ, odnosno da su radnje optuženja bile kažnjive i po tada važećem krivičnom zakonu, iako ovako modeliran zločin prethodno krivično zakonodavstvo nije poznavalo kao samostalno krivično djelo, takođe doprinosi zaključku suda u vezi sa načelom zakonitosti. Konačno, u vezi sa članom 7. stav 1. EKLJP, sud zapaža da primjenu člana 4 a) dodatno opravdava činjenica da je zapriječena kazna zatvora najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora u svakom slučaju blaža od smrtne kazne koja je bila u primjeni u vrijeme izvršenja djela, čime je zadovoljena i primjena principa vremenskog važenja krivičnog zakona, odnosno primjena “zakona koji je blaži za počinioaca”.

[60] I na kraju, nemoguće je ne osvrnuti se na temeljna prava, tačnije “pozitivne obaveze” Evropske konvencije, koje se provlače kroz sve navedene akte, počevši od prava na život (član 2), prava da niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju (član 3) i prava na poštovanje privatnog i porodičnog života, koje obuhvata i fizički i moralni integritet^[7] (član 8). Ovakve pozitivne obaveze znače prihvatanje mjera donesenih radi obezbjeđivanja efikasnog poštovanja zagaranovanih prava, čak i u domenu odnosa među pojedincima^[8]. Ovo, kada su u pitanju teške povrede ovih prava, uključuje obaveznu državu da usvoje krivičnopravne odredbe kojima bi se efikasno kaznila takva djela i da ih primijene u praksi putem efikasne istrage i krivičnog gonjenja.

[61] Zločini protiv čovječnosti predstavljaju nesumnjivo najteža krivična djela i najteža kršenja prava zagaranovanih članovima 2., 3. i 8. Konvencije. Općenito, zločini protiv čovječnosti su, po suštini, suprotni svim osnovnim pravima i principima koje Konvencija nastoji zaštititi, uključujući i poštovanje ljudskog dostojanstva. Stoga bi stroga primjena principa zakonitosti koja bi onemogućila efikasno i odgovarajuće kažnjavanje takvih zločina protivrječila samim ciljevima Evropske konvencije. Preciznije, mogla bi se smatrati kršenjem pozitivnih obaveza države Bosne i Hercegovine na osnovu članova 2., 3. i 8. Konvencije.

Iz navedenih razloga, jasno proizlazi, ne samo da retroaktivna primjena principa zakonitosti kao što je sada definisana ne bi prekršila član 7. EKLJP, već naprotiv, primjena principa zakonitosti koji je bio na snazi 1992. godine bi bila u suprotnosti sa pomenutom Konvencijom i predstavljala eventualno kršenje nekoliko njenih odredbi.

Dakle, princip zakonitosti se mora shvatiti, nezavisno od zakonskog propisa 1992., tako da obuhvata ne samo domaće nego i međunarodno pravo i opšte pravne principe.

1.9.2 - Zločin protiv čovječnosti – čl. 172. KZ BiH

[62] Ovim djelom se označava ponašanje koje je upravljeno protiv civilnog stanovništva kojim se krše osnovni principi međunarodnog humanitarnog prava, morala i čovječnosti i koje karakteriše visok stepen nehumanosti i okrutnosti.²⁵

^[7] Evropski sud za ljudska prava, *X. & Y. protiv Nizozemske*, presuda od 26. marta 1985. godine, tačka 22; *Stubbings protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 22. novembra 1996. godine, tačka 61.

^[8] Vidi posebno Evropski sud za ljudska prava, *X. & Y. protiv Nizozemske*, presuda od 26. marta 1985. godine, tačka 23; Evropski sud za ljudska prava, *Stubbings protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 22. novembra 1996. godine, odjeljak 62; Evropski sud za ljudska prava, *M.C. protiv Bugarske*, presuda od 4. decembra 2003. godine, tačka 149.

²⁵ Krivično pravo- posebni dio/ Miloš Babić, Ivanka Marković, Pravni fakultet, Banja Luka, 2005, str.469.

Prema čl. 172. KZ BiH djelo čini onaj ko izvrši jedno od djela navedenih u stavu 1. tačke a) do k) kao dio širokog sistematskog napada usmjerenog protiv bilo kog civilnog stanovništva, znajući za takav napad, odnosno uz postojanje svijesti o karakteru tog napada od strane onog koji vrši ta djela. Radnja izvršenja ovog krivičnog djela je određena alternativno i sastoji se od kompleksa različitih djelatnosti (djela) kojima se ovo krivično djelo može učiniti. To čini da ovo djelo predstavlja jednu zbirnu inkriminaciju koja obuhvata niz posebnih krivičnih djela poput ubistva, silovanja, mučenja, protivpravnog zatvaranja i dr., s tim što je u tački k) data i tzv. generalna klauzula kojom se obuhvataju i sva “ druga nečovječna djela slične prirode “ izvršena u navedenoj namjeri.

[63] Istražujući postojanje opštih elemenata u smislu ovog krivičnog djela, a koji se odnose na postojanje: a) širokog ili sistematičnog napada, te da je b) napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva, sud ocjenom provedenih dokaza nalazi da je od strane tužioca dokazano izvan razumne sumnje postojanje ovih činjenica vezanih za događaje kako u samom Višegradu tako i na području istoimene opštine. Naime, na takav zaključak upućuje postojanje činjenica utvrđenih presudama MKSJ u predmetu protiv optuženog *Mitra Vasiljevića* koji dokaz je prihvaćen na osnovu čl. 4. Zakona o ustupanju predmeta, ali takođe, i na osnovu iskaza svih svjedoka optužbe, te svjedoka odbrane, među kojim Hane Softić, Ismeta Softića, Spahić Asmira, Ahmetagić Munira, te Šimšić Stanimira koji je u svom iskazu potvrdio da se u maju i junu 1992. muslimansko stanovništvo iselilo iz sela u okolini Višegrada, da je neka srpska vojska “Orlići” popalila njihove kuće i pobila ljude. Dakle, ni za ovaj sud nije sporno da je u navedenom periodu izvršen progon i ubijanje na stotine ljudi nesrpskog civilnog stanovništva, razaranje nezaštićenih domova Bošnjaka, uništavanje kulturno-istorijskih, mahom vjerskih objekata, pljačka i paljevina privatne imovine Bošnjaka i druga teška kršenja odredbi međunarodnog humanitarnog prava. Takođe, saslušani svjedoci su potvrdili da je veliki broj lica bošnjačke nacionalnosti koji po izbijanju ratnih dejstava nisu izbjegli, na organizovan način protjerani iz svojih sela i protivzakonito zatvarani u za to prethodno određene objekte poput osnovne škole “Hasan Veletovac” i Vatrogasnog doma u Višegradu koji su za tu priliku predstavljali zatvore. U te zatvore su civili Bošnjaci odvedeni pošto ih je prethodno srpska vojska, među kojima su slijedom iskaza brojnih svjedoka optužbe, bili i njihove komšije, razoružala, a zatim okupila u selima i potom vojnim kamionima koji su ih prethodno čekali na za tu priliku određenom mjestu odvela u Višegrad u navedeni dom odnosno školu. To, u stvari ukazuje na organizovanost napada na civilno bošnjačko stanovništvo koje svoje domove nije napustilo svojom voljom i stihijski već pod prijetnjom oružjem ili im je od strane njihovih komšija Srba rečeno da moraju napustiti svoje selo, što bez obzira na motive takvih izjava i različit smisao koji im se želi dati - istim ne oduzima značaj prinude. Da je to zaista tačno govore po sebi i brojna svjedočenja po kojim Bošnjaci nisu imali povjerenja u svoje komšije Srbe (iako se tome ne može dati apsolutni značaj ako se ima u vidu svjedočenje Ahmetagić Munira) pa su se krili po šumama iz razloga što ih je bilo strah te su na razne načine prelazili na teritoriju koju je kontrolisala Armija RBiH. Poput s. Velji Lug u kojem je ubijeno 7 civila, od kojih pet žena, jedna beba i jedan muškarac, kuće i privredni objekti Bošnjaka zapaljeni i imovina uništena, a ta pustošenja nisu bila opravdana vojnim potrebama, takav obrazac ponašanja je važio i za cijelu opštinu Višegrad o čemu svjedoče brojne masovne grobnice. To ukazuje da je usmjerenost takvog napada bila prema civilnom stanovništvu, u ovom slučaju prema bošnjačkom stanovništvu; da krivičnopravne radnje preduzete prema njima kao grupnom zaštitnom objektu prepoznatljivom po svojoj nacionalnoj, kulturnoj i vjerskoj pripadnosti upravo iz diskriminatornih namjera, što istim daje karakter progona.

Međutim, posmatrano s gledišta dokazanosti radnji optuženog u svojstvu izvršioca, saizvršioca ili alternativno kao pomagača, dakle, njegovog *reus actus* i kauzalnog neksusa između radnje i nastupjelih posledica, te postojanja saznanja optuženog o napadu kao opštem elementu predmetnog krivičnog djela, odnosno o postojanju diskriminatorne namjere na njegovoj strani, to će biti predmet posebnog razmatranja pod odjeljcima I i II razloga presude.

[64] Prilikom sagledavanja pitanja uslova smještaja zatvorenih civila bošnjačke nacionalnosti u školi "Hasan Veletovac", zastupnik optužbe nalazi da je ta škola za iste imala karakter logora jer su uslovi za zatvorene Bošnjake bili najkraće rečeno nehumani. Za optužbu u školi nije bilo ni hrane, ni vode, zatvoreni civili nisu imali mogućnost izlaska, itd. Sa druge strane, za odbranu se radilo o prihvatnom centru a ne logoru. Na postavljeno pitanje koje se odnosi na uslove boravka zatvorenih civila muslimana u školi, svjedočilo je više svjedoka optužbe. Tako Š.F. iskazuje da nisu imali vode i hrane, što opet ne nalazi potkrepu u iskazima ostalih svjedoka iz čijeg svjedočenja proizilazi da su imali hrane iako ne dovoljno. U svojoj izjavi radnicama Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima iz septembra 1995. Fata navodi, da je hrana bila nikakva, što znači da je bilo, da su djeci donijeli 20 hljebova. Bajramović Hasena svjedoči da su djeci donijeli mlijeko u kutiji, dok Sajma Šabanović potvrđuje da su im dijelili četvrt hljeba i veliku konzervu na četvoro. Sajma takođe, svjedoči da su bili smješteni u fiskulturnu dvoranu sa dva koša i tribinama, da su neki od dovedenih mještana našli strunjače i koristili ih dok su drugi sa sobom ponijeli ćebad. Inače, u školi je bilo zatvoreno 150 ljudi, žena i djece, gdje su se nalazili 10 dana. Vezano za fizičko obezbjeđenje, navodi da su ih čuvali po dvojica stražara u dnevnoj i noćnoj smjeni. Što se tiče vode, takođe, Š.F. ne govori istinu, jer su se sud i stranke mogli uvjeriti prilikom uviđaja identifikacije lica mjesta da su u neposrednoj blizini fiskulturne dvorane bila dva toaleta. Uostalom, i sama Š.F., u kontekstu jednog događaja svjedoči da je otišla u WC. Nail Ramić takođe navodi da su vodu imali tu gdje je bio WC. Takođe, Sajma navodi da je preko hodnika bila jedna sala vjerovatno svlačionica gdje je bila voda, a u fiskulturnoj Sali su našli i nekoliko strunjača. Ako je bilo tih strunjača i ako je u fiskulturnoj sali, na košarkaškom igralištu na kom su bili smješteni zatvoreni civili, bio parket, onda nije tačna tvrdnja onih svjedokinja koje su svjedočile da su ležali na betonu. H.L. pak navodi da je narod odlučio da ide u crveni krst da traži pomoć da ih evakušu jer im je dotužila glad pa je jedna grupa žena otišla u crveni krst gdje su im rekli da idu kud znaju, da je tom prilikom Boban pustio te žene. H.L. iskaz upućuje na istinitost svjedočenja optuženog po kom su žene išle u crveni krst, odnosno da su se zatvoreni iz škole mogli kretati u toku dana, istina, ne i noću. O tome je saglasno svjedočio i Goran Milićević. Čak šta više, H.L. navodi kako je optuženi puštao žene da iz škole idu u "Crveni krst". Saglasno svjedoku Milićeviću, kao i svjedočenju samog optuženog, iskazuje i svjedokinja Sajma Šabanović u odnosu na okolnost dežurstva stražara u osnovnoj školi, ali u osnovi, i u odnosu na okolnosti broja zatvorenih Bošnjaka i vremena kojeg su proveli u školi, pa sud, ne samo iz tog razloga, u odnosu na te okolnosti, njen iskaz smatra najrealnijim. Sajma za razliku od svjedokinje Poljo Fatime, osim toga, u svojoj izjavi u policiji u Goraždu od 19.11.2003. navodi kako su dana 03.07.1992. u fiskulturnu salu gdje su bili zatičeni došle dvije ženske osobe koje su se predstavile da su iz MCK koje su ih posavjetovale da odu u SUP u Višegradu, što im je stražar i dozvolio, da ih je tamo primio komandir Perišić koji im je rekao da idu u Međeđu koju je Murat oslobodio, budući da za njih nemaju hrane, da idu kuda hoće, da su se ponovo vratili u školu, a odatle da je iz škole otišla u s.Mala Gostilja, a potom na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Takođe, K.T. svjedoči kako su iz škole mogle izaći žene da iz kuća donesu nešto hrane. O tome se izjašnjava i A.N. kad kaže da su ih puštali na par dana jer ovi koji su ih zatvorili nisu imali hrane. Nadalje, po interferenciji, sud nije poklonio vjeru ostalim svjedocima koji su izjavljivali kako je Boban Šimšić bio svakodnevno, dan i noć, prisutan u školi, kod za sud nesumnjivo utvrđene činjenice koja se odnosi na postojanje dežurstva od strane pripadnika rezervne policije u smjenama.

[65] Slijedom izloženog, sud je došao do zaključka da se osnovna škola "Hasan Veletovac" ne može smatrati logorom za zatvorene Bošnjake za vrijeme od 10-tak dana koliko su u njoj boravili, jer po shvatanju suda, logor podrazumijeva strožiji režim kako boravka tako i obezbjeđenja gledano s tehničkog i fizičkog aspekta (postojanje npr. bodljikave ograde, stražarskih kula sa reflektorima, veći broj stražara, svakodnevna patroliranja, itd.) čega u ovom slučaju evidentno nije bilo. Ali, isto tako sud nije sklon da povjeruje da se radilo o prihvatnom centru kako to smatra odbrana. Ono što je bitno kod ovog pitanja je činjenica po kojoj civilno bošnjačko stanovništvo u školu sigurno nije bilo dovedeno svojom voljom, što znači da su bili protivpravno lišeni slobode, dakle, zatvoreni bez valjanog pravnog osnova, čak sve i da je tačno da su se mogli kretati danju kako o tome svjedoče nekolicina svjedoka optužbe, kod činjenice oni to nisu mogli činiti noću.

1.10 - Događaji

[66] Pod tačkom 5. b) izmijenjene izreke optužnice stavljeno je na teret optuženom da je učestvovao u dovođenju a kasnije i odvođenju iz navedene škole Bulatović Ismeta i Poljo Šemsa, kao i odvođenju Smajić Eniza, Žunić Salema, Karahodžić Rasima, Poljo Jusufa i Mehmeda Memića. Navedena lica se službeno vode kao nestali. O ovom događaju su svjedočili svjedoci optužbe, opisujući, kako to tužilac navodi u završnoj riječi, da je optuženi bio prisutan svaki put kad su ova lica u grupama odvođena iz škole od kada im se gubi svaki trag.

Tužilaštvo je ovu tačku optužnice dokazivalo iskazima svjedoka: Rusmira Bulatović, Fatima Poljo, Hasene Bajramović, Nail Ramić, Kada Spahić, Ševka Šehić, Hurem Razija i A.N..

[67] Svjedokinja **Rusmira Bulatović** (41) na glavnom pretresu održanom dana 18.01.2006. svjedoči da Bobana Šimšića poznaje jer su bili komšije. Sjeća se da je bila na svom imanju do Bajrama, tada su bilo je proljeće, ne može tačno da se sjeti došli „četnici“ Bobana Šimšića postrojili ih ispred kuće da ih strijeljaju. Nakon toga su protjerani iz svoje kuće i odvedeni u školu. Po njenoj procjeni u osnovnoj školi je bilo zatvoreno oko 300 ljudi. Rusmira Bulatović je izjavila da je Žarko – šumar bio u školi i da je bio vrlo korektan prema svim zatvorenim. Takođe, u školu je dolazio i Boban Šimšić, koji je bio policajac. Svjedokinja se dobro sjeća da su njenog supruga Ismeta, Šemsa Polja i još jednog čovjeka, kome ne zna ime, odveli Boban Šimšić i Cvijović. Nakon tog događaja ništa nije saznala o svom suprugu sve do danas. Svjedokinja, inače navodi da je njen suprug Ismet bio dobar sa optuženim, što je tokom svjedočenja izjavljivao i optuženi.

[68] Svjedokinja **Fatima Poljo** (53), na glavnom pretresu održanom dana 18.01.2006. godine svjedoči da je do početka rata živjela u Vlahovićima sa suprugom i troje djece. Jedan dan su iznenada u selo došli maskirani vojnici, pa su zahtijevali od njih da predaju oružje, novac i zlato. Taj događaj se desio otprilike od 15. do 20. juna, ne sjeća se tačnog datuma. U Višegradu (logoru) sa njom je bio suprug i djeca. Logor je bio u OŠ „Hasan Veletovac“, u njemu je bilo oko 350 ljudi. Na tom mjestu su ostali oko 20 dana i nisu ga mogli svojevrijem napustiti. Spavali su na betonu i nisu imali dovoljno hrane. Od prvog dana kada su došli u školu bili su maltretirani. Njenog supruga Poljo Šemsa i dijete su joj oko 11.00 č., odveli Cvijović, optuženi Boban, Miloje, Sredoje Lukić, Dragan Lukić i Milan Lukić. Poslije toga ništa za njih nije čula sve do danas. Svjedokinja se sjeća da je Boban Šimšić bio u policijskoj uniformi kada su dolazili u obilazak škole, bio je, kako reče, plav, visok, imao je proplanke. Za njega joj je po dolasku u školu kazala njena sestra Rusmira Bulatović, Ramić Nail, i sestra joj Hajra koja je umrla. U toku istražnog postupka- na zapisniku kod tužioca od 24.05.2005. svjedokinja je navela da su drugog dana poslije prvog noćenja u školu došli Boban Šimšić, Miloje i Sredoje Lukić, Joksimović Miloje, Dragan Lukić i Cvijović i odveli joj supruga dok je na zapisnik kod policije u Goraždu od 05.05.2004. izjavila kako je nakon što su zajedno proveli sat vremena u prostoriji po dolasku u školu u salu ušli Miloje i Dragan Lukić i izvjesni Cvijović, i naredili njenom suprugu Šemsu, zetu joj Bulatović Ismetu i Smajić Enizu da se odvoje i idu u stanicu milicije u Višegradu na ispitivanje, ali da od tada za njih više niko nije čuo. Na upit odbrane da pojasni razliku u njenom iskazu vezano za različito vrijeme boravka u školi prije nego što je njen suprug odveden, svjedokinja nije znala pojasniti. Takođe, to nije uspjela kada je u odnosu na okolnost boravka u školi različito u svojim iskazima na gl. pretresu, kod policije i tužioca, određivala vrijeme od 10, 20, i 25 dana. Na upit branioca zašto u policiji nije spominjala ime Bobana Šimšića za razliku od njenih kasnijih iskaza, svjedokinja izjavljuje da se zbunila, jer kad je u školu došao Boban, sve su njihove komšije rekly: „Evo Bobana, on će nas spasiti.“

[69] Svjedokinja **Hasena Bajramović** (52), na glavnom pretresu održanom dana 05.12.2005. svjedoči da je prije rat živjela u selu Velika Gostilja, da poznaje Bobana Šimšića i njegove roditelje. Dana 20-23. juna 1992. godine su došle prve komšije i rekly mještanima Bošnjacima da moraju ići.

Mještani su se jedno vrijeme krili po šumi, da bi sa tri kamiona došli vojnici potrpali mještane u kamione i odvezli u osnovnu školu „Hasan Veletovac“ u Višegrad. Po dolasku u školu svi su izašli iz kamiona i tad ih je dočekala jedna grupa Srba, a među njima je svjedokinja prepoznala Bobana Šimšića. Svjedokinja se sjeća da je Boban Šimšić bio obučen u uniformi, i opisivala ga je kao mršavog, plavog, tankog i visokog muškarca, dobro naoružanog puškom i pištoljem te palicom. Svjedokinja misli da je Boban Šimšić bio glavni stražar u školi. Odmah po dolasku u školu, nije proteklo ni pet minuta u salu je došao Milan Lukić i još Srba, koje svjedokinja nije poznavala i rekli su da izađu Ismet Bulatović, Šemso Poljo i Šemsov sin Enes. Svjedokinja tvrdi da ih je lično prozvao Boban Šimšić, a da su sa njim bili i drugi srpski vojnici pa navodi Mitra Vasiljevića, Milana i Sredoja Lukića, Miloju Joksimovića, Gorana Miličevića i neki Milomir zvani Ćiro. Pošto su izveli pomenutu trojicu Bošnjaka, za njima je izišla Rusmira Bulatović supruga Ismeta da moli Šimšić Bobana, jer ga je poznavala da joj vrati sina što je ovaj učinio, ali ostale je odveo. Svjedokinja je potvrdila da ona ovo nije čula ali je to pričala žena.

[70] Svjedok **Nail Ramić** na glavnom pretresu od 13.10.2005. svjedoči da poznaje Bobana Šimšića i da su prije rata bili komšije jer su živjeli u selu Početkom rata viđao je Bobana Šimšića u uniformi i naoružan puškom, kako je dolazio sa grupom ljudi u selo. Jedne noći grupa vojnika je došla do njegove kuće, među njima je bio i Boban Šimšić, i premlatila ga. Tad je shvatio da više ne smije ostati u selu i odlučio je da se krije po obližnjoj šumi. To skrivanje je trajalo do polovine mjeseca juna 1992., nije siguran, kad biva uhapšen i odveden u osnovnu školu „Hasan Veletovac“. Izjavljuje da su u školi bili i Bulatović Ismet, Šemso Poljo i Smajić Enez koji su jedne noći odvedeni i nikad se više nisu vratili. Nije mu poznato ko je odveo te ljude ali kaže da je te kao i svake druge noći na dužnosti bio Boban Šimšić.

[71] Svjedokinja **Kada Spahić** (78) na glavnom pretresu od 13.10.2005. svjedoči da je rođena u Maloj Gostilji opština Višegrad i da poznaje Bobana Šimšića jer je išao sa njenom djecom u školu, da je kritične prilike bila zatvorena u OŠ „Hasan Veletovac.“ Svjedokinja je izjavila da se tuda najviše kretao Boban Šimšić, bio je i na ulazu. U Školi je provela 13 dana i svaku noć se isto dešavalo. Svjedokinja je u sudnici pokazala na Bobana Šimšića i prepoznala ga. Navela je kako je optuženi Bulatović Ismeta i Šemsa Polja doveo u školu, dok je Eniza svjedokinja našla u školi. Isti dan su dovedeni u školu i odvedeni iz škole.

[72] Svjedokinja A.N., na glavnom pretresu 05.12.2005. svjedoči da dobro poznaje Bobana Šimšić, bili su školski drugovi, živjeli su u dva susjedna sela. Svjedokinja se prije rata udala, ali je početak rata zatekao u Višegradu, selo Vlahovići došla je kod roditelja. Prvi dana rata za svjedokinju su bili katastrofalni jer je stanje u selu Vlahovići bilo jako teško. Dešavale se provokacije, pljačke, maltretiranja te je stoga narod bježao i sakrivao se po šumama. Svjedokinja je zatim izjavila da su i oni otišli u šumu, a ona je tražila svoga oca, da bi se u selo vraćali samo noću da uzmu hranu. Svjedokinja se nije mogla decidno izjaniti kad su napustili definitivno selo, ali se sjeća da su sve mještane sela Vlahovića pohvatali u šumi srpski vojnici, a potom ih odvezli u Višegrad u školu „Hasan Veletovac“. Po dolasku u školu doživjeli su razna maltretiranja, a sjeća se da su kao stražari bili Milan Lukić, Goran Miličević i Boban Šimšić. Po procjeni svjedokinje u školi je bilo zatvoreno oko 150 ljudi, žena i djece, a među njima je bio i njen otac Ramić Nail. Svjedokinja misli da su u školi proveli oko 15 do 20 dana i opisala je kako je izgledala ta prostorija, kakva je bila i hrana i smještaj za boravak u njoj. Osim Bobana na straži je bilo i drugih svjedoka, ona se sjeća Gorana Vasiljevića koji je uvijek pokušao da zaštiti narod. Svjedokinja je nadalje govorila o odvođenju muškaraca Ismeta Bulatovića, Huse Bulatovića, Šemsa Polja i Šabanović Ibra dajdže od njene majke. Njih su odveli Milan Lukić, Boban i Momir Savić sa još pet vojnika, tako što bi Milan pokazao prstom na svakoga od njih, oni ustaju i odlaze u hodnik, a poslije šta se dešavalo nije joj poznato, ali ih nikad više nisu vidjeli.

[73] **Šehić Šefka** (69) u odnosu na isti događaj svjedoči kako je Bobana Šimšića viđala u školi „Hasan Veletovac“. Na pitanje tužioca da li je iz škole mogla otići svjedokinja je odgovorila: „Pa

znate da musliman nije mogao više hodati po Višegradu“. Takođe, da joj se čini kako iz škole nije odlazio optuženi, ni Lukići, ni Miloje, ni Mitar Vasiljević. Na upit tužioca odgovara kako je poznavala Bulatović Ismeta, Šemsa Polja i Smajić Eniza, da su ih našli kod kasarne optuženi i njegovi i da ih je dotjerao u školu gdje su se zadržali jednu noć. Ispravlja svoj navod iz izjave koju je dala kod policije kada je kazala kako je Eniz sutradan otjeran u Vilinu Vlas, jer se, kako je kazala, ne može jedan čovjek dva puta goniti. Joksimović Miloje je došao u školu ujutro i rekao im da idu za Bajinu Baštu, Užice, da su svi oni bili zajedno. Miloje i Sredoje Lukić su kazali da Ismet Bulatović, Šemso i Eniz idu u šumu da ih nešto ispitaju, da im se otad trag gubi. Kada je branilac svjedokinju upitao zašto je promjenila iskaz obzirom da je na zapisnik u policiji u Goraždu među imenima koja su odvela Ismeta, Šemsa i Eniza nije spomenula Bobana Šimšića, svjedokinja se odredila na način što je kazala kako optuženi ta lica nije odveo već Miloje (Joksimović) i Sredoje Lukić, a Boban je stajao i još vojske dosta. Na zapisnik kod Tužilaštva BiH od 25.05.2005. svjedokinja je navela kako je bila prisutna kad su u zatvor došli Milan Lukić, Joksimović Miloje, Šimšić Boban i drugi, bilo ih je 10, da su prozvali i odveli Ismeta, Šemsa i Eniza, od kada im se gubi svaki trag.

[74] H.R.(60) svjedoči da je optuženi bio čuvar u školi „Hasan Veletovac“ a da je komandant tog logora i svojoj vojsci bio Milan Lukić, među kojim je znala Sredoja i Miloša Lukića, koji su dolazili svakodnevno, oko podne i najviše naveče. Vidjela je kako su Ismeta Bulatovića i Šemsa Polja na oko 2 sata poslije dolaska naroda u školu doveli Šimšić, Milan Lukić i Andrija Šimšić, dok je Smajić Eneza zatekla u školi. Da su Ismet, Šemso i Enez tu bili jedan sat, a da su ih odveli Boban, Lukić i još neki. Ovu epizodu svjedokinja uopšte nije spominjala tokom davanja svoje izjave na zapisnik kod policije u Goraždu od 08.02.2005.

[75] Tokom davanja svoje završne riječi branilac je u odnosu na incident po ovoj tački optužnice isticao kako prilikom davanja svog iskaza u policiji 05.05.2004. Šehić Šefka navodi da je 24.06.1992 u salu ušao Joksimović Miloje i Lukić Sredoje i da su oni odveli Ismeta, Šemsa i Eniza, a ne pominje ime optuženog; da Bajramović Hasena navodi da je u školu došla 21.06.1992., i da su nakon 5-6 minuta odvedeni imenovani Bošnjaci- muslimani. Kada se njen iskaz dovede u vezu sa iskazima R.N., Poljo Fatime i Bulatović Rasmire - kako primjećuje branilac - koji su u školu došli kasnije, tj. 23.06.1992. zajedno s Bulatović Ismetom i Šemsom Poljom, onda je jasno da Hasena ne govori istinu. Takođe, branilac uočava kako je Poljo Fatima izjavila da je u školu došla 26.06.1992. u grupi sa svojim suprugom Šemsom, sestrom Bulatović Rusmirom, njenim mužem Ismetom, Ramić Nailom i njegovom suprugom, da je njen muž tu prenoćio a sutradan odveden, za razliku od njenog iskaza u sektoru krim. policije u Goraždu od 05.05.2004. kada je izjavila da joj je muž odveden nakon samo sat vremena po dolasku u školu od strane Miloja Lukića, Dragan Lukića i izvjesnog Cvijovića, dakle, ne i od optuženog.

[76] Sud nalazi da sve uočene nesaglasnosti u iskazima svjedoka optužbe u odnosu na ovaj odsjek događaja činjenično opisan u optužnici samo potvrđuju različitu percepciju svakog od tih svjedoka u odnosu na ono kako su oni ta događanja svojim čulima registrovali i tu predstavu realno opaženog nakon proteka značajnog vremena interpretirali. Odbrana pozivanjem na uočene manjkavosti navedenih svjedočkih iskaza optužbe u svrhu njihove diskreditacije, onako kako to čini, u stvari pokušava da idealističkim pristupom po svom viđenju rekonstruiše činjenični mozaik događaja iz kojeg pokušava eliminisati prisustvo optuženog i svaku njegovu ulogu u tom događaju. Nasuprot ovom, Raspravno vijeće sveobuhvatnom analizom ovih dokaza dolazi do činjeničnog zaključka o čemu su svi svjedoci saglasni da je optuženi Boban Šimšić vezano za incident koji se odnosi na odvođenje iz osnovne škole „ Hasan Veletovac“ u Višegradu, tokom druge polovine juna 1992. civila Bošnjaka – Bulatović Ismeta, Poljo Šemsa i Smajić Eniza, bio prisutan tom događaju. To je bitna činjenica koju je sud utvrdio izvan razumne sumnje. U odnosu na istu, odbrana nije ponudila niti jedan dokaz kojim bi se prisutnost optuženog ovom događaju dovela u pitanje. To, pogotovu, što je sam optuženi u svom svjedočenju priznao i tokom uviđaja prilikom identifikacije lica mjesta pokazao prostoriju gdje se obično nalazio tokom dežurstva u osnovnoj školi. Saglasno njemu

iskazuje i svjedok odbrane Goran Milićević kada potvrđuje da je optuženi u školi bio u dva navrata i to isključivo u dnevnoj smjeni. Ovaj događaj, kako ga je predstavila optužba, a u osnovi potvrdili brojni svjedoci optužbe, se dogodio upravo po danu. Ako je prisutnost optuženog dokazana od strane tužioca izvan razumne sumnje, sud takav zaključak nije mogao povući u pogledu tvrdnje optužbe koja se odnosi na njegovo učešće u odvođenju zatvorenih civila Bošnjaka iz škole, dakle, ne u pogledu dokazanosti činjenice fizičkog, neposrednog vršenja te radnje od strane optuženog koja bi uz to, bila obogaćena njegovim umišljajem. To, iz razloga što iz sadržaja kazivanja svjedoka optužbe izostaje onaj stepen uvjerljivosti koji bi bio dovoljan da sud izvan razumne sumnje povuče suprotan zaključak. Neuvjerljivost svjedočkog kazivanja koje se odnosi na preduzimanje aktivne radnje optuženog se, po mišljenju suda, manifestuje u jednostavnom dodavanju imena optuženog drugim licima, bez bližeg opisa njegove radnje, i često u redoslijedu prilikom nabiranja na prvom mjestu uz pripadnike grupe Milana Lukića, što realno ne koindicira sa glavinom iskaza svjedoka optužbe kada opisuju radnje Milana Lukića i ostalih iz njegove grupe. Zar o tome na najbolji način ne svjedoče oni svjedoci koji su navodili da se Milan Lukić, za razliku od drugih, uvijek predstavljao i da nikada nije bio maskiran, a čime se pokazuje njegova stvarna uloga i značaj u opisanim događajima. Svjedokinja A.N. se tokom svog svjedočenja pokazala kao neprijateljski, a time i pristrasan svjedok prema optuženom. Sa Bajramović Hasenom u tom pogledu stvari slično stoje, pogotovu što njen iskaz u jednom dijelu predstavlja svjedočenje iz druge ruke. Dodatnu argumentaciju za ovakvo zaključivanje sud nalazi u činjenici da svjedok Nail Ramić nije potvrdio učešće optuženog u odvođenju imenovanih Bošnjaka izuzev njegovog prisustva u školi u to vrijeme. Uostalom, i Šehić Šefka, tokom unakrsnog ispitivanja određeno navodi da optuženi nije odvodio trojicu imenovanih Bošnjaka ali da je bio prisutan, što, po mišljenju suda, i realno, cijeneći sve činjenične okolnosti slučaja, odgovara istini. Ergo, sud je iz izreke presude pod I. izostavio riječ „odvojili“ kojom se upućuje na preduzimanje aktivne radnje optuženog zajedno sa Milanom Lukićem koja se odnosi na zatvorene civile Bošnjake i njihovo odvođenje iz škole. Takođe, obzirom da iz svjedočenja saslušanih svjedoka optužbe ne proizilazi da su navedenom prilikom iz osnovne škole „Hasan Veletovac“ pored Ismeta Bulatovića, Poljo Šemsa i Smajić Eneza, odvedeni i Žunić Salem, Karahodžić Rasim, Poljo Jusuf i Mehmed Memić, imena ovih potonjih, je sud izostavio iz izreke presude pod I. smatrajući da njihovo odvođenje u ovom događaju od strane optužbe nije dokazano izvan razumne sumnje.

1.10. 1 - Djelo u osnovi zločina – Prisilni nestanak lica

[77] Podvodeći utvrđene činjenice pod odredbe krivičnog materijalnog prava, sud je imao u vidu da se optuženom stavlja na teret pod tačkom 5.b) precizirane optužbe počinjenje krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom i) – prisilni nestanak osoba, u vezi sa čl. 29. KZ BiH. U stavu 2. čl. 172. KZ BiH, pod tačkom h) je definisano šta se smatra *prisilnim nestankom lica*, to je *hapšenje, pritvaranje ili otimanje lica od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takva lica, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme.*

[78] Dakle, optužbom se tvrdi da je optuženi djelujući zajedno sa Milanom Lukićem date prilike postupao kao saizvršilac. U čl. 29. KZ BiH je saizvršilaštvo definisano kada više lica, učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički izvrše krivično djelo. Međutim, sud je ocjenom gore iznijetih dokaza utvrdio činjenicu po kojoj je optuženi kritične prilike bio u osnovnoj školi samo prisutan prilikom odvođenja zatvorenih lica Bošnjaka, a ne i da je fizički izvršio zločin zajedno sa drugom osobom ili osobama, odnosno da nije postupao tako da je zabranjenu posledicu, do koje je zaista i došlo, htio kao svoju (*cum animo auctoris*). Sud će stoga analizirati kakav značaj može imati činjenica prisutnosti optuženog sa aspekta krivične odgovornosti. U odgovoru na ovo pitanje sud je utvrdio da se odgovornost optuženog vezuje za krivičnopравни status pomagača i podržavaoca (fr. *complice*; engl. *aider and abettor*) koji je

svjestan da doprinosi zločinačkom poduhvatu ali ne dijeli njegovu namjeru.²⁶ Sud ovom prilikom, u smislu našeg jezika, uočava distinkciju između riječi podržavaoc i podstrekač, jer je podstrekač lice koje svojim djelovanjem kod drugog izaziva odluku na izvršenje krivičnog djela, za razliku od podržavaoca koji, po mišljenju suda, samo slijedi počinioca djela u smislu odobravanja i podrške njegovim radnjama. U predmetu MKSJ *Kvočka i dr.*, (Pretresno vijeće), 2. novembra, 2001, para. 254, stoji: “[P]omaganje i podržavanje, koji se mogu činiti sinonimima, u stvari su različiti. Pomaganje znači pružanje pomoći nekome. Na drugoj strani podržavanje bi uključivalo olakšavanje počinjenja nekog djela tako što bi se slagalo s istim.” Definicija pomaganja u smislu odredbe iz stava 1. čl. 31. KZ BiH glasi: “*Ko drugom s umišljajem pomogne u izvršenju krivičnog djela (...), dok je u stavu 2. istog člana navedeno kako se pod tim smatra naročito: “ davanje savjeta ili uputstava kako da se izvrši krivično djelo, stavljanje učiniocu na raspolaganje sredstava za izvršenje krivičnog djela, uklanjanje prepreka za izvršenje krivičnog djela te unaprijed obećano prikriivanje krivičnog djela, učinilaca, sredstava kojima je krivično djelo izvršeno, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.”* Zakonski izraz “naročito” prilikom nabiranja šta se podrazumijeva pod pomaganjem čini ovu definicijom širom jer se ona nužno ne ograničava na radnje koje su izričito navedene. Naravno, obično prisustvo optuženog na mjestu izvršenja krivičnog djela samo po sebi ne povlači sobom krivičnopravnu odgovornost. Međutim, ako se isto posmatra u kontekstu činjeničnih okolnosti, sud je u ovom slučaju, došao do drukčijeg zaključka. Naime, optuženi je rezervni policajac. On je u tom svojstvu obavezan po svojoj moralnoj i profesionalnoj dužnosti da zaštiti građane koji su civili, u ovom slučaju od njihovog odvođenja iz škole od strane grupe koja je imajući u vidu iskaze svjedoka, većinski pripadala paravojnoj formaciji Milana Lukića, pa i za slučaj kada je boravak civila muslimana u toj školi bio *koercitivan* i, nesporno, bez pravno valjanog osnova. Prilikom određivanja objektivnog elementa saučesništva pomaganjem, prisutnost optuženog ovom događanju, pa makar i njegovo nečinjenje se realno etabliralo kao ohrabrenje ili moralna podrška koja je bila od bitnog uticaja na počinjenje zločina od strane glavnog počinioca, bez obzira što pomaganje optuženog nije bilo uzrok radnje glavnog počinioca. U tome bi se, po shvatanju ovog suda, sastojao *actus reus* optuženog za izvršenje ovog krivičnog djela.²⁷ Jer, ako je optuženi prilikom događaja u Vatrogasnom domu nakon odvođenja zarobljenih Bošnjaka stigao taman na vrijeme da pomogne Ismetu Softiću i spriječi njegovo odvođenje na put bez povratka, što je slijedom iskaza svjedokinje koja je tom događaju bila prisutna, optuženi učinio uprkos vidnom nezadovoljstvu, vojnika koji je Ismeta Softića poveo iz Vatrogasnog doma, to je optuženi s obzirom na njegovo svojstvo, svakako trebao i mogao učiniti i u ovom slučaju ili se bar na aktivan način distancirati od ove radnje. Stoga se njegovo nečinjenje i ne može drukčije posmatrati nego kao značajno ohrabrenje glavnog počinioca u sprovođenju njegovog nauma. Sud, dakle, nalazi da je kritične prilike optuženi izvršio psihičko (intelektualno) podupiranje počinioca krivičnog djela u ovom slučaju propuštanjem iako je kao policajac imao pozitivnu obavezu na činjenje kojim bi spriječio to djelo. Kod toga nije nužno da je optuženi u krivičnopravnom statusu pomagača imao mogućnost da svojom radnjom stvarno i spriječi odvođenje navedenih Bošnjaka, dovoljan je uslov što svojom radnjom mogao da oteža izvršenje krivičnog djela. Za raspravno vijeće nije upitno da optuženi nije imao istu *mens rea* kao glavni počinilac, ali je kao pomagač, imajući sve činjenične okolnosti slučaja vezane za djelovanje grupe Milana Lukića, bio svjestan relevantne namjere i stanja svijesti kod glavnog počinioca, ili je barem bio svjestan visokog rizika posledice odvođenja imenovanih Bošnjaka u nepoznatom pravcu. Kad izvodi takav zaključak, Raspravno vijeće ima u vidu činjenice koje su uzete kao dokazane iz presude MKSJ protiv *Vasiljevića* koje se, pored ostalog, odnose i na etničko čišćenje civila Bošnjaka iz Višegrada u relevantnom periodu. Boban Šimšić je prilikom patroliranja po gradu, bez obzira na njegovo negiranje, morao bio upoznat sa činjenicama koje se podvode pod pojam etničkog čišćenja muslimana iz Višegrada, uključujući i sa činjenicama koja se odnose na njihova ubistva. Zar jedna od svjedokinja nije navela u formi

²⁶ v. presudu *Tužilac* protiv *Krnojelca*, predmet MKSJ br.IT-97-25-A, datum: 17.septembar 2003. str.33

²⁷ v. presudu *Tužilac* protiv *Furundžije* (Pretresno vijeće), 10.12.1998, para.235,249.; presuda *Tužilac* protiv *Blaškića* (Pretresno vijeće), 03.03.2000., para.284, 285.; presuda *Tužilac* protiv *Vasiljevića* (Pretresno vijeće), 29.11.2002., para.70.

protivpitanja, činjenicu da se muslimani nisu slobodno mogli kretati kroz Višegrad. Imajući u vidu nepodijeljeno i uvjerljivo svjedočenje svjedoka Bošnjaka, kako optužbe tako i odbrane, prilikom njihovog opisivanja ličnosti i aktivnosti Milana i Sredoja Lukića i pripadnika njihove grupe, teško je izvesti zaključak da optuženom nije bila poznata njihova namjera da čine zločin. Optuženi je svakako bio upućen u događanja u Višegradu koji nije veliki grad, a time i imao svijest da je odvođenje trojice muslimana iz škole na saslušanje od strane navedene grupe, samo izgovor za ono što će kasnije uslijediti, naime, da se oni više nikad neće vratiti. Njegova radnja propuštanja se događa kad i izvršenje krivičnog djela, pa sud nalazi da je očuvana njegova svijest da, gledano i po objektivnim mjerilima, pomaže izvršenju predmetnog krivičnog djela koje ulazi u sklop širokog i sistematičnog napada od strane pripadnika srpske vojske i paravojskih snaga. Na tačnost ovog zaključka dodatno upućuje činjenica što svi svjedoci čiji su najbliži stradali, pa i oni koji ga direktno ne terete, optuženom postavljaju ista pitanja: “gdje su naši muškarci, naši muževi sinovi i braća, zašto ste ih odveli, možemo li saznati gdje su ubijeni da se pronađu njihove kosti i dostojanstveno sahrane.”

[79] Iz izloženog se da zaključiti da je epizoda prinudnog nestanka troje civila bošnjačke nacionalnosti iz osnovne škole učinjena u okviru širokog ili sistematskog napada, tj. ponašanja usmjerenog prema bilo kojem civilnom stanovništvu, što se u ovom slučaju podudara sa licima bošnjačke nacionalnosti, a optuženi je čuvajući civile Bošnjake u školi, imao saznanje za takvo rasprostanjeno, sistematsko ili organizovano djelovanje. Da se zaista radi o napadu sa tim karakteristikama govori masovnost zločina pored ostalog oličena u broju zatvorenih lica u školi koja se kreće od najmanje stotinu i pedeset lica; da su ista trebala biti ili su deportovana u druge zemlje (više svjedokinja je navodilo Makedoniju), prinudnom nestanku više lica iz škole, silovanjima izvršenim nad ženama bošnjačke nacionalnosti (što će biti predmet izlaganja vezano za razloge naredne tačke osuđujućeg dijela presude) i prebijanjima muškaraca. Uz ovaj objektivni uslov za egzistentnost ovog krivičnog djela u konkretnom slučaju je ispunjen i drugi kumulativno postavljeni uslov, onaj subjektivni, po kome je optuženi u najmanju ruku prihvatio rizik da njegovo djelo i objektivno postane dio takvog napada. Prilikom razmatranja ispunjenosti opštih uslova za postojanje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz stava 1. čl. 172. KZ BiH, uz ono što je izloženo u ovom paragrafu, relevantna su i razmatranja izložena u para. [62,63] ove presude. Međutim, u odnosu na ispunjenost zahtijeva koji se odnosi na postojanje svijesti kod optuženog o karakteru napada, odnosno ispunjenosti opštih uslova za zločin protiv čovječnosti, odvojeno se postavlja razmatranje pitanja postojanja diskriminatorne namjere na njegovoj strani za djelo koje je u osnovi tog zločina što bi istom dalo karakter progona kako to tvrdi optužba. U predmetu *Kupreškić i dr.*, od 14. januara 2000, para.246. Pretresno vijeće MKSJ kod razmatranja pitanja da li se izraz 'progon' koristi da bi se opisao niz djela ili jedno jedino djelo, uspostavlja visok standard dokazivanja postojanja namjere jer “ (...) U takvom slučaju moraju postojati jasni dokazi diskriminatorne namjere”. Da bi zločin protiv čovječnosti imao obilježja *progona* neophodan subjektivni elemenat nije ograničen na umišljaj kao osnovu zločina (prisilni nestanak lica) jer je neophodan još jedan mentalni elemenat: namjera da se vrši proganjanje ili diskriminacija u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz stava 1. čl. 172. KZ BiH. Mora, dakle, postojati namjera da se lice ili grupa podvrgnu diskriminaciji, zlostavljanju ili uznemiravanju, kako bi im se nanijele teške patnje ili povrede na vjerskim, političkim ili nekim drugim sličnim osnovama. Taj dodatni elemenat kod zločina progona doseže pojam *posebnog zločinačkog umišljaja (dolus specialis)*.²⁸ Vezano za krivično djelo prisilnog nestanka koje je u osnovi zločina protiv čovječnosti, što se jednako odnosi i na krivično djelo silovanja koje će biti razmatrano u slijedećoj tački razloga ove presude, sud smatra da tužilac izvan razumne sumnje nije dokazao postojanje diskriminatorne namjere kod optuženog za počinjenje ovih djela. Stoga, sud nije mogao izvan razumne sumnje povući zaključak da se ova djela sintentizuju u jednu krivičopravnu radnju – progona iz tačke h) stava 1. čl. 172. KZ BiH, kako je to predstavila optužba. To, pogotovu što je sud našao utvrđenom činjenicu po kojoj je optuženi u najmanje dva navrata pomogao civilima Bošnjacima, i to: Softić Ismetu u događaju ispred Vatrogasnog doma, te Samiru Bulatoviću i

²⁸ Antonio Kaseze, Međunarodno krivično pravo, Beogradski centar za ljudska prava, Bgd., 2005., str.95.

Ahmetagić Muniru, u događaju u blizini Višegradske ćuprije. Iz ovih razloga sud je iz pravnog opisa djela pod tačkom I. izreke presude izostavio tačku h) i riječ “progon”.

[80] Takođe, kako je Raspravno vijeće utvrdilo da optuženi po ovoj tački precizirane optužnice nije postupao kao saizvršilac, budući sud nije vezan za prijedloge u pogledu pravne ocjene djela (čl. 280. ZKP BiH), to je sud utvrdio da je optuženi počinio pod tačkom 5.b) precizirane optužnice, krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka i) – prinudni nestanak osoba, u vezi sa čl. 31. (pomaganje) KZ BiH.

1. 10. 2 - Djelo u osnovi zločina - Silovanje

[81] U odnosu na tačku 5. e) osuđujućeg dijela presude optuženi je proglašen krivim da je tokom druge polovine juna mjeseca 1992. godine, u noćnim satima, izdvajao djevojke i mlade žene koje su bile zatvorene u osnovnoj školi “Hasan Veletovac” u Višegradu i odvodio ih drugim pripadnicim srpske vojske koji su ih silovali.

Tužilaštvo je ovu tačku optužnice dokazivalo iskazima svjedoka H.L., Sajme Šabanović, Š.F., Poljo Fatime, Spahić Kade, A.N., U.M., K.T. i Gluščević Muniba.

[82] Tako **Sajma Šabanović** (50) na jednom mjestu u svom iskazu kaže kako ih je jednom prilikom pred mrak Boban Šimšić pitao ima li ko da im skuha kafu, pa kad su se svjedokinja i Šefka javile, optuženi im je odgovorio: “Šta će nam babe kad ima djevojaka”. / Slično ovom navodi u svojoj izjavi datoj OTP- u A.N., istina, za Milana Lukića, koji joj je rekao da mu ne trebaju stare, već mlade žene / Tako su, pored ostalih, išle N.A. i H.R., ostajale po 2-3 sata, iako se kafa kuha za pet, deset minuta, da po njihovom povratku iste nisu pričale o onom šta im se dešavalo, jer ih niko nije smio pitati niti one o tom pričati.

[83] **Bajramović Hasena** tvrdi kako joj je poznato da je optuženi zajedno sa grupom Srba odvajao žene, govoreći “ ti, ti,ti” i one bi odlazile da budu silovane. Tako joj je poznato da su odvodili A.N., N.A., M.Z. te H.R..

[84] Svjedokinja H.L.(38) na glavnom pretresu održanom 03.02.2006. svjedoči da nije poznavala Bobana Šimšića do 1992. godine. Prije rata je živjela u selu Sencići, opština Višegrad sa suprugom, djetetom i sveskrvom. Sjeća se da su 30. juna došli u školu „Hasan Veletovac“. Vojska Momira Savića ih je zarobila. Na ulazu je stajao Boban Šimšić, a nakon dolaska mu je saznala ime. Boban Šimšić je nju i još 3 djevojke odveo, međutim nju su vratili, jer je ponijela bebu. Svjedokinja je opisala Bobana Šimšića kao muškarca srednjeg rasta, plavog, bio je u maskirnom odijelu sa oružjem i nožem. Svjedokinja je provela u školi 4 dana i Boban Šimšić je cijelo vrijeme bio prisutan. Smatra da je bio glavni zato što je zaključavao vrata, odobravao je ko će ući u školu. Zatvorenici su bili stalno zaključani. Svjedokinji su potvrdili ko je Boban Šimšić, Nail Ramić, njegova supruga, kćerke Naila i Smaila i svastika. Svjedokinja je bila silovana. Prvog dana kada su došli u školu ona i još 2 djevojke su bile odvedene, ali su nju tada vratili zbog bebe. Nakon toga Boban Šimšić je sa još 3 vojnika prstom pokazao na žene koje treba da stanu i krenu sa njima. Ona i još 2 djevojke su bile izabrane. Svjedokinja je molila da ne ide jer ima bebu. Bebu je morala ostaviti, a nju su odveli na sprat. Nije poznavala druge dvije djevojke. Boban Šimšić ih je rasporedio po učionicama, jedna djevojka i jedan vojnik u učionicu. Silovao ju je vojnik iz „Bijelih Orlova“. Prijetio joj je da nikome ne govori šta joj se desilo, jer će ubiti i nju i dijete. Nije vidjela da je Boban Šimšić ušao u neku učionicu sa nekom djevojkom. Poslije toga se vratila u salu. Bile su rasčupane i uplakane. Svjedokinja je izjavila da poznaje Z.Z., koja je, takođe, bila u školi. Nju su stalno odvodili na silovanje. Vojnike koji su to učinili ne poznaje Z.S., njena sestra, R.N.su, takođe, odvođene. Boban Šimšić je određivao koje će žene biti odvođene. Kada bi se vratile sve su bile uplakane. Z.Z. je govorila da će se ubiti zbog svega što joj se dešava. Djevojke su molile Bobana Šimšića da ih ne

odvodi. Tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinja je pokazala nesigurnost u odnosu na okolnost vezanu za odvođenje A.N.obzirom da je prvo izjavila da joj za to nije poznato da bi se kasnije sjetila da je A.N. odvođenja. Međutim, precizna je u svom odgovoru da ne zna da je A.N. odvođenja od strane Bobana Šimšića.

[85] U.M. navodi da je u Višegradu živjela sa dvoje djece i mužem, sve do 18.06.1992. Tada ih istjerali pred dom Crvenog krsta, odatle ih odveli u školu „Hasan Valetovac“. Kad je konvoj trebao da krene bila su dva atobusa i više kamiona, preko 150 ljudi. Bili smješteni u košarkaškoj sali, od beba do staraca. Nisu mogli nikako izlaziti iz škole. Niko nije ni smio niti je pokušavao. U školi je bila ona, njema kćerka (bila već punoljetna) i njen sin (12 godina). Uslovi boravka bili nikakvi. Niti je jela niti spavala. Od straha nije mogla ništa. Bilo je žena i djece u pidžamama i spavaćicama. Bio je jedan Vuk koji ih je čuvao. On je uvijek bio tu. Sve najgore joj se dogodilo u toj školi. Naveče su im kupili pare i zlato. To veče kad su došli. 19-og je došao jedan muškarac i tražio porodicu U. iz te i te ulice. Pošto se odmah javila, ovaj je prišao i rekao da stane pred njega, a potom, da se zove Milan Lukić. Ona je rekla da ima samo sina od 12 godina. Kazao je da joj je ubio muža. „I sina ću ti zaklati, i on je balija“. Pozvao je da izađe s njim a takođe i djevojku H.A., a zatim ih odveo u hodnik i rekao im da čekaju. U međuvremenu, Lukić je zovnuo: „Bobane, dođi da se dogovorimo“. Boban da je rekao da se nemaju šta dogovarati da je to njegovo veče. A Lukić rekao ne ovo je moje veče i budite sretni ako ih žive vratim. Vidjela je tog Bobana, a tu je bio još jedan. Ukupno trojica. Na pitanje da opiše tog Bobana kaže da ga je samo jednom pogledala. Boban ništa više nije progovorio. Tada su ih izveli, Milan i taj drugi. Tu je bilo auto. Odveli ih u neku zgradu. Nove zgrade, zove se „na tunelima“. Milan sa H.A. otišao u jedan stan, a ovaj drugi čovjek, za kojeg je kasnije saznala da se zvao Andrić i da je kasnije poginuo, nju odveo u drugi stan. Silovao je taj vojnik. Poslije ih opet vratili u školu, i nju i H.A.. Na vratima je bio Vuk. Djeca su bila tu. Kćerka je čula za sve, a sin je spavao. Da li je opet u školi vidjela Bobana? Jeste, navraćao je još par puta, a i drugi, oni dođu, prohodaju. Poslije više nije takvo nešto doživjela. Kad je smjela pitala je ko je taj Boban. Pošto Bobana nije ranije znala, za njega je pitala. Neki su joj rekli: to je naš komšija Boban Šimšić. Jedno veče ušao neki i prišao nekim djevojkama iz Žlijeba i rekao im: „Hajte komšinice šta ste se toliko zamotala, pa znamo se, školski su drugovi, što se bojite“. One nisu rekle njegovo ime. Tokom unakrsnog ispitivanja, izjavila je kako se ne sjeća Bobanovog izgleda, jer ga u strahu nije mogla zapamtiti.

Ocjenjujući Mulino svjedočenje Raspravno vijeće nalazi da ona vrlo ubjedljivo svjedoči o licima koja su je odvela na silovanje dok uvjerljivost takvog svjedočenja izostaje kad je riječ o ulozi optuženog, pogotovo imajući u vidu činjenicu da je ista pokazala nesigurnost prilikom potvrđivanja identiteta optuženog.

[86] Svjedočeći u odnosu na isti događaj **Kada Spahić** tvrdi da su Lukić i optuženi Boban odveli uz stepenice Nuhanović Dadu koja je bila zatvorena u školi, da su ih nakon dva-tri dana doveli i obukli u vojničku bluzu i preko prsa im dali automat govoreći da su ih fino sredili kao vojnike, da kasnije više nisu vidjeli ni Dadu ni H.R.. S obzirom na činjenicu da je njeno svjedočenje ostalo usamljeno u opisivanju ovih okolnosti, bez činjenične potpore u iskazima ostalih svjedoka, sud ga smatra nerelevantnim za dokazivanje isitnitosti ove tačke optužnice.

[87] **Glušćević Muniba** u izjavi datoj u Sektoru krim. policije u Goraždu potvrđuje kako je cijelo vrijeme njenog boravka u školi tokom 7 dana vidjela Bobana Šimšića zajedno sa ostalim srpskim vojnicima, da su srpski vojnici povremeno izvodili žene koje su, po njihovim kazivanjima, bile silovane i fizički zlostavljane.

Dakle, Muniba svjedoči da je optuženi bio prisutan u školi iako iz njene izjave ne proizilazi da je na bilo koji način učestvovao ili pomagao u silovanju žena.

[88]Š.F., prilikom svog svjedočenja na gl. pretresu od 08.02.2006. navodi kako je Boban Šimšić kada bi u školu dolazio sa ostalim, pokazao prstom na žene, djevojke i govorio: ti, ti, ti, one bi odlazile negdje dok ostale nisu smjeli pitati gdje. Kada bi se vraćale bile bi uplakane, neke su bile kao lude, ulazile su u školu kao da se tresu, da se tako nešto i njoj dogodilo. Jedne večeri je Boban došao po nju, udario je po ruci i ona je za njim krenula, ušla je u jednu sobu na spratu koja je bila krvava, bili su neki čaršavi, znala je šta je čeka ili da će je silovati ili zaklati. Rekao joj je da sjedne na stolicu, da se skida, da ga je molila da to ne čini, a da joj je on opsovao balijsku mater, pošto to nije učinila udario je nečim, pa je pala, kada je osjetila da je nešto posipa, kad je otvorila oči vidjela je nekog vojnika koji je posipao vodom i koji joj je pomogao da se ustane i da ode iz prostorije. Bila je bez odjeće. Kada je ulazila u sobu bilo ih je četvorica, a Boban peti. Imala je jake bolove u stomaku ali ne zna da li je silovana, takođe, ne može reći da je bila zlostavljana. Poznato joj je da su odvođene A.N., H.S. i H.R..

Ocjenjujući Š.F. svjedočenje, sud nalazi da je isto ambivalentno u odnosu na okolnosti njenog navodnog odvođenja radi silovanja. Na kraju, ista to nije mogla ni potvrditi, pa se logično postavlja pitanje ako to svjedokinja kao žrtva ne zna ko bi to bolje od nje mogao znati. Stoga, taj odsjek njenog svjedočenja u kojem bi optuženi postupao kao izvršilac silovanja, sud nije prihvatio kao uvjerljiv. Drukčije stvar stoji sa djelom njenog svjedočenja u kojem ista određeno tvrdi kako je optuženi izdvajao djevojke i žene. Taj dio njenog svjedočenja je za sud prihvatljiv jer svoju potporu nalazi u saglasnim iskazima svjedoka H.L., Bajramović Hasene, Sajme Šabanović.

[89] **Poljo Fatima** (64) na gl. pretresu tvrdi da je u fiskulturnoj sali bilo smješteno 350 ljudi različite starosne dobi i pola, da su u školi ostali 20 dana (premda je u svojoj izjavi tokom istrage navodila 10 dana) a na pitanje tužioca kakvi su bili uslovi u tom logoru, navodi da su spavali na papučama i ruksacima jer su bili na golom betonu, da iz škole nisu mogli otići, da nikad nisu imali hrane, jer to govori, pošto se nikog na svijetu ne stidi niti boji. Optuženi Bobana nije ranije poznavala a kada je došla u Višegrad za njega su rekly komšije “ Evo Bobana, on će nas spasiti, hvala Bogu kad je došao.” Navodi da je lično Boban odveo njene sestričine R.N. i Smailu, da je njena rahmetli sestra Hajra govorila Bobanu da ne vodi Smailu jer ima bebu od 9 mjeseci, nakon čega su na silovanje odveli R.N., pa H.L. i još tri žene. U odnosu na ove okolnosti svjedokinja je na istovjetan način svjedočila tokom istrage (zapisnik Tužilaštva BiH od 24.05.2005.), što nije pak činila prilikom davanja izjave na zapisnik kod policije u Goraždu od 05.05.2004., kada je uopšteno navodila da su u večernjim časovima u salu ulazili četnici koji su odvodili mlade žene i djevojke na silovanje. Na upit branioca zašto je mijenjala iskaz, svjedokinja je odgovarala da se nije mogla sjetiti. Branilac je svjedokinji ukazao i na promjenu njenog iskaza vezano za njene navode na gl. pretresu da je optuženi odvodio i maltretirao njenog sina Elevedina, što nije navodila tokom istrage, takođe, što prilikom davanja izjave u policiji uopšte nije navodila da je njen sin odvođen, nakon čega je svjedokinja izjavila da ona ne laže. Kako na navedene nekonzistentnosti ova svjedokinja nije davala koliko-toliko racionalna objašnjenja koja bi bila prihvatljiva, sud je stekao uvjerenje da se ovoj svjedokinji, koja se – kako je sama rekla – niti stidi, niti čega boji, ne može vjerovati ni u odnosu na ovaj odsjek događaja.

[90] A.N.(38) svjedoči da je u školi bilo zatvoreno oko 150 lica, da je u istoj silovana od strane Milana Lukića i drugih, a pored nje, da su odvođene pojedinačno i silovane i druge žene, a tom prilikom je Boban Šimšić bio stražar u školi. To zna, iz razloga, što ga je vidjela u prostoriji dok je čekala da bude prozvana. Izjavila je kako je on učestvovao u silovanju žena na osnovu toga što ga je viđala u prostoriji skupa sa ostalim na spratu gdje se to događalo. Na silovanje je izvođena svaku drugu noć. Kada su je odvodili u prostoriju prvo su se na njoj izživljavali, posebno Milan Lukić dok su se drugi smijali, udarali je, tukli. Bobana nikad nije molila za pomoć, ali njen otac Nail jeste, a optuženi mu nikad nije pomogao. Pored silovanja svjedokinja se sjeća da su bile ponižavane, maltretirane i prebijane. Pored nje, navodi da su silovane Š.F., te djevojke: N.A., M.Z. i H.R.. Navela je i to da ih je, štiti Goran Milićević kad je bio stražar moleći Milana Lukića da ne dira narod, djecu. Svjedokinja je na gl. pretresu navela da je silovana u više navrata, te da je bila pretučena, za

razliku od njenih ranijih iskaza datih u policiji u Goraždu od 11.01.1994. i 09.04.2004., koju razliku u iskazima je ista pojasnila time što je to krila u sebi a da je sada došao momenat to da kaže. Takođe, na upit branioca da se svjedokinja izjasni da li je optuženi kada rekao da ista izade pokazujući na nju a zatim da je dovede, svjedokinja je kazala da nije. Takođe, da nije vidjela da bi Boban Šimšić silovao koju ženu. U prostoriji gdje su ih silovali je bilo prisutno 4-5 muškaraca, sjeća se Milana i Bobana. Svjedokinja je takođe potvrdila da ima jedno dijete rođeno prije rata, 01.03.1991. Branilac je podsjetio kako je na gl. pretresu navela uslijed posljedica od pretrpljenog nasilja više ne može imati djece. Na pitanje branioca da li je govorila istinu kada je davala izjavu predstavniku Tužilaštva MKSJ u Hagu, svjedokinja je odgovorila pozitivno. Nakon ovog joj je branilac predočio kako je na str.11. izjave haškom istražiocu navela da je 1996. rodila kćerku, pa je otišla na bolovanje i iz vojske se zvanično penzionisala 1997., pa je na njegov upit kada joj je kćerka rođena 1991. ili 1996. odgovorila:” 1991., pa mi je umrlo dijete, to je 1996.” Na komentar branioca šta da se kaže sa njenom izjavom da nakon događaja u školi ne može zatrudniti a da je kćer rodila 1996., svjedokinja je odgovorila “ jedva “.

[92]Na upit tužioca, svjedokinja A.N. je odgovorila kako je nedavno zvaio brat od optuženog kako bi ona o Bobanu svjedočila najbolje, a da cijena nije bitna, svjedokinja navodi da je imala strah od ovog. Na ove okolnosti tužilac je predao, a sud izveo dokaze - Izvještaj Komisije UN na okolnost sastanka sa Bakirom Hasečić i delegacijom žena iz Udruženja žrtava rata i službenu zabilješku Tužilaštva BiH od 23.06.2005.

[93] Zamjenik Tužiteljice MKSJ g. David Tolbert je ovom sudu svojim aktom broj: RU-20060425-01/A od 02.06.2006.dostavio ovjerenu kopiju OTP-ove izjave A.N. od 12.06.2000. (na engleskom jeziku i prevod iste na B/C/S), jer je to, kako je naveo, u interesu pravde za potrebe postupka pred Sudom BiH.

[94] U ovjerenj izjavi dostavljenoj od strane MKSJ pod brojem: 01105831 koju je A.N.dala istražiocu Tužilaštva MKSJ Riti Pradhan dala 12.06.2000. a koja izjava joj je pročitana 13.06.2000., Naila vezano za događaje u osnovnoj školi “ Hasan Veletovac “u Višegradu, navodi da je u gimnastičkoj Sali bilo smješteno oko 300 ljudi, da su im Srbi/ grupa Milana Lukića koji su bili odjeveni u zelene maskirne uniforme, davali da nešto jedu a djeci su davali mlijeko u prahu, da je škola imala malu kuhinju gdje bi pekli palačinke i djeci bi davali bijelu kavu, da su spavali na podu; da su istog dana kada je stigla u školu vojnici doceli Dadu i još tri djevojke (jednoj od njih je bilo ime Senada) koje su vojnici čuvali odvojeno od ostalih ljudi. Srela je tom prilikom i svoju rođaku Senadu Hurem iz s. Gostilje koju je poveo jedan vojnik iz Srbije što je zaključila po njegovom naglasku s tim što je njenoj majci kazao da idu donijeti hranu da bi se taj vojnik vratio nakon dva sata ali bez Senade. Kasnije joj je Senada pričala kako je taj vojnik skinuo golu tako što je nožem isjekao njenu odjeću, kada je Senada u jednom trenutku zgrabila makaze s stola i nožem u leđa ubola vojnika a potom uspjela pobjeći kroz prozor. Toga vojnika je svjedokinja gledala kada je dolazio zajedno sa Milanom i Sredojem Lukićem i drugim vojnicima u prostoriju gdje su bili smješteni da ponovo traže zlato i novac. U odnosu na događaj oko ubistva Ibra Šabanovića svjedokinja jedino individuališe Milana Lukića za kojeg navodi da je u ruci držao Ibrovu glavu. Naila, dodaje da je Boban Šimšić uvijek bio kad i Milan Lukić ali da im Boban ništa našao nije činio. Međutim, Boban bi se smijao dok bi ih Milan mučio.

[95] Kada se sumira svjedočenje A.N.u cjelini, po ovoj, ali i ostalim tačkama precizirane optužnice, vidljivo je da ista niti jednim momentom optuženog ne određuje kao neposrednog izvršioca neke od krivičnihopravnih radnji. Ono što je egzistentno u njenom svjedočenju je prisutnost optuženog. Tu prisutnost svjedokinja, naznačava slično njenom ocu Nailu, u jednoj uopštenoj formuli – da je optuženi bio u školi uvijek kada bi se događale rdave stvari po zatvorene muslimane. Pa ipak, kada se ima u vidu činjenica da je pred istražiocem Tužilaštva MKSJ izjavila da im Boban Šimšić ništa našao nije učinio, niti konkretno spominje njegovo ime u odnosu na različite događaje činjenično opisane u optužbi, te ako se ima u vidu činjenica da je tokom njenog svjedočenja govorila neistinu

vezano za okolnost da ne može imati više djece zbog pretrpljenog maltretiranja u školi tokom njenog zatočenja, sud njeno svjedočenje nije smatrao pouzdano za dokaznost izvan razumne sumnje da bi optuženi počinio opisano krivično djelo kako pod ovom tako i pod drugim tačkama optužbe. Stoga, je radi cjelovitog razmatranja ovog pitanja valjalo cijeniti ostala svjedočenja po ovoj tački optužbe.

[96] K.T.(70) je na gl.pretresu navela kako su tokom njenog zatočenja u školi odvodili mlade ženskinje, dvije sestre blizankinje, ali nije znala reći ko je to činio. Kada joj je tužilac predočio njen iskaz iz istrage od 30.05.2005. u kojem je navela da je vidjela Bobana Šimšića da uđe u salu i određuje mlade djevojke da pođu za njim, a kada bi se one vratile izgledale bi nikakve, zanijemile, raščupane, očigledno bi bilo da su bile zlostavljane, te nakon što je tužilac upitao zašto je promijenila iskaz, svjedokinja je odgovorila da je bila mlađa i da je tada znala bolje, te da je bila uzbuđena, pa se u konačnom izjasnila da je tačno ono što je ranije izjavljivala.

[] Ista svjedokinja u svojoj izjavi datoj istražiocu Tužilaštva MKSJ dana 23.05.2001., što se tiče događaja u osnovnoj školi navodi utoliko što su po dolasku proveli tri dana, da ih je u školi bilo 100-njak, da se sjeća kako su im Srbi donijeli nešto hrane: tri kruha i nešto pašteta, da su nakon ovog otišli u Bajinu Baštu (Srbija) a potom u Makedoniju.

Imajući u vidu da K.T. u navedenoj izjavi uopšte ne spominje optuženog vezano za silovanje žena u osnovnoj školi, da se o svom boravku u školi izjašnjava rudimentarno i ovlaš, da na gl. pretresu u svom slobodnom kazivanju takođe, uopšte ne spominje Bobana Šimšića u odnosu na okolnost odvođenja žena na silovanje, da to potvrđuje tek kada joj je tužilac predočio njen iskaz iz istrage uz izostanak uvjerljivog objašnjenja zašto je promijenila iskaz, sud na njenom svjedočenju nije mogao zasnovati afirmativan odgovor o dokazanosti izvan razumne sumnje ove tačke optužbe vezano za odgovornost optuženog.

[97] Ako sud do svog uvjerenja o dokazanosti izvan razumne sumnje navoda precizirane optužbe činjenično opisanih pod tačkom 5.e) vezano za ulogu optuženog u navedenim događajima nije mogao doći na osnovu svjedočenja K.T., ali ni: A.N., U.M., Kade Spahić, Poljo Fatime, bez obzira što su one potvrđivale navode optužbe, Sud je takvo uvjerenje zasnovao na osnovu svjedočkih iskaza: Sajme Šabanović, H.L., Š.F., Bajramović Hasene, cijeneći da su iskazi ovih svjedokinja pojedinačno uzeti određeni i međusobno saglasni u bitnim dijelovima njihovog svjedočenja koji se odnose na način kojim je optuženi podvodeći mlade djevojake i žene drugim pripadnicima srpske vojske istim pomagao kako bi one bile silovane. Kod ovakve ocjene sud se nije rukovodio argumentom broja svjedoka u prilog dokazanosti izvan razumne sumnje krivice optuženog po ovoj tački koliko kvalitetom njihovog svjedočenja. Takođe, sud podvlači, da se činjenica kojom je uskratilo vjeru navedenim svjedocima odnosi na onaj dio njihovog svjedočenja vezano za ulogu optuženog a ne i u pogledu činjenica koje se odnose na silovanja, premlaćivanja i ponižavanja navedenih ženskih lica.

[98] Imajući u vidu ono što je izloženo u para. [62] vezano za ispunjenost zahtijeva u pogledu opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. KZ BiH, dakle, vezano za: a) postojanje napada b) da djelo počinio/ počinilaca moraju biti dio tog napada c) da napad mora biti ' širok ili sistematski ' d) da napad mora biti 'usmjeren bilo protiv kojeg civilnog stanovništva' e) znanje počinio/ da su njegova djela dio napada^{29 30}, alternativno, počinilac mora biti svjestan

²⁹ Blaškić, (Pretresno vijeće), 3. mart,2000, para.247: „ Optuženi mora...poznavati opšti kontekst u koji se uklapaju njegova djela i biti svjestan nekusa između svog djela i tog konteksta“.

³⁰ Jelisić, (Pretresno vijeće), 14. decembar,1999, para. 56: „Optuženi takođe mora biti svjestan da krivično djelo u osnovi koje počinjava čini dio rasprostranjenog i sistematskog napada“.

napada i prihvatanje rizika da njegovo djelo postane dio takvog napada ³¹, *mutatis mutandis* se odnosi i na razmatranja iz ovog paragrafa.

[99] U predmetu *Kunarac, Kovač i Vuković*, (Žalbeno vijeće), 12. jun, 2002, para. 127-132 određeno je da: “[A]cuts reus krivičnog djela silovanja prema međunarodnom pravu tvori seksualna penetracija, bez obzira koliko neznatna: (a) vagine ili anusa žrtve penisom učinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinitelj posluzio; ili (b) usta žrtve penisom počinioca; kada do takve seksualne penetracije dođe bez pristanka žrtve. /.../ *Mens rea* je namjera da se postigne ta seksualna penetracija i znanje da se to događa bez pristanka žrtve. 'Otpor nije uslov' /.../ “Restriktivna definicija zasnovana na primjeni sile ili prijetnji primjenom sile omogućila bi počiniocima silovanja da, koristeći koercitivne okolnosti, a bez primjene sile, izbjegnu odgovornost za seksualni čin nad žrtvama koje na njega nisu pristale”. Toga radi, sud nalazi, da nesumnjivo postojanje *koercitivnih* okolnosti i ustaljenog obrasca ponašanja srpskih vojnika radi vršenja seksualnog akta, upućuje na zaključak po kome je takva radnja imala karakter prinude. Drugim riječima, oštećene realno nisu imale mogućnosti da izbjegnu svoje izlaganje silovanju koje po sebi istovremeno implicira tešku bol i patnju ili bi njihov pokušaj izbjegavanja silovanja bio skopčan sa velikim rizicima po njihov život ili tijelo. Sud na ovom mjestu primjećuje da svjedokinje, istina, nisu navodile detalje vezano za sam čin prisilnog polnog akta, ali slijedom njihovog saglasnog svjedočenja i svjedočenja R.N., u odnosu na fizički opis njihovog izgleda po njihovom povratku u salu, da su bile raščupane, uplakane, jednom riječju nikakve, te imajući u vidu izjavu Hadžić Haše datu tokom istrage na zapisnik kod tužioca od 25.05.2005. po kojoj je optuženi, nakon što se Šehić Šefka javila da pravi kafu na mjesto djevojaka, to odbio sa riječima: “Šta ćeš nam ti nismo željni starih pičaka”, te ako se ima u vidu opis prostorije u kojoj su odvođene, onda je jasno ne samo šta ih je tamo očekivalo, već da je o činjenici da će biti one silovane optuženi imao ničim kompromitovanu svijest. On Bošnjakinje, znajući šta će im se dogoditi, odvaja iz sale na njih pokazujući prstom i u tu svrhu svojom radnjom ne samo što srpskim vojnicima pomaže da nad tim ženama izvrše silovanje, već svojom radnjom daje i moralnu podršku direktnim izvršiocima (ne)djela. Istovremeno, optuženi je, iz već izloženih razloga, imao svijest da njegovo djelo u granicama njegovog umišljaja objektivno mora biti dio napada.

[100] Kako sud iz iznijetih razloga prilikom ocjene svjedočenja onih svjedokinja koje su se na te okolnosti izjašnjavale, nije prihvatio njihove tvrdnje na osnovu kojih u činjeničnom opisu izmijenjene optužnice stoji da je optuženi svakodnevno izdvajao i odvodio mlađe žene i djevojke radi podvođenja, premlaćivao ih, ponižavao i učestvovao u višestrukim silovanjima, sud je iz činjeničnog opisa pod tačkom I.5. e) izreke presude, izostavio riječ “svakodnevno”, jer čemu onda služe smjene po kojim je optuženi sprovodio svoje dežurstvo u školi. Sud je takođe, u stilskom dijelu izvršio izmjenu činjeničnog opisa optužbe usklađujući to sa rezultatima dokaznog postupka i sudskom ocjenom dokaza iz kojeg je vidljivo da optuženi nije neposredno preduzimao radnje silovanja, premlaćivanja i ponižavanja Bošnjakinja, već je u tome pomagao glavnim počiniocima.

[101] Na osnovu izloženih ocjena subjektivnih dokaza kojima je sud poklonio vjeru u cjelini ili dijelu njihovog svjedočenja, sud je utvrdio kako je optuženi Bobana Šimšića, svojim radnjama počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka g) (silovanje) u vezi sa čl. 31. (u pomaganju) KZ BiH činjenično pobliže opisano pod tačkom 5.e) izreke.

1. 10. 3 - Krivična odgovornost optuženog

[102] Kako je pod tačkama I – 5.b) i 5. e) izreke presude utvrđeno izvršenje pojedinih oblika u osnovi jednog krivičnog djela – Zločina protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. u vezi sa tačkama g) i i) KZ BiH a sve u vezi sa čl. 31. istog Zakona, sud je optuženog za isto oglasio krivičnopravno

³¹ *Vasiljević*, (Pretresno vijeće), 29, novembar, 2002, para. 37: Počinitelj „mora i znati 'da je došlo do napada na civilno stanovništvo i da njegova djela predstavljaju dio tog napada', ili u najmanju ruku da je prihvatio 'rizik da njegovo djelo postane dio takvog napada.'”

odgovornim. Naime, odnosno krivično djelo u sebi strukturirše postojanje krivičnopravnih radnji kakvo je prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili sa njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje) i prisilnog nestanka osoba izvršenih u pomaganju.

1.10.4 - Relevantni dokazi koji su od značaja kod odmjeravanja krivičnopravne sankcije

[103] Pored svjedoka bošnjačke nacionalnosti poput bračnog para Softić, te Agić Ibrumše, ali i Memić Ibra, koji su se u sklopu svog svjedočenja o Bobanu Šimšiću izjašnjavali na afirmativan način u pogledu njegove ličnosti vezano za događanja u relevantnom vremenu u Višegradu i na području te opštine, i drugi svjedoci, takođe Bošnjaci, svjedoče *favor rei* po optuženog. Tako **Samir Bulatović** (32) potvrđuje kako je prilikom odlaska Bošnjaka iz s. Vlahovići išao u jednoj grupi prema Višegradu polovinom maja 1992. da su došli do mosta gdje sui h čekala dva policajca, a to su bili Boban Šimšić i Mitar Vasiljević koji je rekao da stane, da su izvršili pretres, da je Mitar rekao da uđu u auto "Fićo", da je svjedok sjeo naprijed a onda je Mitar koji je bio potpuno pod dejstvom alkohola prislonio automat na vrat Muniru Ahmetagiću i rekao mu kako hoće da ga ubije; da je Mitar govorio Seadu da ušuti bebū koja je plakala, d aim je tada prišao optuženi Boban i kazao "trebao si ih pustiti, jer su to ljudi koje poznajem", da je Mitar psovao, onda se optuženi odmakao 10-tak metara, ponovo vratio i rekao Mitru da je stiglo naređenje od komandira da ih mora pustiti, što je ovaj i učinio; da od tada do danas nije viđao Bobana. **Ahmetagić Munir** (32) je prije rata živio u s. Vlahovići, da lično optuženog nije poznavao ali ga je znala njegova majka. Jednog dana u maju 1992., sjeća se da je bilo tačno 12.00 č. je u selo doašo Andrija Šimšić koji im je rekao da selo moraju napustiti, da je pri tom Andrija plakao, pa sum u poznavajući ga povjerovali i napustili selo. Kada su došli pod Višegradski most zaustavio ih je neki čovjek odjeven u plavu uniformu (taj detalj potvrđuje i Munir) sa AP na preklop koja je u svjedoka bnila uperena. Mladić koji je bio s tim čovjekom i za kojeg je njegova majka kasnije navela da se zove Boban Šimšić ih je odbranio od tog čovjeka koji ih je namjeravao pokupiti u Vilinu Vlas. Sa svjedokom su bili Mirsad Bulatović sada se zove Samir Bulatović, te Zibija Hodžić i Karišik Sead. Naime, Boban mu je rekao das u to njegove komšije i rekao mu je da ih pusti, na što je ovaj odgovorio da ga jebale komšije. Drugoj grupi Bošnjaka je Boban odmahnuo rukom da ne nailaze ovamo jer će ih ovaj čovjek, koji je bio pijan, zaustaviti. Nepoznati je svjedokovu grupu strpao u "Fiću" i rekao da ih vodi u banju Vilina Vlas da vide kako Srbi kolju, što je za svjedoka bio težak trenutak u životu, da je Boban tog čovjeka zamolio da sačeka dok pita komandira šta će činiti s njima, da ih je za vrijeme od nekih 5 do 10 min. Bobanovog odsusutva taj čovjek maltretirao, te da je Boban došao i kazao kako je komandir kazao da ih mora pustiti. Svjedok navodi kako je s Bobanom prije njegovog svjedočenja imao jedan susret jer mu je kao čovjeku jednostavno htio zahvaliti. Sud je Munirovo i Samirovo svjedočenje cijenio kao uvjerljivo, osim toga, sud ne nalazi niti jedan razlog zašto bi oni lažno svjedočili.

1.10.5 - Kazna, odluka o troškovima krivičnog postupka i imovinsko-pravnom zahtijevu

[104] Pri odmjeravanju kazne optuženom Bobanu Šimšiću za krivično djelo sud je u smislu čl. 48. KZ BiH od olakšavajućih okolnosti koje su se na njegovoj strani stekle cijenio da se radi o porodičnom čovjeku koji ima dvoje maloljetne djece, imao je u vidu njegovu neosuđivanost i dobro držanje pred sudom, te činjenicu da je u raznim prilikama tokom ratnih događanja na području Višegrada u najtežim trenucima pomagao svojim komšijama Bošnjacima, da je njegovo držanje nakon učinjenog djela bilo primjerno uključujući i činjenicu da se sam prijavio organima gonjenja kad je saznao za raspisanu potjernicu, dok je od otežavajućih okolnosti sud cijenio jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra. Sud je takođe, imao u vidu da je za navedeno krivično djelo propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili dugotrajnog zatvora, pa kako je isto učinjeno u pomaganju kada se počinitelj u smislu odredbe iz čl. 31. stav 1. KZ BiH može blaže

kazniti, to je sud cijeneći da u konkretnom slučaju postoje uslovi za ublažavanje kazne po zakonu u smislu čl. 49. tačka a) KZ BiH, optuženom primjenom čl. 50. stav 1. tačka a) istog Zakona, kaznu ublažio ispod granice propisane zakonom za to krivično djelo, pa je optuženog, imajući u vidu tako utvrđene okolnosti koje su od uticaja na visinu kazne, osudio na kaznu zatvora u trajanju od pet godina. U tako odmjerenu kaznu mu je primjenom čl. 56. KZ BiH uračunao vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počev od 24.07.2005. pa nadalje. To, sa uvjerenjem da tako odmjerena kazna zatvora, po svojoj visini, stoji u srazmjeri sa težinom učinjenog krivičnog djela i stepenom krivične odgovornosti optuženog i svim navedenim okolnostima koje su u okviru opšteg pravila o odmjeravanju kazne od uticaja da kazna bude manja ili veća, a uz to da je neophodna za ostvarenje svrhe kažnjavanja iz čl. 39. KZ BiH.

[105] Sud je na osnovu čl. 188. ZKP BiH u cjelosti oslobodio optuženog od dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka iz čl. 185. stav 2. tačke a) do h) istog zakona prema troškovniku iz spisa, jer je cijeneći njegove loše imovinske prilike zaključio da bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje izdržavanje lica koja je on dužan da izdržava.

[106] Prilikom odlučivanja o imovinsko-pravnom zahtijevu sud je u smislu odredbe iz čl. 198. stav 2. ZKP BiH oštećene čija su imena navedena u izreci presude pod odjeljkom I., uputio da isti ostvare u cjelini u parnici, jer bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinsko-pravnog zahtijeva iziskivalo značajan protek vremena, a time i produžilo ovaj postupak.

II.

2. Događaji

2.1 - Protjerivanje Bošnjaka iz sela Žlijeb / tačka 1.b) presude /

[107] Svjedok **Ramić Nail** svjedoči na gl. pretresu od 13.10.2005. da dobro poznaje optuženog, da su kao komšije bili u dobrim odnosima prije rata u s. Žlijeb, da je optuženog početkom rata često viđao naoružanog i u uniformi kako dolazi s grupom ljudi u selo; da jet a grupa, uglavnom njemu nepoznatih ljudi dolazila u selo i uznemiravala ga i pucala po njegovoj kući, a jedne noći je ta grupa među kojom je bio i optuženi došla njegovoj kući i premlatila ga. tad je shvatio da se mora kriti u obližnjoj šumi, što je trajalo do polovice juna, kad biva uhapšen i odveden u osnovnu školu "Hasan Veletovac". Po dolasku u tu školu Bobana odmah nije vidio ali je čuo da je on bio glavni. Kasnije se uvjerio da optuženi nije bio glavni premda ih je Boban trebao čuvati, ali je u školu ulazio ko je htio. Prilikom unakrsnog ispitivanja svjedok se ne sjeća zašto nije izjavio kod policije u Goraždu (Zapisnik Sektora Krim. policije u Goraždu od 27.01.2004.) da je bio premlaćivan kod kuće. Da se radi o "Šimšićevoj" grupi koja ga je uhapsila, je njegova procjena. Pored njega su uhapšeni njegova supruga Hajra, svastika Tima, Šemso Poljo, Ismet Bulatović i njihova djeca. Po dolasku u školu navodi kako je slijedeći dan vidio optuženog, mada je prilikom direktnog ispitivanja izjavio da ga je vidio istu noć. Nail saglasno iskazuje optuženom i Goranu Milićeviću u pogledu okolnosti da je optuženi nosio policijsku uniformu. O njegovom svjedočenju vezanom za događaje u osnovnoj školi biće kasnije riječi. U odnosu na okolnost njegovog skrivanja u šumi u periodu od polovine aprila do polovine juna 1992., Nail svjedoči kako je od nekih ljudi koji su bježali prema Žepi saznao da se Boban Šimšić za njega raspitivao. Precizira kako je narod odozgo počeo da trči niz one stijene I njemu viču: "Bježi Boban na sje gore zasreo ne da nam za Žepu, da li je koga ubio ili nije, narod je pobacao sve po šumi, ja sam se od tog naroda kasnije krio, jedan čovjek je rekao bježi, pitaju i za tebe , ja sam se sklonio od sviju." Da se rado o svjedokovoj konstrukciji je jasno po tom što je nelogično niti je čim motivisano da grupa svjedoka Nailu nepoznatih Bošnjaka koja trčeći niz stijene bježeći od Bobanove grupe, ima vremena da Naila upozna o tome da se Boban za njega interesovao. Pogotovu se svjedok ne izjašnjava otkud im je Nail uopšte poznat, niti otkud su mogli znati da je Boban pokazivao interes za svjedoka, ako su već od Bobana bježali. Takođe, isti svjedok

nije pružio uvjerljivo objašnjenje vezano za istu okolnost zašto je na zapisniku kod Tužilaštva BiH od 26.05.2005. izjavio da je za Bobanovo raspitivanje o njemu čuo od mještana sela Odžak, Kupusovići, Vlahovići, Unca dok je s njima bio u školi, za razliku od iskaza sa gl. pretresa tokom direktnog ispitivanja izjavio da je o tom čuo tokom njegovog boravka u šumi, da bi u konačnom, prilikom unkarsnog ispitivanja umjesto da otkloni protivrječnosti u svojim iskazima, uveo novu tvrdnju po kojoj je za Bobanovo raspitivanje saznao od patrole koja ga je uhapsila u šumi i od muslimana u školi (zapisnik sa gl. pretresa od 18.01.2006., str. 19). Raspravno vijeće nije moglo a da ne uzme u obzir nedosljednost Nailovog svjedočenja na štetu njegovog kredibiliteta. Primjetan je tokom unakrsnog ispitivanja njegov izrazito negativan i odbijajući stav, kada je taj svjedok davao konfuzne odgovore i često konstatacije, za razliku od mnogo kooperativnijih odgovora datih tokom direktnog ispitivanja. Ocjenjujući cjelinu svjedočenja Naila Ramića vezano za krivičnopravne radnje koje se optuženom stavljaju na teret, raspravno vijeće primjećuje da su u njegovom kazivanju dominantniji dijelovi koji su plod njegovog razmišljanja i zaključivanja nego dijelovi iskaza koji se odnose na ono što je od njega stvarno čulno opaženo i zapamćeno, što je, pored navedenog uticalo da se njegovo svjedočenje kad je riječ o ulozi Bobana Šimšića u opisanim radnjama uzme sa velikom upitnošću.

[108] Svjedok **Glušćević Cura** svjedoči da je do rata živjela u s. Žlijeb iz kojeg su muslimani 17.06.1992. protjerani, Sjeća se da su tog dana došli naoružani: Milićević Radoje, Milićević Goran, Milićević Spasoje, Novaković Miloje, Cvele i Ljubo, te Šimšić Boban, neki od njih u uniformi a neki ne. Zapucali su po muslimanskim kućama i rekli da za sat vremena moraju napustiti selo. Svi mještani muslimani su se sakupili na lokalitetu Carina, a među njima je bio i Boban Šimšić. Sa tog mjesta su otišli do Obranja gdje su ih strpali u kamione a odatle ih odvezli pred Vatrogasni dom u Višegrad. Sud ovom prilikom primjećuje da jedino ova svjedokinja nabraja imena lica koja su mještane muslimane protjerali iz sela, iako na jednom mjestu navodi kako je tada bilo strah, o čemu su se izjašnjavali i drugi svjedoci u odnosu na isti događaj. Takođe, nelogično je da optuženi, u skoro isto vrijeme, od svjedokinje bude viđen na dva različita mjesta.

[109] Svjedok **Glušćević Vasvija** na gl. pretresu nije potvrdila da je vidjela optuženog kada su iz s. Žlijeb protjerani mještani muslimani pod prijetnjom oružjem, ali iako ga nije tada, kako se izrazila lično prepoznala, na lokalitetu Carine, gdje im je naređeno da se okupe, o njegovom prisustvu na tom mjestu je čula od Derviša Softića i Avdije Nuhanovića koji danas nisu živi. Ovakvim navodima svjedokinje se prisustvo optuženog na licu mjesta ne može van razumne sumnje potvrditi.

[110] Svjedok **Hodžić Hedija** je na gl. pretresu posvjedočila da Bobana Šimšića nije vidjela kritičnog dana kada je napustila s. Žlijeb, kojeg, uostalom, uopšte nije ni poznavala. Na gl. pretresu ga nije mogla ni identifikovati, iako je do rata živjela u istom selu kao i optuženi. Dio njenog iskaza u kojem je izjavila da je od drugih mještana čula da je optuženi dolazio u selo tog dana i da je bio najgori nema nikakvu dokaznu vrijednost za utvrđivanje činjenica po ovoj tački optužbe.

[111] Svjedok **Agić Ibrumša** je na gl. pretresu od 08.12.2005. izjavila da dobro poznaje Bobana Šimšića, još od njegovog djetinjstva, kao što zna i njegove roditelje. Boban je imao običaj prije rata dopratiti njene kćerke do kuće. Početkom rata su u s. Žlijeb dolazili naoružani vojnici koje većinom nije poznavala. Jedne prilike je vidjela i optuženog Bobana kako je s traktorom prošao pored kuće Rasima Agića. Svjedokinja je opisala kako je jednom došla skupina vojnika, među kojim nije vidjela Bobana, i skupila oko 150 mještana i kamionima ih odvezla u Višegrad, u Vatrogasni dom.

[112] Svjedok **Softić Hana** (73) je na gl. pretresu od 14.04.2006. tokom direktnog ispitivanja izjavila da su muslimani mještani s. Žlijeb, napustili to selo kad je te noći zapucalo sa svih strana. Okrenuli su ih u Višegrad u Vatrogasni dom u kojem su bili zatočeni 5-6 dana, a potom za Olovo, pa kad se pokvario kamion na Lijesci, vratili su ih u Višegrad, u osnovnu školu. Izričita je u tvrdnji da prilikom odvođenja iz sela nije bio prisutan Boban Šimšić. S njim su kao komšijom imali dobre odnose i on nikom zla nije nanio. Tokom unkarsnog ispitivanja upitana od strane tužioca kako je

mogla tvrditi da među tih 15 vojnika koji su bili sa oružjem nije vidjela optuženog ako ih već od straha nije mogla gledati u lice, Hana je po mišljenju suda, dala logičan odgovor kada je izjavila da to fino zna da je Boban u to vrijeme bio u Višegradu po tome što je kao komšija svaki dan prolazio pored njene kuće.

[113] njen suprug **Softić Ismet** (78) saslušan kao svjedok od strane sudije za prethodni postupak unutar sudskog obezbjeđenja dokaza (čl. 273/1 ZKP BiH) dana 10.08.2005., i čiji iskaz sa kompakt diska je reprodukovana na gl. pretresu, obzirom da je svjedok u međuvremenu preminuo, je izjavio da su mještani iz s. Žlijeb dana 15.07.1992. odvedeni prvo u Obranje gdje su potprani u kamione, a zatim u Vatrogasni dom u Višegradu. Među pripadnicima patrole koja ih je odvela iz sela nije bio Boban Šimšić. Tokom unakrsnog ispitivanja od strane tužioca svjedok je izjavio da nikog od vojnika nije poznao. Na upit da li ih nije poznao što su maskirani, svjedok je odgovorio da je to tačno, da su vojnici imali kape na glavi ako vojska, da su imali neke farbe. Na hipotetičko pitanje tužioca da li bi mogao prepoznati nekog od svojih komšija da se maskirao, svjedok je odgovorio da u strahu ne bi mogao nikog prepoznati. Kako nalazi ovaj sud, ovakva svjedokova eksplikacija ne oduzima značaj njegovoj tvrdnji da među vojnicima koji su ih odveli iz sela nije bio Boban Šimšić.

[114] Ocjenom naprijed navedenih svjedočkih iskaza, a posebno slijedom iskaza svjedoka koji su potvrdili alibi optuženog [], Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je optužba otklonila razumnu mogućnost da se optuženi u vrijeme pucanja po kućama Bošnjaka u s. Žlijeb, protjerivanja mještana muslimanske vjeroispovjesti i njihovom protizakonitom hapšenju, nalazio na nekom drugom mjestu.

2.2 - Selo Kuka – hapšenje, prisilni nestanak Karišik Omera, Šabanović Redže (Karišik Mirsada) / tačka 2. presude /

[115] U odnosu na ovu tačku optužnice svjedokinja Š.F.(60) je na gl. pretresu navela kako od ranije poznaje optuženog. Do početka rata je sa porodicom živjela u s. Kuka. Kuću je napustila u junu 1992. jer su je iz nje istjerali srpski vojnici koji su imali srbijanski naglasak. Bobana Šimšića je vidjela u ratu, a prvi put ga je vidjela kad je tražio njenog supruga Redža. Vojnici su iz kuće izveli sve ukućane, pa su potom otišli u kuću Omera Šabanovića, iz koje su odveli Omera i Redža. Kada se Š.R.vratio nakon 6 sati svog izbjivanja bio je izudaran i modar. Kada ga je upitala ko mu je to uradio, on joj je rekao da je to bio Boban Šimšić. Tukli su ga šlaufima i vukli po podu. Sutradan je Š.R.otišao u Prelovo u školu da se javi po naređenju optuženog, jer mu je optuženi prijetio da će mu pobiti porodicu ako se krije, dok je Omer pobjegao u šumu. Po povratku iz škole, po Bobanovoj naredbi, Š.R.se svakodnevno javljao Andriji Šimšiću u s. Vlahovići. Boban Šimšić je svaki dan dolazio u selo. Boban Šimšić je kao i drugi vojnici bio u uniformi sa oružjem i noževima. Jedan dan je svjedokinja ostavila djecu kod Omera Karišika dok je sadila krompir, pa nakon što je čula pucnjavu vratila se po djecu i tada su joj rekli da su joj odveli mlađeg sina od 11 godina kod Miloja Joksimovića gdje su ga udarali i raspitali se o muslimanskoj vojsci. Na kraju se njen suprug odlučio da ode u šumu gdje je ostao dva dana. U šumi su se krili do 18. juna. Tamo su se dogovorili sa drugim ljudima da idu u Žepu, a onda je vojska pucala na njih pa su se razbježali. U jednom momentu je vidjela da oko nje nema nikoga. Iznad kuće Asima Šabanovića je vidjela Š.R. i Omera Karišika, te grupu žena i vojnika među kojima je bio optuženi koji je Š.R. tukao i vezao ga za ruke sa Omerom. Tada je optuženi naredio da idu ispred njega i zaprijetio im da ako neko pokuša pobjeći da će ga strijeljati. Nakon toga su otišli do kuće Alije Junuzovića, od kada nakon pucnjave ništa nije čula, a vidjela je kako kuća gori. Od tada svjedokinja ništa ne zna o svom suprugu, niti o Omeru Karišiku. Od mjesta gdje je sve ovo vidjela pa do mjesta gdje se sve to dešavalo ima otprilike tri minuta hoda. Ramiza Šabanović joj je rekla da je Š.R.odveo Boban Šimšić, a isto to joj je kazala i Šefka Šehić, kojoj je, kako je rekla, Š.R.očima govorio da ide sa tog mjesta. Nakon ovog su se vratile u Malu Gostilju, tamo su došli Mitar Ilić, Miloje Joksimović, Ćiro i Boban Šimšić koji su im obećali da će ih odvesti u Makedoniju. Došli su kamioni, iz njih su izašli vojnici sa psima, pa su

muslimani kamionima odvezeni u osnovnu školu “ Hasan Veletovac “. Međutim, na mjesto Male Gostilje o kojoj je kazivala tokom direktnog ispitivanja svjedokinja prilikom unakrsnog ispitivanja navodi s. Veliku Gostilju, zaseok Ferići, kao mjesto gdje su ih popeli na kamione i odveli u Višegrad.

Ako se brižljivo analizira iskaz ove svjedokinje da se uočiti nekoliko nelogičnosti, pa i protivrječnosti. Prvo, svjedokinja navodi kako su vojnici odveli njenog muža Š.R.i Omera, da bi se nakon 6 sati njen muž vratio, da joj je muž bio pretučen i da joj je navodno rekao da mu je to uradio Boban Šimšić, iako svjedokinja prilikom opisivanja kako je Š.R.pretučen, ne spominjući optuženog, koristi plural u neodređenom obliku. Nelogično je da vojnici odvedu Š.R.i Omera a zatim ih puštaju, pa da to opet čine od kada im se gubi svaki trag. Svjedokinja se uopšte ne izjašnjava gdje su te prilike odveli Š.R.i Omera, te na kraju, ako su joj muža pretukli, šta se dogodilo s Omerom, valjda bi joj o tome, da se događaj dogodio zaista kako ga Š.F.opisuje, muž takođe kazivao. Ovako o Omeru saznajemo u njenom kasnijem izlaganju da je bježao u šumu. Nadalje, zašto bi se njen muž Redžo morao javljati u školu po naređenju optuženog Bobana kada je ovaj svaki dan dolazio u selo. Na kraju, zašto bi Boban dolazio svaki dan ako iz činjeničnog opisa po ovoj tački optužnice proizilazi da je napad na s. Kuka i odvođenje mještana u Višegrad bio jednokratno, u jednom danu. Svjedokinja ne objašnjava kako je mogla čuti šta Boban naređuje Š.R.i Omeru kada ih je već vezao za ruke ako je to gledala sa mjesta koje je udaljeno tri minuta hoda, odnosno sa udaljenosti od 50 m kako je to istakla tokom unakrsnog ispitivanja. Konačno, zašto bi druge svjedokinje – Ramiza Šabanović i Šefka Hadžić imale potrebe da joj kazuju o Š.R.odvođenju ako je to svjedokinja sama vidjela. Naime, iz iskaza kojeg je Š.F.dala djelatnicima Državne komisije za utvrđivanje ratnih zločina, da se vidjeti kako je Š.F.od Šabanović Ramize saznala da su joj muža i Karišik Omera odvela druga lica a ne Boban Šimšić. Isto to sa svoje strane svjedoči Ramiza kada navodi da je Š.F. u kući njene majke opisala šta se događalo sa Š.F.mužem. Da Š.F.nije bila neposredni svjedok događaja u s. Kuka, je takođe, vidljivo iz slijedećeg. Svjedokinja navodi i to da su se po ovom događaju vratile u Malu Gostilju kada su kamionima odvezeni u osnovnu školu u Višegradu, iako u optužnici stoji da su iz s. Kuka a ne iz s. Male Gostilje, optuženi u grupi sa više pripadnika srpske vojske i policije sve stanovnike odveli u Višegrad u Osnovnu školu “Hasan Veletovac”. Zašto bi Boban Šimšić svjedokinji i ostalim ženama zajedno sa drugim licima u Maloj Gostilji obećavao da će ih odvesti u Makedoniju, ako je prethodno prije toga njenog muža i Omera odveo u nepoznatom pravcu. U hronologiji kazivanja ove svjedokinje, optuženi je prisutan u s. Kuka više dana, on učestvuje u odvođenju Redža i Omera u dva navrata, nakon ovog je optuženi prisutan i u Maloj Gostilji, i konačno u osnovnoj školi gdje su ih kamionima doveli, u kojoj je optuženi po njenim navodima, bio prisutan svakodnevno. Očito previše, izuzev za slučaj da se njenim iskazom optuženi neosnovano tereti. Odbrana je s pravom primjetila da kad su svjedoci tvrdili kako su Š.R.i Karišik Omer odvedeni u kuću Alije Junuzovića koja je potom bila zapaljena, logično je bilo očekivati da su Š.F.ili članovi Komisije za traženje nestalih lica, pod uslovom da se kritični događaj zaista dogodio na način kako je to od svjedoka predstavljeno, trebala bar kasnije otići u tu kuću i provjeriti da li se tu nalaze posmertni ostaci tih ljudi. To je uvidio i tužilac kada je u izmijenjenoj optužnici implicite odustao od iskaza svjedoka koji su se izjašnjavali o navedenoj okolnosti na način što tom prilikom nije naveo da su pomenuta lica odvedena u kuću Alije Junuzovića koja je potom zapaljena nego navodi da su samo odvedeni iz sela.To svjedočenju svjedoka koji su se izjašnjavali o ovoj okolnosti koja je bitan segment njihovog iskaza daje drugačiju, kompromitujuću sliku.

Uočene nelogičnosti svjedokinja Š.F.nije prevladala u svom iskazu na način da bi se sud uvjerio van razumne sumnje da je optuženi Boban Šimšić bio u s. Kuka a ne na nekom drugom mjestu.

[116] Takođe, pada u oči da optužba vezano za događanja u ovom kao i ostalim selima uz pripadnike srpske vojske redovno dodaje “i policije”, iako ta činjenica ne nalazi potkrepu niti u jednom svjedočenju. To, optužba čini očito s razlogom, kako bi se optuženi kao policajac, što je nesporna činjenica, uveo u radnju u kojoj je slijedom iskaza saslušanih svjedoka učestvovala samo vojska. Tako, i sama Š.F. tokom unakrsnog ispitivanja izjavljuje da je Boban Šimšić bio u

sivomaslinastoj uniformi kakvu je u to vrijeme nosila vojska što je opštepoznata činjenica, pa ako je optuženi u to vrijeme bio pripadnik rezervne policije koja je nosila plavu uniformu, nije mogao istovremeno biti i vojnik koji bi nosio sivomaslinastu uniformu.

[117] Sud je posebno cijenio činjenicu što Š.F. u svojoj izjavi koju je dala pred radnicama Državne komisije za istraživanje ratnih zločina u septembru 1995. , uopšte ne spominje ime Bobana Šimšića vezano za događanja u s. Kuka, kao ni sa optužbama po ostalim tačkama precizirane optužnice.

[118] Pošto na gl. pretresu, svjedokinja nije mogla potvrditi autentičnost njenog potpisa na izjavi, sud je izveo dokaz koji se odnosi na grafološko vještačenje spornih sa nespornim potpisom Š.F. od strane sudskog vještaka, grafologa **prof. Esada Bilića**, koji je na gl. pretresu od 08.05.2006. u svom svjedočenju ostao u svemu kod rezultata svoje Grafološke ekspertize spornih potpisa svjedoka Š.F. na izjavi broj:9067/95 od 03.05.2006. u pisanom obliku. Tom prilikom, je taj vještak naveo u svom mišljenju da inkriminisane potpise na prezentiranom spornom dokumentu, najvjerovatnije nije svojeručno napisala Š.F.. Kako je svrha vještačenja u krivičnom postupku da vještaci kao stručna lica koja raspolažu stručnim znanjima i/ili vještinama koje inače sud nema, sudu pomognu prilikom utvrđivanja pravno relevantnih činjenica tokom dokaznog postupka, to se sasvim izvjesno sud nije mogao zadovoljiti sa ovakvim zaključkom vještaka Bilića koji ostaje u domenu probabiliteta. Vještak grafolog **Sekula Mičić, dipl. ing.**, kojeg je angažovala odbrana, je sa svoje strane u pismenom nalazu i mišljenju od 07.05.2006., iznio dijametralno suprotan zaključak po kojem je sporne i nesporne potpise na vještačenim dokumentima, sasvim sigurno svojom rukom potpisala jedna ista osoba, odnosno Š.F.. Kod takvog zaključka je vještak Sekula Mičić ostao u svom svjedočenju na gl. pretresu od 12.05.2006. Kako su prilikom pokušaja usaglašavanja svojih mišljenja oba vještaka grafologa ostala kod svojih ranijih zaključaka, sud je odlučio da se kao svjedoci saslušaju Elbisa Ahmetaš i Selma Kilalić na okolnost uzimanja izjave od strane Š.F. Tom prilikom na gl. pretresu od 05.06.2006. **Elbisa Ahmetaš (35)**, inače zaposlena u sudu u Visokom, je nakon što joj je predočena izjava Š.F., potvrdila da prepoznaje svoj rukopis i da je ona lično sačinila tu izjavu. Navodi da je radila u Državnoj komisiji za sakupljanje činjenica o ratnim zločinima na području BiH u periodu od 1993 – 1996. Bilo je pravilo da dvije osobe od svjedoka uzimaju izjavu bez prisustva drugih lica na način što su izjave date slobodnom voljom od lica koje su ih davale. Svjedokinja je izričita u tvrdnji da je zapisivala od riječi do riječi ono što bi određeno lice izjavljivalo, a zatim bi to lice pred svjedokinjom svojeručno potpisalo svoju izjavu koju je svjedokinja napisala. Nikad se nije dogodilo da su sačinili izjavu bez prisustva lica od kojeg su izjavu uzimali. Ovom svjedoku je u biti saglasno iskazala i svjedok **Selma Kilalić (38)**, koja je sigurna da je to izjava Š.F., jer se nikad nije desilo da bi ona ili njena kolegica lažirale potpise. Svi koji bi davale izjave su se potpisivali na dnu stranice i govorili bi ono što su htjeli, jer su izjave date dobrovoljno. Sud je prilikom ocjene iskaza svjedokinja Elbise i Selme istim u potpunosti povjerovao, cijeneći njihovo svjedočenje ubjedljivo i nepristrasno, dakle, istinito. Kod toga na drukčijem zaključivanju, na stvari ništa ne mijenja okolnost što je svjedokinja Elbisa potpisivala i imena svojih kolegica, što je bila praksa, a koja činjenica i nije sporna. Dakle, imajući u vidu saglasna svjedočenja ovih svjedokinja sa kojim korespondira i svjedočenje grafologa Mičića, Raspravno vijeće je došlo do nesumnjivog zaključka da je izjava sa spornim potpisom Š.F. zaista ona koju je ista dala službenicama Državne komisije za sakupljanje činjenica o ratnim zločinima na području BiH. Pa, i nakon što je na nesumnjiv način utvrđena autentičnost potpisa i izjave Š.F. ona je negirala njen sadržaj bez ikakvog ubjedljivog objašnjenja. Pa, ipak na gl. pretresu od 09.06.2006. na upit branioca da li je Državnoj komisiji dala lažnu izjavu svjedokinja je odgovorila odrečno. Kada je branilac podsjetio da je u izjavi koju je svjedokinja potpisala navela kako joj je rekla Ramiza Šabanović i još 7 žena koje su to vidjele da su Cane i Jovan Lipovac uhapsile i odvele njenog muža, a da pri tom uopšte ne navodi ime optuženog, svjedokinja je izjavila kako je za tog Lipovca prvi put pročitala u novinama, da su mogli oni (ne precizirajući ko) kupiti izjave od svih i dati njoj da potpiše, da ne zna šta je kome 1995. potpisala, itd., pa navedeno objašnjenje sud smatra krajnje neuvjerljivim. Negira i to da u toj izjavi ne stoji da je od bilo koga seksualno i fizički zlostavljana, iako iz sadržaja iste slijedi suprotan zaključak.

[119] Sud ne smatra da je osnovan prigovor tužioca po kojem bi izjava Š.F. bio nezakonit dokaz. Ovo pitanje se ne može posmatrati isključivo u ravni da li je ovakva izjava uzeta u skladu sa odredbama ZKP BiH ili ne. Ovdje se radi o dokaznom sredstvu koje sa formalne strane, ali i u susptancijalnom smislu zadovoljava uslove i čini ga podobnim, da sud u vezi sa ostalim dokazima, povuče zaključak o dokazivosti činjenica koje su relevantne za ovaj predmet. Naime, izjava Š.F. je uzeta od strane službenih lica zvaničnog državnog organa, i kako je o tome bilo riječi, dobrovoljno, bez prisile ili navođenja, ukratko, njenom slobodnom voljom. U konkretnom slučaju, radi se o dokazu koji je za odbranu oslobađajući ili joj ide u korist. Ako ovaj dokaz po ocjeni tužioca, slično kao što je bio slučaj kod njegovog protivljenja izvođenju dokaza čitanjem izjava A.N. i K.T. datim pred istražiocem Tužilaštva MKSJ, istina, iz drugih razloga, nije od značaja za ovaj predmet, logično se postavlja pitanje otkud onda toliki entuzijazam zastupnika optužbe u protivljenju izvođenju ovog dokaza. To, pogotovu, imajući u vidu sadržaj odredbe iz čl. 14. ZKP BiH na koju se odbrana s pravom u više navrata pozivala, čija primjena se odnosi kako na tužioca tako i na sud u konkretizaciji načela jednakog postupanja (jednakosti oružja) kao garancije pravičnog suđenja.

[120] **Šehić Šefka** (70) je svoje selo Malu Gostilju morala napustiti radi četnika koji su htjeli da ga očiste, da joj je bilo poznato da su sva sela u Župi, sa desne strane jezera prema Srbiji, gorila i da su bila očišćena od strane četnika, da su pobjegli u Višegrad uoči maja. Kada su riješili da idu za Žepu, bilo ih je više od 50, došli su u Kuku, pa su dvogledom gledali kako odozgo dolazi 5 Šimšića i to: Boban, koji je za razliku od drugih imao bradu, Andrija, Cane, Milosav i Zoran. Imali su šarena odijela, oko sebe bombe i kalašnjikove. Nije joj poznato kako su uhvatili Redža i Omera. Ali, navodi da je Boban rukama tukao Redža i Omera, što je vidjela sa udaljenosti od 2-3 metra. Za razliku od Š.F., koja je bila udaljena 50 m, svjedokinja nije čula da im je optuženi nešto pri tom govorio. Optuženi je naredio ženama da krenu naniže, a kada su krenuli, naišla je svezane Omera i Š.R.(!) jedan za drugog. Boban je zapalio Himza Šabanovića kuću. Prvo su išle žene, pa Omer i Š.R., a za njima Boban i Andrija. Niže kuće Alije Junuzovića se nalazio bunar 4-5 metara, pogledale su i vidjele da leži Karišik Mirsad- Kemura mrtav. Boban im je naredio da čekaju kod škole, a Omeru i Š.R. je naredio da svrate u kuću Alije Junuzovića, što su i učinili. Na pitanje za koliko vremena je kuća planula, svjedokinja odgovara eliptično – momenat. Na upit tužioca da li je vidjela da su iz kuće izašli Omer i Š.R., svjedokinja odgovara da to nije vidjela. Na upit da li je prestala da gleda u pravcu kuće, svjedokinja odgovara očigledno ciljano - da nije, jer se sve okretala; da više nikog nije vidjela pa ni Bobana, vidjela ga je tek u školi kada je obrijao bradu. Na upit branioca da na zapisnik kod Tužilaštva od 25.05.2005. ne pominje da je zarobio Boban Šimšić i Zoran Šimšić, za razliku od iskaza na gl. pretresu, te čime objašnjava promjenu svog iskaza, Šefka odgovara da nije nepismena u glavi, da je rekla kako danas tako i uvijek, a da Bobanovo ime nije pominjala obzirom da je u miliciji nagrađen kao zločinac, da nije istina kako je to izjavljivala u tužilaštvu i taj koje to pisao da je nepismen. Na upit da li je tačno da je u policiji izjavila da je u školu "Hasan Veletovac" došla 23.07.1992., svjedokinja je izjavila da to nije rekla. Branilac je takođe prilikom unakrsnog ispitivanja svjedokinji predočio njenu izjavu iz policije u kojoj uopšte nije pominjala prisustvo optuženog prilikom oduzimanja novca, nakon čega ista odgovara da to nije istina jer je optuženi bio prisutan. Na upit otkud se plaši Bobana Šimšića kada je prilikom davanja njenog iskaza 05.05.200. isti bio u pritvoru, odnosno da svjedokinja pojasni zašto se prilikom davanja izjave u plliciji nije plašila da kaže kako je Boban zarobio Redža i Omera i sve ono što je pričala na gl. pretresu, a plašila se da kaže kako je optuženi oduzimao novac, takođe, da prilikom davanja izjave u policiji nije pominjala ime optuženog prilikom odvođenja Bulatović Ismeta, Poljo Šemsa i Smajić Eniza za razliku od onog što je izjavila na gl.pretresu, svjedokinja odgovara kako ih Boban nije odveo već Miloje i Sredoje Lukić, a Boban je stajao sa još dosta vojske. Takođe, branilac je citirao njen iskaz iz policije da prilikom ubistva Ibra Šabanovića ne pominje Bobanovo prisustvo, da nije pomenula ni njegovo učešće u događaju kada je po njenoj tvrdnji Mitar Vasiljević zlostavljao Hadžić Hašu, - na što je svjedokinja odgovorila da je Bobanovo ime pominjala. Konačno, kada je svjedokinji predočen njen iskaz u policiji gdje je navedeno kako je Smajić Eniz skinut sa kamiona i otjeran izjutra u

Vilinu Vlas za razliku od njenog iskaza na gl. pretresu po kome je odveden iz škole, svjedokinja je i sama uvidjevši nelogičnost, istu pripisala grešci u policiji.

Previše je nelogičnosti, nekonzistentnosti u Šefkinom kazivanju uzimajući u vidu i cjelinu njenog svjedočenja, imajući pri tom u vidu i njeno neprijateljsko držanje prema odbrani, da bi se istoj od strane suda kao očigledno pristrasnom svjedoku u korist optužbe mogla pokloniti vjera. Ako je svjedok u jednom segmentu svog svjedočenja opredijeljen da govori neistinu, od njega je teško očekivati da će postupiti suprotno tome u odnosu na ostali dio njegovog iskaza. Istina može biti samo integralna, nikako polovična, posebno ne do mjere kako bi to kome odgovaralo.

[121] O istom događaju svjedoči i **Kada Spahić** (78), inače nepismena, navodi da je rat zatekao u Maloj Gostilji gdje su prvo došli "Bijeli orlovi" i pokupili oružje od ljudi a onda su kasnije počeli ljude odvoditi i ubijati. Krili su se u šumi od srpske vojske koja je dolazila u selo da pljačka i ubija. Kada su zapalili dvije kuće dole kod Drine, krenulo je njih 50-tak žena i djece do jedne šume da se sklone. U to su ih primjetili i zapucali, kada se pojavio Boban Šimšić i rekao da stanu da ne bježe jer im neće ništa. Onda su ih otjerali u Gornju a zatim u Donju Kuku, gdje su našli Karišik Mirsada ubijenog pored bunara. Nije mnogo prošlo vremena kad se pojavio Boban koji je gonio vezane Redža Šabanovića i Omera Karišika i s njim Cane. Boban je Redža udarao s leđa i u glavu, samo ih Cane nije udarao. Otjerali su ih u kuću Alije Junuzovića, a kad je nakon pola sata Boban izašao na verandu, kuća je planula. Dok su ih Cane i Andrija gonili u Vlahoviće, u školu, po Bobanovom naređenju, svjedokinja se okrenula (indikativno je da Kada upotrebljava istu formulaciju kao i Šefka) i vidjela kuću da već gori. Nakon ovog Redža više nije nikad vidjela. Međutim, uprkos Bobanovom naređenju kada su došli u Vlahoviće, po mraku su pobjegli iznad škole u šumu i tad ih nisu otjerali, da bi jednog dana došla vojska i otjerala ih s tri kamiona u osnovnu školu " Hasan Veletovac ".

Tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinja u prvi mah nije mogla opisati kako su bili odjeveni Š.R. i Omer što je objašnjavala strahom jer je automat bio u nju uperen, ali joj to nije smetalo da navede kako je optuženi bio odjeven u vojničko odijelo, u pravom srpskom kao i ostali, da je bio naoružan i sa sabljom (!). Kada je branilac podsjetio da je na zapisnik kod Tužilaštva BiH od 26.05.2005. svjedokinja izjavila kako je s Bobanom Šimšićem, kojeg je poznavala iz vremena kad je bio dijete, prve i česte susrete s njim imala kad je kao zatvorenik dospjela u osnovnu školu " Hasan Veletovac" u Višegradu, svjedokinja Kada je izjavila da to nije tačno jer ih je Boban pohvatao u šumi iznad s. Gornje Kuke, da nema razlike u njenom iskazu, jer je to kazala i tokom istrage, te, u konačnom izjavljuje da nije tačno to što piše na zapisniku kod tužioca. Međutim, sud primjećuje kako je svjedokinja tokom direktnog ispitivanja iznoseći hronologiju svog viđenja događaja navela kako se optuženi pojavio dok su se krili u šumi, da bi u nastavku kazivanja, kada su iz šume povedeni, optuženog vidjela kako u s. Donja Kuka vodi špagom vezane Redža i Omera, što je očita kontradiktornost. Sud, takođe primjećuje, kako je svjedokinja tokom istrage navodila broj od oko 30 žena i djece; kako je tom prilikom navela da je primjetila da Boban gura ispred sebe svezane Š.R.i Omera, dok je na gl. pretresu izjavila kako je s leđa Boban udarao u glavu Š.R.; da su Š.R.i Omer izgorili u kući Alije Junuzovića dok to ne navodi na gl. pretresu; da je Mirsada Karišika neko ubio od trojice Šimšića iako to ona nije vidjela; da je sa udaljenosti od 30 m gledala kako Boban Šimšić stoji pored svezanih Š.R.i Omera a zatim kako ih ugoni u kuću Alije Junuzovića koja je odjednom planula, dok na gl. pretresu ne precizira udaljenost sa koje je gledala svezane Š.R.i Omera; u istrazi je kazala kako je Alijina kuća odjednom planula dok na gl. pretresu navodi da je to bilo nakon pola sata. S obzirom na uočene defektnosti u njenom svjedočenju sud ovoj svjedokinji nije ukazao vjeru. To, posebno, što prisustvo ove svjedokinje uopšte ne pominju u svom svjedočenju Šabanović Raza, Šehić Šefka, takođe, ni njen unuk Spahić Asmir, koji je naveo da Kada u to vrijeme nije boravila u s. Kuki nego sa svojim bolesnim mužem u svojoj kući. Njihovo saglasno svjedočenje u odnosu na ovu okolnost upućuje na zaključak suda da ako ona nije bila prisutna događajima u s. Kuka, onda ih nije mogla ni opisati, izuzev ako o tome nije bila od drugog poučena.

[122] A.N.(38) svjedoči da je rat zatekao u s. Vlahovići, da se narod skrivao po šumama obzirom da je srpska vojska svaki dan upadala u selo, maltretirala mještane te žene i muškarce odvodila u roblje. Zadnjeg dana njenog boravka u selu došla je voska s kombijem, upali su u kuću njenog svekra, pitali su za muškarce, među vojnicima je prepoznala svog komšiju Bobana Šimšića koji je bio naoružan i u vojničkoj maskirnoj uniformi, koji je pitao odakle je tu došla iz Sarajeva, da su je tom prilikom vojnici udarali kao i Džemila, jednog starijeg čovjeka. Stanovništvo s. Vlahovići je pohvatano i odvedeno u Višegrad u osnovnu školu.

Prilikom ocjene A.N.-og iskaza sud je došao do zaključka kako je ista imajući u vidu cjelinu njenog svjedočenja bila u istom nekonzistentna, negirala je i sadržinu iskaza kojeg je dala Haškim istražiocima od 12.06.2000., ali je zato bila vrlo istrajna u pokazivanju svoje pristrasnosti na štetu optuženog. Stoga nisu bez osnova navodi odbrane iz završne riječi po kojim je tužilac odustao od optužbe u dijelu koji se temeljio na A.N.-om iskazu kada je optuženi navodno na samom početku rata maltretirao, tukao, zajedno sa Mitrom Vasiljevićem, Papić Stojanom i Papić Dragoljubom, koja lica su tokom svog svjedočenja negirali njene navode, pa se čine opravdanim zabrinutost odbrane po kom ako svjedok laže u jednom segmentu svog iskaza kako mu vjerovati da je kazivao istinu i u preostalom dijelu njegovog svjedočenja.

[123] **Karišik Ahmo** je u svojoj izjavi od 29.10.1999. godine naveo kako se neposredno prije rata zatekao u svome selu Kuka gdje je svakodnevno viđao svoje komšije srpske nacionalnosti kako demonstriraju silu krećući se naoružani u vojnim uniformama. Svjedok dalje izjavi da je 10.06.1992. došao Šimšić Andrija iz susjednog sela Vlahovići u vojnoj uniformi naoružan sa automatskom puškom i naredio da se svi mještani skupe u centru sela Prelovo. Mještanima je rekao da puste stoku i da se do sutra moraju javiti u mjesnu zajednicu, a onima ko ostane u selu ne garantuje bezbjednost. Svjedok je izjavio da je on zajedno sa svojim bratom Mirsadom zvani „Kemo“, Karišik Omerom, Ibrahimom i Ibrom te Š.R. i njegovom suprugom i djecom ostao u selu. U jutarnjim satima 18.06.1992. primjetio je trojicu pripadnika srpskih paravojnih formacija koji su išli prema centru sela, a sa druge strane sela vidio je vojni kamion koji je išao prema njima. Sve to je svjedok posmatrao sa svojim bratom i komšijama Memišević Ibrom i Mustafom. Njegov brat se prepaio i počeo bježati ali su ga uhvatili i prepoznao je trojicu koje je poznao od ranije. Bili su to Šimšić Cane, sin Milenka, Papić Dragoljub i Đurić Ćiro. Svjedok je sve to posmatrao iz grma i vidio kako Šimšić Cane prilazi, vadi nož i udara brata od svjedoka, potom ga udara Papić, da bi on počeo da jauče da bi tad prišao Đurić Ćiro izvadio nož i priklao ga. Svjedok se zatim povukao dublje u šumu odakle je posmatrao kako pomenuta trojica srpskih vojnika pretresaju kuće.. Nakon jednog sata Šabanović Redžo i Karišik Omer su sišli iz šume u selo i tada ih pomenuta tri srpka vojnika zarobljavaju te ih tuku. Svjedok je zatim izjavio da je zajedno sa komšijama pokušao pobjeći prema Žepi. Tad su ih primjetili srpski vojnici i zarobili žene i djecu, dok je on sa još nekim pobjegao prema Žepi. Svjedok je tad izjavio da je tom prilikom prepoznao Šimšić Bobana, Karaklić Ostoju koji su tada razdvojili žene i djecu od Omera i Š.R. i otjerali ih prema školi, predhodno da su zapalili Omerovu i Š.R.kuću te kuću Junuzović Alije. Kod ovih navoda je svjedok ostao i u svojoj izjavi u MUP Sektor krim. policije Goražde na Zapisniku o saslušanju broj:07-02/3-1 od 07.01.2004., osim što sad svjedok kad govori o Šimšić Bobanu kaže da ga je prepoznao i da je bio obučen u vojnu maskirnu uniformu, a na glavi mu se nalazila crvena beretka sa kokardom, a od naoružanja da je imao automatsku pušku.U izjavi datoj u Tužilaštvu BiH 03.06.2005 godine svjedok Bobana Šimšića spominje na samom početku svoje izjave kad kaže da ga poznaje i da su bile komšije jer su živjeli u dva susjedna sela udaljena 1 km. Događaj u s. Kuka opisuje na način da je 18.06.1992 počelo da puca u selu i da je vidio srpske vojnike, policajce, a među njima je bio i Boban Šimšić. Kasnije svjedok kaže da je skrivajući se po šumi vidio Bobana Šimšića sa plavom beretkom na glavi a sa strane je imao neku značku i bio je obučen u vojnu uniformu.

[124]Odbrana je s razlogom primjetila kako je svjedok Karišik Ahmo na gl. pretresu dao potpuno protivrječan iskaz o mjestu gdje je navodno ubijen njegov brat Mirsad. Svjedok Šabanović Ramiza ne pominje da je vidjela tijelo ubijenog Karišik Mirsada. U knjizi nestalih osoba, pod brojem:

BAZ108925-01 vodi se Karišik Mirsad, a kao datum i mjesto njegovog nestanka je upisano – mjesec juli 1992., u Goraždu. Navedeni dokazi odbrane su podobni da se ospori istinitost tvrdnje optužbe zasnovane, pored ostalih, i na Ahmovom svjedočenju o mjestu ubistva njegovog brata Mirsada. Svjedok Ahmo različito opisuje optuženog kada jednom navodi kako ga je vidio sa plavom a drugi put sa crvenom kapom. Sud primjećuje kako je teško očekivati od nekog ko ima percepciju da svjedoči o detaljima poput ovog, da mijenja svoj iskaz, osim ako nije opredijeljen da ne govori istinu. A da svjedok Ahmo ne mijenja samo iskaz u pogledu detalja već da to čini i u pogledu ostalih činjenica, je vidljivo iz toga što na gl. pretresu za razliku od njegovog iskaza u istrazi, ne navodi prisustvo ostalih lica, među kojim i oca od optuženog. Uostalom, o kredibilnosti njegovog svjedočenja govori po sebi činjenica po kojoj je zastupnik optužbe odustao od optužbe / tačka 4.c) / u dijelu zasnovanom na Ahmovom svjedočenju, po kojem je optuženom stavljeno na teret da je u blizini lokaliteta Vilina Vlas (mjesto Sase) odvodio 7 muslimana do rijeke Drine koja protiče u neposrednoj blizini tog mjesta i naređivao im da zagaze u do pojasa vodu a zatim ih sa još dvojicom neidentifikovanih srpskih vojnika pucajući iz pušaka lišili života.

[125] Svjedokinja **Šabanović Ramiza** (49) u svjedočenju navodi kako je do rata živjela u s. Kuka sa mužem i dva sina. S njima, kao i sa Š.F., te njenom djecom i mužem, kao i Ibrahimom Karišikom, njegovom snahom i unučadi se krila u šumi. Svi oni su bili muslimani koji su se krili od srpske vojske da ih ona ne bi pobila. Ta vojska je pucala po njihovim kućama. Krili su se od maja do juna 1992. kada su otišli u Žepu. Kada su jedno jutro pošli iz šume da izađu, oko 12.00 č., došao je kamion s vojskom u selo Karišika i vratio se, pa su otišli Omer i Š.R. u selo, a ostali su se vratili kućama. Kada su pošli prema Žepi kamion se vratio s vojskom, a to je bilo 21.- 22.07. 1992., tad ih je vojska presjekla, počela pucati po njima, a bilo ih je 30, i onda je sve pobjeglo po šumi, ubili su joj sina od 13 godina. Prepoznala je među vojnicima Bobana Šimšića i Caneta. Boban je bio krupan i plav, a poznavala ga je jer je išla kod njegove majke čije je ime zaboravila da joj plete džemper u mjesto čije je ime zaboravila a koje se nalazi Pod Janjcem udaljeno sat vremena od kuće joj. Boban nju inače nije poznao. Na upit tužioca kako je izjavila da je kad su bili presječeni Boban bio nagaren, pa čime to i kuda, Ramiza odgovara da ne zna, da ga poznaje jer je bio komšija, da ga je vojska zvala, da joj je rekao da će poklati ovaj narod po šumi, a da oni idu u Vlahoviće. Tu su bili njih šestoro- Šefka, Safka, Salka, Hajrija, sin joj i svjedokinja. Na upit tužioca šta im je tačno rekao, svjedokinja odgovara da im je kazao da idu u Vlahoviće a da će oni ovaj narod pokupiti – ovog puta svjedokinja ne navodi navodnu Bobanovu riječ “ poklati “ – i da će svi doći dole da ih prebace. Svjedokinja navodi kako je Bobanu rekla da nema njenog sela, da ne može ići jer nema sina, da je optuženi upitao koliki joj je sin, da mu je kazala da ima 13 godina a on da nije mali i da pušku može nositi, da je tada Boban preuzeo Omera i Š.R. od nekih ljudi. Njih dvojica su izgledali službeni, a ruke su bile svezane jedne za druge. Boban je rekao da će ih voziti njima kod škole, da ih čekaju jer će doći, da ih vode prema Žlijebu, da je svjedokinji prva kuća zapaljena od strane Bobana i njegove vojske metkom. To je vidjela jer je bila blizu. Mjesto sa kojeg je ispaljen metak do njene kuće je bilo na udaljenosti od 10 m, da se pojavio plamen na krovu, a pas koji je bio svezan da se otkinuo. Navodi kako je pored njene bila zapaljena kuća i Alije Šabanovića. Kada se obraćala Bobanu nije mu se smjela obratiti imenom, da je Boban pitao kad je zadnji put vidjela Omera i Š.R., da su mu rekli “jutros”. Objašnjavajući kako je postupila kada joj je Boban rekao da idu prema Vlahovićima i da ga čekaju pred školom, navodi da su čekali jedan sat i kako niko nije došao da su pobjegli prema Gostilji kroz šumu i tamo su našli kćerku od Hamijete Šabanović, koju je pitala za sina i muža. Ova joj je odgovorila da nije, ali da jest Omera, pa je tada svjedokinja pala. Na upit tužioca, navodi da je sa Š.F. bila u komšiluku zajedno kuća do kuće., da su se vidale poslije ovog i razgovarale po Srebrenici i Žepi. Na upit branioca navodi da su se taj dan kad su protjerani vratili se u Gostilju kada se vidjela sa Š.F. i ispričala joj je sve oko njenog muža Š.R.. Potvrdila je kako je Š.F. psihički zdrava žena koja može upamtiti što joj se kaže, pa kada je branilac predočio podatak po kom na str. 168. Knjige nestalih osoba na teritoriji BiH, VII izdanje pripremljeno 15.12.2005., piše kako je Omer Karišik nestao u aprilu mjesecu 1992., a da u fus noti piše da su rođaci traženih osoba predali MCK sva imena osoba i podatke koji su u knjizi objavljeni [], svjedokinja odgovara da tada nije nestao, da su oni tom prilikom izašli zadnji iz sela, da su Š.F. i jedna grupa otišli u Višegrad, a svjedokinja

među njih 14 u Žepu. Ocjenjujući Ramizino svjedočenje sud nalazi da je isto neuvjerljivo iz razloga što su njeni odgovori najvećim dijelom bili nejasni, da ista u svom viđenju izlaže hronologiju događaja u prekidima što se po ocjeni suda ne može pripisati odsusutvu njene sposobnosti za verbalizaciju koliko njenoj neiskrenosti. Kako inače shvatiti njenu tvrdnju da je optuženi ne poznaje a da je išla u njegovu kuću da joj njegova majka plete džemper, pa ne zna uz to ni njeno ime.

[126] Sud je na prijedlog tužioca izveo dodatne dokaze uvid u izvode iz matične knjige umrlih datiranih sa 11.07.2005. za lica: Š.R. prema kojem stoji kao datum smrti 18.juni 1992, mjesto Kuka, opština Višegrad, i za Karišik Omera sa datumom smrti 18.juni 1992. u mjestu Kuka, opština Višegrad. Branilac je tom prilikom stavio primjedbu na ove dokaze, koju sud cijeni logičnom, navodeći kako je prilikom svog svjedočenja Š.F., supruga Š.R., izjavila da do današnjeg dana nema nikakve informacije o svom mužu, pa se otud odbrana s pravom pitala otkud je kao dan smrti uveden 18.06.1992.

[127] Sud je izveo dokaz tužioca- izvod iz matične knjige umrlih za Hodžić Dželala u kome stoji kao datum njegove smrti 06.06.1992 u mjestu Kupusovići, a na okolnost da je netačno upisan datum smrti, tužilac je priložio dvije potvrde Državne komisije za traženje nestalih i to od 07.03.2006. u kojoj se navodi da je Hodžić Dželal nestao dana 20.06.1992. u Višegradu a ekshumiran iz grobnice u mjestu Slap- Žepa, opština Rogatica dana 04.10.2000., koja potvrda je izdata na traženje porodice, i druga, o činjenici smrti Službe za patologiju i sudsku medicinu Visoko broj: 03/2002. NI u kojoj je za isto lice naveden kao datum smrti 20.06.1992., posledicom povrede od metka ispaljenog u grudi. Na obje potvrde je branilac prigovorio, navodeći da Služba za patologiju i medicinu iz Visokog, odnosno patolog, nikako nije mogla utvrditi tačan datum smrti Hodžić Dželala, a da je, osim toga, matična knjiga umrlih javna isprava u kojoj je kao datum smrti za imenovano lice naveden 06.06.1992. što predstavlja zvaničan podatak sa kojim se mora operisati. Sud smatra opravdanim primjedbu branioca, jer se kao nesumnjivo utvrđena činjenica može uzeti samo ona koja se odnosi na ekshumaciju posmrtnih ostataka koji su pripadali Hodžić Dželalu kako je to vidljivo iz Zapisnika o ekshumaciji kantonalnog suda u sarajevu, broj: Kri-334/00 od 09.10.2000. Takođe, sud je uveo kao dokaz na prijedlog tužioca izvod iz matične knjige umrlih za Gluščević Hasana za kojeg je kao datum smrti naveden 18.06.1992. mjesto Višegrad, te izvod iz matične knjige umrlih za Softić Samira za kojeg je kao vrijeme smrti naveden mjesec juni 1992., a mjesto smrti Slap- Žepa. Na iste je branilac takođe prigovorio navodeći da se iz izvoda ne vidi kada i na koji način je prijavljena smrt Gluščević Hasana in a osnovu kojeg dokumenta je upisana njegova smrt u matičnu knjigu umrlih, da se u odnosu na lice Softić Samir iz izvoda ne vidi tačan datum njegove smrti, te da branilac ne vidi bez obzira na ove formalne nedostatke kakve veze ti dokazi imaju sa njegovim branjenikom.

2. 3 -Velji Lug – progon, ubistvo osam civila, paljenje kuća / tačka 3. izreke /

[128] Tačkom 3. optužnice je optuženom Bobanu Šimšiću stavljeno na teret što je dana 25.07.1992. zajedno u grupi od oko 10 pripadnika srpske vojske i policije učestovavao u napadu na s. velji Lug u opštini Višegrad i u tom napadu naoružani puškama ubili: Ahmetspahić Medihu, Ahmetspahić Amelu, Ahmetspahić Raziju, Sućeska Fatu, Aljić Safeta, Ahmetspahić Latifu, Memišević Smailu, zapalili im kuće i privredne objekte a više desetina civila Bošnjaka protjerali. Činjenični navodi optužnice su zasnovani na iskazima Ahmetspahić Hamda, Ahmetaspahić Salema, Aljić Almira, a posebno Ahmetspahić Almase.

[129] Svjedokinja **Ahmetspahić Almase** (34), na glavnom pretresu od 16.12.2005. rođena u s. Velji Lug, svjedoči da je je živjela u zajedničkom domaćinstvu sa ocem i majkom, da je 25.07.1992. bila u kući sa svojom majkom Razijom, Ahmetspahić Latifom i Aljić Timom. Sjeća se da je tu noć u selu bilo i drugih mještana pa spominje Ahmetspahić Osmana, Ahmetspahić Medihu sa devetomjesečnom bebom i još neke rodice Sućeske. Rano se probudila začula je pucnjavu, istrčala je

iz kuće i tad je vidjela Medihu i bebu. Iz kuće je izašla bosa i slabo odjevena i sa udaljenosti oko 20 metara ugledala je vojnika koji je išao iz pravca šume. Vojnik je povikao: „stoj!“ da bi na kratko stala, a potom se dala u bijeg. Između vojnika i svjedokinje se nalazio voćnjak što je vojniku otežalo nišanje. Čuo se pucanj, da bi se potom sakrila u jedno žbunje pored kuće nadajući se da je neće pronaći. Iz tog žbunja (malinjaka) se mogao dobro vidjeti ulaz od kuće i na sami ulaz su izišle njena majka i Latifa koje su potrčale, da bi se odmah začuo pucanj, prvo rafalni, a potom i pojedinačna paljba da bi se na kraju začuo bolni jauk njene majke i Latife. Tad se pojavio i vojnik kada je u njemu prepoznala Slavišu Jovanovića. Pošla je da ustane da mu se javi. Vojnik je zatim rekao „Bobane, ubio sam dvije, jedna mi je pobjegla božiju im majku“. Tad je shvatila da je pobjegla, a Boban je stajao pred njenom kućom, imao je automatsku pušku sa preklopnim kundakom, istu i Slaviša Jovanović. Tad je Boban ušao u kuću sa kanticom u kojoj je bila neka zelena tečnost i nakon par minuta iz nje izišao da bi se odmah iz kuće pojavio dim a Boban odlazi dalje u selo zajedno Slavišom Jovanovićem. Uz put svraćaju u kuću Aljić Safeta i tad se čuje glas Safetove majke, a potom rafal i kuća počinje da gori, da bi nakon 5, 10 minuta i ostale kuće počele da gore. Tad se čuo i Safetov glas, koji je vrištao od bolova, zatim se čuje Medihina mama Smajila i vidi se Mediha sa bebom, vidi i vojnika kratko podšišanog i sa SMB uniformom sa puškom u ruci koji je bio okrenut leđima prema svjedokinji. Medihina mama moli vojnika da poštedi njenu kćerku i malu bebu i da je već izgubila dva sina, vojnik je gura da bi se nakon 10-15 minuta začuo rafal. Vojnici su se povukli, sve popalili i iza sebe ostavili samo pepeo. Svjedokinja je kasnije, nakon jednog sata, izašla iz malinjaka i vidjela ubijena tijela. Sva preplašena svratila je do svoje kuće i ispod jednog lima uzela mamine čizme te krenula da tražio oca. Svratila je do Stanimirović Lenke koja je uputila do Budimira i njegove žene Radmile. Poslije kratkog vremena Radmila je svjedokinju otpratila do kuće Rasima Ahmetspahića a dalje je put vodio kroz kukuruze prema šumi. Iznad sela u šumi je bio njen otac i tu su se našli da bi došli do mjesta gdje joj je sva u krvi ležala majka, da bi se poslije skupa povukli dublje u šumu gdje se sakrivao i drugi muslimanski narod. Svjedokinja je izjavila da je Bobana Šimšića prvi put vidjela u mjesecu februaru 1992. kad ih je na barikadi zaustavila kontrola da bi joj tad vozač, jedan pravoslavac, drug od njenog brata, rekao „To je Boban Šimšić.“ Na poseban upit da li je sigurna da je lice kojeg je vidjela na barikadi isto ono koje je vidjela ispred svoje kuće svjedokinja je odgovorila potvrdno, te riječima „sto posto.“

[130]U toku unakrsnog ispitivanja svjedokinja je potvrdila da su to jutro 25.07.1992. godine pored nje u kući bili majka joj Razija, Alić Tima i Ahmetspahić Latifa, da je vidjela da su te prilike iz kuće izašle njena mama i Latifa dok Timu nije vidjela kad je otišla, te da Timino tijelo nije našla kraj tijela njene majke. Međutim, na upit branioca kako pojašnjava da je različito iskazivala u policiji (zapisnik Sektora krim. policije Goražde od 01.02.2005. godine) kada je izjavila da je otišla do mjesta gdje se nalazilo beživotno tijelo njene majke Razije zajedno sa tijelima Ahmetspahić Latife i Agić Time, kojom prilikom je navela da je pored toga što je vidjela da njena majka ima prostore rane u predjelu potkoljenica nogu te jednu ulaznu ranu od zrna metka u predjelu sljepočnice, da je na tijelima Latife i Time takođe mogla vidjeti rane na raznim dijelovima tijela zadobivene od zrna metka, pripisuje greški daktilografkinje koja je nije dobro shvatila a da svjedokinja prilikom čitanja izjave nije uočila tu grešku. Na poseban upit branioca da nije izjavila u policiji ovo što je upravo pročitala svjedokinja je odgovorila sa “ne”, iako je prethodno potvrdila autentičnost svoje izjave date na zapisnik policije. Na dalji upit branioca kako da pojašni razliku prilikom davanja svog iskaza u policiji kako je nakon izlaska u dvorište kod njene kuće sa udaljenosti od oko 100 metara od nje vidjela kako u njenom pravcu trči jedan srpski vojnik dok u odnosu na istu okolnost na glavnom pretresu navodi da se radilo o udaljenosti oko 20 metara, svjedokinja je ostala pri iskazu sa glavnog pretresa. Svjedokinja je Jovanović Slavišu prepoznala nakon što je njena majke ubijena pri čemu je svjedokinja pojasnila da je Slaviša potrčao u kom momentu ga odmah nije mogla prepoznati a tek kad se vratio mogla je vidjeti njegov lik jer je išao polako i bio je njoj blizu. Tom prilikom joj je branioc skrenuo pažnju na njenu izjavu u policiji kada je navela da je oko 100 metara u odnosu na mjesto gdje je stajala vidjela da u njenom pravcu trči jedan srpski vojnik njoj od ranije poznat po imenu Jovanović Slaviša, pa čime pojašnjava tu razliku Latifa odgovara “iznenada ja idem da dajem izjavu policiji, znači nisi sjeo da se vratiš u 1992., da razmisliš, bilo je tako i tako”. Na poseban upit

čime objašnjava da je tom prilikom Slaviša Jovanović njih ubio svjedokinja pojašnjava: “mogao me ubiti, moraš stati i nanišani a u hodu ti ne možeš ubiti.” Kada je branilac podsjetio na njenu izjavu u direktnom ispitivanju da se mislila obratiti Jovanoviću i da ga pita šta se desilo i zašto je odustala od te namjere ista je pojasnila da je to učinila zbog izjave Jovanovića da je ubio dvije a jedna dam u je pobjegla. Na glavnom pretresu je svjedokinja nadalje izjavila da je u momentu kada je vidjela Slavišu Jovanovića pobjegla na udaljenost od oko osam metara od kuće, dok je u policiji izjavila da je pobjegla na oko 20 metara od kuće, pa je potvrdila da je tačna njena izjava sa glavnog pretresa. Na upit da li je Slaviša Jovanović pucao u njenu majku odgovorila je kako je jedina osoba koja je protrčala za njima bio Slaviša Jovanović. Konačno, na pitanje da se svjedokinja odredi da li je ista vidjela da je Jovanović ubio njenu majku ista je odgovorila odrečno. Objasnjavajući izgled Slaviše Jovanovića rekla je da je na sebi imao SNB uniformu, sa kratkom jaknom, da je držao u ruci automatsku pušku sa preklopnim kundakom, da mu je kosa bila svjetlosmeđe boje, da je visok nekih metar i šezdeset – sedamdeset i da tu osobu poznaje od ranije. Na pitanje da opiše kako je izgledao Šimšić Boban Latifa daje uopšten odgovor, navodeći da su svi imali iste uniforme, maslinastozelene sa tim pantolonima sa džepovima, sa jaknom i sa puškom, da na glavi nisu imali kape, da su svi bili jednoobrazno obučeni. Te prilike je vidjela tri ili četiri osobe u tim uniformama. Na pitanje kako objašnjava okolnost da kada je došla do svoje kuće i našla čizme, tog momenta nije tražila tijelo svoje majke Latifa je odgovorila doslovno “tražila sam nekoga, da, išla sam da tražim ili mamu ili nekoga, znači tražim nešto-“ Na insistiranje branioca da li je po dolasku svjedokinje na zgarištu kuće tražila da li je njena majka pogođena svjedokinja je odgovorila potvrdno, a na upit što to do sada nigdje nije izjavila, da ne može odgovoriti. Nadalje, pošto je svjedokinja izjavila na glavnom pretresu da je prvo bila kod Pecikoza i Stanimirovića pa se nakon toga srela sa svojim ocem, dok je u svojoj izjavi kod policije u Goraždu navela da je nakon što je provela par trenutaka zajedno sa ocem, otišla do obližnjeg skrovišta kada je otišla do svojih komšija Pecikoze i Stanimirovića, pa na upit da li ima kakvo pojašnjenje za ovu razliku u iskazima odgovorila je da nema. U odnosu na okolnost kada je poslednji put prije ovog događaja vidjela Bobana Šimšića svjedokinja se odredila da je to bio zimski period, kada su bile barikade, znači februar mjesec 1992. , dok je na zapisnik kod Tužilaštva BiH od 31.05.2005. izjavila da je to bilo u zimu 1991., svjedokinja razliku u njenom iskazu pripisuje najvjerovatnije svom lapsusu, da je mahinalno rekla godinu.

[131]Prilikom suočenja sa svjedokom Slavišom Jovanovićem na glavnom pretresu od 12.06.2006. svjedokinja Ahmetspahić Almasa je ostala kod svoje izjave sa prethodnog glavnog pretresa, za razliku od svjedoka Jovanović Slaviše koji je potvrdio da kritične prilike nije bio u selu Velji Lug iz razloga što se u to vrijeme nalazio u Staroj Pazovi. Svjedok Jovanović je tokom suočenja izjavio da se suosjeća s bolom svjedokinje premda ne zna ko joj je poginuo, pri čemu u više navrata tvrdi da svjedokinja laže i da time štiti ljude koji su stvarno počinili ta ubistva, da proziva pogrešne ljude poput njega i optuženog, čime ne ugrožava samo njih nego i njihovu djecu. Neposredno prije početka njihovog suočenja Sud se uvjerio da je Almasa tražila po sudnici svjedoka sa kojim se trebala suočiti, iako je on sjedio preko puta, da ih je tom prilikom dijelio samo sto, a kada je predsjednik vijeća uputio svjedokinju da svjedok Jovanović sjedi ispred nje, Almasi se tada iskreno otelo da to nije bio taj što je bio tada, drugim riječima da se ne radi o osobi koja je kritične prilike bila u Veljem Lugu. Nadalje, na upit branioca da li je to Slaviša Jovanović rođen 1969. o kome je govorila na glavnom pretresu, svjedokinja je odgovorila potvrdno, iako se iz raspoložive medicinske dokumentacije, te dokumentacije Crvenog krsta kao i iz ličnih podataka koje je o sebi dao Slaviša Jovanović vidi da se radi o Slaviši Jovanoviću koji je rođen 1962. Takođe, na glavnom pretresu je Almasa izjavila da je Bobana Šimšića upoznala na barikadi u Višegradu prije događaja u mjestu Velji Lug, da se tom prilikom nije mogla izjasniti tačno kada je to bilo i da joj je tom prilikom Slaviša Đurić kazao da je to Boban Šimšić.

[132]Međutim, u odnosu na istu okolnost, prilikom davanja iskaza ovoga svjedoka na glavnom pretresu od 05.07.2006. , **Slaviša Đurić** je bio određen u svom odgovoru da optuženog Bobana Šimšića nije poznao sve do 2003. godine, niti je s njim imao bilo kakve susrete. Do tada je o Bobanu znao samo to da je bio policajac kojeg je viđao u Višegradu. Isti je naveo da ne poznaje

Almasu Ahmetspahić, niti je ikom rekao prije 2003.: “Ovo je Boban Šimšić”. Sud je njegovo svjedočenje ocijenio kao istinito, jer nije video niti jedan od razloga zašto bi ovaj svjedok bio pristrasan u korist optuženog, a u ostalom, na tako nešto, niko nije ni ukazao na glavnom pretresu. Pošto nije našla potkrepu u ovom izvedenom dokazu, sud nije prihvatio Almasinu tvrdnju po kojoj je optuženog upoznala na barikadi u Višegradu. To, utoliko prije što se značajan vremenski raspon od jedne godine, kada je različito iskazivala u odnosu na taj događaj (februar 1992. na gl. pretresu i zima 1991. prilikom ispitivanja kod tužioca), svakako ne može pripisati njenoj iskrivljenoj percepciji vremena koliko neuvjerljivosti njenog svjedočenja.

[133]Dodatne razloge zašto sud nije poklonio vjeru Almasinom iskazu u odnosu na događaje vezane za zbivanja u s. Velji Lug a koji su slijedom njenog svjedočenja vezani za optuženog, sud nalazi u činjenici da je svjedokinja u više slučajeva i u detaljima davala nekonzistentne ili neuvjerljive iskaze, sigurno je da su iste od značaja prilikom ocjene cjeline Almasinog svjedočenja na uštrb njenog kredibiliteta.

[134]Tužilac se protivio izvođenju dokaza - službene zabilješke broj: 07-02/3-1-39 od 06.06.2003. Sektora krim.policije Goražde sastavljene od strane Amre Hendo u povodu ekshumacije posmrtnih ostataka žrtava na lokalitetu Velji Lug, koja zabilješka je korištena od strane odbrane prilikom unakrsnog ispitivanja svjedokinje Almase Ahmetspahić. Sud nije prihvatio ovaj prigovor optužbe smatrajući da se u ovom slučaju ne radi o nezakonitom dokazu, dokazu koji bi bio podložan izuzimanju za slučaj da je pribavljen na način suprotan osnovnim pravnim principima, npr. kršenjem garancija osnovnih ljudskih prava ili sumnjivim ili prevarnim metodama, drugim riječima na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je ratifikovala BiH, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona (čl. 10. ZKP BiH).

[135]Raspravno vijeće pri tome podsjeća da je osnovno načelo na kome se zasniva izvođenje dokaza u međunarodnim krivičnim postupcima zajedničko svim sistemima baziranim na adversarnom modelu, a osnovna struktura tog modela je ugrađena u ZKP BiH. Po tom načelu, pismeno ili usmeno svjedočenje, dokument ili drugi pisani materijal, smatra se dokazom *samo ako ga kao takvog prihvati sud*, i to pošto sasluša argumente stranaka u postupku. Drugo osnovno i jedinstveno načelo jeste da sud *nije vezan stroгим i formalnim pravilima dokazivanja*³² što je ovaploćeno u čl. 15. ZKP BiH. Raspravno vijeće ovom prilikom primjećuje da u ničem nije postupilo izloženim opštim principima međunarodnih krivičnih postupaka niti odredbi ZKP BiH kad je riječ o prihvatljivosti ovog i/ili drugih dokaza o kojim je riječ u ovoj presudi. Drugim riječima, vijeće se prilikom prihvatanja dokaza vodilo idejom da će prihvatiti one dokaze za koje procjeni da imaju dokaznu vrijednost.

[136]Dodatnu argumentaciju za ovakvu tvrdnju Raspravno vijeće nalazi u činjenici da je isto službeno lice Hendo Amra, učestvovala u uzimanju izjave Karišik Ahma date na zapisnik Sektora krim. policije Goražde MUP-a Bosansko-podrinjskog kantona Federacije Bosne i Hercegovine od 07.01.2004. i drugih svjedoka optužbe u ovom predmetu. Dakle, ne mogu se zavisno od potrebe optužbe, iz istih osnova povlačiti oprečni zaključci. Osim toga, ako su u jednoj fazi postupka izjave svjedoka date pred službenim licima – policijom optužbi poslužile da dođe do optuženja osumnjičenog, raspravno vijeće smatra da ne bi bilo pravično gledano sa razloga poštovanja principa jednakosti oružja i fer suđenja, da se isti dokazi ne koriste od strane odbrane kada joj idu u prilog.

[137] Tokom saslušanja svjedokinje Almase u Tužilaštvu od 31.05.2005., ista je na zapisnik izjavila da je bila prisutna na licu mjesta prilikom identifikacije tijela njene majke, da je ona tijelo identifikovala na mjestu gdje joj je majka i ubijena, da joj je takođe poznato da je tijelo Medihe ekshumirano i identifikovano, dakle, upravo onim povodom kojim je službena zabilješka i sačinjena.

³² Antonio Cassese, Međunarodno krivično pravo, Beogradski centar za ljudska prava, Bgd., 2005, str.497

Uostalom niko nije prigovorio validnosti sadržaja ovog dokaza, niti je sud imao bilo kakvog razloga da ne vjeruje u ono što je u toj zabilješci konstatovano. Iz njenog sadržaja da se razabralo kako je navedenog dana Almasa vodila razgovor sa službenim licem Amrom Hendo na okolnost ubistva njene majke Ahmetpahić Razije. Tom prilikom je Almasa izjavila kako je tog jutra 27.07.1992. vidjela grupu od šest srpskih uniformisanih vojnika koji su u njenom pravcu rafalno pucali iz automatskih pušaka, da se ista potom sakrila u voćnjak, da su za njom trčale majka i rođica, da je srpska vojska iz pušaka rafalno pucala u iste u predjelu leđa i stražnjih strana potkoljenica nogu, da su Razija i Latifa pale na zemlju, da je potom njoj poznati Slaviša Jovanović prišao tijelima, te iz svog naoružanja ispalio po jedan hitac u svaku u predio slijepoočnica. Takođe, da je Jovanović Slaviša zapalio njenu porodičnu kuću. Almasa je sa mjesta gdje se sakrila mogla vidjeti i ubistva Ahmetpahić Medihe (1962), njene kćerke Ahmetpahić Amele (1971) i Memišević Smaile (1932), koja lica je takođe lišio života Jovanović Slaviša. Uz to, Jovanović je u namjeri da pronađe Almasu pretraživao teren, a kada je pronašao, ponovo je pokušao lišiti života a ona se zatim dala u bijeg. Uspjela je doći do kuće komšije Stanković Todor, koji je nije pustio ući u njegovu kuću već je odveo kod Pecikoza Budimira koji je fizički i psihički zlostavljao ispitujući je šta zna o navedenim ubistvima, pa je uputio da pođe u pravcu granice sa Srbijom dajući joj pri tome nešto novca, o onda je Almasa po povratku sa Stanković Todorom do njegove kuće, njegova supruga istu odvela do mjesta gdje se sastala sa ocem Hamdom.

[138] Dakle, analizom ovog dokaza se da vidjeti da Almasa Ahmetpahić tokom davanja izjave navedenom službenom licu niti jednom riječju ne pominje Bobana Šimšića kojom bi on učestvovao u događanjima u s. Velji Lug. Takođe, tokom svog svjedočenja Salem Ahmetpahić ne navodi da mu je Almasa uopšte spominjala Bobana Šimšića kada mu je 25.07.1992. pričala o događajima u selu tog dana. U odnosu na okolnost učešća Jovanović Slaviše, za razliku od onog što je kazivala Amri Hendo, na glavnom pretresu navodi da nije vidjela kako je Jovanović pucao u njenu majku, već je zaključila da je to on mogao učiniti budući da se radi o jedinoj osobi koja je potrčala za njenom majkom (str. 14. zapisnika sa gl. pretresa od 16.12.2005.). Kao vrijeme događaja je u službenoj zabilješci naveden datum 27.07. 1992., dok je tokom postupka Almasa izjavljivala da su se kritični događaji zbili 25.07.1992. Svjedokinja Almasa je prilikom saslušanja u policiji u Goraždu od 01.02.2005., istom službenom licu Amri Hendo izjavila, kako su joj komšije Budimir i Todor, nakon što su je ispitali dali da jede. Zašto bi joj neko, slijedom njenog kazivanja, nakon što bi je fizički i psihički zlostavljao, davao da jede ili bi je upućivao kuda da ide da bi se spasila. Očito, da se na ovakvim nelogičnostima u pogledu svjedočenja o naknadnim činjeničnim okolnostima događaja ne može uspostaviti uvjerljivost njenog kazivanja ni u pogledu samih činjeničnih okolnosti događaja. U onom što je kazivala Amri Hendo, za razliku od njenih kasnijih izjava bilo tokom istrage ili na glavnom pretresu, navodi se da je njenu porodičnu kuću zapalio Jovanović Slaviša a ne Boban Šimšić. Zaista, ako se ima u vidu da je svjedokinja Almasa tokom postupka izjavljivala kako je sa mjesta gdje se skrila, u malinjaku, vidjela optuženog Šimšića sa plastičnim kanisterom zapremine od 5 l, da je uz to, u njemu vidjela zelenu tečnost, prije nego što će ući u njenu porodičnu kuću, onda se postavlja pitanje kako je u okolnostima rafalne i pojedinačne pucnjave, trčanja, straha i vriske, kako sama priznaje, kada pri tom, slijedom njenog svjedočenja, Jovanović Slaviša i puca u njenom pravcu, sve to na njen domak, svjedokinja uspijeva registrovati detalje vezane za kanticu i boju tečnosti u njoj. Njeni navodi da je bosa došla pred zgarište njene kuće i pronašla ispod jednog lima neizgorene cipele i obula se, se teško mogu prihvatiti kao istiniti, jer je nelogično da bi i lim sa tako razvijenom temperaturom bio pošteđen od usijanja a time ni cipele od uništenja. Očito, ne samo iz ovog razloga, već i slijedom brojnih nedosljednosti koje je odbrana pedantno registrovala prilikom unakrsnog ispitivanja, a svjedokinja tom prilikom na postavljena pitanja nije dala zadovoljavajuće odgovore kojim bi pojasnila razlike u svom kazivanju već je odgovarala uopšteno, nelogično, nepovezano ili je umjesto odgovora sama postavljala pitanja. Sve to u stvari upućuje na zaključak suda da se ocjenom cjeline Almasinog svjedočenja, tog krucijalnog svjedoka optužbe vezano za događaje u s. Velji Lug u odnosu na učešće optuženog Bobana Šimšića, ovom svjedoku nikako ne može pokloniti vjera.

[139] Svjedočeci u odnosu na iste događaje u s. Velji Lug, **Ahmetaspahić Hamdo** (57) iskazuje da je kritičnog jutra vojska sve popalila u s. Velji Lug, da se skrio negdje 10-tak metara od kuće kada je vidio Medihu sa bebom i njenu majku kako prolaze pored kuće, da je u tom momentu protrčala jedna žena, a za njom vojnici, da se čulo „stoj!“, a potom da su uslijedili pojedinačni pucnji. U tom momentu su iz kuće počeli izlaziti supruga mu Razija, kći Almasa, komšinica Alispahić Latifa i Aljić Tima, da su trčale iza kuće što svjedok nije mogao vidjeti zbog ograde. Čuo se pucanj, pa drugi rafal, a potom su se čuli jauci njegove supruge i Latife. U strahu se svjedok čvrsto priljubio uz zemlju okrenut glavom prema dolje, da bi, pošto je sve utihnulo čuo mušku osobu kako govori:“ Bobane, dvije sam ubio, treća mi je pobjegla božiju joj majku.“ Svjedok je tom prilikom vidio da su bila dva vojnika koji su mu zapalili i kuću, ali da nikog nije mogao prepoznati. Nakon njihovog odlaska vidio je dokazak još četvorice vojnika koji su puštali stoku a zatim palili kuće. Sjeća se da je čuo glas komšinicu Aljić Safije, koja je imala od 60 do 70 godina i supruga joj Safeta, a potom je čuo jauk i pucnjeve.

Nakon sat vremena je svjedok prešao preko ograde na put i tom prilikom vidio kako leže njegova supruga Razija i Latifa jedna preko druge, a zatim je potražio svoju kćerku Almasu, rekao joj da je njena majka ubijena, a potom su na njen zahtijev otišli do mjesta gdje je bilo majčino joj tijelo. Dodaje, da Šimšić Bobana lično nije poznao.

[140] O istom događaju u svom svjedočenju **Aljić Almir** (33) navodi kao se u noći 25.07.1992. zatekao sa svojim komšijama Hamdom i Ahmetspahić Salemom ispred kuće u travi dok su u kući bile Ahmetspahić Razija, Latifa, Almasa, i majka mu, Aljić Fatima. Kada je u neko doba čuo pucnjavu, vidio je 2-3 vojnika, među kojim Rada Lukića koji ga je pokušao uhapsiti ali se svjedok dao u bijeg. Sakrio se sa još nekim mještanima. Među kojim i sa ocem u kukuruzište kada je čuo kako Rade govori: „Požuri Bobane ovog moram uhvatiti živa “ , što se odnosilo na svjedokovog oca. Bilo je tu još vojske, i oni su uspjeli da uhvate njegovog oca, što nije vidio ali je čuo glas Radmile ili Lenke:“Ne diraj Safeta Bobane, to je naš komšija.“ Oca su vratili u selo, gdje je bila svjedokova nena koja je molila da ga puste. Tad se više ništa nije čulo, planule su kuće. U ovom događaju je stradao njegov otac čije tijelo je kasnije pored kuće i pronađeno, ali ne i nenino. Nakon ovih događanja vidio je iza kuće četiri ženska leša i jedan leš od bebe, dok je na putu prema šumi zatekao leševe Ahmetspahić Razije i Latife. Prilikom unakrsnog ispitivanja na upit branioca zašto je u policiji naznačio kao početak događaja datum 27.07.1992. za razliku od onog što je naveo na glavnom pretresu, svjedok to objašnjava mogućom greškom, i da je tačno ono što je izjavio na pretresu. Na dalji upit odbrane navodi da je tog dana rada Lukića vidio u tri navrata, a na upit zašto o tom nije kazivao u policiji, izjavljuje da se ne može sjetiti šta je pričao prije godinu dana, kada ga je branioc podsjetio da se radi o istoj godini kada daje iskaze. Isti mu je predočio kako je prilikom davanja iskaza u policiji od 01.02.2005. naveo kako je Lukić Rade kazao:“Požuri, ovog moramo uhvatiti živa “, kada svjedok nije naveo ime Bobana, za razliku od iskaza na glavnom pretresu, pa na upit čime objašnjava promjenu iskaza, svjedok Almir uzvraća protivpitanjem, da je branilac bio na njegovom mjestu da li bi slušao ko i gdje koga zove. Na dalji upit kako su izgledali Lukić rade i osoba kojoj se obratio, svjedok navodi da su bili u maskirnoj uniformi, sa kapama na glavi i bradama, s tim što je Lukić imao veću bradu, dok drugoga nije ni zagledao jer ga, za razliku od Rada i ne poznaje. Dodaje, da od nikog nije čuo da je u napadu na s. Velji Lug učestvovao Boban Šimšić. Prilikom saslušanja u policiji i u Tužilaštvu a takođe niti tokom direktnog ispitivanja na glavnom pretresu, nije navodio da je u napadu učestvovao Slaviša Jovanović. Na upit branioca da li poznaje Slavišu Jovanovića, svjedok je rekao kako je čuo iz drugih priča da je i on bio tu, ali ga lično nije vidio.

[141] **Salem Ahmetspahić** (39) svjedoči kako Bobana Šimšića ne poznaje, te saglasno Hamdu i Almiru navodi da ih je u s. Velji Lug štitio komšija Stanko Pecikoza dok nije ubijen zato što je štitio njih, Muslimane. Okolna sela sa muslimanskim stanovništvom je ispraznila uniformisana vojska, koja je i njih napala 25.07.1992. u momentu kada je spavao sa Hamdom i Almirom ispod kuće. Probudili su ga povici „Stoj! Ne bježi, pucaću!“Vidio je 10-tak vojnika u uniformi i sa automatskim

pušakama u rukama kako idu, neku ženu koja polako ide dok nije zamakla iza kuće kada je potrčala. Trčao je prema Osmanovoj kući, čuo je pucnjeve, jauke i vrisak žena. Pobjegao je u jedan grm kada je vidio dvojicu uniformisanih vojnika kako staju kod Osmanove kuće, da vojnike nije mogao vidjeti preko njiva, kukuruza ali da je čuo kako jedan od vojnika koji su trčali govori kako mora uhvatiti ovoga balijsku mu majku. Kada je stigao do pravoslavnih kuća u selu, čuo je glas žene po imenu Radmila koja je spomenula „ Bobane, šta to radite? „ i da joj je taj odgovorio da ćuti dok i nju ne ubije. Navodi da nije poznao nekog po imenu Boban. Kasnije je ne lično saznao da postoji mogućnost da je taj Boban bio pripadnik tih nekih paravojnih formacija i da je bio u selu. Po odlasku vojske iz sela naišao je na leševe žena Razije i Latife, koje u tom momentu bile ranjene u noge, vjerovatno su bile gađane iz daljine, zatim su prišli i ubili ih u prsa. Dodaje da nije vidio kada su vojnici ženama prišli ali to zaključuje po tome što su bili jauci kada su vojnici naknadno pucali. Takođe, navodi kako je po prolasku kuće safeta Asljića naišao na tijelo Medihe Alispahić i njene mrtve bebe koje držala u naručju, na tijelo njene majke Memišević čije ime ne zna i Fate Sućeske. Jedini muškarac koji je tog dana u selu ubijen je Timin muž Aljić Safet. Potvrdio je da mu je poznato da je tog dana Almasa Ahmetspahić bila u selu, da mu je ispričala kako je neki vojnik nakon ubistva njenne majke i Latife rekao „ Bobane, ubio sam dvije, jedna mi je pobjegla „ psujući pri tom balijsku majku. Almasa mu tom prilikom nije rekla da poznaje vojnika koga je nazvala Bobanom. Na upit tužioca da li je po ovom događaju šta čuo o licu koje se zove Boban Šimšić, navodi da je saznao da je isti bio pripadnik paravojnih formacija pod vođstvom Milana Lukića koja su radila najveća zlodjela i da se ta formacija zvala „Garavi sokak“, da je o toj formaciji čuo od svakog iz njegovog sela. Tokom unakrsnog ispitivanja branilac je svjedoku ukazao da je za razliku od njegovog iskaza tokom pretresa izjavio kod tužioca da je napada na selo bio 27.07.1992., što svjedok pojašnjava najvjerovatnije zamjenom datuma.

[142] Ocjenjujući dokaznu snagu svjedočenja Ahmetspahić Hamda, Aljić Almira i Salema Ahmetspahića u odnosu na prisustvo i učešće optuženog u opisanim događajima, svi su ti svjedoci saglasni u tome da Bobana Šimšića nisu vidjeli, niti su ga ranije poznavali. To što su čuli kako jedan vojnik drugog zove po imenu Boban ili što Radmila spominje isto to ime, ne mora značiti da se radi o optuženom Bobanu Šimšiću. Indikativno je da svjedoci Almir i Salem na glavnom pretresu cirkularno navode da se događaj zbio 25.07. 1992., dok su ranije izjavljivali da se to zbilo 27.07.1992., što upućuje na zaključak da su svoje iskaze trebali upodobiti datumu kad su se događaji u s. Velji Lug stvarno i dogodili. Salemovi navodi na upit tužioca vezano za pripadnost optuženog paravojnoj formaciji Milana Lukića su čista špekulacija, ako se imaju u vidu ne samo iskazi ostalih svjedoka koji o Bobanu Šimšiću govore da je bio rezervni policajac a što je objektivisano i materijalnim dokazom podastrtim od strane samog tužioca – platnom listom. Pa i njegovo navođenje imena paravojne jedinice Milana Lukića nije tačno, jer svi ostali svjedoci govore da se radilo o „ Belim orlovima“. Očigledno je da se ovdje radi o funkcionalnom svjedočenju kojim bi se poduprlo svjedočenje Almasa Ahmetspahić.

[143] Raspravnom vijeću nije promakla činjenična okolnost da svjedokinja Almasa kao i drugi svjedoci koji su opisivali događaje u s. Velji Lug spominju samo srpske vojnike, pri tom opisujući njihovo naoružanje, te da su nosili SMB uniformu, dok uopšte ne navode prisustvo policije, koja je, kao što je to svjedočilo više svjedoka optužbe, bila odjevena u plavu uniformu (što uključuje i maskirno plavu - prim. suda). Očito je tužilac bio svjestan problema kako uklopiti rezervnog policajca Bobana Šimšića , u ove događaje u kojim su slijedom iskaza njegovih svjedoka učestvovali samo vojnici, pa je taj problem pokušao riješiti na način što je u činjenični opis optužbe u odnosu na događaje u ovom selu, ali i selima Žlijeb i Kuka, naveo kako je napad izvršen pored pripadnika srpske vojske i od strane pripadnika srpske policije bez obzira što takva tvrdnja ne nalazi potvrdu u svjedočkim iskazima samih svjedoka optužbe. Konačno, više svjedoka odbrane su u svom svjedočenju u odnosu na okolnost utvrđivanja alibija optuženog, npr. svjedok Goran Miličević, među kojim i optuženi, svjedočili, a što je djelimično i prihvatio tužilac u kontekstu isticanja odgovornosti optuženog kao policajca za događaje koji su se zbivali u samom gradu, da je zadaća pripadnika rezervne policije bila ograničena na bezbjednost objekata i komunikacije unutar samog

Višegrada, a ne i po selima. Svjedok odbrane **Dragoljub Papić** (55) je određen u svojoj tvrdnji da ne poznaje Nailu ni pod prezimenom Ahmetagić ni pod prezimenom Ramić, da nikad nije boravio u s. Vlahovići, pa tamo nije mogao biti ni 1992. te godine nije boravio ni u s. Kuka, niti mu je šta poznato o događajima u tom selu. Nikad nije imao susreta sa Bobanom Šimšićem, kojeg zna samo iz prolaza. **Stojan Papić** (60) navodi da Nailu Ramić poznaje iz vremena kada je bila djevojčica, da je poslednji put vidio 1984., a što se tiče Bobana Šimšića njega nije poznavao u toku 1992., viđao ga je u uniformi po uspostavljanju zakona 1995-96. Na upit da li je tačno da je svjedok maltretirao zajedno sa Bobanom Šimšićem i drugim licima R.N. u njenom rodnom selu tokom 1992., kako je to navela u svom iskazu kod policije u Goraždu od 09.04.2004., svjedok Stojan je odgovorio kako je to čista laž, da u tom selu nikad nije bio i da je spreman suočiti se s njom na tu okolnost. Dodao je kako ga je u jesen 1996. telefonom zvao Nail Ramić, da ga je pitao ima li izbjeglica, jesu li rodile šljive a poželio je i da popiju skupa jednu rakiju. Tokom unakrsnog ispitivanja svjedok je izjavio da je u vojsku mobilisan 11.08.1991. i da je naoružanje zadužio u s. Rujišta gdje je bila komanda. Dakle, ako se imaju u vidu dokazi odbrane koji se odnose na alibi optuženog i koji od optužbe sa uspjehom nisu opovrgnuti, uz iznijetu ocjenu svjedočenja svjedoka optužbe, te imajući u vidu ono što je rečeno pod par. [] onda su dovodene u ozbiljnu sumnju tvrdnje optužbe o učešću Bobana Šimšića u opisanim događajima u selima Velji Lug, Žlijeb i Kuka.

[145] Raspravno vijeće tom prilikom uočava da uopšte ne sumnja u istinitost činjeničnih navoda optužbe koji se odnose na ubistva i odvođenje civila u nepoznatom pravcu, te paljenje kuća i privrednih objekata u tim selima, kako su to svjedoci optužbe iskazali, jer u odnosu na te okolnosti, pored ostalih, postoje i objektivni dokazi – rezultati ekshumacije i identifikacije ubijenih civila Bošnjaka.

Tako je od dokaza sud izvršio uvid u sadržaj: Foto – dokumentacije, broj: 15/2003, predmet: ekshumacija tijela, mjesto: Višegrad – Velji Lug, datum fotografisanja: 14.05.2003.godine.NN 613 1, 2, 3 i 4. Ove fotografije prikazuju kako iz bliže tako i daljne perspektive lokalitet mjesnog groblja u selu Velji Lug opština Višegrad, gdje su ekshumirani posmrtni ostaci tijela koje najvjerovatnije pripada Raziji Ahmetspahić, a što je označeno sa brojem 613.5 i 6. Na ovim dvjema fotografijama prikazani su dijelovi posmrtnih ostataka ekshumiranih tijela.7. fotografija prikazuje unutrašnji sadržaj grobnog mjesta.Crtež lica mjesta, broj: 14/2003, predmet: ekshumacije tijela, mjesto: Višegrad-Velji Lug, datum skiciranja: 14.05.2003. godine.NN 613 i 614 Crtež lica mjesta prikazuje Ahmetspahića groblje na okomitom dijelu iznad Velji Luga, koji povezuje lokalni seoski put. U pomenutom groblju na udaljenosti od oko 20 metara u dva grobna mjesta pretpostavlja se da se nalaze tijela Razije Ahmetspahić i Lemane, a označena su sa brojevima 613, odnosno, 614.Kantonalno Tužilaštvo Goražde, broj: Ktn-1/2004, kantonalni tužilac: Mirsad Bilajac, Izvještaj o sudskomedicinskoj reekspertizi, mjesto grobnice: lokalitet Velji Lug, opština Višegrad, 14.05.2003. godine, datum reekspertize: 27.02.2004. godine, mjesto: Vitkovići, broj slučaja: 608-A, B, C, D, E.Zaključak: Pregledani i opisani skeletni ostaci su ljudskog porijekla, a pripadaju najmanje petoro (5), 3 odraslim osobama ženskog pola, 1 osobi muškog pola, te 1 dojenčetu 608-E. Na jednom fragmentu izlomljenih kostiju krova lobanje nalazi se defekt izgleda strijelnog izlaznog otvora, a na održanoj lobanji defekt poprečnog smjera na čeonj kosti, moguće strijelnog-okrzavajućeg djelovanja. (Vođa ekspertnog tima Zdenko Cihlarž).Foto – dokumentacija, broj: 15/2003, predmet: ekshumacija tijela, mjesto: Višegrad-Velji Lug, datum fotografisanja: 14.05.2003. godine.NN 60 1 i 2. Ove fotografije prikazuju lokalitet sela Velji Lug u opštini Višegrad, gdje je pronađena masovna grobnica u kojoj se nalaze najvjerovatnije ostaci 5 žrtava i to: Ahmetspahić Medihe i Amele, zatim Memišević Smajla, Sućeska Fate i Aljić Safeta. 3. fotografija prikazuje sadržaj masovne grobnice. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19. Na svim gore pobrojanim fotografijama kako iz dalje tako i bliže perspektive vide se ekshumirane kosti ljudskih tijela, a koje su označene brojevima A, B, C, D i E. Na fotografiji 20, a što je označeno crnom strelicom prikazana su oštećenja lobanje na jednom od tijela iz opisane masovne grobnice i to pod rednim brojem A.DNKanalizom biće utvrđena tačna pripadnost kostiju za lica, koja se pretpostavlja da su u masovnoj grobnici. 21 i 22. Ove dvije fotografije prikazuju dječiji skafander,

koji je pronađen u masovnoj grobnici, a za koji se pretpostavlja da pripada Ahmetspahić Ameli, djevojčici rođenoj 03.10.1991. godine u Foči, pored kojeg se vidi i dječiji donji veš (menli gaćice) i 1 dječija igračka. Crtež lica mjesta, broj: 14/2003, predmet: ekshumacije tijela, mjesto: Višegrad-Velji Lug, datum skiciranja: 14.05.2003. godine. Crtež lica mjesta prikazuje šire područje mjesta Veljin Lug u opštini Višegrad, gdje je pronađena masovna grobnica. Masovna grobnica je pronađena na udaljenosti oko 100 metara od porušenih stambenih objekata, gdje su bile locirane kuće Rame Ahmetspahića, Omera Aljića i drugih. U ucrtanoj masovnoj grobnici u mjestu Veljin Lug, pretpostavlja se, da se nalaze tijela Ahmetspahić Medihe i Amele, zatim Sućeska Fate, Memišević Smajila i Aljić Safeta.

[146] Međutim ono što je ostalo krajnje upitno za sud imajući u vidu ono što je rečeno prilikom ocjene svjedočenja svjedoka optužbe, naime da je ono insuficijentno, ako ne i defektno, se odnosi na ulogu koja se optuženom pripisuje optužbom vezano za događaje u s. Velji Lug. Njegovo učešće u tim događajima sud nije mogao utvrditi izvan razumne sumnje.

2.4 – Vatrogasni dom - događaji

2.4. 1 - Tačka 4.a) presude – silovanje

Ova tačka precizirane optužnice se zasniva na svjedočenju Hodžić Hedije i jednim dijelom na pročitanoj iskazu svjedokinje Gluščević Munibe.

[147] Tako svjedokinja H.H. (43) navodi da je do početka rata živjela u s. Žlijeb sa svekrvom, mužem i troje djece. Muž joj je poginuo. Navodi da je u selo došao Boban Šimšić sa još nekim i rekao im da odatle idu, da su ih čekali kamioni. Na upit tužioca da li su na to primorani, svjedokinja je odgovorila da ih niko nije primorao, već da su došli samo izjutra i rekli da moraju napustiti selo, da su svi to učinili na način kao i ona, pokupila je djecu, svekrvu, čovjeka i sve ostavila. O Bobanu je saznala od komšija da je najgori, premda ne zna imena komšija koji su joj to govorili, da Bobana taj dana kad je napustila selo nije vidjela ali ga je vidjela dolje u Višegradu u Vatrogasnom domu gdje su kamionima dovezeni i bili pritvoreni. Na upit tužioca otkud joj je poznato da je taj dan bio tu Boban Šimšić ako ga nije vidjela, svjedokinja je odgovorila – po priči, pa kako su pričali tako je ona zaključila. Na upit da li su tu bili ljudi koji su poznavali optuženog, svjedokinja je odgovorila - valjda jesu, otkud ja znam ? Bobana Šimšića prije dolaska u vatrogasni dom nije vidjela, pa je narod rekao da je to Boban Šimšić, on je malo bio tu i vratio se nazad. Opisuje ga da nije bio ni krupan ni mali, da se ne sjeća je li kod sebe imao oružje niti kako je obučen, pošto je bio strah. Navodi kako je u vatrogasnom domu bio uz optuženog i Milan Lukić. U Vatrogasnom domu je - na direktni upit tužioca da li joj se šta neugodno dogodilo - svjedokinja bez okolišenja odgovorila da je Boban Šimšić silovao i tukao je nekim pendrekom i da ima posledice u glavi. Nastavlja, da je optuženi vodio na sprat u jednu sobu, u kojoj nema ništa, tu se moraš skidati i radio je šta je htio. Dodaje kako ih je tri puta izvodio, i to po pet žena i po pet djevojaka, da ih je sve odveo Boban Šimšić, da osim njega na spratu nije vidjela nikog drugog. Da je i druge žene tukao pendrekom i silovao. Prethodno da je od njih tražio da se skinu gole što su i učinile. Sigurna je da ih je silovao Boban Šimšić. Kada ih je odvodio drugi put, bila su s njim još dva vojnika koje nije mogla prepoznati. Tom prilikom je optuženi naređivao da se skinu da oko njega moraju igrati. Na upit da li je prilikom seksualnog odnosa upotrebjavao pendrek, svjedokinja je odgovorila – jeste. Na dalji upit da li su u silovanju učestvovala i ova dva vojnika, svjedokinja je uzvratila – pa jesu, nego šta. Na upit da li su se i oni skinuli goli, svjedokinja je potvrdno odgovorila. Međutim, imena djevojaka i žena se ne može sjetiti izuzev što navodi da su bile iz sela Kuke i Malović. Nije joj poznato da li ga je neka poznavala. U prostoriji su se zadržavale po dva- dva i po sata. Krvarila je iz ženskog polnog organa. Po glavi je tukao kad se nije htjela skinuti. Kada ih je treći put odvodio na silovanje, nije vidjela da li je još

neko bio s njim. Na upit da u raspravnoj Sali identifikuje Bobana Šimšića, svjedokinja Hedija izjavljuje kako se ne može sjetiti jer je zaboravila lik. Tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinja je odgovorila da je optuženog Bobana poznala samo u vatrogasnom, a da ga u Žlijebu nije prepoznala., da bi u konačnom izjavila kako ga prije dolaska u vatrogasno- školu prije nije viđala. Inače, u selo Žlijeb se udala 1984. gdje je boravila svo vrijeme dok selo nisu napustili. Ne može se sjetiti nikog od osoba koji su ih odveli pa ni kako je bila obučena osoba koju zvali Šimšić Boban. Sjeća se da je on čitav jedan dan stražario u vatrogasnom. Na upit da li je ljuta na Srbe iz Višegrada nakon što je pronađeno tijelo njenog muža, svjedokinja je potvrdno odgovorila, kao i to, na dodatno pitanje tužioca da je pred njim dala iskaz u Tužilaštvu BiH dana 30.05.2005.

Ocjenjujući iskaz ovog svjedoka sud nalazi očiglednim da se radi o nekredibilnom svjedoku. Za ovakav zaključak je dovoljno navesti to što svjedokinja, premda je prije rata živjela u s. Žlijeb, ne poznaje optuženog koji joj je bio komšija već o njegovom identitetu saznaje od drugih, konačno, ne prepoznaje ga niti u sudnici. Takođe, ista ne navodi niti jedno ime od žena koje su navodno žrtve silovanja u vatrogasnom domu, niti prepoznaje koga od navodnih počinitelja. Njenim navodima po kojim je optuženi u tri navrata u vremenu od dva i po sata silovao 10 ženskih osoba nije potreban nikakav komentar.

[148] Iz iskaza svjedokinje **Gluščević Munibe** datog na zapisnik kod policije u Goraždu u 2004. se da razabrati da je tokom njenog zatočenja u Vatrogasnom domu u Višegradu iste večeri nakon što je bila udarena pesnicom od strane Mitra Vasiljevića i po dolasku svijesti, čula od drugih žena kako sun eke od njih bile silovane, što se dešavalo svaku večer tokom njenog sedmodnevnog držanja u domu. Dakle, Muniba ovom prilikom uopšte ne dovodi optuženog u vezu sa navodnim silovanjima žena.

[149] Kako se radi o neuvjerljivim dokazima, Pretresno vijeće stoga optuženog oslobađa optužbi za silovanje iz tačke 4.a) optužnice.

2. 4. 2 – Odvođenje 18 muškaraca – civila iz Vatrogasnog doma / tačka 4.c) izreke presude /

[150] Ovom tačkom optužnice se optuženom Šimšić Bobanu stavlja na teret kako je dana 18.06.1992. zajedno sa Milanom Lukićem u Vatrogasnom domu u Višegradu iz prostorije u kojoj su bili protivzakonito zatvoreni, izdvojio 18 civila bošnjačke nacionalnosti čija su imena navedena u izreci, kojima se od tada gubi svaki trag.

[151] Za ovaj sud ničim nije sporna činjenica da su od 18 muškaraca koji su odvedeni kritične prilike iz Vatrogasnog doma ekshumirani leševi: Gluščević Muja, Kešmer Ibrahima, Kešmer Hameda, Softić Samira, Agić Emina, Gluščević Hasiba, Hodžić Seada, Bulatović Husa, Hodžić Dželala i Kozić Adema dok se ostali čija su imena navedena u izreci vode kao nestali. Te činjenice su nepobitno utvrđene materijalnim dokazima – zapisnicima o ekshumacijama i identifikacijama, odnosno svjedočenjem vještaka obducentata.

[152] Tako je Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri-3577/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio na licu mjesta Zaspinik o ekshumaciji u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 10). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 10 identifikovano je kao Kešmer Hamed. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza).

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za kriminalističku tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2515/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 347/00 G.M. 64, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja 11.10.2000. godine. Na slici 1. nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2

– leš fotografisan u grobnici. Slika 3 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 4 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 5 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Povrede na kostima leša nisu evidentirane.

MUP, Sektor kriminalističke policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 364/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio na licu mjesta Zapisnik o ekshumaciji u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 88). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 88 identifikovano je kao Gluščević Mujo. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza).

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2526/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 358/00 G.M. 9, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 11.10.2000. godine. Slika 1 – širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – isto što i prethodna fotografija, fotografisano sa manje udaljenosti. Slika 3 – strelicama su označeni klinovi koji su pronađeni prilikom otkopavanja grobnice. Slika 4 – leš fotografisan u grobnici. Slika 5 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 6 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 7 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 8 – strelicama na fotografiji prikazano je oštećenje na desnom 8 rebru i raskomadani pršljenovi T6 i 7.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 358/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 9). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 9 identifikovano je kao Kešmer Ibrahim. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, Foto – dokumentacija, broj: 2532/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 364/00 G.M. 88, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 11.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – leš fotografisan u grobnici. Slika 3 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 4 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 5 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Povrede na kostima leša nisu evidentirane.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 335/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 73). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 73 identifikovano je kao Bulatović Huso. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2616/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 448/00 G.M. 100, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 13.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – leš fotografisan u grobnici. Slika 3 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 4 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 5 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 6 – strelicama na fotografiji označen je prelom 4, 9, 10 desno i prelom 5 rebra lijevo, koji je nastao od pogodka iz vatrenog oružja. Slika 7 – strelicama na fotografiji prikazana je polukružna rupa prečnika 1 cm u lijevom 5 rebu u prednjoj pazušnoj liniji sa pravcem iznutra. Slika 8 – strelicom na fotografiji prikazane su dvije okrugle rupe od metka, svaka 0,4 cm prečnika. Slika 9 – bliži snimak okruglih rupa od metka.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 448/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 100). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 100 identifikovano je kao Hodžić Sead. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza).

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2503/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 335/00 G.M. 73, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 10.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – isto što i prethodna fotografija, fotografisano sa manje udaljenosti. Slika 3 - leš fotografisan u grobnici. Slika 4 – bliži snimak broja grobnog mjesta. Slika 5 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 6 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 7 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 8 – strelicama na fotografiji označena je fraktura lijevih transverzalnih nastavaka 2. do 7. torakalnog pršljena.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 347/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio na licu mjesta Zapisnik o ekshumaciji u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 64). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 64 identifikovano je kao Gluščević Hasib. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2525/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 357/00 G.M. 10, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 11.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – strelicama na fotografiji označeni su klinovi koji su pronađeni prilikom otkrivanja grobnice. Slika 3 - leš fotografisan u grobnici. Slika 4 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 5 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 6 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Po završenoj obdukciji na kostima leša nisu evidentirane povrede.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 334/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta u vremenu od 09. – 14.10.2000. na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 72). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 72 identifikovano je kao Hodžić Đelal. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2502/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 334/00 G.M. 72, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 10.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 – isto što i prethodna fotografija, fotografisano sa manje udaljenosti. Slika 3 - leš fotografisan u grobnici. Slika 4 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 5 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 6 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 7 – strelicama na fotografiji prikazane su povrede desne ključne kosti kao i grudne kosti. Slika 8 – strelicom na fotografiji prikazana je povreda 6, 7 i 8 pršljena toraksa.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 367/00, Sarajevo, 09.10.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta u vremenu od 09. – 14.10.2000. godine na lokalitetu sela Slap – Žepa, a povodom ekshumacije više pojedinačnih grobnih mjesta (grobno mjesto 91). Ekshumirano tijelo iz grobnog mjesta označenog brojem 91 identifikovano je kao Agić Emin. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2500/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 334/00 G.M. 72, mjesto: Rogatica, Žepa, Slap, datum fotografisanja: 10.10.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija 1 leša u mjestu Slap, Žepa, opština Rogatica. Slika 2 - leš fotografisan u grobnici. Slika 3 – leš fotografisan nakon vađenja iz grobnice. Slika 4 – leš fotografisan u prosekturi prije vršenja obdukcije. Slika 5 – leš fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 6 i 7 – prikazane su povrede na lobanji nastale od vatrenog oružja. Slika 8 i 9 – prikazano je staro Perthes oboljenje oba kuka sa izrazitim spljoštenim dijelom glava femura. Slika 10 – prikazan je komad metka u ostacima fotografisan uz razmjernik.

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Crtež lica mjesta, broj: 2493/00 – 2625/00, predmet: ekshumacija, mjesto: Žepa Slap, opština Rogatica, datum fotografisanja: 09.10. do 14.10.2000. godine. U vremenu od 02.10.2000. godine do 14.10.2000. godine izvršena je ekshumacija tijela nastradalih Bošnjaka, koji su sahranjeni u mjestu zvanom Žepa Slap opština Rogatica.

Kantonalni sud u Sarajevu, broj: Kri: 493/00, Sarajevo, 14.11.2000. godine, sačinio Zapisnik o ekshumaciji na licu mjesta dana 14.11.2000. godine na lokalitetu Kameničko Točilo II SO Višegrad, a povodom ekshumacije posmrtnih ostataka NN lica. Posmrtni ostaci označeni sa brojem 1. koji pripadaju muškom skeletiziranom lešu identifikovani kao Gluščević Hasan. Posmrtni ostaci označeni sa brojem 2. koji pripadaju muškom skeletiziranom lešu nisu identifikovani. Posmrtni ostaci označeni sa brojem 3. koji pripadaju muškom skeletiziranom lešu identifikovani su kao Fehrić Kasim. Posmrtni ostaci označeni sa brojem 4. (samo lobanja) nisu identifikovani. (Istražni sudija Hadžić Ibrahim) (Vještak Žujo Hamza)

MUP, Sektor krim. policije, Odjeljenje za krim. tehniku, Sarajevo, sačinio: Foto – dokumentacija, broj: 2863/00, predmet: ekshumacija, obdukcija i identifikacija Kri: 493/00, mjesto: Višegrad, Točionik, Luke, Točilo, datum fotografisanja: 14.11.2000. godine. Na slici 1 nalazi se širi izgled lica mjesta gdje je izvršena ekshumacija u mjestu Luke Točilo, Točionik, opština Višegrad. Slika 2 – isto što i prethodna fotografija, fotografisano sa manje udaljenosti. Slika 3 – Grobnica fotografisana iz drugog ugla. Slika 4 – grobnica fotografisana iz neposredne blizine. Slika 5 – leš označen brojem 1 fotografisan u grobnici. Slika 6 – Lobanja leša fotografisana u grobnici. Slika 7 – leš fotografisan u sekciji prije vršenja obdukcije. Slika 8 – na fotografiji je prikazan prelom 7 i 8 grudnog pršljena. Slika 9 – predmeti pronađeni prilikom vršenja obdukcije. Slika 10 – izgled lica mjesta gdje su pronađena 2 leša. Slika 11 – bliži snimak lica mjesta ekshumacije. Slika 12 – leševi fotografisani nakon otkrivanja grobnice obilježavanje leševa. Slika 13 – lobanje leševa fotografisane u grobnici. Slika 14 – leš označen brojem 2 fotografisan u grobnici. Slika 15 – leš označen brojem 2 fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 16 – na fotografiji su prikazani zaživotne povrede na čelu lobanje. Slika – na fotografijama 17 i 18 prikazan je prostrijel kroz lobanju, ulaz sa lijeve strane u slijepoočnoj kosti, a izlaz sa desne strane. Slika 19 – leš označen brojem 3 fotografisan u grobnici. Slika 20 – leš označen brojem 3 fotografisan u sekciji prije vršenja obdukcije. Slika 21 – leš označen brojem 3 fotografisan nakon izvršenog antropološkog sklapanja kostiju leša. Slika 22 – džepni sat pronađen kod leša prilikom vršenja obdukcije. Slika 23 – dio lobanje označen brojem 4 pronađen u neposrednoj blizini grobnice. Slika 24 – lobanja fotografisana iz drugog ugla. Slika 25 – lobanja fotografisana iz neposredne blizine. Slika 26 – lobanja fotografisana nakon izvršenog obilježavanja. Slika 27 – isto što i prethodna fotografija, fotografisano iz neposredne blizine. Slika 28 – lobanja fotografisana prije vršenja obdukcije. Slika 29 – lobanja fotografisana iz neposredne blizine. Slika 30 – lobanja fotografisana nakon izvršenog sklapanja iste.

Institut za sudsku medicinu, Medicinski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, sačinio Obdukcioni zapisnik, Višegrad Točilovo br.1, broj: Kri-493/00, sudija: Hadžić Ibrahim, datum ekshumacije: 14.11.2000. godine, datum obdukcije: 25.01.2001. godine.

Zaključak: Smrt je nasilna i nastupila je usljed povreda grudnih organa. Razorenje 7, 8 grudnog pršljena je nanoseno projektilom iz ispaljenog vatrenog oružja. (Vještak: Žujo Hamza).

[153] Kod navedenih rezultata obdukcije na lokalitetu Slap je u svom svjedočenju na gl. pretresu od 08.05.2006. ostao vještak patolog Džon Klark (55) iz Velike Britanije (Škotska), koji je postupao u svojstvu vještaka u raznim državama, a u dva navrata je vještačio u predmetima MKSJ. Izjašnjavajući se o uzroku smrti ekshumiranih tijela isti je potvrdio da se u većioni slučajeva radilo o ranama naesenim iz vatrenog oružja. Takođe, prof. Dr Hamza Žujo je u svom svjedočenju potvrdio nalaze vezane za ekshumacije tijela na lokalietu Žepe. Sud je u potpunosti dao vjeru ovim

vještacima nalazeći da su njihove ekspertize i zaključci do kojih su došli naučno fundirani, da se radi o iskusnim vještacima. Istu takvu ocjenu sud je dao za svjedočenje vještaka Dr sci Zdenka Cirklaža vezano za rezultate sudsko-medicinske ekspertize tijela ekshumiranih u mjestu Velji Lug.

[154] Ono što se pokazalo kao spornim po ovom pitanju je utvrđivanje postojanja kauzalnog nekusa između tih činjenica kao posljedica predmetnog krivičnog djela i postojanja izvršilačke radnje optuženog Bobana Šimšića u tim događajima. Na tom fonu su izvedeni brojni subjektivni dokazi.

[155] Tako u odnosu na ovaj odsjek događaja svjedok H.H. izjavljuje kako je navedene prilike vidjela Bobana Šimšića da je, kako je to precizirala u toku unakrsnog ispitivanja, izdvojio trojicu muškaraca za jedan sat, vrati se i opet, koje izvođenje muškaraca je trajalo dva dana. Kada je došlo vrijeme da izvede njenog čovjeka (muža Hodžić Dželala – prim. Suda), čiji su posmrtni ostaci kasnije pronađeni na lokalitetu Slap, njena rahmetli svekrva je kazala „ Nemoj Bobane izvoditi moga sina, ko će im djecu hraniti ?“, na što je ovaj odgovorio da im jebe balijsku majku, da ih on nije pravio. Prethodno, kada je tužilac pitao svjedokinju da li je neko odvodio muškarce iz vatrogasnog doma svjedokinja je izjavila da se ne može sjetiti. Na pitanje tužioca može li svjedokinja objasniti šta optuženi radi kad ih odvede, ista je odgovorila – odvede ih i pobije ; a na upit odakle zna da ih je optuženi ubio, svjedokinja je odgovorila – jeste, ko će drugi nego on, on ih je poubijao sviju.

O vrijednosti njenog svjedočkog iskaza uz ono što je već rečeno na drugom mjestu, sud dodaje, da je svjedokinja dala naivno objašnjenje događaja, koje Pretresno vijeće odbija kao izmišljeno a time i neistinito. S tim što H.H. ovu tezu iz činjeničnog opisa optužnice obogaćuje svojim zaključivanjem na osnovu pretpostavki, a što je nedovoljan osnov za utvrđivanje bilo koje od navedenih činjenica po ovoj tački optužbe.

[156] **Gluščević Cura** (54) svjedoči da su po dolasu u Vatrogasni dom u Višegradu, dana 17.06.1992., pred domom ih popisali Milan Lukić i Sredoje Lukić, i to tako što je žene popisivao Sredoje a muškarce Milan i to u dva navrata. Pošto su ih u domu zatvorili, oduzimali su im pare i zlato, sve što su imali, kada su dolazili Milan Lukić, Sredoje Lukić i Mitar Vasiljević koji je izvodio. Oni su najčešće i navraćali. Sutradan, 18.06.1992., oko 15.00 č., došli su Milan Lukić, Sredoje Lukić, Vasiljević Mitar i Dragan Lakić, koji su odveli muškarce dvojicu po dvojicu, kako su rekli na saslušanje, otkad ih više nikad nisu vidjeli. Tom prilikom svjedokinja nabraja da je odvedeno 16 lica i to: njen muž Gluščević Mujo, Gluščević Sifet, Gluščević Hasib, Gluščević Hasan, Agić Meho, Agić Emin, Hodžić Sead, Hodžić Dželal, Bulatović Huso, Vilić Husein, Kešmer Hamed, Kešmer Ibrahim, Sućeska Salko, Kozić Adem, Šabanović Mustafa i Avdija Nuhanović. Pola sata nakon toga se na vratima pojavio Boban Šimšić. Njega su pitale Fata Kešmer i Vasvija Gluščević, ne i svjedokinja, da li može da vrati muškarce, da je on tad rukom odmahnuo i rekao „ mrš “. Tijelo njenog supruga Muja je nađeno kasnije u Žepi, bio je bačen u vodu, bila je prisutna prilikom identifikacije njegovog tijela.

Dakle, iz iskaza ove svjedokinje slijedi da optuženi Boban Šimšić nije bio prisutan prilikom odvođenja imenovanih civila Bošnjaka.

[157] Za razliku od Cure koja navodi da su u vatrogasnom domu ostali tri dana, svjedokinja **K.T.** (70) navodi da su u domu proveli 10-12 dana. Iskazuje da je rođena u s. Žlijeb, da Bobana Šimšića poznaje od djetinjstva i da joj je on komšija. Od početka rata je prvi put Bobana vidjela u Vatrogasnom domu u Višegradu gdje se nalazilo preko 100 ljudi iz Žlijeba. Lukić i Vasiljević su iz doma odveli 18 muškaraca i od tad se o njima ništa ne zna. Bobana Šimšića su zatvorenice molile da im sačuva muškarce, a on je samo ćutio i ništa nije učinio da im pomogne. Tokom noći su u dom dolazili Rakić, Milan Lukić i Vasiljević, pa su zatvorenicama oduzimali novac i nakit. Žene su se

morale skidati do gola, da bi oni provjeravali da nisu sakrile novac. Izjavila je da se ne boji Bobana Šimšića.

Ova svjedokinja je u odnosu na okolnost izvođenja muškaraca iz doma tokom istrage (zapisnik Tužilaštva od 30.05.2005.), za razliku od Gluščević Cure, navela da su svake večeri dolazili Milan Lukić, Mitar Vasiljević i Dragan Lukić i odvodili po trojicu muškaraca između njih, ali da tom prilikom nije uočila Bobana Šimšića. On se pojavio tek treći dan njihovog boravka na vratima, ništa nije rekao, samo ih je gledao. Prije na jednu večer od njegovog pojavljivanja na vratima, iz doma je odvedeno 18 muškaraca. Kada se Boban pojavio na vratima, prišlo mu je mnogo žena, među njima i ona, raspitujući se za muškarce, šta je s njima, jesu li živi, jesu li u zatvoru, a on je samo ćutio.

Sud je, uprkos protivljenju tužioca, na prijedlog branioca izveo dokaz koji se odnosi na čitanje neovjerene kopije izjave svjedoka K.T. date istražitelju Tužilaštva MKSJ-a Ib Jul Hansen-u i uz prisustvo prevodioca Amre Kapetanović, dana 23.05.2001. sa brojem 03008660. Sud se ovom prilikom rukovodio razlozima ekspeditivnosti postupka, te činjenicom da je suština protivljena tužioca formalne, a ne suštinske prirode, te da je u svom podnesku broj. RU-20060425-01/A od 02.06.2006. sa oznakom povjerljivosti Zamjenik Tužioca MKSJ u Hagu nagovjestio da će ovjerenu kopiju izjave preostale svjedokinje dostaviti Sudu BiH po dobivanju odobrenja predsjednika Tribunala za promjenu zaštitnih mjera, kao što je to već učinjeno sa dostavljanjem ovjerene kopije izjave A.N.. U tom dopisu, koji je pročitao na glavnom pretresu, navodi se kako te izjave sadrže „ značajne nedosljednosti „ u odnosu na iskaze koje su svjedokinje dale pred Sudom BiH, pa je u niteresu pravde da se izjave tih svjedokinja dostave Sudu BiH, kao i to da će OTP obavijestiti svjedokinje o ovoj odluci. Naglašeno je i slijedeće: da je OTP u prethodnim dopisima bio obaviješten o krucijalnom podatku da su svjedokinje svjedočile pred Sudom BiH i da su dale različite iskaze u odnosu na ono što je sadržano u OTP-ovim izjavama, onda bi ove izjave bile dostavljene ranije.³³

Sud kod ovog neće ulaziti u pitanje načina na koji je odbrana došla u posjed neovjerenih kopija svjedokinja A.N. i K.T. sa kojih u to vrijeme nije bio skinut nalog o zaštitnim mjerama (što je bio i razlog da je sud prilikom izvođenja ovih dokaza zasjedanje suda dijelom održao *in camera*) premda se ne mogu poreći blagovremeni naponi odbrane da se, prvo, putem Tužilaštva BiH, a zatim ovog suda zvaničnim putem od strane OTP, odnosno Haškog tribunala pribave ovjerene kopije izjava tih svjedokinja. Sud na ovom mjestu podsjeća, da u sistemu ICTY (MKSJ) i ICTR (MKSR) tužilac mora da sakuplja dokaze protiv optuženog, ali je i pravno obavezan da preda i oslobađajuće dokaze, ako do njih dođe, prema čl. 54 (1) (a) Statuta ICC (MKS) tužiocu je povjereno „ ustanovljavanje istine „. Zbog ovoga on mora „podjednako“ istražiti kako „inkriminirajuće“ tako i „oslobađajuće“ dokaze. Ovoj situaciji odgovara odredba čl. 14. ZKP BiH u kojoj je sadržan princip „jednakosti oružja“, koja odredba obavezuje tužioca ali i sud. Sud primjećuje da je optužba uložila više entuzijazma za prikupljanje oslobađajućih dokaza a ne samo inkriminirajućih, ili bar da nije pokazala toliko entuzijazma u osporavanju dokaznih prijedloga odbrane po ovom pitanju, što je istina njeno pravo, da bi postupak bio znatno efikasniji.

[158] U navedenoj izjavi u relevantnom dijelu vezano za događaj odvođenja 18 muškaraca u Vatrogasnom domu, svjedokinja K.T. navodi kako joj se činilo da je jedan mladi Srbin, Milan Lukić, odgovoran za ono što se događalo dok su bili u zgradi, da je u zgradi takođe prepoznala Mitra Vasiljevića, da su jednog poslijepodneva, dan ili dva po njihovom dolasku u zgradu Vatrogasnog doma, Milan Lukić, Lakić – ime nepoznato, i Mitar Vasiljević, odveli 18 muškaraca i mladića. Svi

³³ Zaista OTP je dostavio ovom Sudu ovjerenu izjavu koju je K.T. dala istražitelju, istina nakon završetka glavnog pretresa, a prije izricanja presude. Takođe, dostavljena je odluka Žalbenog vijeća u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* po zahtjevu tužioca za izmjenu zaštitnih mjera od 10. jula 2006. koje zaštitne mjere su se odnosile na svjedoka pod pseudonimom VG-105 s tim što se nalaže Državnom sudu da postupa s objelodanim informacijama na povjerljivoj osnovi.

su bili u sobi kada su ova trojica ušla, bili su bez uniformi ali naoružani automatskim oružjem, ručnim bombama i sa opasačima sa municijom. Samo su pokazali na ljude i odveli ih. Posljednjeg su izveli njenog brata Meha Agića.

Dakle, u ovoj izjavi svjedokinja niti jednom riječji ne pominje Bobana Šimšića da je učestvovao u ovom događaju. Da je K.T.među onim koji su izveli njenog brata vidjela Bobana Šimšića, logično se nameće zaključak da bi to u ovoj izjavi i navela.

[159] Prilikom ocjene cjeline K.T.svjedočenja, sud primjećuje da se njen iskaz razlikuje u odnosu na kazivanje Curino, pa i nje same, u odnosu na činjenične okolnosti vezane za doba dana i dinamiku odvođenja muškaraca iz doma u nepoznatom pravcu, ali ono što je zajedničko u njihovom kazivanju tokom postupka, se odnosi na bitnu činjenicu po kojoj optuženi Boban Šimšić nije učestvovao u odvođenju muškaraca, već da se pred vatrogasnim domom pojavio nakon toga. To što su ga prisutne žene pitale šta se dogodilo sa njihovim muževima i najbližim je okolnost koja nije u bilo kakvoj vezi koja bi se dovela sa učešćem optuženog u događaju.

[160] Sud je na glavnom pretresu od 05.06.2006. na prijedlog odbrane izveo dokaz čitanjem iskaza zaštićenog svjedoka **V.G.105** u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* sa pretresa pred MKSJ od 24.09.2001. Tužilac se protivio izvođenju ovog dokaza iz razloga što tom svjedoku nisu bile skinute zaštitne mjere, niti je svjedok pristao da mu se iskaz čita pred Sudom BiH. Sud je odbio ovaj prigovor imajući u vidu da Zakon o ustupanju predmeta u čl. 5 dopušta čitanje ovakvog iskaza. Tačno je da ovom svjedoku nisu skinute zaštitne mjere, što je bio razlog da se provođenje ovog dokaza izvrši na zasjedanju *in camera*. Pravnu elaboraciju ovog pitanja sud je iznio u paragrafu []. Iz iskaza zaštićenog svjedoka V.G.105 da se vidjeti da isti u odnosu na relevantni događaj po ovoj tački optužnice uopšte ne spominje na bilo koji način prisustvo ni učešće Bobana Šimšića u Vatrogasnom domu u Višegradu. Taj svjedok navodi da su Lukić i Vasiljević, nikakvi drugi, odvodili iz vatrogasnog doma 18 ljudi. Potvrdila je da je u vatrogasni dom dovedena 17.06.1992.

[161] Sud je prihvatio kao utvrđenu činjenicu po kojoj na str. 60. u paragrafu 158. prvostepene presude IT-98-32-T u predmetu *Mitra Vasiljevića*, stoji da identifikacija optuženog Mitra Vasiljevića od strane VG-105 nipošto nije pouzdana.

[162] Svjedok **Kapetanović Hajra** na gl. pretresu od 15.12.2005., izjavljuje da je nakon njihovog zatvaranja u vatrogasni dom neko zakucao maljem na vrata, da su žene koje su bile kod vrata pričale da bi to bio mesar Lakić, ali da tog čovjeka od straha nije mogla vidjeti, jer su sa čarapama ušli, pa se nisu mogla vidjeti ni lica ni oči, poznala je jedino Lukića koji se nije krio, i koji je izvodio dva po dva zatvorena muškarca, među kojim, Sifeta Mufterića, Muja, Emina Agića, Meha Agića, njih ukupno, kako joj se čini, 18, a na upit tužioca da li poznaje Meha Agića, svjedokinja odgovara - kako da ga ne poznaje, da je tu bila i njegova žena Ibrumša Agić kad je Meho odveden. Čula je kako je Hana skočila i kazala – tražite mi Bobana, Ismet mi je dobio moždani udar. Njenog muža Ismeta Softića nisu odveli. Na upit da li je neko drugi pitao da im se ne vode muževi, svjedokinja Hajra navodi – ne smiješ kad je pun bombi, a ona sablja mu sjajna na ruci što kolje. Na dalji upit, da li joj je poznato ko je pomogao Ismetu Softiću da ostane tu, svjedokinja se nije odredila izuzev što je ponovila kako je Hana vikala Bobane. Hajra je na upit tužioca potvrdila da Boban Šimšić nije ulazio u vatrogasni dom, a kad je Hana molila mora da je bio na vratima. Na insistiranje tužioca da se preciznije sjeti Haninih riječi, svjedokinja navodi kako je Hana kazala – dobio mi je moždani udar, gdje mi je Boban da mi ga spasi, mora da je Boban došao otamo. A prilikom uviđaja vezanog za identifikaciju lica mjesta – vatrogasnog doma u Višegradu, optuženi Boban Šimšić je pokazao mjesto odakle je došao, iz ulice kojom se kretao prilikom patroliranja kako je o tome svjedočio na glavnom pretresu i došao samo do ulaza u vatrogasni dom, upravo do mjesta o kom je Hajra svjedočila (v. Fotografije.....fotoelaborata). Dakle, svjedočenje Kapetanović Hajre potvrđuje izjavu optuženog koju je dao u svojstvu svjedoka da kritične prilike uopšte nije ulazio u vatrogasni dom. Istina, svjedokinja je tokom davanja svog iskaza u Tužilaštvu dana 30.05.2005. izjavila kako je prvo

veće vidjela Bobana kako bira mlađe djevojke i odvodi na sprat, pa na upit tužioca da se o tome nije izjašnjava na gl. pretresu, svjedokinja pojašnjava da je to čula od tih djevojaka, za kojeg kažu Boban da je, a čarapa na glavi, pa ga stoga nije mogla ni prepoznati. Jasno je da se njen iskaz kod tužica ne može prihvatiti kao pouzdan imajući u vidu ovo svjedokinjino pojašnjenje.

[163] Svjedokinja **Vasvija Gluščević** na istom gl. pretresu svjedoči da nije vidjela Bobana Šimšića u vatrogasnom domu prilikom popisivanja lica koja su tu bila zatvorena, premda misli da zna o kojim se licima radi pošto su to bile komšije. Vojnici su bili maskirani, sa čarapom na glavi i namazani crnom bojom Izričito navodi da su muškarce odvodili Milan Lukić i Mitar Vasiljević, među tih 18 muškaraca da su odvedeni njen muž Hasib i sin Hasan.

[164] Za razliku od Vasvije **Gluščević Muniba** čija je izjava uzeta u MUP FBiH u Goraždu tokom 2004., u smislu čl. 273. stav 2. ZKP BiH pročitana na glavnom pretresu, navodi da je optuženi bio prisutan svaki put kad bi se 18 muškaraca odvodilo iz vatrogasnog doma, uključujući i kad im je naredeno da izađu iz doma. Takođe, da je prije ovoga događaja, u prostoriju doma došla grupa naoružanih srpskih vojnika među kojima je prepoznala Šimšić Bobana, Vasiljević Mitra, Lukić Milana i Sredoja koji su im naredili da predaju novac i zlato. Sud je njeno svjedočenje uzeo sa rezervom budući da isto nije potkrijepljeno niti jednim od brojnih subjektivnih dokaza u odnosu na ovu tačku optužbe. Osim toga, ova svjedokinja kao dan njenog dolaska sa mještanima, kako se izrazila, okupiranih sela u Vatrogasni dom vezuje za 17.06.1992., dakle, u vrijeme kada se Mitar Vasiljević kojeg ona spominje, nije mogao nalaziti na navedenom mjestu što je nesporna činjenica utvrđena pravosnažnom presudom u predmetu MKSJ *Tužilac protiv Vasiljevića*. Takođe, iz njenog iskaza proizilazi da je Boban Šimšić bio jedan od uniformisanih i naoružanih vojnika, što ne odgovara istini, pošto je isti bio rezervni policajac. Stoga će sud u cilju izbjegavanja cirkularne argumentacije svjedocima koji su se izjašnjavali na isti način u pogledu ove činjenične okolnosti uskratiti vjeru za ovaj dio njihovog iskaza ili će, prilikom ocjene cjeline njihovog svjedočenja taj dio njihovog svjedočenja cijeliti u odnosu na preostali dio njihovog iskaza.

[165] O istom događaju **Agić Ibrumša** (67) na glavnom pretresu (08.12.2005.) navodi da su ih nakon što su ih kao stoku potrpali na kamione dovezli u Višegrad, u Vatrogasni dom, da su ih prethodno nakon što su s kamiona sišli popisali po prezimenima, da je došao Milan Lukić sa nekoliko njih i da ih je psovao, da su odvedeni na sprat gdje je Lukić stavio jednu kesu za pare, drugu za zlato. Na upit užioca da li je tu bio optuženi, svjedokinja odgovara odrečno, već da je vidjela kako je Boban došao drugi ili treći dan, da mu je prišla Fata Agić da im donese hljeba. Navodi da optuženog nije vidjela izuzev jednom; da je Boban s njenom kćerkom išao u školu; da je Bobanovim ocem odrasla, da ne zna šta je Boban radio s vojskom. Što se pak tiče (Milana) Lukića, on je zaradio da se pati šta im je sve uradio. Na pitanje tužioca zašto je mijenjala svoj iskaz na glavnom pretresu u odnosu na ono što je izjavila prilikom ispitivanja u toku istrage, kada je svjedokinja izjavila da je prvog dana u vatrogasnom domu, oko 15.00 č., prilikom odvođenja zatvorenika radi pretresa i otimanja novca i zlata po naredbi Milana Lukića, za to vrijeme na vratima prostorije stajao Boban Šimšić, svjedokinja je odgovorila da ga je jednom tada vidjela, pa na ponovni upit tužioca da se svjedokinja odredi šta je tačno, obzirom da je na glavnom pretresu kazala da ga prvog dana uopšte nije vidjela, Ibrumša je navela da ne zna je li ga vidjela prvog ili drugog dana jer je to za nju bila katastrofa. Takođe, tužilac je svjedokinju podsjetio da je u toku istrage kazala da je nakon uzimanja novca u salu ušao Milan Lukić u pratnji Bobana Šimšića i izdvojio 16 muškaraca među kojim i njenog supruga. Na upit zašto je tako u istrazi izjavila Ibrumša je odgovorila doslovno: „Ja Bobana nisam vidjela, rekle su sve žene da su vidjele Bobana.“ Pri tom precizira kako su Vasvija i ostale kazivale da su vidjele da je on stajao na vratima. Na dalji upit tužioca zašto je u istrazi izjavljivala da će od Bobana tražiti da kaže šta je bilo sa njenim suprugom Mehom, svjedokinja je odgovorila da je to učinila iz razloga što je Boban bio s Lukićem rame uz rame, a Lukić je njih odveo, da od njih nema ni traga, pa stoga: „ja molim Šimšić Bobana da rekne gdje su moga muža kosti, moje dvije kćerke, moja unučad, ako neće reći neću mu halaliti ako zna za Boga, ja nisam mogla na njega ništa krivo reći, samo hoću da mi rekne gdje su ga ubili, on zna gdje

su svi poubijani, bio je sa tom vojskom.“ Tokom unakrsnog ispitivanja, braniocje podsjetio kako je svjedokinja maloprije pomenula da je davala neku izjavu kod neke Bakire, da joj je ona govorila – moraš ovo, moraš ono, pa na njegovo pitanje, šta to znači i ko je ta Bakira, te da li je ona nagovarala šta će reći tokom svjedočenja, Agić Ibrumša je iskazala doslovce: „ Ne znam ja sa TV. Jeste, ona je mene nagovarala da moram reći šta su sve ostale žene rekle. Ja kažem – Bakira, ja ne mogu to reći što nisam vidjela, to me nemoj nagovarati. Ona kaže, ako nećeš reći da znaš da ću ti odbiti penziju. Vi meni odbijte penziju, ja sam sve svoje izgubila, sve najmilije.“ Takođe, svjedokinja je navela i to da optuženi njoj i njenom mužu nije ništa našao učinio, da je Boban i Mušo Agić dovodio njenu kćerku Jasminu pod kuću kad su druga smjena, da im nikad riječi nije rekao.

[166] Sud je imao u vidu činjenicu kako je tužilac u završnoj riječi u odnosu na ovu tačku optužnice imao selektivan pristup što se tiče svjedočenja Agić Ibrumše, pozivajući se samo na onaj dio njenog iskaza kojeg je dala u istrazi, dok sud ima kompleksan pristup kod ocjene dokaza, tj. sud mora uvijek cijeliti cjelinu nečijeg svjedočenja, u ovom slučaju Agić Ibrumše. Dakle, kada se rekapitulira svjedočenje Agić Ibrumše, koje je za sud bilo iskreno i uvjerljivo u svim elementima tokom njenog saslušanja, a posebno kada je potanko pojasnila zašto je promijenila svoj iskaz iz istrage - o čemu će biti još riječi u razlozima ove presude – Raspravno vijeće na osnovu svjedočenja ovog, kao i drugih svjedoka vezano za ovaj incident, da je dokazano kako je Boban Šimšić djelovao zajedno sa Milanom Lukićem u odvođenju 18 muškaraca iz vatrogasnog doma od kada im se gubi svaki trag, niti da je bio u vezi sa njegovom grupom. Ibrumšin navod da je Boban bio rame uz rame s Milanom Lukićem, ako se sagleda kontekst u kojem je iznesen, naime, da Boban (treba da) zna gdje se nalaze kosti njenog supruga, vijeće shvata tako što Ibrumša svoju tvrdnju zasniva na Bobanovoj pripadnosti srpskom nacionu i njegovoj oružanoj sili kao protivničkoj strani u to vrijeme, a što po rezonu jedne obične žene sa sela, automatski, podrazumjeva i njegovo obavezno znanje o toj činjenici.

[167] Svjedok **Softić Ismet** (78) u svom iskazu koji je tonski i slikom reprodukovano na glavnom pretresu od 14.04.2006. u okviru sudskog obezbjeđenja dokaza, navodi kako je sa mještanima s. Žlijeb 15. 07.1992. odveden iz sela a zatim doveden u vatrogasni dom. Tamo su 18 ljudi iz njegovog sela odveli, htjeli su i njega, ali je sreća htjela da ostane živ, pošto je naletio Boban Šimšić na vrata, uhvatio se za njega, i kazao ima li mojih komšija. Navodi da je iz prostorije bio izveden samo na vrata, da se Bobanu obratila njegova žena, da je Boban fino saslušao i rekao da Ismetu nema ko šta reći, te da je rekao - Idi Ismete na svoje mjesto, tebe ne smije niko dirati. U odgovoru na pitanje tužioca da li se još neko od žena obraćao Bobanu za svoje muževe, svjedok je odgovorio kako je bilo dosta žena, a na pitanje – je li udovoljio njihovim zahtjevima, svjedok je odgovorio – jeste, kaže, vratiće se. Međutim, niko se više nije vratio. Na upit užioca da li je Boban koga zlostavljao, svjedok je odgovorio da nije, već da se samo pokazao na vratima i više ga nisu vidjeli. Takođe, optuženi nije učestvovao u oduzimanju para i nakita. Poslije rata dolazio je u s. Žlijeb i Bobanu je dao poklon iz razloga što ga je spasio. Inače, sa Bobanovom kućom su se kao komšije uvijek pomagali, zajedno kosili i radili, bili su složni kao jedna kuća.

[168] Ismetova supruga **Softić Hana** (73) na glavnom pretresu od 13.04.2006., potvrđuje da prilikom dolaska i boravka u Vatrogasnom domu u Višegradu nije bio prisutan Boban Šimšić. Bobana je vidjela kad su odveli 18 ljudi. Povelili su i supruga joj i kada su ga doveli do vrata da izađe da ga vode, u to je došao Boban i kazao: „ Zdravo moje komšije“, njen Ismet mu je pružio ruku i s njim se pitao. Svjedokinja je prišla i kazala: „ Bobane, znaš li ti mog Ismeta, znaš li da on nikome nije zla nanijeo“.Boban je na to rekao “ Idi Ismete na svoje mjesto, tebe ne smije niko dirati.“ Kad je pustio ruku onaj što je Ismeta držao, lijepo mu je bilo krivo što ga je pustio. Prilikom unakrsnog ispitivanja od strane tužioca, svjedokinja je ponovila da je optuženi došao do vrata Vatrogasnog doma, da su žene poletjele Bobanu da bi ga molile za muževe, ali kasno je bilo. Boban im je rekao, da se ne boje, da će se vratiti. Na upit branioca šta danas misli o Bobanu Šimšiću, svjedokinja je rekla da se treba pustiti na slobodu, da nikome nikad zla nije nanio.

[169] Ako se analiziraju svjedočki iskazi bračnog para Softić pojedinačno i dovedeni u međusobnu vezu sa svjedočenjem ostalih svjedoka (izuzev svjedočenja Gluščević Munibe) u odnosu na događaje po ovoj tački optužnice, Raspravno vijeće je došlo do nepobitnog zaključka po kome nije dokazano da je optuženi ulazio u unutrašnjost Vatrogasnog doma niti iz njega izvodio zatvorene civile – Bošnjake, da se on ispred ulaza u vatrogasni dom pojavio nakon što su isti odvedeni u nepoznatom pravcu (Cura, kao nezainteresovani svjedok, je u tom pravcu eksplicitna u svom svjedočenju). Takođe, ako se ima u vidu Ismetov navod po kome je Boban Šimšić „ naletio na vrata „, te navod svjedokinje Hane po kojem je kada su Ismeta doveli do vrata „, u to došao Boban „, onda je jasno da se pojavljivanje optuženog na mjestu događaja može pripisati situacionim okolnostima, a ne njegovom pripadnošću grupi koja je zatvorene civile odvodila na put bez povratka. To je optuženi i sam naveo prilikom njegovog svjedočenja i pokazao na licu mjesta prilikom uviđaja. Tada je istakao da je u tom momentu nailazio ulicom patrolirajući i tom prilikom vidio svoje komšije Softiće. Bobanovi navodi, kad su mu se obratile žene pitajući za njihove muževe, da se ne boje, da će se vratiti, bez obzira na dvosmislen značaj koji im se može dati, su po shvatanja ovog suda, mogli značiti izraz komšijskog razumijevanja i ohrabrenja, a ne obavezno izraz činjenice da je optuženi stvarno znao šta će se njihovim muževima i najbližim dogoditi. ³⁴ Na takvo zaključivanje uostalom upućuju i Hanine riječi da je bilo kasno.

[170] U odnosu na ovaj događaj optuženi saslušan kao svjedok je na gl.pretresu pojasnio kako se zatekao pred Vatrogasnim domom. Kaže, kako je prilikom redovnog patroliranja po gradu, a to je rejon 1. u Višegradu, naišao i na vratima Doma vidio njemu poznata lica. Prišao je vratima i vidio lica iz njegovog sela: Softić Hanu, Agić Ibrumšu, Kešmer Fatu, Gluščević Vasviju, Gluščević Šuhra, i par njih, bilo je među njima i djece. Tu se zadržao 5-10 minuta i s njima je razmijenio par rečenica. Na upit tužioca navodi da nije primjetio da je bilo muževa od drugih žena, izuzev od Hane Softić, njen muž Ismet koji je bio na vratima i kojeg su negdje povela neka lica. Pitao je Ismeta „, komšija gdje ideš?“ a on mu je odgovorio da ide dati neku izjavu. Ta dvojica njemu nepoznatih lica koaj su povela Ismeta su bili uniformisani i naoružani. Ismetu je rekao da nema davati nikakvu izjavu, da se vrati, pa se Ismet istog trenutka vratio u Vatrogasni dom. Na upit tužioca da li je znao šta bi se dogodilo sa Ismetom da je doveden, optuženi je odgovorio da to nije mogao pretpostaviti, ali nije dozvolio da se on udalji, da se bilo šta dogodi, nije htio ništa prepustiti slučaju. Napominje da ga je Hana zamolila za Ismeta, a ovi su ga poslušali. Navodi da ga druge žene nisu molile za pomoć, da je s Kešmer Fatom i Softić Hanom razgovarao, a ne može se sjetiti o čemu. Povod da navrati u dom je bio obilazak njegovog rejona, da tom prilikom nije znao da su ljudi zatvoreni u vatrogasnom domu, da je sasvim slučajno tu navratio i vidio njemu poznata lica.

[171] Vezano za epizodu spašavanja Ismeta Softića od strane optuženog Bobana Šimšića, u završnoj riječi, optužba nastoji tom događaju dati smisao po kome je optuženi kad je već Ismetu spasio život imao takvu moć da i druge iz istog razloga pošalje u smrt. Drugim riječima, optužba slijedom te činjenice smatra da je optuženi, kao kakav *demiurg* bio istinski gospodar života i smrti. Međutim, ukoliko bi se to i moglo odnositi na Milana Lukića, slijedom nepodijeljenosti iskaza brojnih svjedoka, kako optužbe tako i odbrane, u ovom predmetu (više njih je izjavilo da se Milan Lukić, za razliku od drugih, nikad nije maskirao i uvijek se predstavljao svojim punim imenom i prezimenom) takvo rezonovanje optužbe u odnosu na Bobana Šimšića predstavlja više logiciranje koje svoj oslonac nalazi u domenu spekulativnog i apstraktnog, a ne u kvantumu sprovedenih dokaza i na njima utvrđenih činjenica i činjeničnih okolnosti. Uostalom i Hanino svjedočenje da je obraćanje žena Bobanu Šimšiću bilo kasno ukazuje da se odvođenje tih 18 muškaraca dogodilo prije njegovog nailaska. Kada se Hanino svjedočenje i svjedočenje ostalih svjedoka dovede u vezu sa onim što je svjedočio sam optuženi, vidljivo je da su njihovi iskazi u odlučnim činjenicama

³⁴ Vojni tribunal SAD sa sjedištem u Nurnbergu je u slučaju *Flik i drugi* stao na stanovište da će se, između ostalog, rukovoditi standardom po kome „, ako se iz vjerodostojnih dokaza mogu izvući dva razumna zaključka – jedan o krivici a drugi o nevinosti – odlučiće se u prilog nevinosti.“ Isti tribunal je to načelo prihvatio u slučaju *Krauch and others (I.G. Farben case)* (§ 1108).

međusobno saglasni a time iskaz optuženog o okolnostima pod kojim se zatekao ispred vatrogasnog doma i pomogao Ismetu u momentu kada su ostali Bošnjaci, civili već bili odvedeni - istinit. Iz analize izloženih dokaza, je vidljivo da niti jedan svjedok, izuzev Gluščević Munibe koja nije mogla biti podvrgnuta unakrsnom ispitivanju obzirom da je preminula i čime je i njen iskaz ostao u domenu uslovnosti - ne potvrđuje činjenične navode iz optužnice po kojim je optuženi zajedno sa Milanom Lukićem prvo, izdvojio a zatim odveo zatočene civile od kad im se gubi svaki trag. Dakle, tužilac, izvan razumne sumnje ničim nije dokazao postojanje *reus actus* - a optuženog, dakle, fizičkog izraza njegove potvrđene odlučnosti da istraje u nakani progona civilnog bošnjačkog stanovništva u obliku krivičnog djela koji odgovara prisilnom nestanku zatočenih lica. Taj nemilosrdni jaz između činjeničnih navoda optužbe i stanja izvedenih dokaza i na njima utvrđenih činjenica, nikako ne može nadomjestiti ničim dokazana teza optužbe o navodnoj poziciji optuženog da odlučuje o ljudskim životima.

2.5 – Događanja u osnovnoj školi “ Hasan Veletovac “ u Višegradu / tačka 5. izreke presude /

[172] U ovoj tački optužbe je optuženom stavljeno na teret da je u drugoj polovini juna 1992. vršeći dužnost stražara obezbjeđivao zatvorene civile Bošnjake u prostorijama zgrade te škole, njih više stotina, među kojim žene, djecu i muškarce, sam i zajedno sa drugim pripadnicima srpske vojske, policije i paravojnih formacija, učestvovao u ubistvima, mučenjima, nanošenju teških povreda tijela i psihičkih patnji, oduzimanju privatne imovine, prisiljavanju na seksualni odnos djevojaka i mlađih žena.

2.5.1 - Usmrćenje Šabanović Ibra / tačka 5. a) izreke presude /

[173] Način ubistva Ibra Šabanovića kako to predstavlja optužba je zasnovan poglavito na osnovu iskaza svjedoka H.R.(60). Na gl.pretresu od 09.02.2006. ta svjedokinja navodi kako je bila zatočena u logoru „Hasan Veletovac“ u kojem su bili loši uslovi života i gdje je bilo zatvoreno oko 300 lica iz sela Gostilja Velika i Mala, Kuke i Žlijeba. Zatvorio ih je Neđo Joksimović iz srpske vojske. U toj školi je čuvar bio Boban Šimšić.

U odnosu na navodno usmrćenje Ibra Šabanovića, svjedokinja navodi da je neko zvao nakon bjekstva Senade, njene kćeri, i nakon što je upitao da li je ona Senadina majka i nakon što je izašla, taj je rukom uhvatio za kosu, zavio je oko ruke i povukao je, pa je na tom mjestu, u hodniku, vidjela kako kolju čovjeka nožem iza vrata. Klao ga je Milan Lukić koji je imao nož u ruci dok je Boban Šimšić stajao do njega i držao Ibra Šabanovića za kosu, za glavu rukama. Međutim, to klanje do kraja nije gledala jer ju je nepoznati odveo dalje pred školu. Dodaje, da je u hodniku vidjela ljude sve poredane, svi stari, djecu. Na ovom mjestu, sud primjećuje da je jedini svjedok optužbe na okolnost ubistva Ibra Šabanovića svjedokinja H.R., premda i sama navodi, da nije bila prisutna do kraja tog surovog čina (istina, ne navodi ni početak), pa se stoga postavlja pitanje kako o tome niko drugi nije svjedočio ako je vidjela poredanih toliko ljudi u hodniku. Uostalom, o toj činjenici, se niko drugi osim Šuhre nije ni izjašnjavao.

[174] Međutim, sve i kada bi se prešlo preko ovih pitanja koja traže utemeljenost u životnom realitetu čega nema, istinitost njenog svjedočenja ostaje krajnje upitna, kada na upit branioca tokom unakrsnog ispitivanja navodi kako je Boban Šimšić ustao od onog čovjeka kojeg je klao i pošao prema njoj tako što je prethodno nabio čarapu na glavu i krenuo hodnikom.. Dakle, svjedokinja najprije izjavljuje da je Ibra klao Milan Lukić, a sad bi se to moglo odnositi na optuženog Bobana, pa i unatoč njenom kazivanju da nije vidjela sam momenat Ibrovog klanja. Na zapisniku kod Tužlaštva tvrdi suprotno kad navodi da je vidjela trenutak kada je prevukao nožem i vidjela je kako

je šiknula krv, da je odmah okrenula glavu ne mogavši više to gledati, kada su je uveli u jednu prostoriju u kojoj boravi jedna grupa vojnika koja je uključila električni šporet. Dakle, nakon navodnog klanja Ibra Šabanovića, svjedokinja navodi dva različita slijeda događanja, jedan - po kome je odvedena u prostoriju gdje je bila grupa vojnika što je predmet optužbe pod tačkom pod tačkom 5.d) i drugi, kada je u hodniku prema njoj krenuo optuženi i još jedan koji je bio također maskiran da bi je izveli van škole i silovali. Konačno, zašto bi optuženi stavljao čarapu na glavu i kretao prema njoj da bi je silovao ako mu je ona prethodno vidjela lice identifikujući ga kao Bobana Šimšića. To su krupne kontradikcije i nelogičnosti na koje svjedokinja ne daje uvjerljive ili nikakve odgovore, pa je Raspravno vijeće došlo do zaključka da je ista čitav događaj kome je bila navodno očevidac i onako kako ga je opisala izmislila. Time sud ne tvrdi da Ibro Šabanović nije ubijen, već tvrdi da to nije bio način na koji je to svjedokinja predstavila. Da je to tačno, vidljivo je iz činjenica da je u toku glavnog pretresa izjavila da je imala povrede na genitalijama, dok je prilikom ispitivanja kod tužilaštva (25.05.2005.) rekla da nije imala te povrede; kod policije (08.02.2005.) je izjavila da je bila pri svijesti tokom silovanja, dok je na glavnom pretresu izjavila suprotno; tom prilikom iz slijeda njenog kazivanja proizilazi da je silovana u hodniku, dok iz njenog iskaza na glavnom pretresu tvrdi da je izvedena ispred škole na dvorište i silovana na tom mjestu od optuženog i nepoznatog vojnika o čemu svi znaju; u policiji je, za razliku od svjedočenja na glavnom pretresu, izjavila da se najednom čula galama jer je neko od četnika – dakle, svjedokinja tada ne imenuje ko je to učinio – pred svima u Sali (ne u hodniku) odsjekao glavu Šabanović Ibru. Sud primjećuje da se nelogičnosti u opisivanju različitih mjesta i vremena na kojima su se dešavale radnje o kojima svjedokinja svjedoči ne mogu pripisati njenoj dezorijentisanosti koliko neistinitosti njenog svjedočenja. Tako na primjer svjedokinja nakon što je bila navodno silovana na dvorištu i nakon što je došla svijesti, na glavnom pretresu izjavljuje, kako je čula psovke po hodniku, kako je jedan čovjek uletio i tamo razbio prozor a sav narod iskakao, pa i ona, kroz prozor. Ako je već bila na dvorištu ispred fiskulturne dvorane nakon što je silovana za vrijeme dok je padala kiša, u isto vrijeme fizički nije mogla biti u dvorani da bi vidjela razbijanje prozora i da bi kroz isti pobjegla.

[175] Da se radi o svjedokinji kojoj se ne može vjerovati je vidljivo i iz njenog svjedočenja vezano za epizodu koja se odnosi na premlaćivanje Hadžić Hameda, kako to ona navodi, od strane Milana Lukića i Bobana Šimšića. Naime, kao mjesto gdje se to navodno odigravalo, svjedokinja određuje hodnik u školi, a da je to svjedokinja gledala sjedeći iz sale obzirom da sala nije imala vrata. Ako se izvrši uvid u fotografije iz fotoelaborata sačinjenog prilikom vršenja uviđaja kojim je identifikovano mjesto događanja u školi „Hasan Veletovac“ sada „ Vuk Karadžić“ u Višegradu, da se primjetiti da je istina kako fiskulturna sala nema vrata kojim bi se od iste direktno ušlo, ali je isto tako tačno da se do ulaza u fiskulturnu dvoranu pristupa razmjerno uskim hodnikom kojeg nije moguće vidjeti gledano iz pravca dvorane. Naime, gledano iz pravca centra košarkaškog igrališta u toj dvorani prema svlačionicama koje se nalaze ispred, sa lijeve strane se nalazi jednim dijelom zid kojim se oivičuje hodnik iz kojeg se sali pristupa dok se nasuprot tog zida nalaze locirana dva toaleta. Dakle, ovako opisani zid predstavlja fizičku prepreku zbog koje nije bilo moguće da svjedokinja H.R. vidi kako Milan Lukić i Boban Šimšić tuku Hameda, kako je rekla, najviše u bubrege, nogama, cipelama.

Opšte uzev, s tiče se utisak da je svjedokinja Šuhra sklona pretjerivanju, kada npr. navodi da je pola naroda zatočenih u školi umrlo uslijed loših uslova za tih 10 dana zatočeništva, a slijedom izjava drugih svjedoka i manje, o čemu se, takođe, niko drugi ne izjašnjava. Ili, npr. kada Šuhra navodi da je Senada skočila sa trećeg sprata škole i dočekala se na pijesak (prilikom uviđaja na fotografijama se da vidjeti da je prostor ispred škole betoniran) valjda ostajući nepovrijeđena, jer je odmah pobjegla u šumu.

Isuviše je nedosljednosti i protivrječnosti u njenom kazivanju u odnosu na odlučne činjenice da bi se na takvom kazivanju izvan razumne sumnje dokazala istinitost tvrdnji kako je to navedeno pod tačkom 5. a) optužbe.

[177] Ovakav zaključak se *mutatis mutandis* može povući i za svjedočenje **Rusmire Bulatović**. U odnosu na događaj odvođenja i likvidacije Ibra Šabanovića, ista tokom istrage izjavljuje kako je Boban Šimšić ušao u prostoriju gdje su bili smješteni civili muslimani i prozvao njenog dajdžu Ibra Šabanovića koji je ustao, a Boban mu je rekao da izađe. Sjeća se da je Ibro išao ispred Bobana a iza njih Milan Lukić sa bijelom keceljom koju nose mesari u mesnici dok je u ruci držao nož. Ubrzo se, za koliko su mogli izaći začuo krik koji je podjsećao na urlik govečeta kad se kolje i tad je odmah pomislila da su Ibra zaklali.. Odmah iza toga su u njihovu prostoriju ušli Boban Šimšić i Milan Lukić i pošto se u Sali nalazila blizu koša na dva metra mogla je vidjeti Bobana kako stoji a pored njega Milana Lukića, a za stub na kome se nalazi koš kao da je svezan Ibro Šabanović, vidjela je kako šiba krv po zidovima, a zatim čula kako Boban govori: „ Vidite ovog čovjeka“ i prstom pokazuje na tijelo čovjeka iz koga šiba krv, „ ko pokuša (pobjeći) iz škole isto će mu se desiti“ . Nadalje, svjedokinja je pojasnila da je u Sali bio mrak, bila je noć ali je prizor mogla vidjeti iz razloga što su oni škljocali nekim upaljačima koji su davali veći plamen i koji bi u blizini koša trenutačno obasjavali prostor. Neposredno dok je optuženi govorio riječi „ vidite ovog čovjeka...“ začuo se zvuk koji je neodoljivo podsjetio da je Ibrova glava bačena na pod među zatvorenike, naime, ona je čula zvuk, odnosno udar predmeta o pod, a i ostali zatvorenici su kazali odmah da je to bila ljudska glava i to glava Ibra Šabanovića. Na jednom drugom mjestu, svjedokinja navodi kako su dajdžinu glavu stavili (a ne bacili) ispred koša za kojeg su vezali njegovo tijelo. Na poseban upit tužioca po čemu je zaključila da je tijelo vezano za stub iz kojeg je šikljala krv tijelo njenog dajdže, svjedokinja je odgovorila da je to mogla zaključiti po opštem izgledu i odjeći koju je poznavala. Da svjedokinja ne govori istinu iznoseći ovu fantazmagoričnu predstavu da se vidjeti već po tome što svjedokinja Rusmira u hronologiji kazivanja navodi da su u salu ušli optuženi i Lukić odmah pošto je čula krik koji je dolazio iz hodnika i koji je upućivao da je njen dajdža zaklan, pri čemu u radnju svoje verzije događaja uvodi Ibrovo tijelo koje je vezano za koš u fiskulturnoj sali, što po logici stvari podrazumijeva da je njegovo tijelo prethodno unijeto o čemu se svjedokinja uopšte ne izjašnjava. Ostaje zagonetno u njenom iskazu kako je mogla percipirati krv na zidu koja je šikljala iz Ibrovog trupla koje je bilo vezano za postolje od koša, i sve to u titraju svjetlosti koliko je iznosilo škljocanje upaljača, pa makar da upaljač daje veći plamen kako to Rusmira pokušava pojasniti, a da pri tom tvrdi da je Ibro prethodno bio zaklan u hodniku izvan sale. Više je nego jasno da krv iz Ibrovog tijela nije mogla šikljati na dva odvojena mjesta. Upravo da bi pojačala utisak svog svjedočenja primjetno je da Rusmira sa rekvizitima poput mesarske kecelje i to bijele (na liniji sugerisanja kontrasta crveno – bijelo) i velikog noža kojeg je nosio Lukić, u kombinaciji sa zvučnim efektima kakav je krik kojeg je navodno pustio Ibro Šabanović koji je podsjetio na urlik govečeta, čestom upotrebom priloga za vrijeme – „ odmah „, sračunato istrage na dramskom dojmu, a time, valjda i na uvjerljivosti svog svjedočenja. Ne samo što je Raspravno vijeće uočilo ove nelogičnosti u njenom svjedočenju, ono je otišlo i korak dalje na način što je uvelo kao kontrolni dokaz za provjeru Rusmirinog svjedočenja - fotoelaborat, skica lica mjesta i video zapis izrađeni prilikom identifikacije lica mjesta – fizičkog izgleda fiskulturne sale u navedenoj školi koja sala očigledno nije pretrpila značajnije izmjene u odnosu na vrijeme zatočenja Bošnjaka o čemu su se sud i stranke mogle uvjeriti na licu mesta. Tom prilikom se vijeće uvjerilo da su koševi fiksirani direktno za zidove dvorane a ne da su vezani za postolje, odnosno konstrukciju koša koja se oslanja na tlo. Prema tome, Rusmirin navod da je Ibrovo tijelo bilo vezano za stub na kome se nalazi koš, nije u saglasnosti sa materijalnim dokazom, pa je njeno svjedočenje u odnosu na okolnost navodnog klanja Ibra Šabanovića sud u cjelosti odbacio kao izmišljeno.

[178] U odnosu na isti događaj **Bajramović Hasena** potvrđuje takođe da je te večeri bio mrak, da je svjetlo bilo isključeno, da bi u jednom momentu neki plavi vojnik ubacio glavu Ibra Šabanovića u salu i rekao „ možete se sad lopte igrati „. Svjedokinja tog plavog vojnika imenuje kao Bobana Šimšića, što se moglo vidjeti za par minuta kad se upalilo neko svjetlo u hodniku, neka baterija. Sud je već dao svoju ocjenu o kredibilnosti ovog svjedoka . Na drugačijem zaključivanju od ovog sud ni ovom prilikom nije promijenio svoju ocjenu. Prvo što pada u oči u ovom dijelu Haseninog kazivanja je to da ista uočava da je Ibrovu glavu u salu ubacio plavi vojnik i ako je u sali bio mrak, što je već po sebi nelogično. Neuvjerljivost njenog svjedočenja u ničem neće poboljšati njen navod što je

nakon proteka nekoliko minuta navodno prepoznala da se radilo o optuženom zahvaljujući baterijskom svjetlu. Svjetlo baterijske lampe (Rusmira kazuje da se radilo o upaljaču) upaljeno u hodniku je svakako nedovoljan izvor svjetlosti da bi se s obzirom na fizičku odvojenost hodnika osvijetlila unutrašnjost fiskulturne dvorane. Indikativno je da Hasena u svom svjedočenju, za razliku od drugih svjedokinja koje su svjedočile o ovoj epizodi događaja, uopšte ne spominje Milana Lukića, već individuališe, očito ciljno, samo optuženog Šimšića.

[179] Š.F. (52) svjedočeći o istom događaju navodi da je te večeri bila isključena struja u školi, da su vidjeli kako negdje nešto gori, kako gori sjena, da je neka sjenka došla na vrata, i da je pitao ko je tu Ibro Šabanović, da je po glasu prepoznala da je to bio optuženi Boban. Kada je Ibro izašao u hodnik da je čula kao neki krik, kao da je neko nešto zapomagao. U tom momentu je u školi nastala panika, čula je kad je nešto palo na pod, kao da je neki predmet među njih uletio, a potom je čula glas, „ glava Ibra Šabanovića „Čula je zatim da je nešto puklo i vidjela narod kako negdje izlijeće, a kada je sutra svanulo oni ljudi koji su pobjegli su bili pohvatani i vraćeni u školu. Za razliku od prethodnih svjedokinja koje su „imale sposobnost“ da optuženog percipiraju po mraku, ova svjedokinja ima inteligentniji pristup kada navodi da je optuženog prepoznala po glasu. Međutim, ako se prilikom ocjene njenog svjedočenja ima u vidu opšta slika koja bi se mogla svesti na sjene i sjenke, slijedom njenog iskaza, ostaje nejasno kako je odmah od nekog nepoznatog, pa iR:N., bila od ubačenog predmeta identifikovana glava Ibra Šabanovića. U toj maglovitosti svjedokinjine vizuelne slike tog događaja, pada u oči njena preciznost kada, slično Haseni, nikog drugog ne spominjući, po glasu identifikuje Bobana Šimšića. Sud primjećuje da se ovakvo Š.F. svjedočenje može svrstati u krug onih svjedoka optužbe koji su teretili optuženog po modelu: ako ga nisu vidjeli, ono su čuli njegov glas; ako ga nisu čuli, ni vidjeli ili ga nisu znali, a ono su čuli za njega od drugih lica (tako se Kada Spahić sjeća da su ubili Ibra Šabanovića s tim što navodi da ne zna ko je to uradio,a čula je da je to uradio Boban Šimšić).

[180] Ista svjedokinja je službenim licima Državne komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima, Predsjedništva BiH u septembru 1995. vezano za ovaj događaj izjavila slijedeće: „ Dok su oni skupljali te pare neki četnik je u hodniku škole zaklao Ibru Šabanovića (oko 60 godina). Kad su (se) muškarci vratili u školu, isključili su struju. Mi smo se tad prepali i narod je počeo razbijati stakla i bježati iz škole.“ Dakle, u izjavi koju je dala službenim licima zvaničnog državnog organa Ahmetaš Elbisi i Kilalić Selmi, koja izjava je u vremenskom slijedu najbliža tom događaju, a time i njeno sjećanje najpotpunije, svjedokinja niti jednom riječju ne spominje Bobana Šimšića, ni po stasu, ni po glasu. Uz to, ona dodaje, da su četnici koji su dolazili u školu većinom bili Srbijanci. Iz ovih razloga sud njeno svjedočenje ne smatra vjerodostojnim.

[181] **Šehić Šefka** (70) je u odnosu na okolnost ubistva Ibra Šabanovića u svom iskazu datom na gl. pretresu od 08.02.2006. u impersonalnom kazivanju navela kako je Ibro izveden u hodnik, da je kiša padala iz neba i zemlje, kako čovjek krči, mlati nogama, zaklat, vide da je ubijen, koja cura dođe, odmah je silovana. Na pitanje tužioca da se odredi šta je čula i vidjela tog momenta, svjedokinja navodi: „Ja nisam ništa čula, samo kao da zec kreči i kad mlatne nogama a svi su ljudi pomagali, ali on što je imao krik kad se sjetim ne mogu da zaspim.“ Za razliku od njenog iskaza na glavnom pretresu u kojem ne spominje optuženog Šimšića, tokom istrage je na zapisnik kod Tužilaštva od 25.05.2005., navela da je optuženi zajedno sa Milanom Lukićem iz sale izveo Ibra u hodnik i da je odmah začula krikove i mlataranje nogama po pločicama. U svojoj trećoj verziji istog događaja, datoj na zapisnik kod MUP-a Bosansko-Podrinjskog kantona, Uprave za policijske poslove Sektora krim. policije Goražde FbiH od 05.05.2004., Šefka tvrdi da je Mitar Vasiljević prilikom fizičkog zlostavljanja Hadžić Haše ubio Šabanović Ibra. Na ovako kardinalnim nedosljednostima se ne može zasnovati iole pouzdan a kamoli izvan razumne sumnje zaključak o dokazanosti činjenice da je optuženi učestvovao zajedno sa Milanom Lukićem u ubistvu Ibra Šabanovića.

[182] Svjedokinja A.N.(38) za razliku od Rusmire tvrdi da je Milan Lukić a ne optuženi prozvao Ibra Šabanovića da izađe iz sale, da bi nakon 10-15 minuta Milan donio Ibrovu glavu i kazao: „

Balije, večeras je Vidov dan, svi ćete ovako završiti“. Nije joj bilo teško prepoznati da je to bila Ibrova glava obzirom da joj je bio dajdža a osim toga imao je strašno velike brkove. To se moglo vidjeti zato što je neko držao baklje. Takođe, A.N.u svom iskazu za razliku od Rusmire eksplicitno ne navodi optuženog da je ubio Ibra Šabanovića. Svjedokinja samo navodi da je Boban bio sa Milanom, pa i to više uzgred, a u daljem činjeničnom opisu radnje vezano za ovaj događaj ga u potpunosti izostavlja. Ona svjedoči da je Ibrova glava unešena od strane Milana nakon 10-15 minuta dok se Rusmira izjašnjava da je odmah po Ibrovom izvođenju čula krik. Dok Rusmira govori o upaljačima A.N.govori o upaljenim bakljama. Za razliku od onog što je iskazivala na glavnom pretresu kada je bila određena u tvrdnji da je Ibrovu glavu unio Milan Lukić u svom iskazu kod policije u Goraždu od 11.01.1994. izjavila je da je to uradila nepoznata osoba. Ona je tom prilikom navodila da je u salu uneseno Ibrovo tijelo. Njeno pravdanje navodnim strahom kad je davala iskaz u policiji u Goraždu čim tumači razliku u njenom kazivanju bi imalo smisla da je u to vrijeme davala iskaz u policiji RS a ne u policiji R BiH. Iz svih ovih razloga, te imajući u vidu ocjenu cjelovitog svjedočenja A.N. u odnosu na ostale događajne okolnosti i činjenice, rspravno vijeće je došlo do zaključka da ova svjedokinja nije kazivala istinu.

[183] Dodatnu potkrepu za gore izložene ocjene sud nalazi i u dijelu svjedočenja **Sajme Šabanović**, takođe svjedoka optužbe u odnosu na istu okolnost. Ona, za razliku od ostalih navedenih svjedoka, uopšte ne svjedoči o detalju po kojem je u salu ubačena Ibrova glava. Ona samo navodi da je Ibro nakon što je bio prozvan ustao i otišao tako da se više nikad nije vratio. Svjedokinja dakle, uopšte tu ne spominje Bobana Šimšića, kome inače u svom svjedočenju uopšte nije sklona. Sud je u odnosu na epizodu događaja vezano za izvođenje Ibra Šabanovića poklonio vjeru Sajmi imajući u vidu činjenicu da ona pripada porodici Šabanović za koju navodi da je bila maltretirana zbog Murata Šabanovića, te da se zaista dogodilo da je bila ubačena Ibrova glava kako su to neki svjedoci predstavljali, Sajma bi kao neposredni svjedok to i sama rekla.

[184] Identično Sajmi svjedoči **Ibro Memić**, koji je decidan u tvrdnji da je Ibro samo izveden iz sale i da mu se od tada gubi svaki trag. Ni ovaj svjedok nigdje ne spominje ime Bobana Šimšića vezano za ovaj događaj, čak šta više za njega navodi da u školi Boban nikome ništa nije loše učinio.

[185] Tako u osnovi svjedoči i **Asmir Spahić** koji navodi da je neko u jednom trenutku rekao – zaklaše Ibra, da je nastala opšta panika, jedan čovjek je razbio sporedna vrata ma koja se ulazilo sa stadiona i tada je iskočilo 40 osoba, neki su vraćeni drugo jutro, nekih nema do danas. Tada su prestali sa maltretiranjem. Njegovi nisu nikud izlazili do 7-8 sati, kaad su dva policajca koji su bili na smjeni rekli da ne mogu izlaziti u hodnik jer je noćas bilo svašta dok se ne rasčisti. Njih mlade su pozvali da čiste, vidjeli su krv ali ne i tijelo. Što se tiče Bobana Šimšića njega je vidio trećeg dana boravka u školi i to u dnevnoj smjeni kada je otišao do porodice Naila Ramića, s njima je sjedio i razgovarao. Inače, svjedok pojašnjava da su policajci radili u dvije smjene, po dva policajca od ujutro do 19.00 č. naveče. Ne može se reći da su bili s njima, jer su se policajci zadržavali u portirnici lijevo od ulaza u školu (To mjesto je optuženi pokazao prilikom identifikacije lica mjesta), a do sale se dolazilo kroz dva hodnika. Policajce koji su bili tokom noćnih smjena su rijetko vidali, a kad dođu ovi noću da maltertiraju i ako bi to trajalo cijelu noć policajaca ne bi bilo. Optuženog je viđao isključivo tokom dnevne smjene.

[186] Kao vrijeme ovog događaja je u optužbi naveden datum 28.06.1992. Međutim, iz iskaza nekoliko svjedoka koji su bili te večeri prisutni u fiskulturnoj dvorani, izvodi se drukčiji zaključak, naime, da se to dogodilo ranije. Tako Čakić Fehima, ne samo da uopšte ne spominje Ibra Šabanovića, već u svojoj izjavi kod policije u Goraždu od 08.02.2005. kao datum kada je razbijeno staklo na prozoru i kada su iz škole pobjegli navodi 25.06.1992., pa kada se ovaj dio njenog iskaza dovede u vezu sa iskazima svjedoka koje su svjedočili u odnosu na okolnost kada je odveden i navodno zaklan Ibro Šabanović, onda se taj događaj, slijedom njenog iskaza, nije mogao desiti 28.06.1992., već ranije. Takođe, ovom događaju optuženi nije mogao biti prisutan obzirom da ova svjedokinja tvrdi da ga je prvi put vidjela 26.06.1992. Svjedokinja Šabanović Sajma navodi da je u

školu dovedena 23.06.1992., oko 10.00 č., a da je drugu večer po njenom dolasku, dakle, 25.06.1992. neko prozvao Ibra Šabanovića. Poljo Fatima tvrdi da je u školu došla 26.06.1992., a da je sutradan po njenom dolasku (27.06.1992.) zaklan Ibro Šabanović, s tim što ovaj svjedok tokom saslušanja kod tužioca 25.05.2005. uopšte ne navodi ime Ibra Šabanovića, niti da je zaklan.

[187] Gore izložena detaljna analiza dokaza sa jedne strane pokazuje potpunu nelogičnost, protivrječnost u brojnim detaljima, a time u konačnom, i neutemeljenost svjedočkih iskaza kojim se podupire tužiočeva verzija ovog incidenta, i sa druge strane, kod činjenice postojanja ovim svjedočkim iskazima potpuno oprečnih iskaza druge grupe, takođe, svjedoka optužbe u odnosu na viđenje istog događaja u kojim se optuženi ni na koji način ne dovodi u vezu sa ovim incidentom, onda se već i samom tom činjenicom postavlja ozbiljno pitanje na osnovu čega zastupnik optužbe u završnoj riječi tvrdi da je na neoboriv način dokazano učešće optuženog u izvršenju krivičnih radnji pobliže opisanih pod tačkom 5.a) optužbe.

2.5.2 - Premlaćivanje Hadžić Hameda i H.H.1 / tačka 5.c) izreke presude /

[188] Svjedokinja **Bajramović Hasena** (52) izjavljuje na glavnom pretresu kako je H.H.1 izašla na hodnik kada su njenog muža Hameda odveli kako bi ih molila da ga ne tuku, to je radila i njena kći, da bi optuženi Boban rekao da će se oni vratiti. Hašin muž je bio onesviješten. Ušli su i H.H.1 naredili da se skine gola i tom prilikom je rekao Boban i Mitar Vasiljević – kume daj nam nož da je koljemo. Kćerka joj je pala u nesvijest šta su joj s ocem uradili. Bila je gola po sata, tukli su je, udarali, bile su joj otečene vilice, za kose su je vukli po Sali.

Obzirom da svjedokinja izričito navodi da je date prilike uz Bobana Šimšića bio zajedno s njim Mitar Vasiljević, time se u cjelini kompromituje njen iskaz obzirom da je i od strane optužbe prihvaćena kao utvrđena činjenica da Mitar Vasiljević u to vrijeme nije mogao biti u školi „Hasan Veletovac“[50].

[189] **Šehić Šefka**, svjedoči da je u školi pored ostalih bio i Mitar Vasiljević. Mitar je došao gô, sa bijelom kecljom koja je bila krvava i sa bijelim „ pumama „, na nogama. Dodaje kako ih u školi niko nije maltretirao, a nju samu niko nije udarao. Vezano za premlaćivanje H.H.1, navodi da je u hodniku tukao rukama optuženi Boban a Mitar Vasiljević nogama. Na zapisnik kod Tužilaštva od 25.05.2005., o čemu tokom svjedočenja na glavnom pretresu nije bila eksplicitna, navodi kako je vidjela da Boban Šimšić i Milan Lukić tuku Hameda Hadžića, da je Hamed zapomagao dok su ga udarali, pa je njegova žena Haša prišla da ih zamoli da ga prestanu tući jer je imao dva infarkta. Nakon što je tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinji predloženo da prilikom davanja izjave u policiji na zapisnik od 05.05.2004. uopšte nije pominjala Bobana Šimšića vezano za zlostavljanje H.H.1, svjedokinja je, bez obzira što je na zapisniku navedeno da joj je izjava glasno diktirana a na sadržaj iste da nema primjedbi, ustvrdila da joj zapisnik niko nije čitao, da je rekla isto lani kao i danas, a to što pita nju neka branilac pita u Goraždu dvije, tri ženske i jednog čovjeka koji je dolazio i odlazio. Pošto branilac tokom unakrsnog ispitivanja u odnosu na ovu i ostale činjenične okolnosti događaja koje se optuženom stavljaju na teret nije mogao dobiti precizne odgovore, uz napomenu da svjedok - Jednim demagoškim pristupom sve nas ovdje zamajava pa iz tih razloga ovog svjedoka neće ispitivati, niti može dozvoliti da mu svjedok upućuje uvrede - isti je odustao od daljeg unakrsnog ispitivanja svjedokinje. Sud tim povodom primjećuje da je ova svjedokinja imala izrazito neprijateljski stav prema odbrani iako je ista prethodno procesno upozorena vezano za njene dužnosti prilikom davanja svjedočkog iskaza, te da je, nasuprot ovom, prilikom davanja svojih odgovora tokom direktnog ispitivanja bila izrazito kooperativna. Stoga, sud u cjelosti uskraćuje vjeru njenom svjedočenju cijeneći ga, pored uočenih nekonzistentnosti i navođenja prisustva Mitra Vasiljevića, kao pristrasnim na štetu optuženog.

[190] A.N. je na glavnom pretresu od 05.12.2005. izjavila da je H.H.1 i H.R. tukao Boban Šimšić zajedno sa Milanom Lukićem i njihovom grupom. Tokom unakrsnog ispitivanja na pitanje branioca da li je tako i ranije izjavljivala, svjedokinja je odgovorila da se ne sjeća, na dalji upit da li je o tome govorila u Sektoru krim. policije u Goraždu, dala je isti odgovor da se ne sjeća, a na upit da li govori istinu pred bilo kojim organom kada daje izjavu, svjedokinja je odgovorila potvrdno. Nakon što joj je branilac predočio da prilikom saslušanja u policiji u dva navrata od 11.01.1994. i 09.04.2004. ista nije izjavljivala da je optuženi tukao H.H.1 i H.R., svjedokinja A.N. je dala uopšten i neodređen odgovor kojim se, u stvari želi izbjeći odgovor na postavljeno pitanje. Naime, A.N. je tom prilikom izjavila : „ Ja sam vam rekla kako je bilo teško i vratiti se u svoje selo i kako odakle izaći iz Goražda i kud otići i kako sam susret s tim ljudima.“ Kada je branilac predočio svjedokinji njenu raniju izjavu po kojoj je vojnik koji je odveo Hurem Senadu ušao i pitao ko je njena majka, pa nakon što se H.R. javila, izveo je na hodnik i odmah počeo tući što je čula po jaucima i plaču; da je u isto vrijeme u salu ušao Milan Lukić sa upaljenom bakljom i prozvao H.H.1 staru oko 40 godina, koju je lično skinuo nagu usred dvorane govoreći: „ Kume Mićo, ponesi nož“, nakon čega je u salu ušao čovjek srednjih godina, malo puniji, u bijeloj sportskoj majici a na sebi je imao donji dio trenerke i patike na nogama, koji je počeo udarati H.H.1 nogama u predio stomaka i leđa, nazivajući je muslimanskom kurvom, a potom je odveo iz sale, pa na upit zašto tada nije pomenula kako je Boban Šimšić tukao H.H.1 i H.R., svjedokinja je odgovorila: „ Ja ne znam odakle svi ti dokazi gdje sam ja davala dokaze da se zovem kući.“ Sa ovako konfuznim odgovorima, svjedokinja Naila iznosi ili svoj oportuni stav prema pravu odbrane da efikasno obavi unakrsno ispitivanje ili pak što nema uvjerljivo objašnjenje zašto sada mijenja svoj iskaz na teret optuženog - ostvarujući jednak učinak po kredibilitet njenog svjedočenja kojeg sud odbacuje kao nepouzdan.

[191] H.R.(60) na gl.pretresu od 09.02.2006. svjedoči kako su Hadžić Hameda izveli iz sale i tukli po hodniku, pa mu je žena išla da kaže kako Hamed ima slabo srce. Navodi da su Hameda tukli Lukić i Boban na način što su ga povalili na pod i sve po njemu igrali nogama. To su gledali iz sale, pošto nije bilo vrata, kroz otvor na vratima. Precizira da je sjedila do izlaza jer nije imala mjesta. Lukić i Boban Šimšić su udarali H.H.1, Hamedovu ženu, najviše u bubrege, nogama, cipelama. Uslijed toga se H.H.1 onesvjestila, pa je jedan vojnik donio vode i polio je nakon čega je malo došla sebi. Međutim, svjedokinja je na zapisnik kod tužioca od 25.05.2005. izjavila kako je neko od njih dvojice (Milan ili Boban) posuo vodom H.H.1. Takođe, da su Hameda premlatili u prostoriji gdje su se nalazili, a ne u hodniku, kako je izjavila na glavnom pretresu. Isto to izjavljuje i na zapisnik kod policije od 08.02. 2005., kada navodi da je među četnicima koji su naredili Hamedu da izađe bio i Boban Šimšić, da je Hamedova žena govorila Bobanu da ga ostave na miru jer je srčani bolesnik, kada su Hameda počeli tući pred svima u sali i to Boban Šimšić, Lukić Milan, Lukić Sredoje, Lukić Miloš i još neki. Nakon ovog su naredili H.H.1 da se skine gola pred svima u Sali, što je morala učiniti, pa su je ponovno tukli dok se nije onesvijestila.

[192] Ocjenjujući iskaz ove svjedokinje Raspravno vijeće nalazi da je njeno svjedočenje takođe nekonzistentno, a time i nesigurno. Svjedokinja kao što je kazivala u odnosu na incident koji se odnosi na ubistvo Ibra Šabanovića kada je na glavnom pretresu navela da se to zbilo u hodniku a tokom izjave kod policije navela da je neko od četnika u Sali pred svima odsjekao glavu Ibra Šabanovića, vezano za ovaj incident na glavnom pretresu navodi da se to dogodilo u hodniku dok je kod policije izjavljivala da je to bilo pred svima u Sali. Osim toga, ako se ima u vidu raspored prostorija u osnovnoj školi, tačnije izgled sale i hodnika, o čemu je bilo riječi, jasno je da Razija nije mogla iz sale vidjeti ko i kako u hodniku tuče Hameda i njegovu suprugu, pogotovu ne, da je udaraju nogama najviše u predio bubrega.

[193] O viđenju događaja u kojem je i sama bila žrtva H.H.1(70) identifikuje optuženog, navodeći da je kritične prilike imao vojno odijelo, policijsko. U školi su muškarce, njih 60, odvojili od žena tako što su ih istjerali u hodnik dok su žene i djeca ostali u Sali. Nije mogla vidjeti te koji su ih prozivali. Nakon što je Šefka Šehić rekla zaklaše Ibra Šabanovića, izašla je u hodnik. U to je došla mala Medina i kazala Bobanu i kazala mu da joj ne biju baba, a on je upitao ko joj je babo, Medina

je zapomagala kako su joj babu odrezali jezik. Svjedokinja navodi da je krenula da brani muža: Boban joj je rekao da se vrati nazad, da je jebe Alija i Murat, pa kako se nije htjela vratiti, udario je pesnicom i izbio joj vilicu i kasnije se vratio i sa druge strane, od čega i danas ima posledice. Od udarca je pala i Boban je od nje otišao. Na hodniku je ležala pošto nije znala za sebe. Kada je progledala i kada je optuženi opazio pletenice, on se latio za njih i dotjerao je u salu. U Sali je udario pod cjevanicu pa je pala. Poslije je Boban došao na vrata i pitao je zar je živa, pa svjedokinja kaže: "Smijem se za sve zakleti da nema laži." Boban joj je trznuo ruku i kaza da sve sa sebe skinu, a kada se jedan pomolio Boban je zatražio u tri navrata nož da kolje bulu, da je bila gola, da je nepoznati kazao Bobanu da on to može kad hoće, da je to u njegovim rukama, da joj je zaprijetio da ne se ne smije spremi (obući) kad je pošao da ugasi svjetlo. U tome je Senada udarila vojnika, oni su se okupili oko tog vojnika da ga vode u bolnicu da ne umre, pa su u to na njih zaboravili, pa su muškarci doletjeli u salu, probili prozor i pobjegli. Da nije bilo Senade svi bi bili poklani. Kada su pobjegli udarila je kiša, a narod su pohvatali po groblju. Istakla je da se nije javljala ljekaru zbog preloma vilice već se sama liječila tako što je privijala džigaricu na ranu pa se zamladilo. Tokom unakrsnog ispitivanja, navela je da su u školu dovedeni 20. februara, da ne zna kada su otišli. Na upit branioca da li je davala izjavu u Tužilaštvu BiH, kazala je da nije, da su samo oni u Udruženju (žena žrtava rata- prim. Suda), dolazili kući, ispitivali je, zvali su je da ide na TV. Navodi da su bili u Goraždu, iz Goražda u Sarajevo, da je davala izjavu kod sudije Ibra (treba tužioca- prim. Suda). Na upit branioca da je tokom direktnog ispitivanja navela da je u hodniku vidjela Šuhru na jednoj stolici, a da Šuhra tokom svjedočenja navodi da je ona tada bila u Sali i gledala kako svjedokinju tuku, H.H.1 navodi da je H.R.i bila u toj Sali, pa na ponovni upit branioca, svjedokinja izjavljuje da je u hodniku H.R. branila kćer. Branilac je svjedokinji takođe predočio da je tokom istrage na zapisnik Tužilaštva od 25.05.2005. izjavila kako joj je Mitar Vasiljević (sic!) naredio da se skinu gola, a ne Boban Šimšić kako je to izjavila na gl.pretresu, pa na upit da pojasni izmjenu iskaza, svjedokinja dogovara da je branilac ne treba pobijati, jer da ona na svom tijelu nosi bol a ne on, te da se na ovo pitanje ne može izjasniti. Na upit da je ranije izjavila, za razliku od onog što je iskazivala na glavnom pretresu, kako je Mitar tražio nož od nekog vojnika govoreći: „ Kume, daj mi nož“, svjedokinja je odgovorila da iskaz nije mijenjala, da ono što dana tvrdi, da to važi za sutra i prekосуtra, da tog Mitra nikad nije poznavala. Kod tužioca je takođe navela da je Mitar zaprijetio da se ne smije obući, a ne Boban, kako je to izjavila na gl.pretresu, na što je svjedokinja uzvratila braniocu da je ne ubjeđuje, da je to bio Boban a ne Mitar. Na dalji upit da je kod tužioca izjavila da je snažno udarena samo jednom u desnu stranu lica, dok na gl.pretresu izjavljuje sa obje strane, svjedokinja je uzvratila da su joj obje strane lica prebijene i da je tužilac pogriješio prilikom uzimanja izjave.

[194] Prilikom ocjene iskaza svjedokinje H.H.1, sud je imao u vidu da ona nije davala logična pojašnjenja zašto je tokom svjedočenja dolazila u kontradikciju sama sa sobom u odnosu na činjenice koje sud smatra bitnim. Npr., ako se navodi svjedokinje vezani za njenu veliku nepreciznost oko vremena događanja u školi (ona navodi mjesec februar 1992.) mogu pripisati njenoj lošoj vremenskoj orijentaciji, takvo razumijevanje se svakako ne može odnositi na njene navode vezane za prelom vilice, budući da se radi o neposrednom svjedoku koja je i sama oštećena, pa bi slijedom te činjenice njeni odgovori trebali biti ubjedljivi. Da je svjedokinja bila opredijeljena da kazuje istinu, svakako se ne bi imala potrebe da neupitana izjavljuje kako se smije zakleti da nema laži. Ako se ima u vidu da je u više navrata tokom unakrsnog ispitivanja izjavila da ne poznaje Mitra Vasiljevića, premda je za njega tokom istrage navela da je on naredio da se skinu gola, dakle, da izvrši onu radnju što kasnije tokom gl. pretresa pripisuje optuženom, te ako se ti dijelovi njenog iskaza dovedu u vezu sa njenom izjavom da su iz Udruženja dolazili njenoj kući i ispitivali je, sud ne isključuje mogućnost da je njeno svjedočenje bilo poučeno. Pa čak, da se takva mogućnost ostavi po strani, sud primjećuje, imajući u vidu ostala svjedočenja u odnosu na širi kontekst hronologije događanja koja je u tijesnoj vezi sa ovom epizodom, odsustvo uzročno posledične- vezanosti kojom bi jedna radnja proisticala iz druge. Namjesto toga, svjedokinja opisuje tok događaja u konfuziji vremena i prostora, bez logičkog objašnjenja. Tako H.H.1 u verziji događaja, bez motiva, uvodi u radnju Senadu koja ranjava vojnika, kojeg ostali nastoje zbrinuti u bolnicu da ne bi umro (!), ne

pojašnjavajući otkud zna za prirodu njegove povrede, čime je povreda nanescena, mjesto gdje se to desilo itd., te da bi to bio povod, slijedom onog što je H.H.1 iskazala, a ne ubistvo Ibra Šabanovića, što je redom kazala većina ostalih svjedoka, - da zatočeni muškarci iz hodnika uđu u salu a odatle zajedno sa ostalim nakon razbijanja proyora pobjegnu iz škole. Takođe, pada u oči da niko od ostalih svjedoka nije naveo kako su svi muškarci bili izvedeni u hodnik ispred sale. To, uostalom, nije bilo ni moguće u fizičkom smislu obzirom na raniju konstataciju suda da se radi o relativno uskom prostoru hodnika kojim se dolazi do saleo čemu se sud neposredno uvjerio tokom uviđaja lica mjesta. Nadalje, ako se imaju u vidu navodi više svjedokinja po kojim je Senada bila odvedena na sprat, a jedna od njih je čak iskazala da je Senada skočila sa trećeg sprata, kako je onda H.H.1 mogla vidjeti ili saznati u isto vrijeme u Sali ili u hodniku od sale, dakle, u prizemlju škole, o događaju vezanom za ranjavanje vojnika, što je izvedenim muškarcima u trenu dalo mogućnost da pobjegnu iz škole.

[195] Međutim, svjedokinja **Čakić Fehima** koja je prva priskočila da pomogne H.H.1 tvrdi da optuženi nije bio tu kada je H.H.1 prebijana, niti ga je vidjela da kad tuče ljude. Za optuženog je saznala tek 26.06.1992.; na istinitost njene tvrdnje da se ne može izjasniti kako je Boban Šimšić izgledao, sud se uvjerio kada je na gl. pretresu kada je od nje traženo da identifikuje osobu koja bi mogla biti Boban Šimšić pokazala na Ervina Klempića, asistenta tužioca.

[196] Očito da ovo poslednje svjedočenje ukazuje na nevjerodostojnost H.H.1 svjedočenja ali ukupno gledano i na problematičnost ostalih svjedočenja, a time da tužioc nije pružio dokaze u kvalitetu kojim bi sud izvan razumne sumnje izveo zaključak o učešću Bobana Šimšića u događajima opisanim pod tačkom 5.c) optužnice.

2.5. 3 - Premlaćivanje H.R./tačka 5. d) izreke presude /

[197] U odnosu na ovu tačku optužnice, optužba je ponudila dokaze saslušanjem svjedoka koji su bili očevici tog događaja, kako slijedi:

[198] **Poljo Fatima** (64) na gl. pretresu svjedoči kako je doao neki čovjek sa krvavim mantilom i rekao H.R. da se skine do gole kože, a kada je ona rekla da se neće skidati, onda je ovaj počeo tući. Na upit tužioca da se izjasni ko je H.R. tukao, Fatima odgovara da to ne zna, da ga iz straha nije mogla prepoznati. Na ponovni upit tužioca da li je na neki drugi način to mogla saznati, Fatima je odgovorila „ one žene kažu Lukići ili Boban, od njih dvojica jedan jeste.“ Takođe, je navela kako joj je Senada, H.R. kćerka govorila kako je jedan htio silovati, da se vratio iz kupatila s nožem i isjekao joj haljinu, da mu je Senada onda uzela nož i okrvavila ga i sa trećeg sprata iskočila, da joj je Senada kazala da je taj nije silovao ali je čula samo da joj je majku ubio (pretukao, prim. Suda), pa neka joj je i majku ubio samo da je nije silovao.

Šta drugo reći o svjedočenju Poljo Fatime, neposrednog svjedoka događaja u kojem je navodno pretučena H.R., dô o svjedočenju tipa „rekla-kazala“. U svom slobodnom kazivanju svjedokinja niti jednom ne spominje da je optuženi Boban Šimšić tukao H.R.. Njegovo ime spominje tek na insistiranje tužioca kako bi on dobio kakav takav odgovor od svjedokinje kojim bi se optuženi Šimšić teretio, pa i nakon što je u tom uspio, svjedokinja iako svjedoči u kapacitetu neposrednog svjedoka se tada poziva na posredne svjedoke, koje pri tom uopšte ne imenuje, navodeći kako su žene govorile da su to bili Lukići ili Boban, da je jedan od njih morao biti. Iz Senadinog kazivanja, kojeg saznajemo po čuvenju, onako kako to prezentira Fatima proizilazi da je ista osoba koja je pretukla njenu majku H.R. Senadu pokušala silovati, ali se ponovo ne navodi ime tog nepoznatog muškarca. Niti jednom riječju ova svjedokinja ne spominje da je optuženi zajedno sa drugim pripadnicima srpske vojske odveo maloljetnu Senadu iz prostorije u kojoj su civili bili zatvoreni kako se to optuženom stavlja na teret. Na zapisnik kod policije u Goraždu od 05.05.2004. svjedokinja Fatima uopšte ne spominje da je H.R. od nekog bila prebijana. Ona ime H.R. navodi kao

djevojku koju je neki od Lukića odveo na sprat da je siluje, očigledno misleći na H.R.kćerku Senadu. Ako svjedokinja tokom saslušanja u policiji i na glavnom pretresu eksplicitno ne spominje Bobana Šimšića da je tukao H.R., ona to navodi na zapisnik kod tužioca od 24.05.2005. Tom prilikom kaže kako je Boban Šimšić H.R.fizički zlostavljao udarajući je kundakom puške, nogama i šakama po svim dijelovima tijela u prostoriji gdje su bili zatvoreni. Ostali svjedoci koji su svjedočili u odnosu na istu okolnost navode da se to zbilo u hodniku, a ne u Sali. Takođe, svjedokinja i u odnosu na ostale okolnosti događaja, što je od značaja za ocjenu cjeline njenog svjedočenja, kao što je epizoda koja se odnosi na odvođenje njenog sina Elvedina na sprat radi zlostavljanja, tokom istrage izjavljuje da tom prilikom nije vidjela Bobana Šimšića, za razliku od onog što je iskazivala na glavnom pretresu. U odnosu na istu okolnost, , u policiji je tvrdila da joj sina uopšte nisu odvodili, naime, ona ga je nekako uspjela zaštititi i nakon toga ga je skrivala u ćebad. Fatima navodi na zapisnik kod policije od 05.05.2004. da su u školu dovedeni 26.05.1992. a na glavnom pretresu taj događaj vezuje za 15. ili 20.06.1992. Tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinja nije mogla razložno objasniti razlike u njenim iskazima nakon što su joj predočene od strane odbrane, najčešće to pravdajući time što se zbunila.

[199] **Bajramović Hasena**, o čijoj kvaliteti svjedočenja je sud već dao ocjenu, potvrđuje da je H.R.zajedno sa ostalim tukao Boban Šimšić nakon što je prethodno pitao gdje joj je Senada, i to u Sali među dvjesta, trista ljudi. Nasuprot njoj, kao i svjedokinji Poljo Fatimi, svjedokinja H.H.1 u svojoj izjavi tokom istrage (zapisnik Tužilaštva BiH od 25.05.2005.) navodi da je H.R. vidjela u momentu kada je išla da ispita šta se dogodilo sa njenim mužem, i to ne u Sali, nego u hodniku, na stolici. H.R.je bila počupane kose i premlaćena. Takođe, **Ramić Nail**, navodi da je takođe u hodniku, ali ispod stola, vidio kako Šuhra leži. Međutim, svjedok **Ibro Memić**, koji je, kao i Nail, i sam bio žrtva premlaćivanja, svjedoči na gl. pretresu da žene uopšte nisu bile prebijane. Svjedokinja **Spahić Kada** (78) navodi kako su sutradan po odvođenju Senade došla dva vojnika od kojih je jedan imao zamotanu ruku i pitali za Hurem Šuhru, da joj je rečeno kako je rodila kurvu jer im je zbolela vojnika, a onda su je uzeli i odveli, gdje je Šuhru vidio Kadin muž pod stolom, samo u kombinezonu, da su ljudi koji su je prije tu zatekli kazali da im je dok su je tukli neki Đurić, zv.Ćiro rekao – dobro je, ubiste je. Sa H.R.kasnije nije mogla pričati o tome koje pretukao iz razloga što do nje nije mogla doći, te što je bila sva modra, krvava. Na poseban upit tužioca da li je vidjela optuženog u momentu kada su Šuhru odveli, svjedokinja odgovara kako je on bio malo na vratima. Nakon ovog svjedokinja uopšteno odgovara kako je Boban uvijek bio tu oko njih zajedno s Lukićem, da bi im govorio da se ne boje jer je on noćas na vratima, iako bi tom prilikom u školi bilo najviše prebijanja. Međutim, za razliku od Kade, njen unuk **Asmir Spahić** (29), koga je po sopstvenim navodima Milan Lukić htio likvidirati, tvrdi da optuženi Boban Šimšić tokom boravka u školi nikad nije bio u noćnoj smjeni, niti je zatvorenim civilima šta loše činio. A.N.(38) tokom direktnog ispitivanja na gl. pretresu od 05.12.2005. navodi da su H.R.tukli Milan, optuženi Boban i sva ta grupa, tako što bi postavili par pitanja, a onda bi slijedili udarci, prvo za kosu, pa bi je oborili dole i udarali nogama, rukama, i kako je rekla – znate kako je žensko, dovoljno dva, tri puta vojnička čizma. Prethodno, ista svjedokinja je svjedočila kako su tukli H.H.1 , kako je kazala, vjerovatno zbog njene kćerke Senade. Očito da ova svjedokinja, prema čijem svjedočenju opšte uzev sud ima ekstremno uzdržan stav, miješa H.H.1 sa H.R., koja potonja je Senadina majka. Ovoj svjedokinji je tokom unakrsnog ispitivanja predočeno da na zapisnik kod policije u dva navrata 11.01.1994. i 09.04. 2004. uopšte nije izjavljivala da je Boban Šimšić zajedno sa ostalim učestvovao u premlaćivanju H.H.1 i H.R., pa na upit kako to na glavnom pretresu drukčije navodi, svjedokinja nije dala niti jedan koliko- koliko smislen odgovor. Ista svjedokinja je u odnosu na okolnost ubistva Ibra Šabanovića izjavljivala da su nakon unošenja njegove glave unijeli i trup dajući im tako do znanja da će na Vidov dan do jutra svi tako završiti, da bi malo prije, u toku unakrsnog ispitivanja, kazala kako to nije vidjela jer je iskočila kroz prozor.

[200] Konačno, šta o samom događaju kaže oštećena H.R.(60). Ona svjedoči da je nakon Senadinog bjekstva došao nepoznati čovjek, koji je zvao da izađe. Upitao je da li je ona Senadina majka a kada je to potvrdila, pošto je imala dužu kosu, kosu je zavio rukom i povukao je. U tom

momentu je naišla na Ibra Šabanovića da ga kolju na podu, na koljenima. Da Milanu Lukiću u tome pomaže optuženi, tako što Ibra drži za glavu. Tu su u hodniku bili poredani svi stari, djeca. Ovaj detalj u svom svjedočenju ne navodi Ramić Nail. Usred hodnika je bila naložena vatra od kartona. Vojnik je uveo u sobu, gdje je vidjela šporete, sve jedan do drugog, kola na šporetu su se užarila. Boban je došao kasnije kad su onog čovjeka sredili. Vojnik joj je rekao šta je navratila kćer da bježi, psovao joj je majku cigansku i udarao je sa njenom glavom o sto. Na upit tužioca da pojasni kako se Boban tom nepoznatom pridružio, svjedokinja navodi da je i on nabio čarapu na glavu i došao da mu pomaže, onaj je udari, padne, a ovaj je poduže, pa ponovo. Boban je udarao čizmama, zadobila je povrede, krvavila je iz nosa, koji je bio slomljen, iz usta, počupali su joj kosu. Onda su je njih dvojica izveli pred školu i silovali na kiši. Na pitanje može li se izjasniti jesu li je obojica silovala, svjedokinja doslovno odgovara: „jesu, kako sam vidjela na haljini, bila sam u nesvijesti.“ Da se skine, naredio je onaj koji je izveo da je tuče, čula je da psuju na hodniku, onda je jedan čovjek uletio i tamo razbio prozor i sav narod je iskakao kroz prozor, pa i ona. Takođe, na hodniku je vidjela kako četnici tuku ljude letvama i čizmama.

[201] Tokom unakrsnog ispitivanja je svjedokinji od strane odbrane predočena njena izjava kod tužioca od 25.05.2005. u kojoj stoji da je vojnik koji je stalno tukao govorio da će im srca vaditi i peći na ovim pločama, da je pored njega stajao Boban Šimšić koji se samo smijao i govorio da će se sad najesti, da je ponovo bila udarana glavom o sto, a nakon ovog da su je primorali na seksualni odnos i to prvo onaj nepoznati vojnik, da je primjetila da su oba skinuli sa sebe odjeću, dok je na glavnom pretresu izjavila da je silovana ispred škole. Kod tužioca je navela da nije imala povrede na genitalijama, dok na glavnom pretresu navodi suprotno. Na upit kako je znala da je silovao Boban Šimšić, navodi da ga je vidjela kad je ustao od onog čovjeka što ga je klao i pošao prema njoj hodnikom pri čemu je nabio čarapu na glavu, iako maločas pojašnjava da je Boban kasnije, nakon što je završio s onim čovjekom na hodniku, ušao u prostoriju u kojoj je svjedokinja već bila sa nepoznatim vojnikom.. O svim ovim protivrječnostima je već bilo riječi. Sud dodatno primjećuje, da je svjedokinja ubjedljivija u konkretizaciji onog što je joj je činio nepoznati vojnik u odnosu na optuženog, izuzev što deklarativno spominje njegovo ime, i to redovno nakon što bi joj tužilac postavio pitanje u kom spominje Bobana Šimšića. To sud, imajući u vidu brojne nedosljednosti i nelogičnosti u njenom svjedočenju, upućuje na zaključak da je radnjama tog nepoznatog vojnika jednostavno dodala ime optuženog. Sve to upućuje da Šuhra ne govori istinu vezano za optuženog ni u ovom segmentu njenog svjedočenja.

[202] Uopšteno kazano, u odnosu na hronologiju događanja u osnovnoj školi, ako se uporede iskazi više svjedoka koji su po tačkama optužnice bili i oštećeni, dolazi se do zaključka da su se u isto vrijeme i na istom mjestu – hodniku ispred sale i/ili obližnjoj prostoriji gdje je H.R. prebijana i silovana, dešavali odvojeni događaji poput: navodnog klanja Ibra Šabanovića, prebijanja Naila Ramića, postrojavanje 50- 60 ljudi u hodniku (iako svjedok nail Ramić precizno navodi da je u hodniku bilo izvedeno samo 6 ljudi), po nekim svjedocima Senadino bjekstvo i bjekstvo zatočenih iz sale, sve to u vrijeme kada nije bilo svjetla. Analitično gledano, sud primjećuje da u svjedočenju saslušanih svjedoka u odnosu na naznačene okolnosti, izuzev stereotipnih odgovora, ne postoji niti jedan svjedočki iskaz koji bi bio ako ne u potpunosti a ono bar u suštinskoj međusobnoj saglasnosti.

2.5.4 - Oduzimanje novca i nakita / tačka 5. f) izreke presude /

[203] Ovom tačkom optužnice je predstavljeno kako je optuženi Boban Šimšić naoružan, zajedno sa Milanom i Sredojem Lukićem učestvovao u pljačakanju zatvorenika u osnovnoj školi „Hasan Veletovac“, tj. kako je odvajao grupu po grupu žena i muškaraca i odvodio ih u jednu prostoriju u školi gdje su ih skidali do gole kože i od njih uzimali vrijednosti koje su imali sa sobom.

[204] Š.F.u svom svjedočenju opisuje izgled osnovne škole u kojoj je zajedno sa ostalim civilima Bošnjacima dovedena, pa na predočenim fotografijama od strane tužioca na fotografiji broj:2

prepoznaje dvorište i ulaz u školu, objašnjava da su po ulasku u školu išli pravo, pa skrenuli desno, zatim u hodnik i konačno u fiskulturnu salu. Iz te sale se nije moglo vidjeti školsko dvorište ali jeste iz hodnika (fotografije 3. i 4.). Navodi da je tom prilikom s njom bilo zatvoreno u jednoj prostoriji 320 lica od djece do nastarijih osoba. U toj Sali su bili zatvoreni 10 dana, nisu imali hrane, vode, da su u dvorani bile samo pločice. Bobana Šimšića je u školi vidala svaki dan i svaku noć. S njim su dolazili Milan Lukić, Sredoje Lukić, Dragan Lukić, i kada bi došli prva riječ im je bila pare, zlato, devize, sve što imaju, ukoliko bi u nekoga našli da je sakrio odmah će ga ubiti. Morali su predati svoj novac, ali to nije bilo dovoljno jer su se morali skidati do gole duše. Najteže joj je bilo kad se morala skinuti njena curica od 6 godina pred Milanom Lukićem i Bobanom Šimšićem.

Brižljiva analiza njenog iskaza pokazuje da svjedokinja korektno iznosi liniju kretanja kojim se pristupa prostorijama škole, što i nije sporno, budući da se u to sud sam uvjerio.

[205] Š.F. navodima da je Bobana Šimšića vidala svaki dan i svaku noć, sud nije povjerovao, jer čemu bi inače služile dnevne i noćne policijske smjene o kojim je pored ostalih govorio i svjedok odbrane Goran Milićević, takođe rezervni policajac koji je bio prisutan u školi. Ona navodi kako joj je Sanela navodno pričala da je i nju odvodio Boban Šimšić na silovanje iako na taj zaključak ne upućuje niti jedan drugi svjedočki iskaz, pa ni Saneline majke H.R. Međutim, ono što je bitno u odnosu na ovu tačku optuženja se odnosi na činjenicu da u spomenutoj izjavi F.Š. spominje samo Milana Lukića, a nikako Bobana Šimšića, vezano za činjenicu oduzimanja novca i nakita. U toj izjavi Š.F. navodi kako se nakon odvođenja muškaraca radi njihovog premlaćivanja u prostoriju vratio Milan Lukić i rekao im da skupe 1000 DEM pa će sve muškarce pustiti. Međutim, na zapisnik kod tužilaštva od 24.05.2005. Š.F. navodi doslovce istu rečenicu samo što umjesto imena Milana Lukića, tu rečenicu sada izgovara Boban Šimšić. Koliko se Š.F. može vjerovati vidljivo je iz činjenice da je ista mijenjala svoju izjavu po kojoj je u momentu kada su skupljane pare, neki četnik zaklao Ibra Šabanovića, da se narod prepaio i počeo razbijati stakla i bježati iz škole, i ko je god iskočio iz škole da je bio ubijen (!), kasnije mijenjala, te da je sklona pretjerivanju. Na glavnom pretresu je iskazivala da je optuženi od nje tražio da se skine, pa kada to nije učinila da je nečim udario uslijed čega je pala od kada više ne zna šta se s njom desilo do momenta kada je osjetila da je nešto posipa i vidio vojnika pored nje kako joj posipa vodu po glavi, da je vidjela kako je bila gola, osjetila je jake bolove u stomaku, da je taj vojnik kasnije za ruku poveo niz stepenice i reako joj da bježi. Prethodno, kada je ušla u sobu bilo ih je četvorica a Boban peti pa je pomislila da će je silovati, ali u konačnom izjavljuje da nije mogla zaključiti da je bila silovana. Ništa od ovog iskaza, makar i ambivalentnog kakav je po sebi, nije bilo navedeno u izjavi datoj pred radnicama spomenute Državne komisije pod brojem: 9067/95 od septembra 1995.

[206] Svjedokinja **Bulatović Rasmira** navodi da je Boban Šimšić zajedno sa Milanom i Sredojem Lukićem tražio da se preda novac, da je svjedokinja mod sebe imala novca, zlata, nakita, da su joj sve odnijeli, a njenu sestru Fatimu toliko ubili da je obnevidjela jer nije imala para, da su djevojkama skidane alke- naušnice sa ušiju, da je to činio Boban Šimšić. Ona na gl. pretresu decidno tvrdi kako je optuženi Boban njenu sestru Fatimu udario nogom u leđa kad ona nije predavala novac, dok je na zapisnik u policiji u Goraždu kazala kako se sjeća da je njenu sestru Fatimu Poljo, kad je odbila da dâ novac jer ga nije imala jedan vojnik kojeg ne poznaje udario nogom u predio leđa. Pojašnjavajući promjenu svog iskaza, svjedokinja odgovara da je to bilo zato što je taj nosio kapa u čarapu na glavi, pa vezano za njene navode na gl. pretresu da je to bio Boban navodi da je to saznala od sestre kad je pitala ko te to udari. Očito, da je po ocjeni suda ovakvo Rasmirino pojašnjenje razlike u njenim iskazima prije izraz njenog snalaženja nego davanja uvjerljivog odgovora.

[207] **Bajramović Hasena** na glavnom pretresu iskazuje kako je optuženi imao kesu kao omot od košulje u koju se stavljao novac i zlato, a kada je došao na nju red rekla je da enma ni novca ni zlata, pa joj je Boban kazao da se skine do gole duše i da novac, što je morala učiniti a tu su bili prisutni

Milan i Sredoje Lukić i ostali Srbi. Sredoje je kazao pošto ta žena nema novca neka ide, dok joj je Boban opsovao balijsku majku i drsko rekao da izade.

[208] Za razliku od Rusmire i Hasene, svjedokinja **Sajma Šabanović** svjedoči da je novac i zlato u Sali skupljao Sredoje Lukić koji je držao kesu od zamrzivača i pištolj u ruci, dok je Milan Lukić stajao na hodniku. Kada je ušla sa kćerkom i svekrvom Sredoje je repetirao pištolj, i kazao- pare i zlato. Pošto je imala samo naušnice otkopčala ih je i stavila u kesu. Pošto je optuženi Boban bio tu prvu večer misli da je on i te prilike bio prisutan na straži. **Ibro Memić** saglasno Sajmi tvrdi da su novac oduzimali Milan i Sredoje Lukić na način što bi odvajao po jedno, dvoje u drugu prostoriju i govorio u roku od 5 minuta pare, pištolj je držao u desnoj ruci govoreći kako će pucati, s tim što ovaj svjedok uopšte ne spominje Bobana Šimšića. Saglasno Sajmi i Ibru svjedoči i **Spahić Kada** kada na gl. pretresu od 03.02.2006. iskazuje da su oba Lukića skupljala nakit i novac od zatvorenika, tako što je Sredoje držao pištolj a Milan kesu. Dakle, ni Kada u ovom odsjeku događaja u osnovnoj školi izričito ne spominje optuženog izuzev što kao Sajma navodi da misli kako je on bio na vratima. **H.H.1** izjavljuje da su ih prvu večer po dolasku u školu opljačkali i to Lukić, koji je držao pištolj i najlon kesu, jedan nepoznati i Boban Šimšić, s tim što na zapisnik kod tužilaštva od 25.05.2005. navodi da je tom prilikom Boban Šimšić bio prisutan. **Šehić Šefka**, za razliku od drugih svjedoka tvrdi kako ih je pljačkao optuženi tako što bi prinio pištolj, tražio pare, zlato, da je Miloje rekao kako je Mala Gostilja bogata, da su je do „gole duše“ skinuli (isti izraz upotrebljava Hasena), kako joj je zlato bilo u hljebu, da je najviše kružila vijest da su Kurspahiće najprije opljačkali, silovali pa pobili, da je ono ostalo, zlata joj nije žao, da joj je žao opanaka i slika. Međutim, ova svjedokinja na zapisnik o njenom saslušanju u policiji u Goraždu od 05.05.2004. uopšte ne spominje Bobana Šimšića vezano za epizodu oduzimanja novca i zlata, pa čak šta više, ona tom prilikom ne imenuje niti jedno drugo lice, već samo navodi da je u toj prostoriji zlato, novac i devize odlagali u tri vreće koje su bile na stolu. Kod takvog iskaza je ostala i prilikom saslušanja u Tužilaštvu BiH od 25.05.2005. kada je ponovila da je prilikom pretresa prinuđena da se skine gola i to pred više četnika kako bi pronašli novac i zlato, kada ponovo ne spominje na bilo koji način učešće optuženog u tome. Ne samo zbog uočene nedosljednosti u njenom svjedočenju već i nepovezanosti i nejasnosti njenih misli u odgovorima, sud ovom svjedoku nikako nije mogao pokloniti vjeru. **A.N.**, čije svjedočenje sud smatra inače tendencioznim prema optuženom, navodi da su tokom zatočenja u školi morali skupiti para i zlata da bi im vratili mušku djecu koju bi iz sale prethodno odveli, o čemu se drugi svjedoci, bar ne na način kako to naila prikazuje uopšte ne izjašnjavaju. Izjavljuje da je to tražio Milan Lukić, a da je s njim bio optuženi Boban i Momir Savić.

[209] Zbog svega gore izloženog, sud smatra da optužba nije iznijela ubjedljive dokaze kojim bi se izvan razumne sumnje potvrdila kao tačna verzija slučaja navedena pod tačkom 5. f) optužnice.

Tačka 2.5.5 – Premlaćivanje muškaraca / tačka 5.g) izreke presude /

[210] U ovoj tački optužnice je opisano premlaćivanje protivzakonito zatvorenih civila Bošnjaka u prostorijama zgrade osnovne škole „Hasan Veleteovac“ u drugoj polovini mjeseca juna 1992., njih oko 20, među kojima: Hurem Rama, Hadžić Ibrišima, Hadžić Hamera, Ferić Avda, Smajić Mustafu, Ramić Naila, na način što bi im naređivali da drvenim štikom (drveni nasad za krampu) udaraju jedan drugoga po svim dijelovima tijela tako da su mnogi od njih padali na tlo. Posebno je svake noći bio premlaćivan Nail Ramić kojeg su prvog dana kada je bio zatvoren postavili ispod koša kada je grupa srpskih vojnika igrala košarku među kojima i optuženi, pa su košarkaškom loptom naizmjenično gađali koš i Naila u glavu jakim udarcima uslijed čega je Nail padao u nesvijest. Jedne od narednih večeri je optuženi sa još nekoliko srpskih vojnika izveo Naila iz zatvorske prostorije zajedno sa četvoricom zatvorenika kadsa su ih u drugoj prostoriji premlatili udarajući ih šakama, nogama obuvenim u vojničke čizme, kundacima pušaka po glavi leđima i čupali kosu uslijed čega je nail izgubio svijest, a od udaraca u predjelu očiju oči su mu bile potpuno zatvorene. Prilikom pretresa i oduzimanja novca od Spahić Mehmeda optuženi ga je premlatio tako što ga je kundakom

više puta udarao u prsa, glavu i od zada između plečki, uslijed čega se on nije mogao kretati pa su ga neki zatvorenici nosili na rukama u povratku za zatvorsku prostoriju.

[211] Tako H.L.(38) na glavnom pretresu od 03.02.2006. izjavljuje da je optuženi Boban bio glavni, da je on otključavao vrata na ulazu u školu i puštao ko ga je htio, da je kod njega bio ključ od glavnih vrata, da ga je mogla vidjeti kao i svi koji su bili zatvoreni, da je o njegovom identitetu saznala od drugih ljudi u školu, da je njegova kosa bila više plava nego smeđa, crna, da je bio srednjeg rasta, odjeven u vojničko maskirno odijelo. Boban je bio prisutan za vrijeme njenog boravka u školi tokom 4 dana. Izjavljuje da bi čula kako neko ko bi dolazio u školu govori Bobanu da otvori školu. Tada bi s njim u fiskulturnu salu dolazila srpska vojska, Boban bi prstom pokazivao ko da s njima ide ili koga da udaraju, a udarali su nogama obuvenim u vojničke čizme i kundacima. Događalo se da tjeraju muškarce da stoje na jednoj nozi na sred fiskulturne sale, da ih tuku dok su bili poredani u krug a Ramić Naila su tukli najviše. Bio je sav natečen, oči zatvorene, bio je sav modar, nije se mogao kretati. Bobana su Nailova žena i njegove kćerke molile za zaštitu, ali od njega to niko nije mogao dobiti, on je taj ko je naređivao koga će odvoditi na premlaćivanje.

[212] **Poljo Fatima** (64) je za Bobana Šimšića saznala od drugih tokom boravka u školi. Na upit tužioca ko je tukao muškarce, među kojim su od posledica tuče, kako navodi svjedokinja, podlegli Hasib Šabanović, Mehmed Hadžić, Abid Hurem, Ragib Hurem, svjedokinja izjavljuje da je Boban stajao, Lukići, Cvijovići, Ćiro iz Loznice i Miloje, koji su stajali, ali su govorili da tuče muškarac muškarca, s tim ako ga ne udari jako, onda on puškom udari po glavi, pa taj pada u nesvijest, što se događalo u istoj prostoriji gdje su bili zatvoreni tekla je krv, jer ako te flašom, teglom ajvara pogodi u glavu, otkud je mogla pištati krv po sali. Na upit tužioca da li su muškarci izvedeni na dvorište, Fatima je potvrdno odgovorila, navodeći da su muškarce tukli pred vratima da se sve to vidjelo jer su postojali veliki prozori. Za razliku od onog što je iskazivala u istrazi i na glavnom pretresu na zapisnik kod policije u Goraždu od 05.05.2004. ne navodi da su zatvorene muškarce tukli u fiskulturnoj Sali već da su ih izvodili u druge prostorije gdje su ih tukli, da bi za to vrijeme oni koji su ostali u sali čuli njihov plač i zapomaganje.

[213] Š.F. izjavljuje da su jedne prilike svi muškarci izvedeni u dvorište, među njima i njeno dvoje djece, da je i ona za njima krenula kako bi i nju zaklali, da je u jednom momentu zastala u hodniku i gledala kroz prozore, da tom prilikom svoju djecu nije mogla vidjeti jer je bio mrak ali je vidjela šta se dešava. Muškarcima su dali neke štapove da se između sebe tuku, da je mogla vidjeti kako je Hurem Ramo pao na zemlju, da je vidjela svog svekra Hasiba, pa kad je vidjela da se vraćaju u školu pobjegla u salu, tamo gdje je ranije i bila. Tada su u salu ušli optuženi i Milan Lukić i tražili 1000 DEM pa će ih pustiti. Analizirajući viđenje ovog događaja od strane svjedokinje u kome navodi da je vani bio mrak uslijed čega nije mogla vidjeti svoju djecu ali je vidjela šta se u dvorištu događa, pa ako ne vidi djecu, da vidi svekra, te kako je Ramo pao na zemlju, šta drugo reći nego da je njen iskaz nelogičan (kada je mrak, on je potpun, nije moguća selektivna vidljivost, da se neko vidi, drugi ne), da osim toga, nema pokriće u sprovedenom objektivnom dokazu- izgledu hodnika – pasarele koja je zastakljena specijalnim staklom kroz kojeg pri uslovima dnevne svjetlosti a pogotovu ne mraka nije moguće jasno vidjeti šta se spolja nalazi. Uostalom, u svojoj izjavi djelatnicima Državne komisije, vezano za isti događaj, Fata spominje samo Milana Lukića, ne i Bobana Šimšića.

[214] **Rusmira Bulatović.** Rusmira tvrdi da su muškarci tjerani da se međusobno tuku drvenim štapovima dok su bili u prostoriji i to naveče kad se ugase svjetla (!), pa ako jedan dobro drugog ne udari Boban uzme štap i pokaže kako trebaju tući jedan drugog. Rusmira je u osnovi to navodila i tokom istrage, istina, bez navođenja detalja da im je Boban pokazivao kako se trebaju udarati. Međutim, u svojoj izjavi u policiji u Goraždu od 05.05.2004, Rusmira se o ovom događaju uopšte ne izjašnjava. Svoju nedosljednost u svjedočenju je Rusmira pokazala i u odnosu na druge okolnosti, kada je na gl. pretresu navela da nije bježala iz škole sa ostalim nakon razbijanja prozora, za razliku

od njenog ranijeg iskaza kada je navodila da je pobjegla iz škole da se krila na Rodića brdu, itd., a da je tom prilikom izbjegavala da na uvjerljiv način pojasni razliku u svom iskazu.

[215] H.R. na gl. pretresu od 09.02.2006. potvrđuje da su izvodili stare muškarce i tukli jer nije bilo onih mlađih, da je uslijed toga pola naroda umrlo. Tukli su Hadžić Hameda i oca mu (Ibrišima), Bajramović Mehmeda, Rama Hurema. Meda Lisku, Jusufa Polja. Takođe, su tukli i Hadžić Hameda kojeg su izveli u hodnik, a tukli su ga Lukić i Boban tako što su ga povalili na pod i po njemu igrali nogama. To je gledala iz sale, jer nije bilo vrata. Po ocjeni suda, Razija to nije mogla gledati sa mjesta kako je to opisala, iz razloga koji su ranije navedeni. H.H.1 svjedoči kako je na hodnik bilo izvedeno 60 muškaraca da ih biju i kolju. Kada joj je branilac u toku unakrsnog ispitivanja predočio njen iskaz po kome je ista prebijana prvo u hodniku a zatim u Sali, pa dok je bila u hodniku da je vidjela H.R. na jednoj stolici dok je H.R. na istom gl. pretresu izjavila da je tada bila u Sali i gledala kako Raziju tuku., svjedokinja Razija je neodređeno odgovorila kako je H.R. bila u Sali, ali da je ona, tj. razija mogla proći još i gore, da bi nakon više insisitiranja odbrane H.H.1 izjavila da je i H.R. bila u hodniku kako bi branila kćer. Da je H.H.1 sklona nesitinitom svjedočenju je, osim toga, vidljivo iz njenog iskaza iz istrage kada je na zapisnik od 25.05.2005. kod tužilaštva izjavila da je iz sale u hodnik izvedeno 30 (ne dakle, 60 muškaraca kako to kasnije navodi), da je u sali bilo ugašeno svjetlo ali da je na hodniku bilo upaljeno svjetlo pa se sve moglo vidjeti, što, kako smo to već iznijeli, nije bilo moguće. **Spahić Kada**, tokom svog svjedočenja navodi kako joj je suprug pričao da su ga u školi tukli Milan Lukić i Vasiljević Mitar. Sjeća se da su pretučeni: Nail Ramić, Ibro Memić, Ibrišim Hadžić, Hasib Šabanović, Ramo Hurem i drugi.. **Šabanović Sajma** se za razliku od svog iskaza na gl. pretresu eksplicitnije izjašnjava o premlaćivanju muškaraca na hodniku druge večeri po oduzimanju novca. Tom prilikom su ih izveli na hodnik i tukli, spominjući Milana Lukića, prisiljavajući ih da pjevaju četničke pjesme. Među njima je bio izveden i njen sin. Sigurna je da je te noći na dužnosti bio Boban Šimšić, pri čemu ne navodi niti na jednu okolnost na osnovu koje je takav zaključak izvela, premda nije vidjela da bi on učestvovao u njihovom premlaćivanju. **Bajramović Hasena** navodi kako su istu večer po dolasku u školu došli Bona Šimšić, Milan i Sredoje Lukić, neki Cvijeto, da je Boban izvršio prozivanje nakon čega je svaki od prozvanih morao da ustane i da ide u drugu prostoriju. Tom prilikom su prozvani: Ibro Šabanović, Avdo Ferić, Avdo Aljić, Hamed Hadžić, Ibrišim Hadžić, Mustafa Smajić, Mehmed Bajramović, Jusuf Poljo, Ramo Hurem, Nail Ramić, Ibro Memić, Abid Alijašević (svjedok Asmir Spahić navodi da je tu večer prozvan samo Ibro Šabanović) da su izvedeni u jednu prostoriju gdje se veoma brzo čulo zapomaganje, deranje, da je to trajalo 10-15 minuta nakon ččega su se u salu vratili sa povredama.

Dakle, na iskazima ovih svjedokinja optužba zaniva uvodno navedenu verziju ovog slučaja. No, da vidimo šta o ovom događaju kažu njegovi učesnici, tačnije civili Bošnjaci koji su bili žrtve fizičke torture, a čije svjedočenje, izuzev Naila Ramića, optužba rukovođena selektivnim pristupom ispušta iz svoje optike.

[216] Tako **Ibro Memić** (78) svjedoči da su po povratku u Višegrad smješteni u fiskulturnu salu gdje su bili izloženi maltertiranju i tuči, da je najviše stradao Nail Ramić a zatim Mustafa Smajić, a zatim on, tj. svjedok; da su ih udarali najviše nogama na kojima su bile cipele i pesnicama. Udaranje se događalo pretežno noću. Svjedok je bio udaran od strane Milana Lukića a jednom ga je Sredoje Lukić udario kundakom puške po leđima. Precizira da za vrijeme njegovog prisustva nisu tukli žene. Opisuje kako bi dolazio Milan Lukić koji se predstavio i rekao da skine kapu lijevom rukom da bi te odmah nogom udario. Ibro je naveo kako su po dolasku Lukića jednu večer sve muškarce izveli vani na dvorište, kazali su ženama ako ne daju svaku marku da će pobiti sve muškarce. Abida Hurema su prvo počeli udarati. Milan je uzeo štap od Ibrišima Hadžića najstarijeg među civilima Bošnjacima i dao ga njemu da tuče ostale ljude, ali je rekao da to ne može vadeći se na povrijeđenu ruku. Na zapisnik kod tužioca od 21.06.2005., je uz to naveo, da je Milan štap dao Hurem Ramu koji ih je udarao po glavi. Za to vrijeme su morali pjevati četničke pjesme, a Milan bi uključio radio stanicu i pitao nekog na vezi da li čuju kako pjevaju. Kad se to završilo, rečeno im je da mogu ići u salu. U odnosu na Bobana Šimšića navodi da je za njega čuo prije rata jer mu je majka

bila iz istog sela kao i svjedok, ali da ga u školi nije vidio. Takođe, tokom rata je čuo da se Boban spominje ali da je čuo da neko kaže kako je nešto uradio Boban - nije i tako nešto ne može reći.

Sud je cijenio iskaz ovog svjedoka kao uvjerljiv i istinit, on je u potpunoj konzistentnosti sa onim što je ranije izjavljivao, pa i u detaljima. Njegov iskaz, osim toga, ima sačuvanu proporcionalnost i objektivnost u opisivanju događaja, za razliku od nekih svjedoka, iako i sam žrtva premlaćivanja i nečovječnog postupanja, njegovo svjedočenje ne sadrži afektivnost koja nužno smanjuje jasnoću svjedokove percepcije.

[217] Takvu ocjenu je sud dao i za svjedočenje **Asmira Spahića** (29), koji u odnosu na incident premlaćivanja muškaraca navodi kako su po povratku u fiskulturnu salu sa lokaliteta Sase, prozvali njegovu porodicu i Rifata Šabanovića da izađu na centar, da je jedan bradati vojnik njegovoj majci stavio nož pod grlo, kako su poslije ovog došli Milan Lukić i Sredoje Lukić i odveli sve muškarce na strijeljanje, s tim što njih nisu vodili, šta se vani događalo ne zna, ali kako se ko vratio bio je premlaćen. Maltretirali su i njegovog deda Mehmeda. Navodi da je bio jedan među 15-tak djece, koja su bila stara ispod 14 godina, za koje su tražili novac. To je bila noć kad ga je Lukić htio strijeljati. Lukić je rekao sve što je muško ide na strijeljanje, postrojili su ih po dvojicu u vrstu i natjerao da pjevaju četničke pjesme i morali su preći dva hodnika da bi kroz izlaz došli ispred škole. Tu su stali u tri vrste na stepenište, a Milan i Sredoje su stali ispred njih. Osim njih dvojice tu nikog drugog nije vidio, kao ni dok su ih vodili kroz hodnike. Milan je počeo ispitivati ljude koji su bili stari preko 65 godina, a zatim ih je prvi počeo udarati drvenim štapom. Kako su pojedine osobe ipak dale novac i zlato, djeca su bila pošteđena daljih neugodnosti. Na upit užioca navodi kako je u školi bilo prisutno više policajaca koji su dežurali u smjenama, tako da se smjenjivalo njih 7-8, najviše 10, koji nisu nosili maskirne uniforme. Na poseban upit, svjedok je naveo imena stražara koje se sjeća poput: Gorana Milićevića, koji nije dozvolio da ih iko maltretira, Dragomir Šušnjak, Tomo Mosić, Boban Šimšić, jedan momak sa Trševine, učitelj iz Veletova, brat koji je dolazio i razgovarao sa njima civilima, Ilija Gavrilović i momak po nadimku Zenga. Te noći su u mraku, kada je vidljivost bila jako mala, isključivo prozvali Ibra Šabanovića, on je izašao i nije se više vratio. Precizirao je da niko ko nije izlazio iz sale nije mogao vidjeti šta se tamo događa, obzirom da se po izlasku iz sale prelazi u hodnik gdje se vršilo maltretiranje ljudi tako ko je ostao unutar sale nije mogao vidjeti šta se u hodniku događa. Na ovom mjestu, sud primjećuje, da je ovaj svjedokov opis u punoj saglasnosti sa onim što su sud, stranke i branilac mogli vidjeti prilikom identifikacije lica mjesta i koja situacija je fiksirana dokazima od objektivnog značaja – skicom lica mjesta i fotoelaboratom. Stoga sud neće ponavljati cirkularnu agrumentaciju vezano za ovu okolnost. To je jedan od krucijalnih razloga, zašto sud nije poklonio vjeru dijelovima iskaza onih svjedoka koji su u odnosu na istu okolnost suprotno iskazivali ovom svjedoku. Svjedok Asmir, za razliku od nekih drugih svjedoka, nema potrebu da se zaklanja iza drugog iznoseći posredno svjedočenje, on opredijeljen da iznosi istinu govori ono što je vidio i čuo. Sud je, pored ostalog, vjeru ovom svjedoku poklonio imajući u vidu da se radi o mlađem licu koji je tokom događaja bio u fizičkom uzrastu kada se ima, slobodnim žargonom kazano, fotografsko pamćenje. Svjedok Asmir, iako se radi o svjedoku odbrane, nema nikakve potrebe niti razloga da lažno iskazuje u korist optuženog, budući da je i sam u statusu djeteta bio izložen traumatskom iskustvu od strane pripadnika srpskih paravojnih bandi.

[218] Konačno, svjedok **Nail Ramić**, za kojeg sud ni najmanje ne sumnja da je slijedom što su nepodijeljeno svjedočili skoro svi saslušani svjedoci, bio izložen teškom premlaćivanju i fizičkom maltretiranju u školi „Hasan Veletovac“, navodi kako je tokom svog boravka u školi bio svakodnevno premlaćivan od grupe vojnika, pa čak i civila koji su tu dolazili. Kada su ga jedne noći izveli sa još pet muškaraca, sjeća se da su među njima bili i Medo, Liska, Ramo, u hodnik, a tom prilikom je svjetlo bilo ugašeno, nije mogao jasno vidjeti ljude koji su ga tukli. Međutim, prepoznao je po glasu Bobana Šimšića, pa misli da ga je i on tukao. U premlaćivanju prema njemu su bili posebno okrutni Milan i Sredoje Lukić. Svjedoka su tjerali da trči u krug sve dok ne bi pao a onda su ga premlaćivali. Tako se sjeća teških premlaćivanja u fiskulturnoj Sali kada je stajao ispod koša, a

grupa koja je dolazila i igrala košarku bi prilikom svakog promašaja ili namjerno svjedoka snažnim udarcima pogodili u glavu. Među tom grupom je bio Boban Šimšić koji je sve to samo to posmatrao. Međutim, kada mu je od tužioca predočen dio njegovog iskaza sa zapisnika kod Tužilaštva od 26.05.2005., gdje je naveo da je košarku zajedno sa tom grupom igrao i optuženi, pa nakon što je pozvan da pojasni razliku u svom iskazu, svjedok je izbjegavao da da precizan odgovor govoreći da je optuženi došao sa tom grupom, da je puštao te ljude da igraju lopte, da je bio ključar zatvora, da je dopustio da se zatočenim to događa, da bi se na upit predsjednika vijeća odredio da je to Boban gledao sa strane. Na upit branioca kako se u Sali mogla igrati košarka kada je na parketu bio smješten toliki narod, svjedok je odgovorio da se igralo na jedan koš, premda ovom prilikom sud primjećuje kako su neki od svjedoka, npr. poput Hasene, izjavljivali da je narod bio smješten ispod koševa sa obje strane terena. Kada ga je tužilac upozorio kako je tokom istrage za vrijeme događaja u hodniku čuo Bobanove riječi: Ušao si Naile gdje treba, dok je na gl.pretresu kazao- Ja sam ti ovdje Bog i batina, te kako pojašnjava razliku u svom iskazu, Nail odgovara kako se zbunio i da je tačno da je optuženi kazao – Došao si Naile gdje treba, ja sam ti ovdje Bog i batina. Njegova kći A.N. je tokom svog svjedočenja na upit tužioca izjavila da nije vidjela kako Boban Šimšić direktno udara njenog oca, ali je on stajao tu, i kako je navela, cinično se smijao. Svjedočinja je navodila akoo se njen otac krio u kanalizacioni šaht, pored tribina u fiskulturnoj Sali, iako se tokom uviđaja sud uvjerio da takav šaht ne postoji.

[219] Ako sud nije imao dilema u pogledu činjenice koja se odnosi na Nailovo fizičko torturisanje, Pretresno vijeće je imalo značajnu suzdržanost u pogledu istinitosti Nailovog svjedočenja koje se odnosi na fizičko učešće optuženog u njegovom mučenju. Šta drugo reći dô da je njegovo svjedočenje u tom dijelu konfuzno, neodređeno, protivrječno – jednom riječju kazano, neubjedljivo. Pa i sam Nail, u jednom momentu govori, da misli, dakle, ne tvrdi, kako ga je optuženi tukao. Na takvim osnovama se na pouzdan način nisu mogle utvrditi činjenice na kojim bi se izvan razumne sumnje zasnivala krivična odgovornost Bobana Šimšića u pogledu opisanih radnji na koje se odnosi svjedočenje Naila Ramića. Smisao cjeline njegovog svjedočenja, kako u odnosu na ovaj događaj, tako i u odnosu na dešavanja u s. Žlijeb, vezano za radnje koje se optuženom stavljaju na teret, u stvari predstavljaju nailovu racionalizaciju proteklih događaja, kada on na osnovu logiciranja, a ne onog što je stvarno vidio i čuo, izvlači svoje zaključke o odgovornosti optuženog Šimšića, posebno za ono što je svjedok pretrpio tokom svog zatočenja u osnovnoj školi „ Hasan Veletovac „. Da bi optuženog kako tako na svom svjedočenju doveo u zonu krivičnopravne odgovornosti, kad već nije imao realnog osnova da ga prikaže kao fizičkog izvšioca, Nail se služi generalizacijama. Tako navodi da je Boban Šimšić stalno bio prisutan u školi, pogotovu kada su se događale ružne stvari, da je propuštao Milana Lukića kako bi ovaj zlostavljao zatvorene civile Bošnjake. Konačno, Nail, za razliku od svojih prvobitnih tvrdnji, sam priznaje kako se kasnije uvjerio da Boban nije bio glavni u školi. Kada Nail opisuje svoj dolazak u školu, on apodiktički već na samom početku tog događaja kazuje da mu je jedan od četnika koje je tu zatekao kako jeđu i piju rekao:“ Zdravo Naile, nek ti je sretno šta ti se god noćas bude dogodilo, kriv ti je Boban Šimšić, tvoj komšija.“ Svjedok, pri tom bliže ne određuje ni ime lica koje mu je to reklo, iako fizički opisuje njegov lik, niti otkud bi ga taj poznavao, pa taj nepoznati, bez ikakve motivacije, odmah i unaprijed individuališe Bobana Šimšića kao krivca za sve Nailove muke koje će slijediti. Razlog Nailovog animoziteta prema optuženom, u čemu se Nailu pridružuje i njegova kći A.N., treba tražiti u činjenici da mu Boban kao komšija nije pomogao. U tome je Nail eksplicitan, kad u kontekstu drugog događaja, kaže:“ Ja sam kasnije zaključio da mi je sigurno to Boban namještao i gdje sam se god po šumi krio dok me nisu uhvatili nisu odustali sve se raspitivao za mene, onda kad sam tražio da mi pomogne, to nije htio, a mogao je.“ Da li je Boban mogao zaštititi i koliko Naila, sa stanovišta životne zbilje i okolnostima događaja, predstavlja pitanje u koje, sve pod pretpostavkom prisustva optuženog događajima koje Nail opisuje, sud nije mogao zalaziti. To, posebno imajući u vidu kako je više svjedoka optužbe saglasno izjavilo da je Milan Lukić ubio Stanka Pecikozu, predsjednika lokalnog SDS iz razloga što je štitio svoje komšije muslimane. Iz izloženog, je vidljivo da se radi o pristrasnom svjedoku na štetu optuženog, koji svoju pristrasnost čak šta više, nije ni pokušao kriti

Dakle, sud nalazi i po ovoj tačci optužnice da izvan razumne sumnje nije dokazana krivica optuženog.

2.5.6 - Batinanje oko dvadeset muškaraca i odsjecanje jezika Bajramović Mehmedu / tačka 5.h) izreke presude /.

[220] O događaju u kojem je optuženi ušao u prostoriju gdje su bili zatvoreni civili, među njima izabrao oko 20 muškaraca, čija su imena navedena pod ovom tačkom optužnice, a zatim im naredio da pođu u drugu prostoriju gdje ih je sa drugom grupom vojnika počeo mlatiti, bilo je riječi u razlozima vezanim za prethodnu tačku.

Što se tiče epizode koja se odnosi na odsjecanje jezika zatvorenika Bajramović Mehmeda od strane optuženog, uslijed čega je Mehmedu izazvano jako krvarenje, da je zatim optuženi Mehmeda odveo iz zgrade osnovne škole od kada mu se gubi svaki trag, a kada je sutradan Mehmedova supruga optuženog pitala šta je bilo s njenim suprugom, da joj je optuženi opsovao balijsku majku i udario šamar toliko jak da je sa djetetom pala na tlo nalazeći se uslijed toga u polusvjesnom stanju – ista se osnova na svjedočenju Bajramović Hasene, Šehić Šefke i Šabanović Fate.

[221] **Bajramović Hasena** za razliku od onog što je navedeno u činjeničnom opisu optužnice kako je sutradan po događaju u kojem je njenom mužu odsječen jezik od strane Bobana Šimšića, tvrdi da je istu noć Boban Šimšić nju ošamario tako da je odmah pala i jedno vrijeme bila u polunesvjesnom stanju. Poblize svjedočeći o događaju vezanom za navodno odsjecanje jezika njenom mužu Mehmedu, hasena se poziva na riječi svoje pastorke Medine koja joj je po Mehmedovom ulasku u salu, kada je bio pretučen i sav krvav, rekla da je babu odsjekao jezik onaj što je molio da se vrati, misleći na Bobana Šimšića. Opisujući nastavak događanja, svjedokinja navodi kako je Mehmed na njen upit ko ga je udarao neprimjetno pogledao i rekao da je to uradio, među ostalim koji su u salu ušli, plavi muškarac, onaj četnik, pa kada je svjedokinja pogledala, koristeći ponovo isti izraz – neprimjetno, vidjela je da je to Boban Šimšić. Muž joj je tada kazao da mu doda šalče ili bilo šta da se objesi pošto su im rekli da će svi noćas biti pobijeni i poklani i da niko neće preživjeti. Ako se sagleda opis događaja kako ga ova svjedokinja izlaže, pada odmah u oči, da neko kome je neposredno prije toga odsječen jezik, ulazi u salu i sa svojom ženom započinje, onako kako je to ona opisala, reklo bi se normalnu konverzaciju, što je, sa stanovišta običnog logičkog i životnog rezonovanja, teško za povjerovati, pogotovu ako bi taj, kako to tvrdi optužba, imao jako krvarenje. Isto tako je teško povjerovati za slučaj da je Mehmed zaista imao tako tešku povredu da ga o tome Hasena ništa ne pita. Stoga sud zaključuje da se radi o očiglednoj svjedokinjinjnoj konstrukciji. Pa i sam način na koji ona opisuje događaj, kada neće direktno da imenuje Bobana Šimšića, već to čini preko Medine i Bobanovog fizičkog opisa, korištenja izraza „neprimjetno“ kojim se sugerije atmosfera straha, sve u svrhu postizanja efekta uvjerljivosti svjedočenja. Na tom pristupu Hasena istrajava i pri opisu navodnog ubacivanja glave Ibra Šabanovića u događaju koji je slijedio kada je ponovo nestalo svjetla (o detalju da je te večeri došlo do nestanka svjetla u dva navrata se jedino ova svjedokinja izjašnjava) kada onaj plavi baci glavu koju je odsjekao od Ibra Šabanovića i kazao da se sad mogu lopte igrati. A da je to bio Boban Šimšić, svjedokinja zaključuje *a posteriori* po tom što se moglo vidjeti za par minuta kad se u hodniku upalilo neko svjetlo- baterija. Ona ne daje nikakvo objašnjenje kako je po mraku mogla vidjeti da se radilo o plavom osobi. Za razliku od činjeničnog opisa iz optužnice u kojem se tvrdi da je optuženi odveo Haseninog muža iz osnovne škole od kada mu se gubi svaki trag, ova svjedokinja se uopšte ne izjašnjava da je to učinio Boban Šimšić, već u impersonalnom obliku navodi samo da je Mehmed odveden.

[222] **Šehić Šefka** u odnosu na istu okolnost navodi kako je vidjela da je došao Mitar Vasiljević, da je bio go, sa krvavom keceljom, kako je došla jedna curica i kazala eno joj baba da su mu odsjekli jezik, da je curica pala, izgubila se, da je došao Mehmed Šabanović koji se nije mogao razumjeti) o čemu se uopšte ne izjašnjava prilikom saslušanja u policiji u Goraždu od 05.05.2004 i da ga od tada više nema. Dakle, ako se analizira Šefkino svjedočenje, njeno viđenje događaja je lapidarno, bez

detalja kojim bi se zapravo dao uvjerljiv sadržaj tog događaja. Ona pri tom uopšte ne navodi ime lica koje je navodno odsjeklo jezik Mehmedu Šabanoviću. Time njeno svjedočenje ostaje na sažetoj matrici Haseninog iskaza, pa je kao takvo neprihvatljivo. Utoliko prije što spominje ima Mitra Vasiljevića, za kojeg je utvrđeno citiranom presudom MKSJ da u to vrijeme nije mogao biti prisutan u Višegradu.

[223] Š.F. navodi kako nije vidjela da su Mehmedu Bajramoviću odsjekli jezik, već je to saznala iz priča drugih žena kao i da je to učinio Boban Šimšić. Jasno je da se na ovakvom iskazu ne može graditi bilo kakva pouzdan osnov za zaključak suda o dokazanosti činjenice odsjecanja jezika Ibra Šabanovića od strane optuženog.

[224] Gore izloženom ocjenom izvedenih dokaza, sud je oslobodio optuženog da bi počinio krivično djelo pod tačkom 5.h) optužbe.

2.6.1- Zaključci na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja u vezi s ovim tačkama i odgovornost optuženog

[225] Pretresno vijeće se nije uvjerilo da je optužba otklonila razumnu mogućnost da se optuženi u vrijeme protjerivanja Bošnjaka iz s. Žlijeb, hapšenja, raseljavanja, prisilnog nestanka Karišik Omera, Šabanović Redža (Karišik Mirsada) iz s. Kuka, te progona, ubistva 8 civila i paljenja kuća u s. Velji Lug, nalazio na nekom drugom mjestu.

[226] Optuženi je u svom svjedočenju naveo da ga je rat zatekao u njegovom rodnom selu ..., da je mobilisan 19.04.1992. u rezervni sastav policije, čiji je zadatak bio obezbjeđenje putnih komunikacija i objekata od vitalnog značaja. Poslove redovnog policajca nije mogao obavljati, a to su javni red i mir, suzbijanje kriminala te bezbjednosti saobraćaja. Po selima nisu bili angažovani jer su imali dovoljno problema po gradu vezano za njihove redovne poslove. Što se tiče njegovog odnosa prema komšijama muslimanima njegov odnos je bio izuzetno dobar a sa Nailom Ramićem i njegovim kćerkama Nailom i Smailom, takođe. Vezano za navode optužbe u pogledu njegovog učešća u selima Žlijeb, Kuka i Velji Lug, smatra da se radi o čistim izmišljotinama jer u to vrijeme nije bio u tim selima već je bio u Višegradu kao rezervni policajac, niti mu je šta poznato o tim događajima. U selu Velji Lug nikad u životu nije bio, niti poznaje Ahmetspahić Almasu, čak šta više nikad je nije vidio. Što se tiče osnovne škole „Hasan Veletovac“, u istoj je bio u jednom do dva dežurstva, i to samo u dnevnoj smjeni, a jednom sa Goranom Milićevićem. Policajci iz rezervnog sastava su bili odjeveni jednoobrazno u plavoj maskirnoj uniformi, od naoružanja su imali samo automatsku pušku s preklopnim kundakom. Što se tiče smjena one su trajale od 07.00 – 19.00 č., a kolege koje bi ih zamijenile su dežurale od 19.00- 07.00 č. Za vrijeme njegovog dežurstva lica nesrpske nacionalnosti kojih je u školi bilo oko 100-150 su mogli nesmetano izlaziti do svoje bliže rodbine, do prodavnica, da šetaju po dvorištu tokom cijelog dana. Mimo njegovog dežurstva nije mu poznato šta bi se dešavalo. Navodi da mu ništa nije poznato o navodnom događaju vezanom za Ibra Šabanovića, niti mu je to ime bilo poznato. Sa Mitrom Vasiljevićem koji je takođe bio pripadnik rezervnog sastava policije nije proveo zajedno ni 10 minuta a kamoli satima. Ništa mu nije poznato ni o događaju vezanom za Hurem Senadu i njenu majku H.R.. To su čiste izmišljotine. Isto je i sa navodima iz optužbe vezanim za oduzimanje novca i udaranje Bošnjaka drvenim štilom, udaranje Naila košarkaškom loptom, premlaćivanje Spahić Mehmeda, kao i odvođenje i premlaćivanje muškaraca u drugu prosotoriju. Njegovi odnosi sa Bošnjacima su bili dobri, takvi su bili i poslije rata kada bi par njih sretao, a oni su o njemu imali pozitivno mišljenje. Tokom unkarsnog ispitivanja, optuženi je naveo da je objezbjeđivao ljude u školi a ne samo zgradu, da se tokom njegovog dežurstva nije smanjivao broj lica u školi; da niko nije dolazio u toku dana i maltretirao lica za vrijeme njegove smjene; da mu nije bilo poznato da su ljudi ubijani u Višegradu, da mu je

poznato da su ljudi odlazili iz sela ali o tome ko ih je tjerao da mu nije poznato. Sa Mitrom Vasiljevićem nije bio kod Višegradskog mosta kada je zaustavljena jedna familija Bošnjaka.

[228] Značajan broj svjedoka je svjedočio u prilog alibija optuženog – i svi su oni više ili manje potvrdili njegov iskaz. Tako je svjedok **Zoran Šimšić** [28] u svom iskazu naveo da je do maja 1992. živio u s. Vlahovići, da je pred sam početak rata otišao kod tetke u Kremnu gdje je bio do polovine juna, da je u maju jednom došao u Višegrad kod strica, te da na području Višegrada nije boravio u junu mjesecu 1992. U Višegrad se vratio tek kada je saznao da su mu roditelji poginuli 11.07.1992., na koju okolnost je na prijedlog odbrane sud izveo dokaze uvidom u izvod iz matične knjige umrlih opštine Višegrad i to: izvod broj- 03-202-288/05 od 07.09.2005. u kojem je navedeno da je pod rednim brojem 81. upisano ime Šimšić Perka, sa prebivalištem u s. Vlahovići, opština Višegrad, i datumom smrti 11.07.1992., te izvod broj- 03-202.287/05 u kojem je navedeno da je pod red. brojem 82. upisano ime Šimšić Dragomira, sa mjestom smrti Vlahovići i datumom 11.07.1992. Na upit tužioca, svjedok se izjasnio da je motiv da svjedoči bio taj što je od branioca upoznat kako je u optužnici navedeno da je bio zajedno s optuženim u s. Kuka, što nije tačno, te da ima moralnu potrebu da svjedoči. **Milosav Šimšić** (46) svjedoči da je rođen u s. Žlijeb, da je srednju školu završio 1978. u Višegradu, i iste godine se odjavio u višegradu i otišao raditi u Užice u preduzeće „Raketa“, gdje je i danas. Tokom ratnih dešavanja u BiH u periodu 1992-1995 nije učestvovao, čak šta više nije smio tamo ići da obiđe roditelje jer bi prelaskom na teritoriju BiH bio uhapšen kao dezertar pošto nije htio ratovati. Negira da je u junu mjesecu 1992. bio sa Bobanom Šimšićem u s. Kuka jer ga za četiri godine kao i svoje roditelje nije viđao. Na upit tužioca, naveo je da je s Bobanom treći rođak, da ga je za svjedočenje motivisala nepravda i u odnosu na njega ali i Bobana, da od muslimana iz s. Kuke, za razliku od s. Žlijeb, ne zna nikog osim Kema, niti zna za ženu po imenu Šehić Šefka. Svjedok **Stanimir Šimšić** (44) rođen u s. Vlahovići navodi da se iz Sarajeva gdje je živio morao vratiti u Višegrad sa snahom i djecom obzirom da je u Sarajevu puklo, a tu mu je brat ostao zarobljen. Nakon dolaska u Višegrad nastanio se u kolibi na planini Dikava. Do kraja 1992. nije angažovan u VRS. Sa Bobanom Šimšićem se nije vidjeo od kada je trebalo pući, tj. od februara-marta 1992 pa do Jovan dana 1993. (20.01.) na upit da li je optuženog viđao u junu- julu 1992. svjedok odrečno odgovara, obzirom da je optuženi otišao dole (Višegrad, prim. Suda) i gore (na selo, prim. Suda) se nije vraćao. Navodi da nije imao prilike da bude u akcijama sa optuženim i njegovom jedinicom jer se optuženi nalazio kao pripadnik policije na punktovima . Poznato mu je gdje se nalazi s. Kuka jer je to susjedno selo u odnosu na selo gdje je odrastao. U pogledu Karišik Ahma, zna što i stanovnici oba ta sela, da je ljigav čovjek kome se ne može vjerovati, da je imao običaj ići od kuće do kuće ali i odsustvovati od kuće i po godinu dana. Poznao je njegovog brata Karišik Mirsada zv. Kema sa kojim je bio skroz u dobrim odnosima. Sa Kemom tokom rata nije imao susreta. Nail Ramić mu je prvi komšija i poznaje ga kao i njegovu čitavu porodicu, poslije Dejtona je dolazio sa zetovima, nasuo im je rakije za puta, da je s njim u dobrim odnosima, da o ratu nisu pričali izuzev što mu je Nail jednom rekao da su ga u školi prebili kao mačku, da Bobana Šimšića nije pominjao. Takođe, da su kod njega dolazili Ahmetagić Hazim koji je A.N.muž, zet Mirso, Bulatović Idriz, Mujo i ostali koji su obilazili svoja imanja koja su potpuno izgorila Niko od njih nije pominjao Bobana.Pominjali su Gorana Milićevića koji im je valjao u školi.Tokom unakrsnog ispitivanja od strane tužioca navodi da je možda u martu 1992. Boban otišao niz selo kazavši da su ga zvali da se prijavi u rezervnu miliciju, da se s njim i muslimanima iz sela kratko pozdravio i kazao da mora ići, da nije imao ni oružje ni bradu, a i sada da pusti bradu ne bi mu se poznala. Bio je na selu, dok komšijama Muslimanima nisu rekli da će ići za Olovo, Kladanj da autobusi čekaju u Višegradu, da o tome nije imao pojma jer nije bio dole u gradu. Navodi da je išlo i mlađe srpsko stanovništvo. U gradu je vršena mobilizacija, selo je bilo popaljeno od strane vojske, tu su bili „Orlići“, dobrovoljci neki. Na upit šta ga je navelo da svjedoči, Stanimir navodi da on nije bio na mjestu gdje se njegovo ime navodi u optužnici koju mu je predočio branilac, a da li je Boban to ne zna. Precizno odgovara da u s. Velji Lug koje je udaljeno od njegovog sela 17 km nije nikada bio.

[229] Svjedok **Ilija Gavrilović** (36), inače policajac, je naveo da je tokom rata bio rezervni policajac, kao i optuženi, da u tom svojstvu nisu imali vojnih aktivnosti. Poznato mu je gdje je škola „Hasan Veletovac“, u kojoj je bio tokom juna i jula 1992., kada su obezbjeđivali objekat i ljude. Radili su u smjeni od po 12 sati. Smatra da je s muslimanima u školi bio u korektnim odnosima. Tu je proveo 2 do 3 smjene. Za vrijeme njegovog boravka u školi nije bio prisutan optuženi. Tokom unakrsnog ispitivanja u kući je provodio slobodnih 48 sati. Komandir rezervne policije je bio Dragan Tomić kome su podnosili izvještaje. Za vrijeme njegove smjene se Muslimanima ništa nije loše dešavalo. Optuženog je vidao u policiji, na sastancima. Motiv za njegovo svjedočenje je da se kaže istina. Potvrđuje da ga je kontaktirao branilac optuženog i njegova rodica. Za vrijeme njegove smjene niko treći nije mogao doći u školu, niti je u njegovom radu bilo propusta. U toku dana škola je bila otvorena a noću se zaključavala. O zatvorenima nisu vodili evidenciju. Kafu su uglavnom sami kuhali a ponekad su to radili i njihovi poznanici. S njim je u smjeni bio Dragomir Gavrilović.

[230] Svjedok **Goran Milićević** (40) navodi da je u aprilu 1992. mobilisan u rezervni sastav policije, kao i optuženi kojeg inače poznaje od osnovne škole. Radili su na obezbjeđenju objekata i lica. U brobenim dejstvima protiv muslimana nije učestvovao. Bio je na obezbjeđenju osnovne škole „Hasan Veletovac“. Bilo je pravilo da se jave u policiju, gdje bi dobili raspored i po dvojica bi odlazila u školu. Smjena im je trajala po 12 časova. Jednom ipilikom je bio u smjeni sa optuženim u toku dnevne smjene. Ulazio je u salu i pitao ljude trebali im nešto, a neke je i poznao. Optuženi Boban je kontaktirao sa Nailom Ramićem i imali su komšijski razgovor. Potvrđuje da su osobe koje su se nalazile u školi mogli izlaziti. Tako su djeca izlazila da se igraju lopte. Svjedokov odnos kao i Bobanov prema tim ljudima je bio korektan. Nakon završetka smjene dolazili su drugi policajci, jer nije bilo spajanja smjena. Za vrijeme njegovog dežurstva niko nije maltertirao ljude. Što se tiče držanja Bobana tokom rata za njega može reći sve najbolje. Tokom unakrsnog ispitivanja navodi da nije čuo da je neko ubijen u školi. U školi je proveo 2-3 smjene. U školi je bilo od 80 do 100 ljudi koje je popisao „Crveni krst“. Ko je htio mogao je otići do sela, jer su vrata bila otključana. Civile u školi nije smatrao zarobljenicima, davao im je cigarete. Ljudi koji su bili u školi su se žalili samo na hranu. U njegovoj smjeni oni nisu bježali niti je za to znao. Tokom njegove smjene druga lica (vojnici) nisu ulazili u školu. Motiv za njegovo svjedočenje je bio da kaže istinu i na taj način da pomogne optuženom.

[231] Haški osuđenik **Mitar Vasiljević** u svom svjedočenju na gl. pretresu od 19.06.2006. je izjavio da se u periodu od 15.06. do 28.06.1992. nalazio u bolnici u Višegradu iz razloga loma noge zbog čega je bio fiksiran za krevet zbog povrede koju je zadobio 14.06.1992. Potvrdio je kako nikad nije bio u s. Žlijeb, niti je bilo kada učestvovao u kakvoj vojnoj akciji sa Bobanom Šimšićem, obzirom da je optuženi Boban bio u policiji a svjedok u vojsci. Optuženog je kao rezervnog policajca svjedok vidao u patroli u gradu u prolazu, i koliko mu je poznato, optuženi je bio samo policajac. Tužilac je prihvatio kao utvrđenu činjenicu svjedokov boravak u bolnici u Višegradu obzirom da je ta činjenica sadržana u pravosudnoj presudi MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*.

[232] Pretresno vijeće je svjesno da su svjedoci odbrane koji su dali iskaze bili rođaci, komšije ili poznanici od optuženog, a time da su mogli donekle govorili neistinu u nastojanju da mu pomognu. Uostalom, nije ni sporno da je većina od njih iskreno kazala da su došli da svjedoče kako bi pomogli Bobanu Šimšiću a neki i radi sebe kako bi, imajući u vidu saznanja o pominjanju njihovih imena od strane svjedoka optužbe, sa sebe otklonili sumnju da su učesnici opisanih događaja.

[233] Iz ovog razloga sud se posebno bavio analiziranjem objektivnih dokaza koji bi imali kontrolni značaj za provjeru svjedočenja svjedoka odbrane, sa jedne strane, i dovođenjem u vezu njihovog svjedočenja sa svjedocima optužbe. Tako je iz otpusne liste sa epikrizom bolnice u Užicu vidljivo da je Slaviša Jovanović liječen u toj bolnici u vremenu od 09.07. do 20.07.1992. zbog prostrelne rane desnog kuka koju je na dan prijema zadobio na ratištu Višegrad, a iz ostale već navedene medicinske dokumentacije je vidljivo da je tretiran od strane ljekara specijaliste fizijatra vezano za ovu

povredu, te da se iz iskazane potvrde MKC Stara Pazova nalazio prijavljen na iskazanoj adresi. Ovi dokazi u najmanju ruku ukazuju na razumnu mogućnost da je svjedok Slaviša Jovanović bio u užičkoj bolnici kako to u evidenciji stoji odnosno na kućnom oporavku u Staroj Pazovi u inkriminisano vrijeme, a slijedom tog zaključivanja da sa istim zajedno nije mogao biti u to vrijeme u s. Velji Lug optuženi Boban Šimšić, kako mu se to optužbom stavlja na teret. Takođe, sadržaja Potvrde A.D.“Raketa-Autoremont“ Užice, broj: 255/06 od 11.05.2006. se da vidjeti da je Milosav Šimšić zaposlen u tom preduzeću na neodređeno vrijeme od 25.02.1983. i dalje, te da je cijelu 1992. proveo u radu u tom preduzeću, pa se pretresno vijeće nije uvjerilo da je optužba otklonila razumnu mogućnost da se optuženi nije nalazio zajedno sa svjedokom Milosavom Šimšićem u junu mjesecu 1992. u s.Kuka, kako bi to prozilazilo iz svjedočenja Šehić Šefke, jednoj od svjedoka na čijem svjedočenju optužba zaniva svoju verziju događaja u tom selu.

[234] Istinitost navoda svjedoka odbrane Ilije Gavrilovića da je osnovna škola „ Hasan Veletovac „ noću bila zatvorena a danju otvorena potvrđuju i neki od svjedoka optužbe, pa ako taj svjedok govori istinu u odnosu na tu okolnost, onda sud nema razloga da mu ne vjeruje i u odnosu na preostali sadržaj njegovog svjedočenja, pogotovu što takav sadržaj od nikog ničim konkretnim nije doveden u pitanje. Uostalom, svjedok Gavrilović, Milićević, kao i optuženi, su kako u odnosu na ovu okolnost tako i i ostale okolnosti vezano za njihovu mobilizaciju u sastav rezervne policije, djelokrug njihovih zadataka, razloge njihovog boravka u njihovim smjenama, režimu boravka civila Bošnjaka u školi u potpunosti saglasno svjedočili.

[235] Takođe, alibi optuženog i njemu saglasnih svjedočenja Gorana Milićevića i Ilije Gavrilovića vezano za mobilizaciju u rezervni sastav policije u mjesecu aprilu 1992., dakle prije kritičnog vremena vezanog za događaje u selima Žlijeb, Kuka i Velji Lug, i boravka optuženog kao rezervnog policajca isključivo u Višegradu, a ne u selima, odnosno ne u s. Žlijeb, su potvrđeni svjedočenjem njegovih komšija: Agić Ibrumše, Hane Softić i Ismeta Softića, ali i svjedočenjem Mitra Vasiljevića koji, pošto se nalazi na izdržavanju kazne po pravosnažnoj presudi MKSJ nema razloga da daje izkaz koji bi bio nevjerodostojan. Već ova količina izvedenih dokaza koji u ničem nisu međusobno oprečni, niti je na tako nešto uopšte i ukazano, su dovoljni da sud, neovisno čak i od svjedoka optužbe koji su optuženog direktno teretili u iskazima koji sadrže brojne nekonzistentnosti, sumira rezultate dokaznog postupka vezan za ovaj dio presude i povuče finalni zaključak po kome optužba nije dokazala izvan razumne sumnje krivicu optuženog.

[236] Vezano za primjenu standarda dokazivanja u pogledu alibija optuženog, s obzirom na okolnosti u ovom predmetu, u najmanju ruku optužba nije eliminisala svaku razumnu mogućnost da su dokazi o alibiju istiniti. Pretresno vijeće se dakle uvjerilo da postoji razumna mogućnost da se optuženi nalazio u naznačenom periodu i negdje drugdje a ne selima Žlijeb, Kuka i Velji Lug, što znači da optužba nije uspjela van razumne sumnje dokazati da je on učestvovao u izvršenju krivičnihopravnih radnji opisanih pod navedenim tačkama optužnice. Kod razmatranja primjene standarda “ van svake razumne sumnje “ sud je imao na umu objašnjenje vojnog tužioca (Judge Advocate) u predmetu *Heinz Heck i drugi* (slučaj *Peleus*) gdje se kaže: “ Morate biti ubijedeni u krivicu optuženog van svake razumne sumnje, što znači da pošto donesete svoju odluku ne smijete misliti da je ona možda pogrešna.” Ili, stepen saznanja koji se zahtijeva u krivičnom postupku prije nego što se optuženi oglasi krivim ne mora dostići sigurnost ali mora dostići visok stepen izvjesnosti. U konkretnom slučaju vezano za optuženja pod tačkom II. izreke, sud smatra da od strane tužioca nije ponuđen određen kvantum dostupnih dokaza kojim bi sud bez oklijevanja optuženog mogao proglasiti krivim; drugim riječima, da bi optuženog oglasio krivim, sud pri tom ne bi smio imati sumnji koje bi svaku razumnu i opreznu osobu navele da oklijeva prije donošenja ovakvog zaključka. Polazeći od ovih testova za primjenu navedenog standarda u konkretnom slučaju u svjetlu raspoloživih dokaza , Raspravno vijeće je postupilo jednako kao i Sud za ljudska prava koji je našao u slučaju *Barbera, Messegut i Jabardo*,” (da) svaka sumnja mora ići u korist optuženog “(§ 77). Sud je imao u vidu riječi čuvenog francuskog pravnika Florio-a: “ Ako je sud ubijeden u krivicu optuženog on izriče presudu kojom ga oglašava krivim, a ako je ubjeden u njegovu nevinost

sud će istu objaviti. Ali, ako sud ocjeni postojanje sumnje, čak i najmanje, treba postupiti u korist optuženog i osloboditi ga.³⁵ Raspravno vijeće je prije donošenja oslobađajuće presude po ovom osnovu imalo u vidu sve izvedene dokaze koji su od značaja za rješenje ovog pitanja.

III

Na gl. pretresu od 19.06.2006. tužilac je odustao od krivičnog gonjenja prema optuženom u odnosu na tačke 1.a) i 4. b) optužnice.

Pri takvom stanju stvari, a na osnovu čl. 283. tačka c) ZKP BiH, valjalo je odbiti optužbu protiv optuženog Bobana Šimšića za djelo navedeno u izreci pod III, kojim da bi učinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama f) i k) KZ BiH.

Iz svih navedenih razloga odlučeno je kao u izreci.

Zapisničar,
Šaćir Hadžić

Predsjednik vijeća:
sudija,

Dragomir Vukoje

Pouka o pravnom lijeku:

Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u Sarajevu u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog opravka iste. Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom sudu – za Apelaciono odjeljenje – neposredno ili putem pošte preporučeno.

³⁵ “Le juge est-il persuadé de la culpabilité de l’inculpé ? Il prononce une condamnation. Est-il convaincu de son innocence ? Il la proclame. Mais s' il estime qu' il subsiste un doute, même le plus fragile, il doit en faire bénéficier l' inculpé et l' acquitter.” René Floriot, „Les erreurs judiciaires“ Flammarion, 1968, page 9.